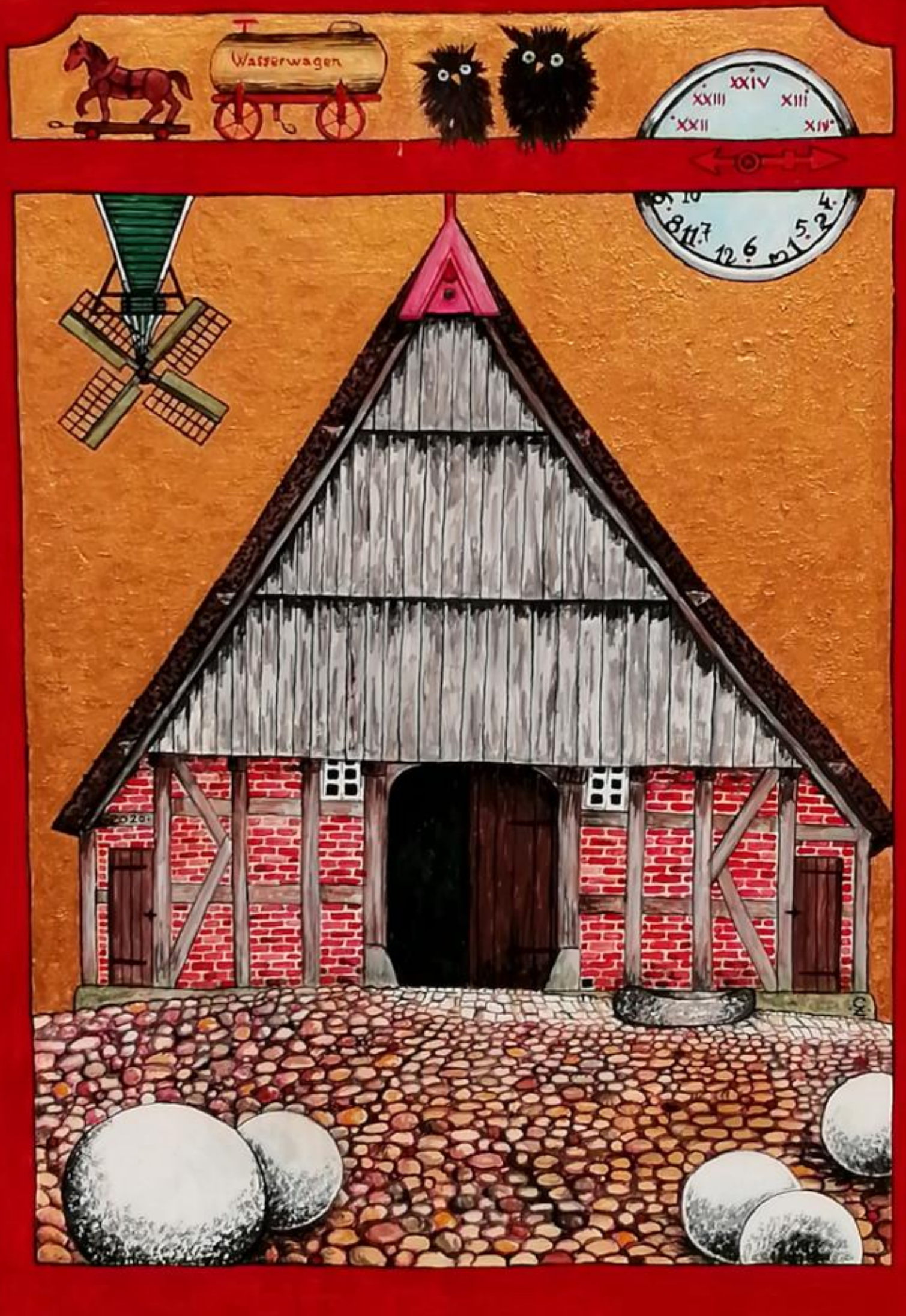
Wasserwagen
XXIV
XXIII
XIII
XXII
XIV

Szabó Tamás Phd. szerk.

JEGYZŐI KUTATÁS NEMZETISÉGPOLITIKAI TÉMAKÖRBEN

- *elektronikus kiadvány* -

A kutatási zárótanulmányt szakmailag lektorálta: Dobos Balázs PhD.

A kiadvány borítóján Zongor Gábor „Múló aranykor” című festménye látható

Budapest, 2026. március

ISBN 978-615-02-6027-3

TARTALOMJEGYZÉK

I. A KUTATÁS SZAKASZAI 10

1. Előkészítő szakasz 10
2. Adatfelvételi szakasz.....10
3. Adatfeldolgozási szakasz.....10
4. A kutatási alappopuláció és a kutatási minta paraméterei.....11

II. A KUTATÁS EREDMÉNYEI 20

1. Alapinformációk 20
2. Általános véleményezés.....31
3. Részletes véleményezés.....41
4. Kereszttáblás összefüggések.....68

III. ÖSSZEGEZÉS..... 104

1. Az empirikus eredmények összegzése és értelmezése.....104
2. Elméleti–jogi következtetések.....108

IV. MELLÉKLET.....111

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

Szabó Tamás

Politológus-történész, a Homo Oecologicus Alapítvány kuratóriumi elnöke, jelen kutatási zárótanulmány alapjául szolgáló országos online jegyzői kérdőíves felmérés kutatásvezetője, valamint a zárótanulmány szerkesztője. A Budapesti Corvinus Egyetemen doktorált politikatudományból. Több mint két évtizedes felsőoktatási gyakorlattal rendelkezik. Jelenleg a budapesti Milton Friedman Egyetem és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem docense. 2019 óta a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ) Legjobb Önkormányzati Gyakorlatok Irányító Bizottságának (LÖGY IB), valamint az ELoGE (Európai Kiváló Kormányzás védjegyprogram Irányító Bizottságának tagja. 2013-2018 között a Homo Oecologicus Alapítvány kurátora és ügyvezető elnöke, 2018 óta pedig kuratóriumi elnöke. A Homo Oecologicus Alapítvány keretében korábban készült Nemzetiségi Önkormányzati és Civil Akadémia tanulmánykötet társszerkesztője, valamint a Szószólók Könyve interjúkötet szerkesztője.

Tisztelt Olvasó!

Két évvel a „Szószólók Könyve" című, az országgyűlési nemzetiségi szószólókkal folytatott beszélgetéseket összegző interjúkötet kiadása után folytatjuk a Homo Oecologicus Alapítvány keretében 2020-ben elindított nemzetiségpolitikai szakmai munkát, aminek eddig fontosabb állomásai a következők voltak: „Nemzetiségi Önkormányzati és Civil Akadémia" címen tematikus tanulmánykötet,[1] amelyet 2023-ban be is mutattunk a Magyar Országgyűlés Magyarországi Nemzetiségek Bizottsága előtt; hivatalosan akkreditált speciális felnőttképzési program, amely alapján nemzetiségi önkormányzati képviselők és nemzetiségi területen aktív intézményvezetők, civil szervezeti vezetők számára önálló képzéseket valósítottunk meg a Pest vármegyei Zsámbékon 2021-ben, illetve Miskolcon 2024-ben; Szószólók Könyve – nemzetiségpolitikai interjúkötet a Magyar Országgyűlésben tevékenykedő nemzetiségi szószólókkal szintén 2024-ben.[2] Az Alapítvány

[1] Szabó Tamás; Szatmári Péter (szerk.): *Nemzetiségi Önkormányzati és Civil Akadémia*. Budapest: Homo Oecologicus Alapítvány, 2023. https://tinyurl.com/4pyakf6c
[2] Szabó Tamás (szerk.): *Szószólók könyve (Szakmai interjúkötet)*. Dunaharaszti: Homo Oecologicus Alapítvány, 2024. https://tinyurl.com/3j25xa9j

nemzetiségpolitikai tevékenységének mozgatórugóiról és a korábbi részletekről a 2024-ben megjelent Szószólók Könyve szerkesztői előszavában részletesen beszámoltunk, így ettől most eltekintenénk. A két kötet szabadon hozzáférhető a Homo Oecologicus Alapítvány weblapján (www.hoec.hu) a Kiadványok menüpont alatt.

Nemzetiségpolitikai területen a Homo Oecologicus Alapítvány kuratóriuma a következő lépést egy önálló empirikus kutatás megvalósításában határozta meg, ami jellegénél fogva közvetlenül érinti azon települési önkormányzatokat és önkormányzati hivatalokat, amelyek illetékességi területén működnek megválasztott nemzetiségi önkormányzatok. Így született meg a „Kvantitatív nemzetiségpolitikai kutatás a településeken működő helyi nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok kapcsolatáról" elnevezésű kutatási koncepció, fókuszában a 2024-ben megválasztott és megalakult helyi nemzetiségi önkormányzatok, valamint az érintett önkormányzati hivatalok együttműködésével, a két intézménytípus közötti napi szintű koordinációk feltérképezésével. Az empirikus kutatás megvalósításához anyagi támogatást kaptunk a Nemzeti Együttműködési Alap Társadalmi Felelősségvállalás Kollégiumától, így indult el a kutatás előkészítése még 2025 nyarán, amihez felkértük a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségét (TÖOSZ), amely szervezet már fél évtizede a Homo Oecologicus Alapítvány stratégiai partnere. A TÖOSZ részéről Gyergyák Ferenc főtitkár, valamint Tömöri Balázs, a TÖOSZ nemzetiségi és kisebbségi tanácsnoka és egyben a Pest vármegyei Pilisborosjenő Község polgármestere vett részt a közvetlen szakmai előkészítésben – a kutatás alapját képező jegyzői kérdőív összeállításában, amit ezúton is szeretnénk számukra megköszönni! Továbbá bevontuk szakmai tanácsadóként a kutatás előkészítésébe Dobos Balázst, az ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének főmunkatársát a nemzetiségpolitika egyik elismert hazai szakértőjét, aki korábban már részt vett a Homo Oecologicus Alapítvány nemzetiségpolitikai programjaikban (önálló tanulmány a 2023-as nemzetiségpolitikai tanulmánykötetben; előadás a zsámbéki Nemzetiségi Önkormányzati és Civil Akadémia akkreditált képzési programban), valamint jelen kutatási zárótanulmány szakmai lektori feladatait is ellátta.

Az eredeti elképzelések egy kettős kutatásról szóltak, az önkormányzati hivatalokat vezető jegyzők mellett a megválasztott nemzetiségi önkormányzati elnököket is meg kívántuk szólítani és megismerni a véleményüket, de végül adminisztratív okok miatt csak az önkormányzati jegyzőkre szűkült a kutatási célcsoport, ugyanakkor tervbe van véve, hogy a jövőben, egy következő kutatás keretében kikérjük a nemzetiségi önkormányzati elnökök és képviselők véleményét is. Mivel kezdettől fogva törekvésünk, hogy alapítványi kutatásainkat lehetőség szerint a szélesebb közvélemény is megismerje, így a kutatási zárótanulmányt szabadon hozzáférhetővé tesszük a Homo Oecologicus Alapítvány honlapján.

A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok kapcsolatáról

A 2022 végén megtartott legutóbbi hivatalos magyarországi népszámláláson a megkérdezettek közül 502.916 fő vallotta magát valamely, a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvényben (továbbiakban: Njtv.) meghatározott 13 őshonos nemzetiséghez tartozónak. Ez a népszámlálási önbevallás jelentős visszaesést mutatott a 2011-es népszámlálás 644.524 fős eredményéhez[3] képest, de még így is elérte a félmillió főt.

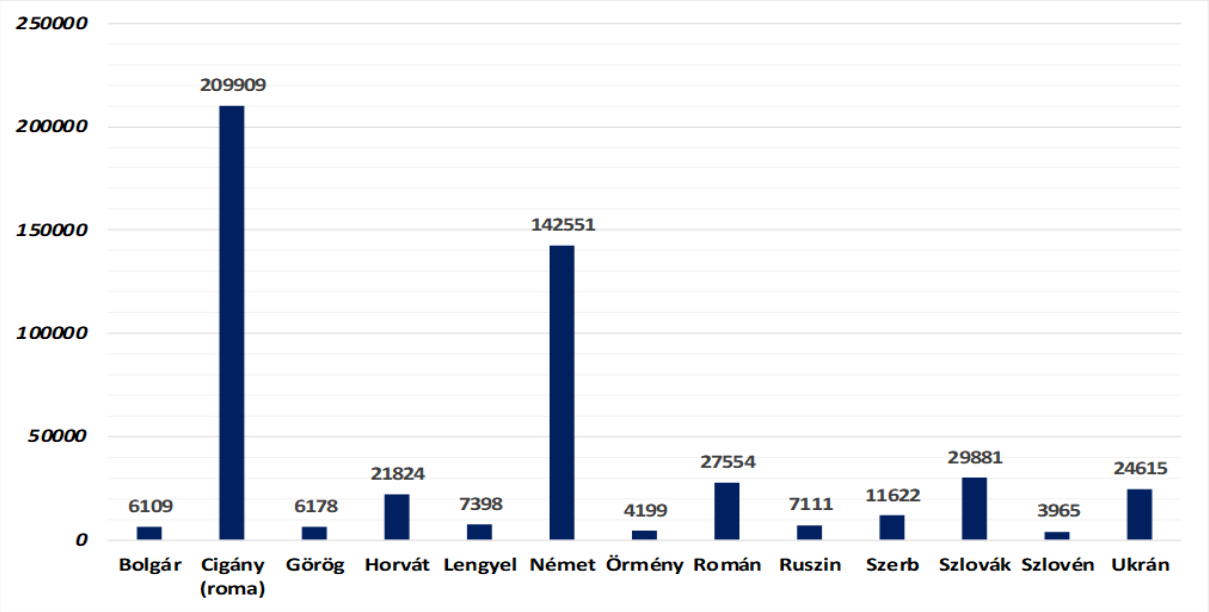

1. számú ábra: Nemzetiségi megoszlás az önmagukat valamely nemzetiséghez sorolók önbevallása alapján Népszámlálás 2022, Magyarország
(Forrás: saját szerkesztés a Központi Statisztikai Hivatal, 2023-as adatai alapján)

A fenti ábra nemzetiségi bontásban mutatja, hogy a 2022-es népszámláláson hányan sorolták magukat az adott nemzetiséghez tartozónak. A romák és a németek száma, aránya jelentős mértékben kiemelkedik (az összes nemzetiségi személy 70%-a ebből a két érintett csoportból került ki). Amennyiben a többi őshonos nemzetiség létszámát vizsgáljuk, négy nemzetiség számaránya érte el a 20 ezer főt (szlovák, ukrán, horvát és román), a szerbek száma pedig meghaladta a tízezret. A fennmaradó párezres – 10.000 fő alatti – nemzetiségek a bolgárok, görögök, lengyelek, örmények, ruszinok és szlovének. A két utolsó, a 2011-es és a 2022-es népszámláláson mért jelentős mértékű létszámcsökkenés nemcsak a romáknál, de a németeknél is látványos, több mint negyvenezres volt. A relatíve nagyobb létszámú nemzetiségek közül csökkenés volt megfigyelhető a hazai románok, a horvátok és a szlovákok körében, ugyanakkor az ukránoknál a 2022 tavaszán kitört orosz-ukrán háború következtében érkező menekülthullám miatt szignifikánsan növekedett az érintett nemzetiségi identitásúak száma és aránya. A szerbek esetében valamelyest, a kifejezetten kis létszámú nemzetiségek

[3] A pontos adatokról lásd a KSH 2011-es és 2022. évi népszámlálási adatait – www.ksh.hu

közül pedig a ruszinoknál látványosabb növekedés következett be 2011-2022 között. Az alig pár ezres nemzetiségek közül a bolgárok száma csökkent, viszont a görögök, az örmények, a szlovének és lengyelek száma növekedett.

A nemzetiségeknek az össznépességen belüli relatíve csekély létszáma mellett a meglehetősen szétszórt területi elhelyezkedése (a becslések szerint mintegy 2500 településen élnek kisebb-nagyobb számban nemzetiségek) – a Szentgotthárdtól délre viszonylag koncentráltabban élő szlovénok kivételével –, és az a körülmény, hogy a népszámlálások eredményei alapján alig pártucatnyi településen képezik a helyi lakosság többségét, indította arra a jogalkotót, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény[4] hosszas kidolgozása során az autonómia döntően személyi alapú változata mellett kötelezze el magát. A személyi elv a legtisztább formában országos szinten, az ország egész területére kiterjedően valósítható meg, de emellett a törvényelőkészítés során viszonylag korán teret nyert a helyi-települési szinten is létrehozandó kisebbségi önkormányzatok gondolata, amely óhatatlanul felvetette a települési önkormányzatokkal és más területi szereplőkkel való kapcsolatok kérdését. A források szerint ezen körben és az előkészítés során befolyásosnak számító Belügyminisztériumban komoly félelmek munkáltak a tervezett kisebbségi önkormányzatok vonatkozásában. Tartottak egyrészt az újonnan létrehozott települési önkormányzati rendszer túlzott anyagi megterhelésétől, másrészt pedig attól, hogy széles körű feladat- és hatáskörökkel rendelkező kisebbségi önkormányzatok képesek lennének „lebénítani" a települések és az államigazgatás életét, helyi szinten úgymond „kettős hatalom" jönne létre a települési és a kisebbségi önkormányzatok megválasztásával. Ennek keretében értelmezhető az, hogy a tárca már 1990-ben felvetette a kisebbségi önkormányzatok integrálását a települési önkormányzati rendszerbe, miként az előkészítés során a területi szereplők, megyei közgyűlések és köztársasági megbízottak többségével egyezően a kisebbségi önkormányzatok számára az egyesületi jogállásnál alig valamivel több feladat- és hatáskört kívánt volna biztosítani.[5] A kisebbségi önkormányzatok 1994-1995-ös létrejöttét követően, a szervezet és a hatáskör elválasztása következtében megállapítható volt, hogy míg azok formailag követték az önkormányzati modellt, a tényleges jogaikat és lehetőségeiket tekintve viszont már korántsem feleltek meg annak, illetve a kezdetben hiányos és bizonytalan szabályozás miatt is rendkívül sok múlott a települési és a kisebbségi önkormányzat együttműködésén,[6] amelyet a későbbi módosítások és a hatályos Njtv. is igyekezett törvényi szinten szabályozni.

Az Alaptörvény XXIX. cikk 82. (2) pontja a kollektív közösségi nemzetiségi joggyakorlás intézményeként határozza meg a nemzetiségi önkormányzatok intézményét: *„A Magyarországon élő*

[4] Ezt az eredeti 1993-as törvényt váltja majd fel a 2011-es Njtv.

[5] Dobos Balázs: A szakpolitikai célok meghatározásának problémája a magyarországi kisebbségpolitikában. *MTA Law Working Papers*, 2015/10. 10-11. https://jog.tk.elte.hu/uploads/files/mtalwp/2015_10_Dobos.pdf

[6] Pálné Kovács Ilona: A kisebbségi önkormányzatok jogállása. In: Csefkó Ferenc; Pálné Kovács Ilona (szerk.): *Kisebbségi önkormányzatok Magyarországon.* Budapest: Osiris, MTA Kisebbségkutató Műhely, MTA Regionális Kutatások Központja, 1999. 38-49.

nemzetiségek helyi és országos önkormányzatokat hozhatnak létre." A nemzetiségek jogaira vonatkozó részletes szabályainak meghatározását, a nemzetiségként való elismerés feltételeit, a helyi és országos nemzetiségi önkormányzatok megválasztásának részleteit az Alaptörvény önálló sarkalatos törvényhez köti. A helyi – településeken megválasztott – nemzetiségi önkormányzatok feladat- és hatáskörét az Njtv. 113-116.§ része fejti ki részletesen, az országos nemzetiségi önkormányzatok kompetenciáival pedig a törvény 117-120.§ foglalkozik. A kutatás számára a helyi nemzetiségi önkormányzatok jelentik a kiindulópontot – a nemzetiségi törvény beszél a kötelező és önként vállalt nemzetiségi önkormányzati feladatokról, amelyek széles körben biztosítanak lehetőséget a nemzetiségeknek helyben – például saját nemzetiségi intézmény, kitüntetések és pályázatok alapítása formájában.

A településeken működő nemzetiségi önkormányzatok napi működése szempontjából kardinális a települési önkormányzatokkal – és így az önkormányzati hivatali apparátusokkal – kialakított napi kapcsolatok és együttműködés minősége. A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.) 13.§ (1) 16. pontja szerint a helyi közügyek és helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatnak minősülnek a nemzetiségi ügyek. Budapest esetében a kerületi önkormányzatok kapták meg ezt a nevesített hatáskört (Mötv. 23.§ (5) 19). Az önkormányzati törvény szerint a települési önkormányzatok számára a nemzetiségi ügyek ellátása abban az esetben is kötelező feladat, ha az adott településen nincs megválasztott nemzetiségi önkormányzat. Az Njtv. tételesen felsorolja a nemzetiségi önkormányzatok feladatait és működési kereteit, miközben a nemzetiségi ügyek a helyi-települési önkormányzatok önkormányzati törvényben nevesített kompetenciája. A két önkormányzati típus közötti együttműködést részletesen a nemzetiségi törvény szabályozza. E szerint a települési önkormányzat vagy az a hivatal, amely az önkormányzati hivatali feladatokat ellátja – közös önkormányzati hivataloknál a székhelytelepülés hivatala *„biztosítja a helyi nemzetiségi önkormányzat részére az önkormányzati működés személyi és tárgyi feltételeit, szakmai segítséget nyújt, továbbá gondoskodik a működéssel kapcsolatos gazdálkodási és adminisztratív végrehajtási feladatok ellátásáról."* Az Njtv. 80.§ (1) a-g) 7. határozza meg részletesen az önálló vagy közös önkormányzati hivatalok számára a helyi nemzetiségi önkormányzatok működési feltételeit és az ezzel kapcsolatos végrehajtási feladatokat – például a nemzetiségi önkormányzatok működéséhez szükséges tárgyi, technikai eszközökkel felszerelt helyiség ingyenes használata; nemzetiségi önkormányzati testületi ülések technikai és adminisztratív előkészítése; nyilvántartási, postázási, adatkezelési feladatok; jelnyelv és speciális kommunikációs rendszer biztosítása. Az Njtv. szerint a rendeltetésszerű helyiséghasználat biztosításáról külön megállapodás – mint közigazgatási szerződés – megkötése szükséges.[7] Továbbá az Njtv. 80.§ (4) előírja, hogy a jegyző – vagy a jegyző képesítési előírásaival rendelkező jegyzői megbízott – részt vegyen a nemzetiségi önkormányzati képviselőtestület ülésein és szükség esetén törvényességi észrevételt tegyen.

[7] A területi szintű nemzetiségi önkormányzatoknál a területi (megyei) önkormányzat a partner az Njtv. 80.§ (2) szerint.

Az Njtv. szabályozása szerint a települési önkormányzatok (akár önálló, akár közös hivatali modellben működnek), valamint a települési szintű nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködés kikerülhetetlen, törvényileg szabályozott folyamat. A kérdés nem az együttműködés ténye – mivel az törvényi kötelezettség –, hanem annak minősége és napi gyakorlata. Ugyanakkor bizonyos empirikus tapasztalatok, valamint a témakör által érintettek egyéb szubjektív percepciói szerint a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok, önkormányzati hivatalok közti viszonyrendszer sokszor döcögve működik a településeken, különösen a községekben, kistelepüléseken, ahol eleve sokkal szűkebb anyagi, technikai és humán kapacitások állnak rendelkezésre.[8]

Ez különösen problematikus lehet a saját önkormányzati hivatallal nem rendelkező településeken, ahol a közös önkormányzati hivatal jegyzőjének a felelőssége, hogy az illetékességi területén megválasztott nemzetiségi önkormányzatok működése számára biztosítsa a nemzetiségi törvényben rögzített feltételeket. A hatáskörök és a rendelkezésre álló eszközök megléte – esetleg utóbbiak nem elégséges volumene – mellett rendkívül fontos az emberi viszonyok szerepe: így a települési önkormányzatok politikai vezetése (polgármester, testület, bizottságok), illetve az, hogy a jegyzők és a hivatali apparátusok hogyan viszonyulnak a megválasztott nemzetiségi önkormányzatokhoz és egyáltalán a nemzetiségi kérdéskörhöz.[9]

A kisebbségi önkormányzatok megalakulását követően a velük kapcsolatos kutatások már az első ciklusban megkezdődtek az 1990-es évek második felében, és ekkor zajlott le mindmáig az egyetlen, országos szintű és – az ukránokat kivéve, akik ebben a ciklusban még nem választottak önkormányzatot – mindegyik kisebbséget felölelő kérdőíves kutatás a körükben, az MTA Regionális Kutatások Központja és a Kisebbségkutató Műhely szervezésében, amely megkereste a polgármesteri hivatalokat is.[10]

A kutatás magában foglalta a képviselők iskolai végzettségére, foglalkozására, az önkormányzat infrastrukturális és pénzügyi működési feltételeire, a testületi működésre, az állami, települési önkormányzati és a kisebbségeken belüli kapcsolati rendszerekre vonatkozó kérdéseket, illetve a kérdőíves kutatás mellett további esettanulmányok készültek helyi és országos kisebbségi önkormányzatokról. Az MTA Kisebbségkutató Intézete 2009 végén végzett a Politikatudományi

[8] Ezt a 2024-ben kiadott Szószólók Könyve interjúkötetben rögzített beszélgetések is megerősítik – Szabó Tamás szerk.: Szószólók Könyve – szakmai interjúkötet (Homo Oecologicus Alapítvány, Dunaharaszti, 2024)

[9] A helyi települési szintű nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok kapcsolatáról lásd bővebben még Szabó Tamás: A helyi nemzetiségi önkormányzatok a közös önkormányzati hivatalok és az önkéntes önkormányzati társulások szemszögéből. *Comitatus*, 2024/248. 91-108..

[10] Csefkó Ferenc; Dombi Péter; Pálné Kovács Ilona; Tasnádi Péter: A kisebbségi önkormányzatok működésének empirikus vizsgálata (1994-1998). In: Csefkó Ferenc; Pálné Kovács Ilona (szerk.): *Kisebbségi önkormányzatok Magyarországon*. Budapest, Pécs: Osiris, MTA Regionális Kutatások Központja, MTA Kisebbségkutató Műhely, 1999. 59-162.

Intézettel közösen egy kérdőíves felmérést a kisebbségi elitek körében, ami Magyarországon a cigány, a német, a román és a szlovák kisebbségi önkormányzati képviselőket jelentette.[11]

Az elmúlt évtizedekben a kutatások jellemzően vagy egy-egy megyét vagy konkrét települést, és azon belül az ott élő vagy kiválasztott kisebbségeket, vagy pedig egy-egy kisebbséget céloztak meg az országban. A teljesség igénye nélkül, az előbbiekre az egyik első példa Hevesi József kérdőíves vizsgálata volt, aki az 1994-ben megválasztott önkormányzatokat, valamint az 1998-as választások eredményeit vizsgálta Békés megyében.[12] A kisebbségi ombudsman kezdeményezésére, a Baranya és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék kisebbségi önkormányzatai és polgármesteri hivatalai körében folytatott kutatás elsődleges célja a kisebbségi jogok gyakorlati érvényesülésének a feltárása volt a 2000-es évek elején.[13] Bindorffer Györgyi a baranyai és a borsodi cigány, görög, német és ruszin kisebbségi önkormányzatok körében folytatott kutatást az évtized végén.[14] Az egy-egy kisebbségre koncentráló kutatások sorában, Váradi Monika Mária 2000-ben a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata közreműködésével végzett kérdőíves felmérést a német kisebbségi önkormányzatok körében.[15] Molnár Emília és Kai Schafft 2001-2002-ben valamennyi cigány kisebbségi önkormányzatra kiterjedő, interjúkat, esettanulmányokat és kérdőíves vizsgálatot felvonultató kutatást végeztek.[16] Szintén a 2000-es évek elején folyt az MTA Kisebbségkutató Intézete szervezésében egy, a cigány népesség gazdasági-társadalmi helyzetére vonatkozó átfogó kutatás részeként a cigány kisebbségi önkormányzatok körében kérdőíves kutatás kiválasztott településeken, amely megkérdezte a polgármestereket vagy a jegyzőket is.[17] Pásztor István Zoltán a 2010-es évek elején, a doktori kutatása keretében végzett kérdőíves felmérést Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyék cigány kisebbségi önkormányzatainál.[18]

---

[11] Tóth Ágnes; Vékás János: A kisebbségi elit és az önkormányzatok. In: Kovách Imre (szerk.): *Elitek a válság korában. Magyarországi elitek, kisebbségi magyar elitek.* Budapest: MTA Politikatudományi Intézet, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Argumentum, 2011. 393-436.

[12] Hevesi József: Kisebbségi önkormányzatok Békés megyei működésének tapasztalatai 1994-1998. *Magyar Közigazgatás,* 1999/5. 264-273. Uő: Tapasztalatok az 1998. évi kisebbségi önkormányzati választás Békés megyei eredményeiről. *Magyar Közigazgatás*, 1999/7. 408–411. Uő: Kisebbségi önkormányzatok Békés megyében I. *Comitatus,* 2000/4. 26-35.

[13] Váradi Monika Mária: „A rendszer működőképes, de…" A kisebbségi önkormányzatok működési és együttműködési modelljei. *Beszélő,* 2002/12. 26-39. Dr. Kaltenbach Jenő: *Jelentés a kisebbségi jogok érvényesüléséről a kisebbségi önkormányzatok 2002. évi működési tapasztalatai alapján* (Budapest, 2003. február 6.). http://nemzetisegek.hu/dokumentumok/file_1078504444_jelentes.pdf

[14] Bindorffer Györgyi: *Kisebbség, politika, kisebbségpolitika. Nemzeti és etnikai közösségek kisebbségi önkormányzati autonómiája Magyarországon*. Budapest: Gondolat, MTA Szociológiai Kutatóintézet, 2011.

[15] Váradi Monika Mária: Német kisebbségi önkormányzatok és változó helyi társadalom. *Regio,* 2002/2. 166-193.

[16] Molnár Emília: Atyáskodás és kiszorítósdi. helyi intézmények, cigányok, kisebbségi önkormányzatok. *Beszélő,* 2002/1. 74–86.Molnár Emília; Schafft, Kai A.: A helyi roma/cigány kisebbségi önkormányzatok tevékenysége és céljai Magyarországon 2000-2001-ben. *Szociológiai Szemle,* 2003/1. 79-99.

[17] Kállai Ernő: *Helyi cigány kisebbségi önkormányzatok Magyarországon.* Budapest: Gondolat – MTA Etnikai – nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2005.

[18] Pásztor István Zoltán: *Társadalomföldrajzi vizsgálatok az északkelet-magyarországi cigányság körében (Létszámváltozások, önkormányzatiság, kisebbségi választások)*. Debreceni Egyetem, Természettudományi Doktori Tanács, Földtudományok Doktori Iskola, 2013. https://dea.lib.unideb.hu/server/api/core/bitstreams/05e8e293-67b7-4c69-b2d5-6a646fdc5ffa/content Lásd még Pásztor István Zoltán; Adorján Balázs; Pénzes János: A romák kisebbségi

A területükön létrejött kisebbségi önkormányzatok működési tapasztalatait összegezte több, a megyei közigazgatási hivatalokhoz köthető tanulmány is az adott szakfolyóiratokban,[19] ugyanakkor a fenti kutatásokban a települési önkormányzatok, a polgármesteri hivatalok szempontjait a fentiekben jelzett kevés kivételtől eltekintve viszonylag kisebb figyelem övezte.

Jó olvasást kívánunk a kiadványhoz!

Dunaharaszti, 2026. március

a Szerkesztő

önkormányzata az Észak-alföldi régióban. *Kisebbségkutatás*, 2013/2. 102-119. Pásztor István Zoltán: A romák civil és politikai részvétele a településeken. In: Szilágyi Ferenc; Pénzes János (szerk.): *Roma népesség Magyarország északkeleti határtérségében*. Nagyvárad: Partium Kiadó, 2016. 147-182.

[19] Lásd például Bércesi Ferenc: A kisebbségi önkormányzatok működésének tapasztalatai 1994-2000. In: Petrétei József (szerk.): *Emlékkönyv Bihari Ottó egyetemi tanár születésének 80. évfordulójára.* Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, MTA RKK Dunántúli Tudományos Intézete, 2001. 37-46. Burget Krisztina: Hajdú-Bihar megye kisebbségi önkormányzatai szervezeti és működési szabályzatai felülvizsgálatának tapasztalatairól. *Magyar Közigazgatás,* 2000/6. 345-352. Hönigh Magdolna: A kisebbségi önkormányzatok működése Fejér megyében. *Comitatus,* 2003/1-2. 94-107. Kiss Csilla: A fővárosban megalakult kisebbségi önkormányzatok törvényessége 1995. évben. *Magyar Közigazgatás,* 1996/6. 375-380. Németh Éva: A kisebbségi önkormányzatok működési zavarai és megszüntetésének formái, módszerei. In: Kiss László (szerk.): *„Javaslatok, új formák és módszerek időszerű önkormányzati feladatok megoldásához." Tanulmányok Szotáczky Mihály tiszteletére.* Pécs: Közigazgatás – Módszertani Oktatási és Szolgáltató Bt., 1997. 91-101. Puskás Sándor: A helyi kisebbségi önkormányzatok működésének tapasztalatai Bács-Kiskun megyében. *Magyar Közigazgatás,* 1997/4. 223-228. Walter Tibor: Német kisebbségi önkormányzatok Baranya megyében II. *Magyar Közigazgatás,* 2002/1. 55-63.

I. A KUTATÁS SZAKASZAI ÉS PARAMÉTEREI

1. Előkészítő szakasz

A kérdőíves felmérés előkészítése több körben, 2025. szeptember 1. és november 15. között zajlott. Kiemelt stratégiai partnerünk volt a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ): Gyergyák Ferenc főtitkár, valamint Tömöri Balázs, a TÖOSZ nemzetiségi és kisebbségi tanácsnoka és egyben a Pest vármegyei Pilisborosjenő Község polgármestere. Szakmai tanácsadóként működött közre Dobos Balázs, az ELTE Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézetének főmunkatársa.

Az Alapítvány kuratóriumi elnöke és kutatásvezető munkatársa Szabó Tamás és a fentiekben nevesített szakértők által véglegesített kérdőív online felületre történő informatikai adaptálása 2025. november 20. - december 3. között valósult meg.

Mindeközben az adatfelvétel adminisztratív hátterének megteremtése is megtörtént: a kutatás alapját szolgáló adatbázisok áttekintése, vizsgálata és javítása, valamint az érintett jegyzők előzetes hivatalos tájékoztatása.

2. Adatfelvételi szakasz

Az online kérdőíves felmérés adatfelvételi szakaszát 2025. december 4-én indítottuk, miután több körös előzetes egyeztetést követően teszteltük a végleges online kérdőívet.

Az adatfelvétel időszaka 2025. december 4–21. között történt, ebben az időszakban volt lehetősége az érintetteknek kitölteni a kérdőívet az online felületen.

A kérdőív minden hivatalvezető jegyző és működő önkormányzati hivatal (összesen 1266) részére lett kiküldve elektronikus úton, egy hivatalos tájékoztató levél kíséretében.

3. Adatfeldolgozási szakasz

Ebben a szakaszban (2025. december 4. - 2026. január 10.) az Alapítvány informatikus szakértője elvégezte az adattisztítást, az adattranszformációt és a kért csoportosításokat, valamint elkészítette az alapmegoszlásokhoz tartozó diagramokat és a kereszttáblákat.

Az Alapítvány munkatársai az adatok rendelkezésre állását követően készítették el a kutatási zárótanulmányt 2026. március 15-ig.

4. A kutatási alappopuláció és a kutatási minta paraméterei

Jegyzők, települési önkormányzatok és önkormányzati hivatalok

Fontos hangsúlyozni, hogy jelen kutatás célcsoportja (mint kutatási alappopuláció) az önkormányzati hivatalokat vezető jegyzők – és velük az önkormányzati hivatalok, mint intézményi egységek. Ezek nem tekinthetők nemzetiségpolitikai intézményi szereplőknek, mint a különböző helyi, területi és országos nemzetiségi önkormányzatok vagy a Magyar Országgyűlésben működő nemzetiségi parlamenti képviselő, szószólók. Ugyanakkor a Szerkesztői előszóban felvázoltuk, hogy a jegyzőknek és az önkormányzati hivataloknak mennyire fontos szerepük van a településeken létrejött nemzetiségi önkormányzatok feladatainak, napi szintű működtetésének biztosításában, segítő támogatásában. A jegyzők a legfontosabb állandó kapocs a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok világa között – függetlenül attól, hogy az adott önkormányzati önálló polgármesteri hivatal vagy közös önkormányzati hivatali struktúráról van-e szó: ez utóbbiról akkor beszélünk, amikor egy hivatal és a jegyző az Mötv. 84-86.§ alapján több településre vonatkozólag látja el a törvényben meghatározott feladatait.

Az adatfelvétel időpontjában, 2025 decemberében az alábbi paraméterek jellemezték a magyarországi helyi önkormányzatok hivatali rendszerét települési megközelítésben. Összesen 3154 településen működött 3177 települési önkormányzat, amiből 3154 az adott település egészére kiterjedően (Budapest vonatkozásában a Fővárosi Önkormányzat, valamint a budapesti kerületekben működő 23 fővárosi kerületi önkormányzat) – ahol adott a lehetőség, hogy közvetlen módon, a választópolgárok döntése révén létrejöhessenek a települési önkormányzatok (polgármesterek, képviselőtestületek). Budapesten települési önkormányzatnak számítanak a fővárosi kerületek, az Mötv. 3.§ (3) értelmében a Fővárosi Önkormányzat pedig egyszerre települési és területi önkormányzat.

Ami az önkormányzati hivatali rendszert illeti, a 3154 településen működő 3177 önkormányzatból 554 olyan település van, amely saját, kizárólag az adott településre vonatkozó területi illetékességgel bíró önálló polgármesteri hivatallal rendelkezik – ide tartoznak a Budapesten működő 24 önkormányzati hivatal (23 kerületi polgármesteri hivatal és a Főpolgármesteri Hivatal), valamint megyei jogú városok, járásszékhely és egyéb városok, községek, nagyközségek.

Mellettük 712 közös önkormányzati hivatal található Magyarországon, ahol a kijelölt székhelytelepülés és annak jegyzője, mint közös önkormányzati hivatalt működtetve látja el a jogszabályokban meghatározott hivatali teendőket. A 712 közös önkormányzati hivatal székhelytelepüléshez összesen 1912 település kapcsolódik, mint közös önkormányzati hivatal társtelepülése, ahol működik önkormányzat, de a közös hivatalnak állandó vagy ideiglenes kirendeltsége működik csupán.

Gyakorlati megoldás, hogy sok önkormányzatban a jegyzők aljegyzőket neveznek ki maguk mellé, ez főleg a nagyobb településeken, illetve közös önkormányzati hivatalokra jellemző. Fontos megjegyezni, hogy közös önkormányzati hivatali székhelyek között jelentős számban találunk községi, nagyközségi, valamint városi, járásszékhely városi önkormányzatokat, illetve minimális számban megyei jogú városokat is.[20]

Ezek alapján országosan a teljes jegyzői populáció mintegy 1266 fő – amennyiben jó eséllyel feltételezzük, hogy minden önkormányzati hivatalt irányít valaki állandó vagy ideiglenes megbízotti jegyzői kinevezéssel.

Magyarország 3154 településén önkormányzati jogállás szerint az alábbi megoszlás tapasztalható jelenleg:[21]

- Fővárosi Önkormányzat – 1 db
- fővárosi kerületi önkormányzat – 23 db
- megyei jogú városi önkormányzat – 25 db
- járásszékhely városi önkormányzat – 149 db
- városi önkormányzat – 173 db
- községi, nagyközségi önkormányzat – 2806 db

A hazai települési önkormányzatok, valamint az önálló polgármesteri hivatalok és közös önkormányzati hivatalok száma erősen függ az ország jelentős mértékben változó és fragmentált településhálózati szerkezetétől – vannak kifejezetten aprófalvas térségek (régiók, megyék, járások – így Nyugat- vagy Dél-Dunántúlon vagy Észak-Magyarországon), illetve kisebb településszámú, de nagyobb területű, lakosságú települések által dominált vidékek, mint a dél-alföldi megyék vagy Közép-Magyarországon Pest vármegye. A települési önkormányzatok és önkormányzati hivatalok térségi-regionális megoszlása a következő jelenleg Magyarországon:

- Közép-Magyarország (Budapest, Pest vármegye): ebből Budapesten 24 önkormányzat, 24 saját önálló polgármesteri hivatallal – Budapest Főváros Önkormányzata; 23 kerületi önkormányzat. Pest vármegyében a települési önkormányzatok száma 187, amelyből önálló polgármesteri hivatalt fenntartó település 122; közös önkormányzati hivatal 27 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 27; a közös önkormányzati hivatalok által érintett társtelepülések száma 38).

[20] Erre vonatkozólag most nem végeztünk felmérést, hogy a 2024-es önkormányzati választást követően létrejött közös önkormányzati hivatalok székhelytelepülései között pontosan milyen arányban, számban jelennek meg az egyes települési önkormányzati jogállású települések, ugyanakkor ezt a vizsgálatot elvégeztük a megelőző 2019-2024-es önkormányzati ciklusra vonatkozóan – *bővebben lásd* Szabó Tamás: A magyarországi kis- és középvárosok szerepe az önkormányzati társulásokban [In: Szabó Tamás – Gyergyák Ferenc (szerk): *A magyar kisvárosok politikai, igazgatási és fejlesztési dimenziói* Homo Oecologicus Alapítvány – Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége, Budapest, 2024] 121-163.

[21] A 19 megyei önkormányzat, mint területi önkormányzat nem érintett még közvetett módon sem jelen kutatásban.

- Észak-Magyarország (Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Nógrád vármegyék): a három megyében összesen 610 település és vele helyi önkormányzat található; önálló polgármesteri hivatalt fenntartó települések száma 68. Közös önkormányzati hivatal 160 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 160; a közös önkormányzati hivatalok által érintett társtelepülések száma 382).
- Észak-Alföld (Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok vármegyék): a három megyében a települések és helyi önkormányzatok száma 389, amelyek közül 111 önálló polgármesteri hivatalt fenntartó település van. Közös önkormányzati hivatal 103 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 103; a közös önkormányzati hivatalok által érintett társtelepülések száma 175).
- Dél-Alföld (Csongrád-Csanád, Békés, Bács-Kiskun vármegyék): a három megyében a települések és helyi önkormányzatok száma 254, ebből önálló polgármesteri hivatalt fenntartó település 95. Közös önkormányzati hivatal 66 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 66; a közös önkormányzati hivatalok által érintett társtelepülések száma 93).
- Közép-Dunántúl (Fejér, Komárom-Esztergom, Veszprém vármegyék): a települések és helyi önkormányzatok száma a régióban 401, ebből önálló polgármesteri hivatalt fenntartó település 75. Közös önkormányzati hivatal 93 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 93; a közös önkormányzati hivatalokhoz kapcsolódik 233 társtelepülés).
- Dél-Dunántúl (Somogy, Baranya, Tolna vármegyék): az igen fragmentált dél-dunántúli régióban a települések és helyi önkormányzatok száma 656, amelyek közül önálló polgármesteri hivatalt fenntartó település mindössze 25. Közös önkormányzati hivatal 131 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 131; a közös önkormányzati hivatalok által érintett társtelepülések száma 500).
- Nyugat-Dunántúl (Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala vármegyék): a három megyében összesen 657 település és vele helyi önkormányzat található; önálló polgármesteri hivatalt fenntartó település 34. Közös önkormányzati hivatal 132 (közös önkormányzati hivatal székhelytelepülése 132; a közös önkormányzati hivatalok által érintett társtelepülések száma 491).

Helyi nemzetiségi önkormányzatok

Habár jelen kutatás célcsoportja az önkormányzati hivatalokat vezető jegyzők és az önkormányzati hivatalok, mégis szükséges beszélnünk a 2024-ben megválasztott helyi nemzetiségi önkormányzatok fontosabb statisztikai paramétereiről, amelyek ismertetése a kutatás tematikája miatt fontos, lényegében a nemzetiségi önkormányzatok működését, annak hatékonyságát, közpolitikai hatásosságát

igyekeztünk mérni a jegyzők szemszöge, véleménye alapján. 2024. június 9-én a helyi önkormányzati és európai parlamenti választásokkal párhuzamosan nemzetiségi önkormányzati választásokat is tartottak Magyarországon, ennek keretében a helyi települési szinten összesen 2146 nemzetiségi önkormányzat alakult meg, ezek megoszlása a 13 nemzetiség alapján a következő:[22]

1. német – 403 nemzetiségi önkormányzat
2. örmény – 32 nemzetiségi önkormányzat
3. román – 77 nemzetiségi önkormányzat
4. ruszin – 51 nemzetiségi önkormányzat
5. szerb – 46 nemzetiségi önkormányzat
6. szlovák - 115 nemzetiségi önkormányzat
7. szlovén – 11 nemzetiségi önkormányzat
8. ukrán – 52 nemzetiségi önkormányzat
9. roma/cigány – 1128 nemzetiségi önkormányzat
10. lengyel – 41 nemzetiségi önkormányzat
11. görög – 38 nemzetiségi önkormányzat
12. horvát – 119 nemzetiségi önkormányzat
13. bolgár – 33 nemzetiségi önkormányzat

A kutatási minta meghatározó mutatói és paraméterei

A kutatás konkrét eredményeit (az egyes kérdésekhez kapcsolódó alapmegoszlás, kereszttáblás kimutatások) a következőkben fogjuk részletesen bemutatni és elemezni, ugyanakkor szükséges, hogy az adatfelvétel, illetve a kutatási minta (a kitöltött kérdőívek) legfontosabb mutatóit bemutassuk értelmezve a minta és az alappopuláció közötti számszaki, arányossági összefüggéseket.

Az online adatfelvétel 2025. december 5-21. között zajlott le, egyrészt az Önkormányzati törzsadattár hivatalos jegyzői adatbázisán keresztül, munkatársaink minden jegyzőt névre szóló személyes e-mailben tájékoztattak, amely levélben fel lett tüntetve a kérdőív online elérhetősége (https://hoeckutatas.hu/index.php/521824?lang=hu), másrészt a kutatás szakmai előkészítését segítő stratégiai partnerszervezetünk, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének munkatársai a kutatásról és az internetes link elérhetőségéről a saját kommunikációs csatornáikon keresztül tájékoztatták gyakorlatilag a teljes magyarországi polgármesteri kört – ennek révén a kutatás tényét sikerült még egy nagyon fontos közvetett érintett körrel (választott települési önkormányzati döntéshozók, helyi politikai osztály) megismertetni és bővíteni. Fontos még elmondani, hogy az e-mailen kiküldött jegyzői levelekben jeleztük, hogy alapvetően a jelenleg is működő nemzetiségi önkormányzatok által érintett hivatalvezetők véleményére fókuszálunk, akik közvetlen és aktuális

[22] Forrás KSH, 2025

empirikus tapasztalatokkal bírnak. Az adatfelvétel során közel tucatnyi olyan érintett is kitöltötte a kérdőívet, akik a kérdőív *8. Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken működik egy vagy több megválasztott nemzetiségi önkormányzat?* kérdésére a „nem" választ jelölték meg – persze az ő esetükben nem kizárt, hogy 2024. évet megelőzően dolgoztak nemzetiségi önkormányzatokkal, amelyek azóta megszűntek vagy a kérdőívet kitöltő jegyző azóta esetleg már egy másik önkormányzati hivatalt vezet, ahol nincs helyi nemzetiségi önkormányzat, ezen kérdőívek esetében végül az a kutatói döntés született, hogy az esetleges korábbi tapasztalatok elismerése mellett, de a végleges feldolgozásra kerülő adatbázisból kivesszük ezeket a válaszokat. Ennek eredményeként az országos online adatfelvétel alapján 207 értékelhető kitöltött jegyzői kérdőív született: ha a teljes jegyzői populációt (1266 fő) tekintjük, akkor a keletkezett kutatási minta a teljes jegyzői kört 16,35%-ban fedi le. Ismerve korábbi jegyzőket érintő kérdőíves kutatásokat, ez a penetráció és kutatási minta mindenképpen jónak tekinthető. Ami az önkormányzati hivatali struktúrát (önálló polgármesteri hivatalok; közös önkormányzati hivatalok) érinti, az országos és a kutatási minta a következőképpen aránylik egymáshoz:

Az önkormányzati hivatali struktúra jellege	**Ezek száma országosan összesen**	**Ezek száma a kutatási mintában (Kérdőív 4. kérdés)[23]**	**A hivatali struktúra országosan – a kutatási minta megoszlása %-ban**
Önálló polgármesteri hivatalok	554 hivatal	99	43% - 48%
Közös önkormányzati hivatalok	712 hivatal	107	56% -51%

2. számú táblázat: Önálló polgármesteri hivatalok és közös önkormányzati hivatalok országosan és a kutatási mintában

(Forrás: KSH, 2025 és jegyzői kutatás, 2026)

A táblázat jelzi, hogy az önkormányzati hivatali struktúra (önálló polgármesteri hivatalok – közös önkormányzati hivatalok) tekintetében a kutatási mintánk nagyon hasonló a teljes országos hivatali adatokhoz, az önálló polgármesteri hivatalok aránya 5%-al magasabb, s így a közös önkormányzati hivatalok aránya pedig 5%-al alacsonyabb a mintánkban, mint országosan – ez fontos, hogy a kutatási minta az egyik legfontosabb intézményi dimenzióban közel leképezi az országos viszonyokat.

Ami az önkormányzati hivatalok székhelytelepülés szerinti települési önkormányzati jogállás kérdését (kérdőív 5. kérdés) illeti, a következők arányt láthatjuk az országos intézményi adatok és a kutatási minta szintetizálása révén:

Az önkormányzati hivatal székhelytelepülésének önkormányzati jogállása	**Ezek száma országosan összesen**	**Ezek száma a kutatási mintában (Kérdőív 5. kérdés)**	**Országos szintű adat – a kutatási minta megoszlása %-ban**
Fővárosi Önkormányzat	1 hivatal	0	
fővárosi kerületi önkormányzat	23 hivatal	7 hivatal	1,8% - 3,3%
megyei jogú városi önkormányzat	25 hivatal	12 hivatal	1,9% - 5,8%

[23] A 207 értékelt kérdőívből 206-an adtak választ erre a kérdésre.

járásszékhely város önkormányzat	149 hivatal	23 hivatal	11,7% - 11,1%
városi önkormányzat	173 hivatal	41 hivatal	13,6% - 19,9%
községi, nagyközségi önkormányzat	895 hivatal	123 hivatal	70,7% - 59,7%

3. számú táblázat: önkormányzati hivatalok székhelytelepüléseinek települési önkormányzati jogállása országosan és a kutatási mintában (Forrás: KSH, 2025 és jegyzői kutatás, 2026)

Az adatokból látható, hogy a kutatási minta leginkább a járásszékhely városi önkormányzatok – mint önkormányzati hivatali székhelytelepülések – esetében képezi le leginkább az országos intézményi adatokat, gyakorlatilag megegyeznek az arányok. A legnagyobb eltérés és alulprezentált jelleg a községi, nagyközségi önkormányzatoknál – mint hivatali székhelytelepüléseknél – figyelhető meg, a kutatási mintába mintegy 10%-al alacsonyabb arányban kerültek be az országos részesedésükhöz képest. A fővárosi kerületi önkormányzatok, a megyei jogú városi, illetve a városi önkormányzatok, mint önkormányzati hivatali székhelytelepülések magasabb arányban szerepelnek a kutatási mintában, mint országosan – de ez a felülprezentált jelleg is csak pár százalékos ezekben az esetekben. Fontos azonban azt is látni, hogy a települések lakosságszámával egyenes arányban növekszik a megalakult, működő nemzetiségi önkormányzatok száma (pl. a fővárosi kerületekben vagy a nagyobb megyei jogú városokban nem ritka a tíz vagy annál több nemzetiségi önkormányzat), így a kutatási minta és az országos intézményi adatok közötti különbségek elismerése mellett nem változtattunk a kutatás minta összetételén statisztikai súlyozással.

A harmadik dimenzió, ahol a kutatási mintát szintetizálni tudjuk az országos intézményi adatokkal, az önkormányzati hivatalok térségi-regionális elhelyezkedése az országban (kérdőív 6. kérdés), amely a következőképpen alakult:

Az önkormányzati hivatal térségi-regionális elhelyezkedése	**Ezek száma a statisztikai-tervezési régióban (NUTS2)**	**Ezek száma a kutatási mintában (Kérdőív 6. kérdés)**	**A régiós szintű adat az országos adatok arányában – a kutatási mintában a régiós adat aránya %-ban**
Közép-Magyarország (Budapest és Pest vármegye)	149 hivatal	32 hivatal	11,7% - 15,5%
Észak-Magyarország	228 hivatal	33 hivatal	18% - 16%
Észak-Alföld	214 hivatal	31 hivatal	16,9% - 15%
Dél-Alföld	161 hivatal	23 hivatal	12,7% - 11,1%
Közép-Dunántúl	168 hivatal	26 hivatal	13,2% - 12,6%
Dél-Dunántúl	156 hivatal	43 hivatal	12,3% - 20,8%
Nyugat-Dunántúl	166 hivatal	18 hivatal	13,1% - 8,7%

4. számú táblázat: önkormányzati hivatalok térségi-regionális elhelyezkedése országosan és a kutatási mintában (Forrás: KSH, 2025 és jegyzői kutatás, 2026)

Ami az önkormányzati hivatalok térségi-regionális eloszlásának országos és a kutatási mintában található adatait illeti, négy NUTS2 térségben (Észak-Magyarország; Észak-Alföld; Dél-Alföld; Közép-Dunántúl) nagyon közeli, lényegében megegyező (legfeljebb +2%-os eltérések) arányokat látunk. Három régióban kicsit látványosabb, de ott is 10% alatti eltérések olvashatók ki: amíg Közép-Magyarországon mintegy 4%-al, Dél-Dunántúl pedig 8%-al vannak felülprezentálva az önkormányzati hivatalok a kutatási mintában a valós regionális megoszláshoz képest, addig a nyugat-dunántúli

statisztikai-tervezési régióban közel 5%-al alacsonyabb értéket mutat a kutatási minta az országos megoszláshoz képest. A kapott válaszok regionális eloszlását természetesen nagy mértékben befolyásolja ez esetben a nemzetiségek és önkormányzataik területi elhelyezkedése: például a Dél-Dunántúl felülreprezentáltságát magyarázza, hogy Baranya (kisebb részben Tolna és Somogy) nemzetiségi szempontból az egyik leginkább heterogén megyéje az országnak számottevő német, roma, horvát lakossággal és kisebb nemzetiségi csoportokkal.

Összességében megállapítható, hogy a jegyzőkre és az általuk irányított önkormányzati hivatalokra – mint kutatási célcsoportra és intézményi egységre – épülő kutatási mintánk a fontosabb dimenziókban (az önkormányzati hivatalok strukturális jellege; az önkormányzati hivatalok székhelytelepüléseinek önkormányzati jogállása; az önkormányzati hivatalok térségi-regionális pozíciója) kisebb, de nem aránytalan eltérésekkel igazodik a valós országos szinten kimutatható objektív megoszlásokhoz. Ez a tény, valamint a kutatási minta elemszáma (16.35%) miatt a kutatás eredményesnek tekinthető, és - habár nem beszélhetünk klasszikus reprezentativitásról - az eredmények bátran hasznosíthatóak és szakmapolitikai tekintetben érvényesek a hazai nemzetiségpolitikával foglalkozó intézmények, szakértők (elméleti és gyakorlati szakemberek), illetve a tágabb közvélemény számára.

Amint azt már említettük, jelen kutatás a nemzetiségi önkormányzatok, valamint az önkormányzati hivatalok közötti együttműködéseket, kapcsolatrendszert hangsúlyozottan a jegyzők és hivatalok (tehát nem a szorosan vett nemzetiségpolitikai szereplők oldaláról) vizsgálta. Ugyanakkor fontos és egyszerre izgalmas kérdés, hogy a kutatás a jegyzőkön keresztül mennyi nemzetiségi önkormányzatot érintett közvetett módon. Ezt a kérdőív 8.a kérdésén keresztül tudjuk leginkább körvonalazni, ami így hangzott: *8.a Milyen nemzetiségi önkormányzat / önkormányzatok működnek az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen / településeken? Kérjük válassza ki az alábbi listából! (több választ is megjelölhet).* A lista tartalmazta az összes magyarországi nemzetiséget, amit az irányadó nemzetiségi törvény is elfogad (Njtv.). Mivel feltételezzük, hogy a kérdőívet gondosan kitöltő jegyzők valós tényeken alapuló válaszokat adtak, láthatóvá vált számunkra a 8.a kérdésre adott válaszok tükrében a kutatási minta (a kérdőívet kitöltő jegyzők) által érintett nemzetiségi önkormányzati kör, ami az alábbiak szerint alakult:

A kérdőív 8.a kérdésére adott jegyzői válaszok által érintett nemzetiségi önkormányzatok száma összesen	**428**
szlovén nemzetiségi önkormányzat	6
örmény nemzetiségi önkormányzat	11
bolgár nemzetiségi önkormányzat	12
görög nemzetiségi önkormányzat	13
ruszin nemzetiségi önkormányzat	15
szerb nemzetiségi önkormányzat	15
ukrán nemzetiségi önkormányzat	15

lengyel nemzetiségi önkormányzat	17
román nemzetiségi önkormányzat	17
horvát nemzetiségi önkormányzat	25
szlovák nemzetiségi önkormányzat	26
német nemzetiségi önkormányzat	86
roma/cigány nemzetiségi önkormányzat	170

5. számú táblázat: a kérdőív 8.a kérdése által érintett nemzetiségi önkormányzatok köre nemzetiségenként a kutatási mintában (Forrás: jegyzői kutatás, 2026)

Látható, hogy a kérdőív 8.a kérdése alapján a kutatási mintába bekerült jegyzők összesen 428 megválasztott nemzetiségi önkormányzattal állnak hivatalos kapcsolatban, ez az összes 2024-ben megválasztott nemzetiségi önkormányzat 19,9%-a (megközelítőleg 20%-a). Ez az információ szintén erősíti a kutatási minta valid jellegét. A következőben összemérjük az egyes nemzetiségeknek országosan a településeken működő, megválasztott nemzetiségi önkormányzatok számát és arányát a kutatási minta – pontosabban a kérdőív 8.a kérdésére kapott válaszok függvényében – hasonló adataival. Az arányokat kerekítettük egész százalékokra (kivéve a legkisebb számú és legkevesebb számú nemzetiségi önkormányzatot érintő szlovénokat):

nemzetiség	**Megválasztott nemzetiségi önkormányzatok száma (2024)**	**Országos arány (%)**	**Nemzetiségi önkormányzatok száma a kutatási mintában (2025)**	**Arány a kutatási mintában (%)**
bolgár	33	2%	12	3%
görög	38	2%	13	3%
horvát	119	6%	25	6%
lengyel	41	2%	17	4%
német	403	19%	86	20%
örmény	32	1%	11	3%
roma / cigány	1128	53%	170	40%
román	77	4%	17	4%
ruszin	51	2%	15	4%
szerb	46	2%	15	4%
szlovák	115	5%	26	6%
szlovén	11	0,5%	6	1%
ukrán	52	2%	15	4%
Összesen	**2146**		**428**	

6. számú táblázat: a nemzetiségi önkormányzatok száma és %-os megoszlása az egyes nemzetiségek szintjén országosan, illetve a kutatási mintában - kérdőív 8.a kérdés (Forrás: KSH, 2025 és jegyzői kutatás, 2026)

A táblázat jelzi, hogy a kérdőív 8.a kérdésére adott jegyzői válaszok szerint a kutatási mintában érintett nemzetiségi önkormányzatok nemzetiségek szerinti megoszlása hogyan alakult az országos szintű intézményi adatokhoz képest. Érdemes külön kezelni a kisebb létszámú és kevesebb nemzetiségi önkormányzattal rendelkező nemzetiségeket a nagyobb létszámú és több nemzetiségi önkormányzattal rendelkező nemzetiségektől. A kisebb létszámú nemzetiségek között a kutatási minta 8.a kérdése által való érintettség a valós országos arányokhoz képest felülprezentált, így a szlovének, a

bolgárok, a görögök, az örmények, a lengyelek, a ruszinok, a szerbek és az ukránok esetében. A népesebb lélekszámú nemzetiségek közül a románok és a horvátok esetében lényegében megegyeznek a vizsgált arányok, a szlovákoknál pedig minimálisan felülprezentált az érintettség a kutatási mintában. Hasonlóan az országos arányokhoz, a kutatási minta 8.a kérdése által érintett nemzetiségek közül magasan kiemelkedett a német és a roma nemzetiségi önkormányzatok száma. Amíg viszont a németeknél szintén minimálisan, de felülprezentált a kutatási minta a valós országos arányhoz képest, addig a romák esetében látványos mértékben 13%-al alulprezentált, ezt mindenképpen fontos figyelembe venni, amikor a kutatási adatok roma nemzetiségi önkormányzatokat érintő elemeit vizsgáljuk, magyarázzuk.

II. A KUTATÁS EREDMÉNYEI

1. Alapinformációk

A kérdőív alapinformációkra vonatkozó kérdései során vizsgáltuk a válaszadó jegyzők nemét, életkorát, a legmagasabb iskolai végzettséget, az önkormányzati hivatal típusát (önálló polgármesteri hivatal; közös önkormányzati hivatal), a hivatal székhelytelepülésének önkormányzati jogállását,[24] az önkormányzati hivatal térségi-regionális elhelyezkedését, a jegyzők hivatali tapasztalatát, valamint a jegyzők hivatala által érintett nemzetiségi önkormányzatokra vonatkozó információkat, különböző véleményeket és tapasztalatokat. A beérkezett válaszok alapján az eredmények jelen alfejezetben láthatóak.

A kérdőívet mindösszesen 207 jegyző töltötte ki. Ebből 7 fővárosi kerületi önkormányzat, 12 megyei jogú város, 23 járásszékhely város önkormányzata, 41 városi önkormányzat, 123 pedig községi, nagyközségi önkormányzat hivatalában látja el a munkáját.[25]

1.1. A válaszadók nemek szerinti megoszlása

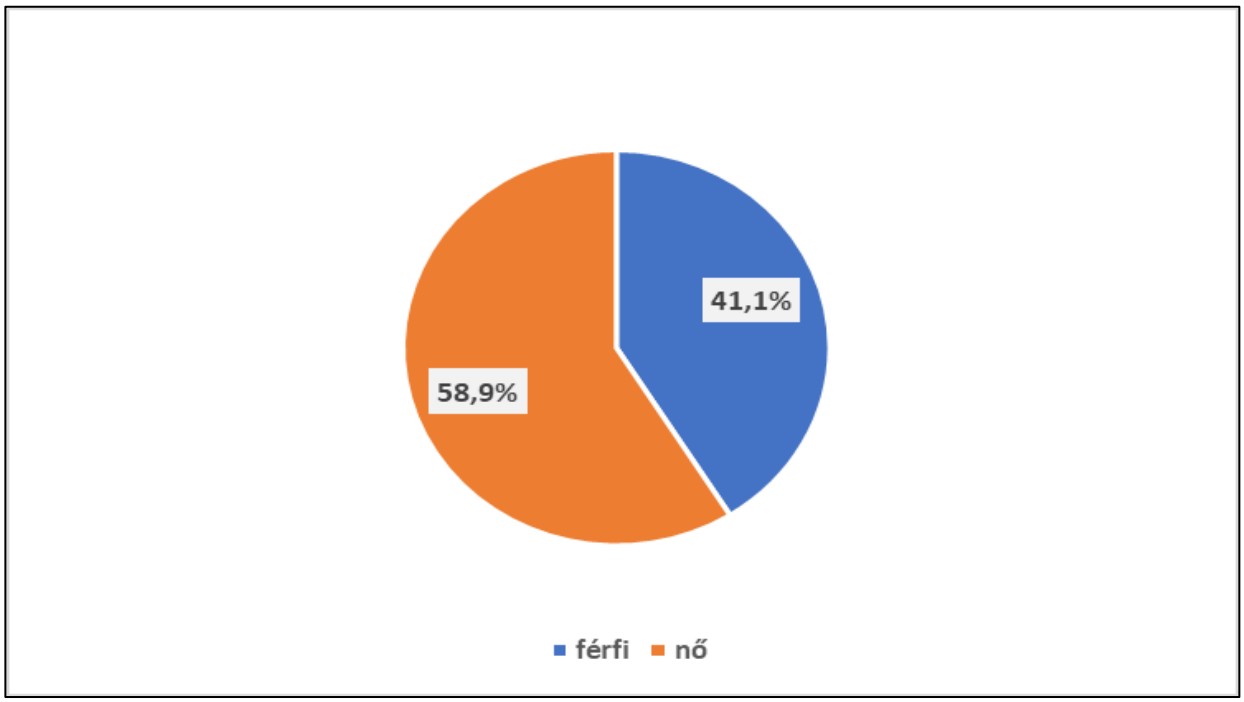

7. számú ábra: A válaszadó jegyzők nemek szerinti megoszlása

[24] Községi, nagyközségi; városi; járásszékhely városi; megyei jogú városi; fővárosi kerületi és Fővárosi Önkormányzat.

[25] Egy érvényesnek tekintett kérdőívnél a válaszadó nem töltötte ki a hivatal székhelytelepülésének önkormányzati jogállására vonatkozó kérdést.

A beérkezett válaszok alapján látható, hogy a kérdőívet kitöltő 207 jegyző közül 41,1% férfi és 58,9% nő. Ez azt jelzi, hogy a nők mérsékelten felülreprezentáltak a férfiakhoz képest a kutatási mintában. A nemek közötti megoszlás ugyanakkor nem tekinthető szélsőségesen aránytalannak, mivel mindkét nem jelentős részarányt képvisel – habár arra vonatkozóan nem rendelkezünk információval, hogy a Magyarországon regnáló jegyzők körében mi a pontos férfi-nő nemi megoszlás.

1.2. A válaszadók korcsoport szerinti megoszlása

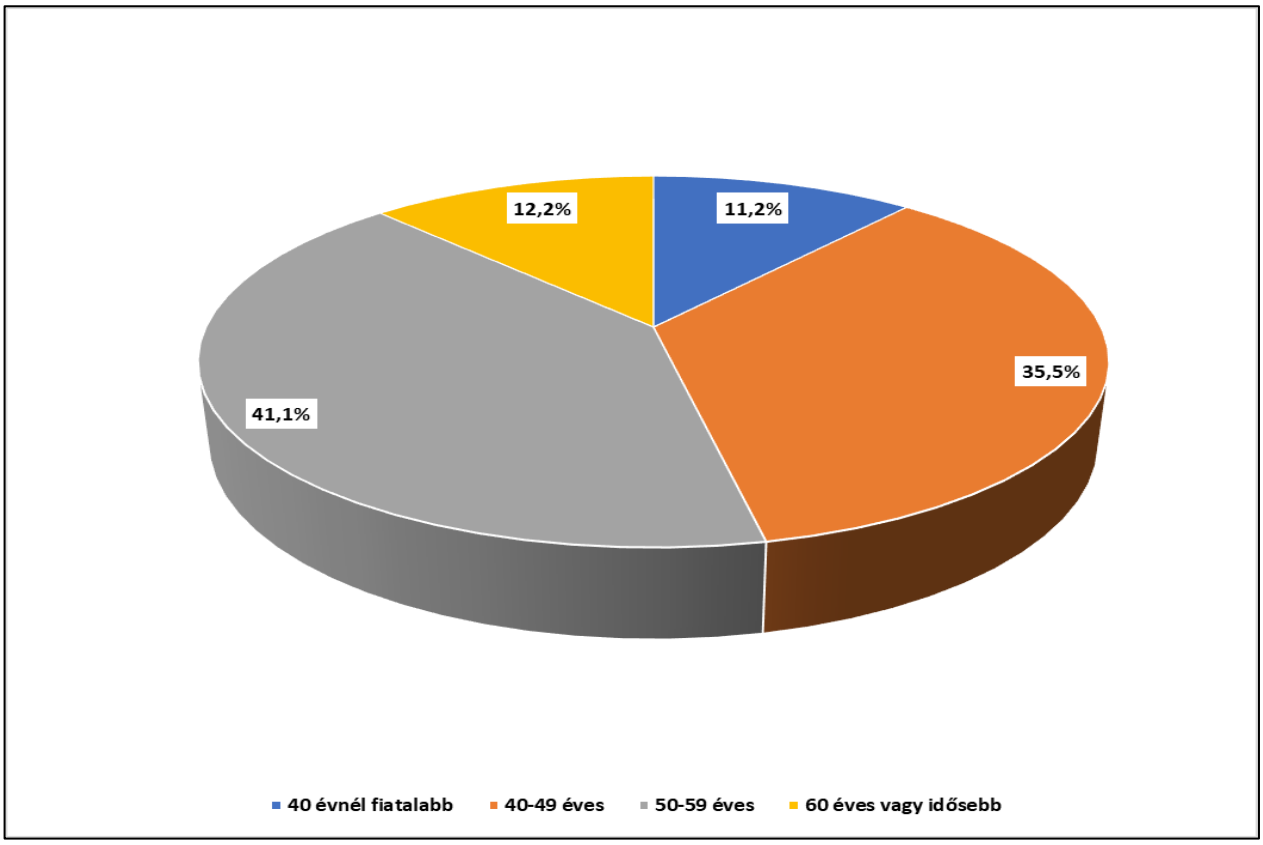

8. számú ábra: A válaszadó jegyzők korcsoport szerinti megoszlása

A diagram a megkérdezett jegyzők életkori megoszlását mutatja négy kategóriában. A kategóriák és arányok a következők: 40 évnél fiatalabbak: 11,2%, 40–49 évesek: 35,5%, 50–59 évesek: 41,1%, 60 éves vagy idősebbek: 12,2%. Mint az látható, a domináns korosztály az 50–59 évesek, ők alkotják a legnagyobb csoportot (41,1%). Ez arra utal, hogy a vizsgált jegyzői populáció többsége középkorú vagy az idősebb középkorú kategóriába tartozik. A második legnagyobb csoport a 40–49 éveseké, akiknek az aránya szintén jelentős (35,5%), így a 40–59 évesek együtt több mint háromnegyedét (76,6%) adják a teljes mintának. Az alulreprezentált csoportok közé tartoznak a 40 év alattiak (11,2%) és a 60 év felettiek (12,2%). Ezek aránya hasonló, bár jóval kisebb, mint a középkorú korosztályoké. Látható tehát, hogy a válaszadói minta erősen ez utóbbiak felé tolódik, de a legidősebb kohorsz is minimálisan, de meghaladja a legfiatalabbat a mintában – ez közvetve arra utal, hogy ma az

önkormányzati jegyzők körében is jellemző az öregedő korfa, ami már önmagában problematikus lehet akár középtávon, hasonlóan egyes más nagyon fontos közszolgálati munkakörökhöz – pl. szociális szakemberek, háziorvosok.

1.3. A válaszadók legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása

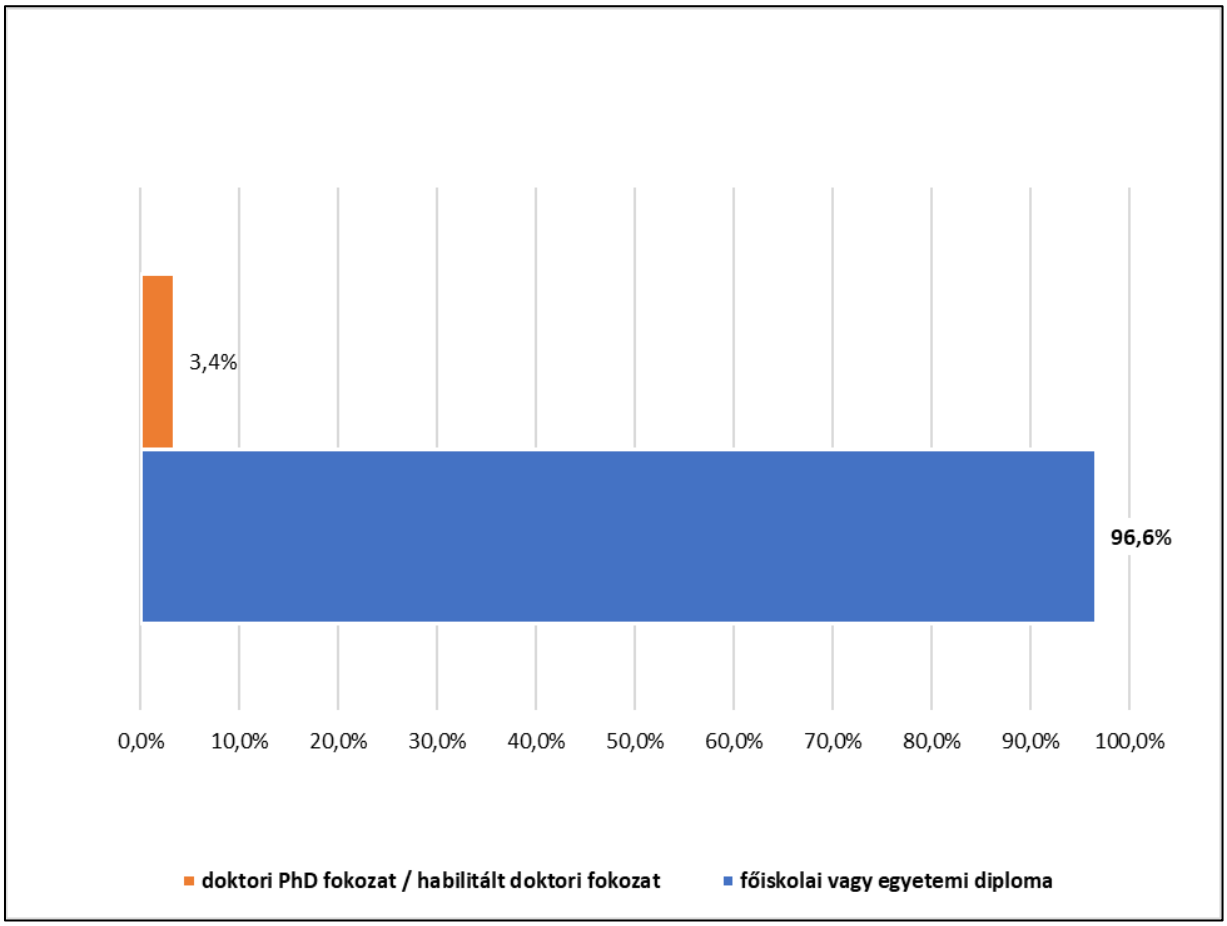

9. számú ábra: A válaszadó jegyzők legmagasabb iskolai végzettségének megoszlása

A diagram a válaszadók legmagasabb iskolai végzettségének megoszlását szemlélteti. A vizsgálat két kategóriát különített el: főiskolai vagy egyetemi diploma, doktori (PhD) fokozat / habilitált doktori fokozat. Az ábra alapján megállapítható, hogy a válaszadók elsöprő többsége (96,6%) főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezik. Ezzel szemben a doktori (PhD) vagy habilitált doktori fokozattal rendelkező válaszadók aránya 3,4%. A doktori végzettségűek alacsony aránya arra utal, hogy a minta döntően a gyakorlatorientált vagy alkalmazott tudással rendelkező diplomások köréből tevődik össze, míg a másik kategória képviselői csak marginálisan jelennek meg – ami nem meglepő lévén a tudományos, legalább PhD. fokozattal rendelkező szakemberek száma rendkívül csekély a különböző társadalmakban. Az pedig, hogy a minta 100%-ban diplomás végzettségű személyből áll, könnyen igazolható a jegyzői képesítéshez kötelezően előírt felsőoktatási végzettséggel.

1.4. A válaszadók által vezetett önkormányzati hivatalok típusai

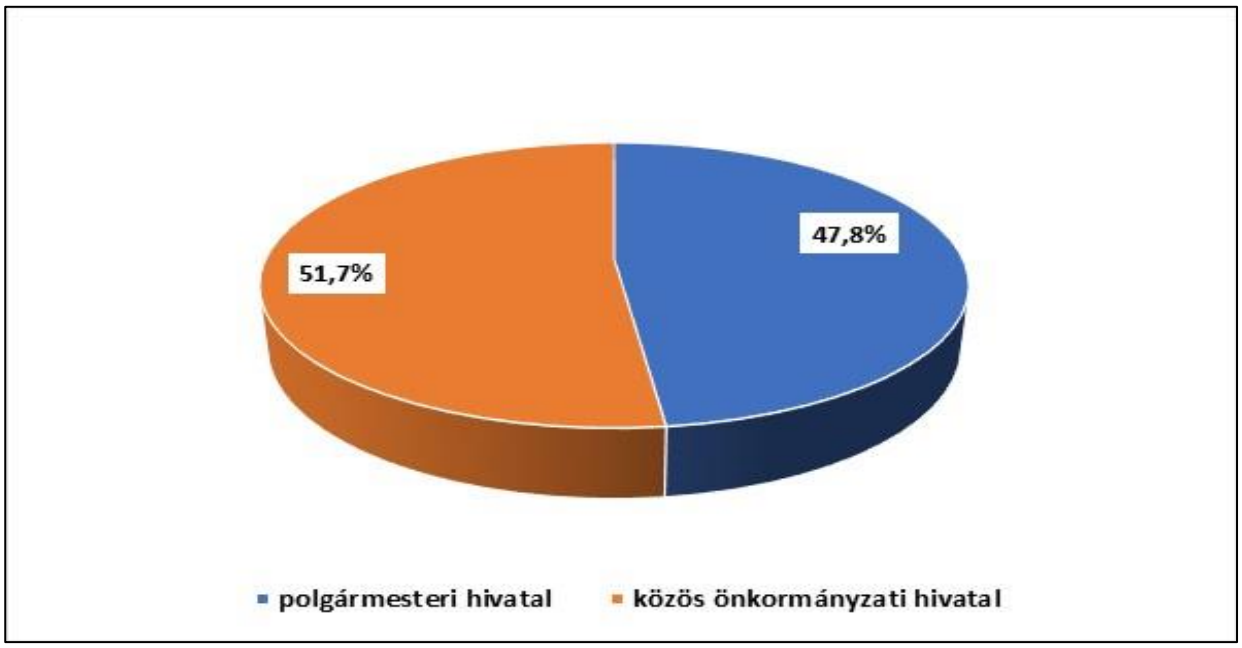

10. számú ábra: A válaszadó jegyzők által vezetett önkormányzati hivatalok típusai

„*Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal típusa?*" c. kérdésben két kategóriát különböztettünk meg: önálló polgármesteri hivatal és közös önkormányzati hivatal. A beérkezett adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók 51,7%-a közös önkormányzati hivatalt, míg 47,8%-a polgármesteri hivatalt vezet. Az arányok közötti különbség viszonylag csekély, ugyanakkor a közös önkormányzati hivatalok enyhe túlsúlya egyértelműen kirajzolódik. A közel kiegyensúlyozott megoszlás ugyanakkor azt jelzi, hogy a minta mindkét hivataltípust megfelelő arányban reprezentálja, ami kedvezőnek mondható a későbbi összehasonlító, ráépülő elemzések szempontjából. Az alappopuláció (az összes önkormányzati jegyző és hivatal) és a kutatási minta általános összehasonlításánál már jeleztük, hogy a teljes alappopulációhoz képest némileg felülprezentáltak a mintában az önálló polgármesteri hivatalok, de a két hivatali típus közötti megoszlás száma és aránya – benne a közös önkormányzati hivatalhoz tartozó jegyzők kismértékű többségével – pár százalékos eltéréssel, de a mintában ugyanúgy alakult, mint a teljes országos alapsokaságnál.

1.5. Az önkormányzati hivatalok székhelyének típusa településtípus szerint

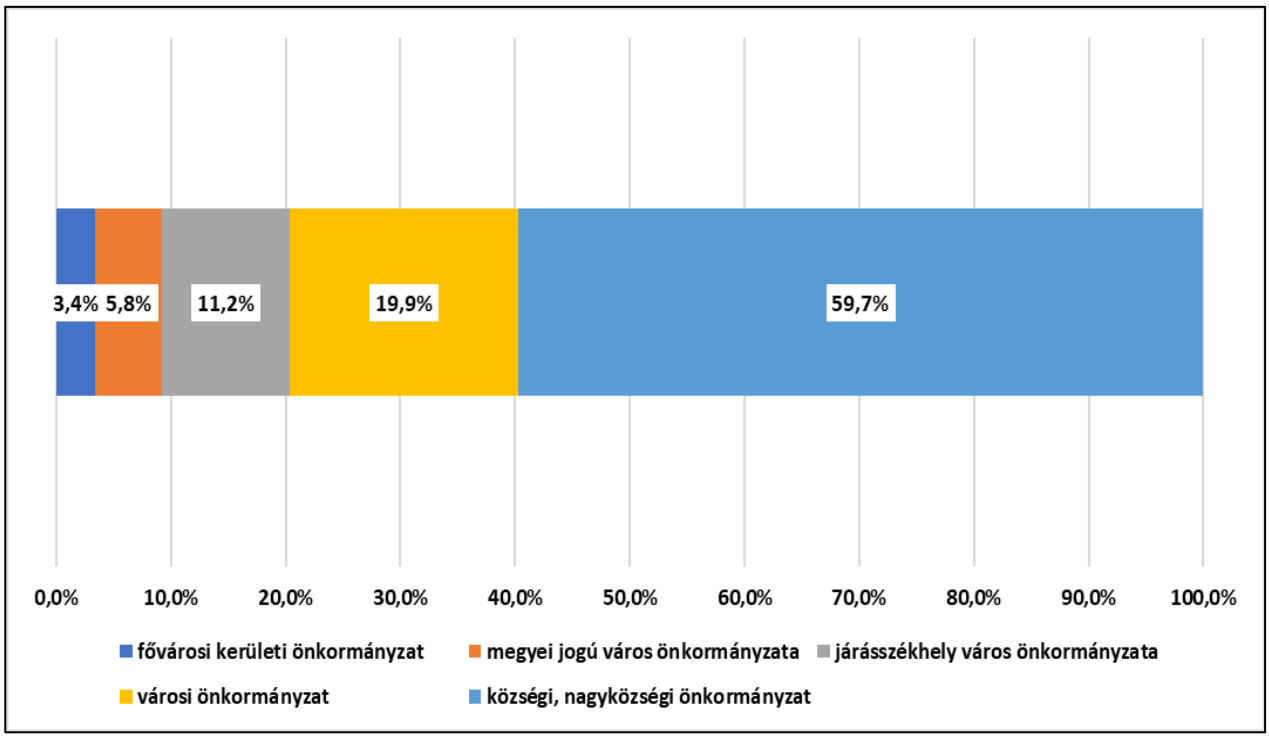

11. számú ábra: A válaszadó jegyzők által prezentált önkormányzati hivatalok székhelye településtípus szerint

„*Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal székhelye milyen önkormányzati jogállású településen található?*" c. kérdésben a vizsgálat az önkormányzati hivatalok székhelyének településjogi besorolását elemzi. A vizsgálat az alábbi kategóriákat különíti el: fővárosi kerületi önkormányzat, megyei jogú város önkormányzata, járásszékhely város önkormányzata, valamint községi, nagyközségi önkormányzat.[26] Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók által vezetett önkormányzati hivatalok többségének székhelye községi vagy nagyközségi önkormányzat területén található, amely 59,7%-os arányt képvisel. A második legnagyobb csoportot a járásszékhely városok adják 19,9%-kal, ami arra utal, hogy a hivatalok közel egyötöde olyan településen működik, amely térségi igazgatási központi funkciókat is ellát. A megyei jogú városok önkormányzatai a minta 11,2%-át teszik ki, ami már egy lényegesen szűkebb, ugyanakkor igazgatási szempontból jelentős csoportot jelent. Ezek a települések összetettebb feladatellátással, nagyobb apparátussal és differenciáltabb szervezeti struktúrával rendelkeznek. A fővárosi kerületi önkormányzatok aránya mindössze 3,4%, amely a minta marginális részét alkotja, de egyben, közvetetten sok nemzetiségi önkormányzatot is érinthet. Összességében a diagram világosan bemutatja, hogy a válaszadók által vezetett önkormányzati hivatalok székhelye döntő többségében községi vagy nagyközségi jogállású településen található, míg a magasabb jogállású

[26] Természetesen a kérdésnél megadott válaszlehetőségek között szerepelt a Fővárosi Önkormányzat, de az nem jelent meg a mintában, aminek oka, hogy a fővárosi főjegyző nem töltötte ki a kérdőívet az adatfelvételi információk alapján.

városok és a fővárosi kerületek jóval kisebb arányban jelennek meg. Mindez összefügghet az országosan és a mintában is legnépesebb nemzetiségek (romák, németek, szlovákok és horvátok) döntően falusias, kistelepülési elhelyezkedésével. Az alappopulációt és a kutatási minta fontosabb dimenzióit leíró résznél már jeleztük, hogy amíg a minta a fővárosi kerületi önkormányzatok és a megyei jogú városi önkormányzatok – mint hivatali székhelytelepülések – az országoshoz képest moderált mértékben felülprezentált, addig a városi, illetve községi, nagyközségi önkormányzati hivatali székhelytelepüléstípusnál alulprezentált.

1.6. Az önkormányzati hivatalok regionális-statisztikai térség szerinti elhelyezkedése

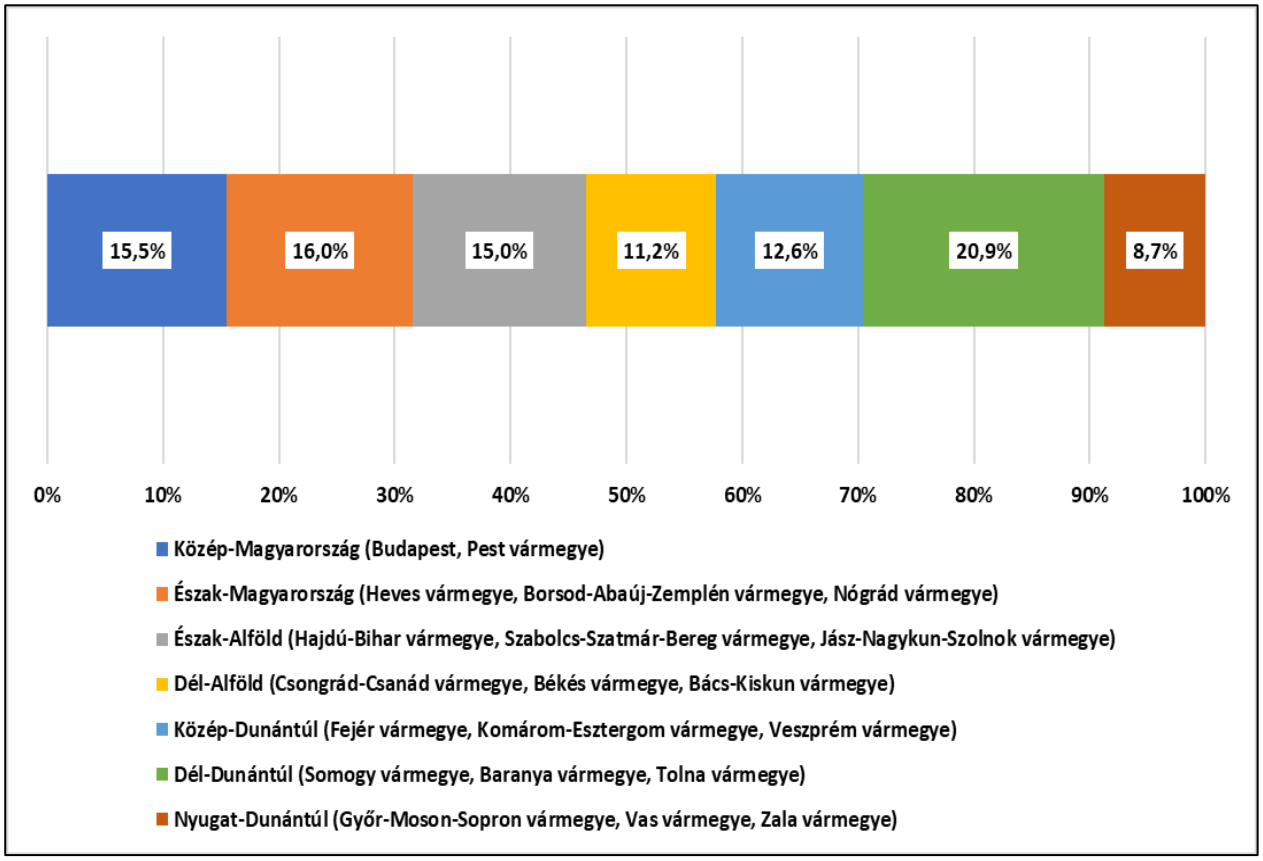

12. számú ábra: Az önkormányzati hivatalok regionális-statisztikai térség szerinti elhelyezkedése

Ezen kérdés keretében („*Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal az alábbi ún. regionális-statisztikai térségben található:*") a kutatás a válaszadók által vezetett önkormányzati hivatalok területi elhelyezkedését vizsgálja Magyarország regionális–statisztikai felosztása alapján. Az adatok alapján megállapítható, hogy a minta területileg viszonylag kiegyensúlyozott, ugyanakkor bizonyos régiók markánsabban jelennek meg. A legnagyobb arányban a Dél-Dunántúl szerepel, amely a válaszadók 20,9%-át adja. Ezt követi az Észak-Magyarország régió 16,0%-kal, valamint a Közép-Magyarország térség 15,5%-kal. Az Észak-Alföld részesedése 15,0%. A Közép-Dunántúl a válaszadók 12,6%-át, míg a Dél-Alföld 11,2%-át képviseli. A legkisebb arányban a Nyugat-Dunántúl jelenik meg, 8,7%-kal, ami azt jelzi, hogy

ez a térség alulreprezentáltabb a mintában a többi régióhoz képest. Az eloszlás alapján megállapítható, hogy a kutatás országos lefedettséggel rendelkezik, mivel minden regionális–statisztikai térség képviselteti magát. Ugyanakkor az egyes régiók eltérő aránya arra utal, hogy a válaszadói aktivitás, illetve a bevonható önkormányzati hivatalok száma területenként különböző volt, de nem számottevő mértékben. Az alappopuláció (az önkormányzati hivatalok regionális elhelyezkedés szerinti száma, aránya) és a kutatási minta korábbi szintetizálásánál jeleztük, hogy négy NUTS2 térség esetében (Észak-Magyarország; Észak-Alföld; Dél-Alföld; Közép-Dunántúl) a differencia minimális 2% körül alakult. Amíg Közép-Magyarország önkormányzati hivatalai mintegy 4%-al és Dél-Dunántúl pedig 8%-al felülprezentáltak a mintában, addig a nyugat-dunántúli térség önkormányzati hivatalai mintegy 5%-al kisebb arányban találhatóak a mintában, mint országosan összesen. A dél-dunántúli önkormányzati hivatalok regionális összevetésben kiemelkedő számát ez a túlprezentált jelleg magyarázza a mintában, ahogy a nyugat-dunántúli önkormányzati hivatalok alacsonyabb számát szintén a minta sajátossága, amely – miként a fentiekben már jeleztük – összefügghet a nemzetiségi népesség és önkormányzatok területi elhelyezkedésével is

1.7. A jegyzői pozíciók betöltésének ideje

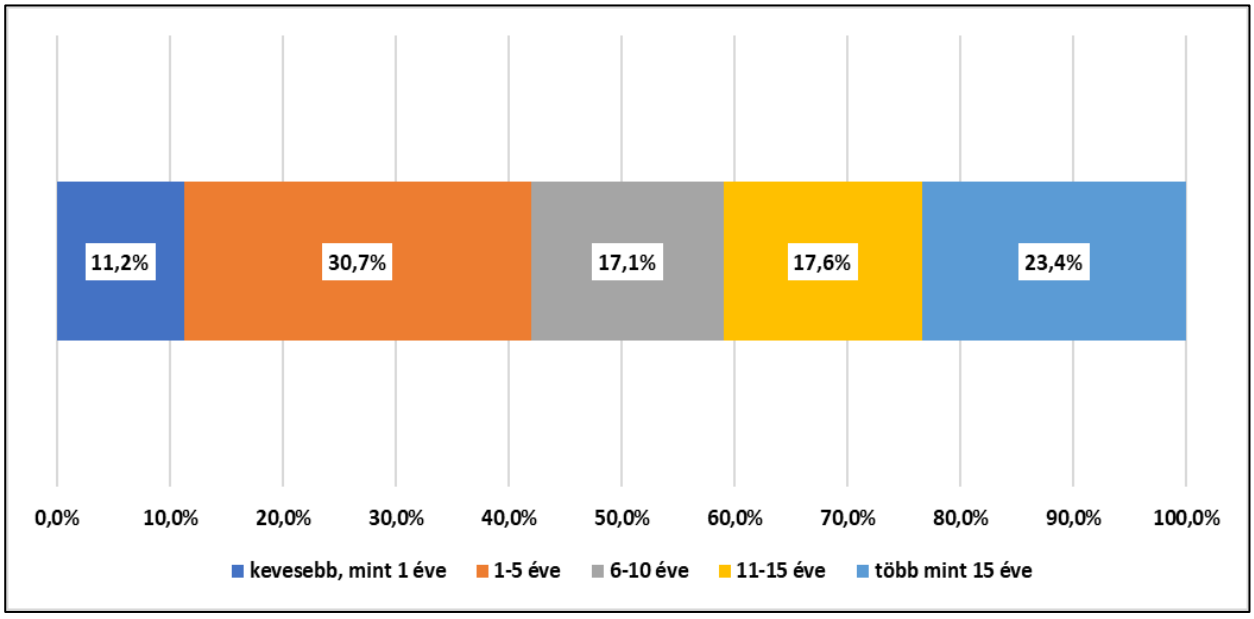

13. számú ábra: A jegyzői pozíciók betöltésének ideje

A kutatás ezen kérdése („*Mióta tölti be a jelenlegi jegyzői pozíciót?*”) a válaszadók hivatali vezetői tapasztalatának időtartamára vonatkozó információkat vizsgálta. Ez a változó kiemelten fontos a közigazgatási kutatásokban, mivel a pozícióban eltöltött idő jelentős hatással lehet a vezetői rutinra, a szervezeti stabilitásra, valamint a döntéshozatali és alkalmazkodási képességekre. A sávdiagram öt időintervallum szerint csoportosítja a válaszokat: kevesebb mint 1 éve, 1–5 éve, 6–10 éve, 11–15 éve és több mint 15 éve. Az adatok alapján megállapítható, hogy érdekes módon, a döntően közép- és

magasabb életkor mellett a válaszadók legnagyobb csoportját azok alkotják, akik 1–5 éve töltik be jelenlegi jegyzői pozíciójukat, arányuk 30,7%. Ez arra utal, hogy a minta jelentős része viszonylag friss, de már stabil tapasztalattal rendelkező vezetőkből áll. A második legnagyobb csoportot a több mint 15 éve hivatalban lévő jegyzők adják, 23,4%-os aránnyal. Ez az eredmény jelentős mértékű szakmai kontinuitást és hosszú távú elköteleződést jelez, amely különösen fontos a közigazgatási szervezetek működési stabilitása szempontjából. A 11–15 éve pozícióban lévő jegyzők aránya 17,6%, míg a 6–10 éves tapasztalattal rendelkezők 17,1%-ot tesznek ki. Ez a két kategória együtt a válaszadók több mint egyharmadát alkotja, ami azt mutatja, hogy a minta jelentős része közép- és hosszú távú vezetői tapasztalattal rendelkezik. A kevesebb mint egy éve hivatalban lévő jegyzők aránya 11,2%, ami mérsékelt utánpótlási jelenlétre utal. Ez azt jelzi, hogy bár megjelennek új belépők a rendszerben, a jegyzői kar nem tekinthető erősen fluktuálónak, bár ennek oka a jegyzők erős határozatlan időre szóló közszolgálati-munkajogi védelme. Összességében a diagram azt mutatja, hogy a válaszadók többsége már több éve tölti be jelenlegi jegyzői pozícióját, miközben számottevő arányban vannak jelen egyaránt a jegyzői pályán még friss hivatalvezetők, csakúgy, mint már a rendkívül tapasztalt jegyzők.

1.8. Az önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken működik-e nemzetiségi önkormányzat

A kérdőív 8. kérdése „*Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken működik egy vagy több megválasztott nemzetiségi önkormányzat?*”) arra irányult, hogy feltárja a vizsgált önkormányzati hivatalok nemzetiségi önkormányzatokkal való érintettségét. Ahogy azt már korábban jeleztük a valamivel több mint tucatnyi olyan kitöltött és érvényes kérdőívet, amiben erre a kérdésre „nem”-el válaszoltak kutatói döntés értelmében kivettük a mintából, így a leszűkített mintában a válaszadó jegyzők 100%-a igennel válaszolt a feltett kérdésre, vagyis minden, a végleges mintába bekerült vizsgált önkormányzati hivatal érintett legalább egy megválasztott nemzetiségi önkormányzat működésében.

1.9. A kutatás által közvetve érintett nemzetiségi önkormányzatok

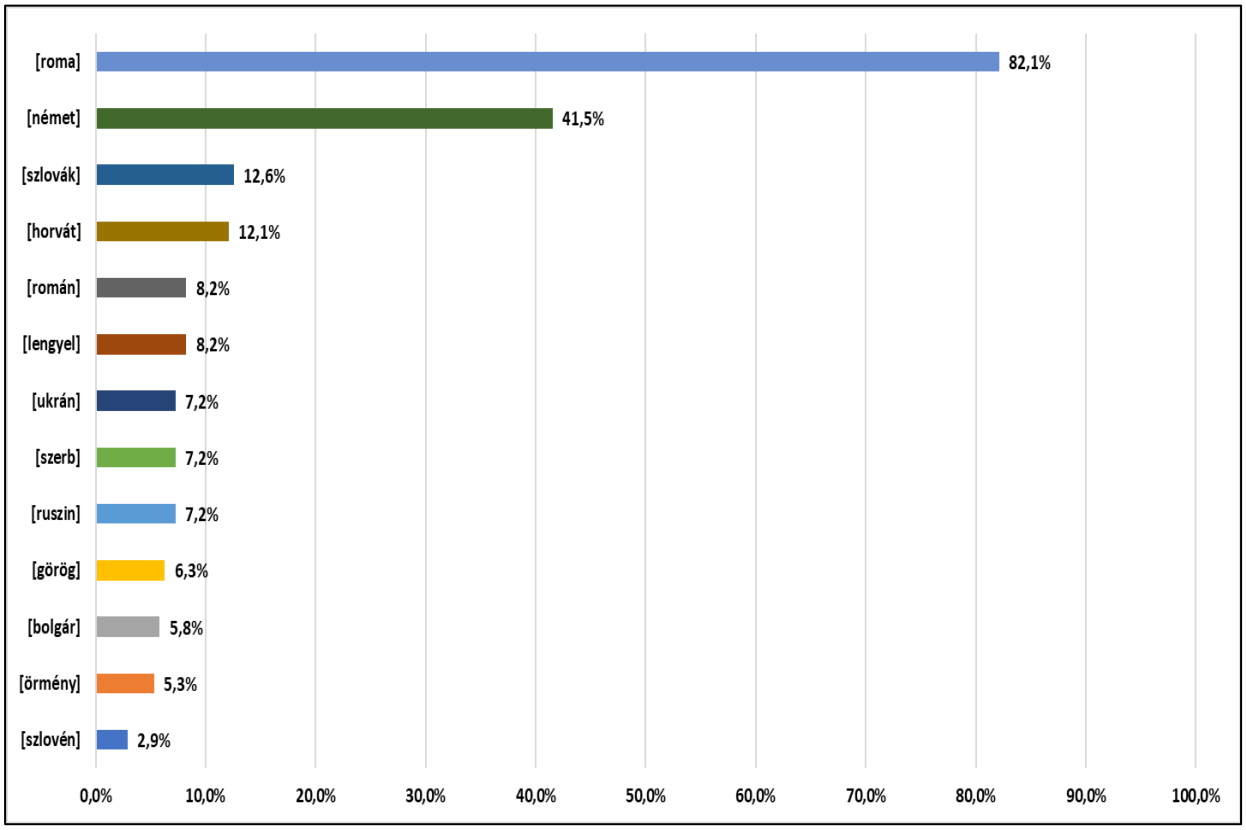

14. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok típusai

A kutatási kérdőív 8a kérdés („*Milyen nemzetiségi önkormányzat / önkormányzatok működnek az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken?*”) arra irányult, hogy feltárja a kutatási mintában a hivatalokhoz tartozó településeken megválasztott és működő nemzetiségi önkormányzatok milyen mértékben érintik a törvényben meghatározott nemzetiségeket. A kérdésre adott jegyzői válaszok alapján a roma nemzetiségi önkormányzatok érintettek a legnagyobb arányban a mintában. A válaszadó jegyzők 82,1%-a jelölte meg az általuk irányított hivatalhoz kapcsolódóan roma nemzetiségi önkormányzat működését, ami kiemelkedő dominanciára utal – lényegében visszaigazolja a roma nemzetiségi önkormányzatok kiemelkedő országos arányát. A második leggyakrabban előfordulók a német nemzetiségi önkormányzatok (41,5%). A romákat és a németeket követi a többi nemzetiség: szlovák (12,6%), horvát (12,1%), román (8,2%), lengyel (8,2%), ukrán (7,2%), szerb (7,2%), ruszin (7,2%) görög (6,3%), bolgár (5,8%), örmény (5,3%), és a szlovén (2,9%). Látható, hogy a kutatási mintában érintett önkormányzati hivatalok illetékességi területén és a településeken működő nemzetiségi önkormányzatok köre rendkívül sokszínű: a roma/cigány, valamint a német nemzetiségi önkormányzatok dominanciája mellett különböző mértékben, de megjelenik az összes az Njtv.-ben elismert nemzetiség. Amint azt már előzetesen kiemeltük, a kutatási alapsokaság és a kutatási minta szintetizálása során, amíg a német nemzetiségi önkormányzatok

minimálisan, de felülprezentáltak a kutatási mintában a valós országos arányhoz képest, addig a roma nemzetiségi önkormányzatok látványos mértékben 13%-al alulprezentáltak. A valós országos arányokhoz képest különböző mértékben, de felülprezentáltak a szlovák, szlovén, a bolgár, a görög, az örmény, a lengyel, a ruszin, a szerb és az ukrán nemzetiségi önkormányzatok. A kutatási mintában a román és a horvát nemzetiségi önkormányzatok aránya lényegében megegyeznek a valós országos arányokkal.

1.10. A válaszadó jegyzők esetleges nemzetiségi hovatartozása

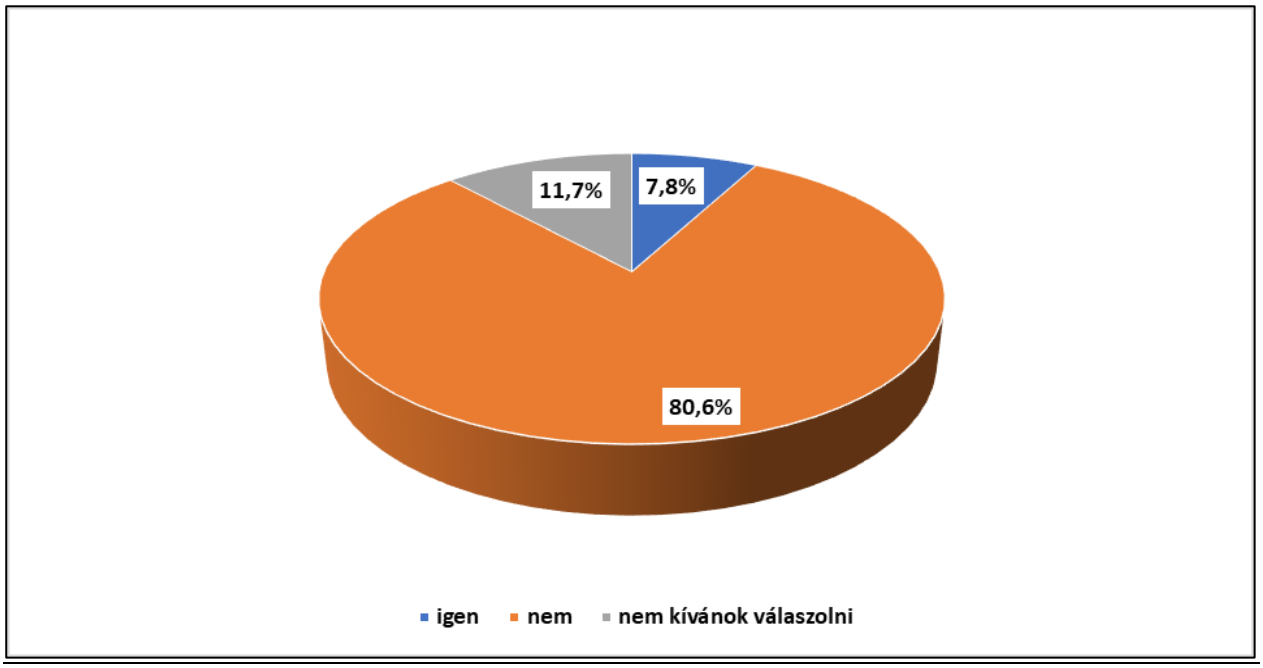

15. számú ábra: A válaszadók nemzetiséghez való tartozása (igen/nem/nem kívánok válaszolni)

A kérdés („*Tagja-e Ön valamely a törvény által elismert őshonos nemzetiségnek?*”) a válaszadó jegyzők személyes nemzetiségi kötődését, önazonosság-tudatát firtatta. Ez a változó érzékeny, ugyanakkor fontos háttérinformációt szolgáltat, különösen olyan kutatás esetében, amely a nemzetiségi önkormányzatokkal való együttműködésre, illetve az e területen végzett közigazgatási feladatokra fókuszál. Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók túlnyomó többsége (80,6%) nem tagja semelyik a nemzetiségi törvény által elismert nemzetiségnek. Viszont a válaszadók 7,8%-a nyilatkozott úgy, hogy valamely elismert nemzetiség tagja. Figyelemre méltó továbbá, hogy a válaszadók 11,7%-a nem kívánt választ adni erre a kérdésre.

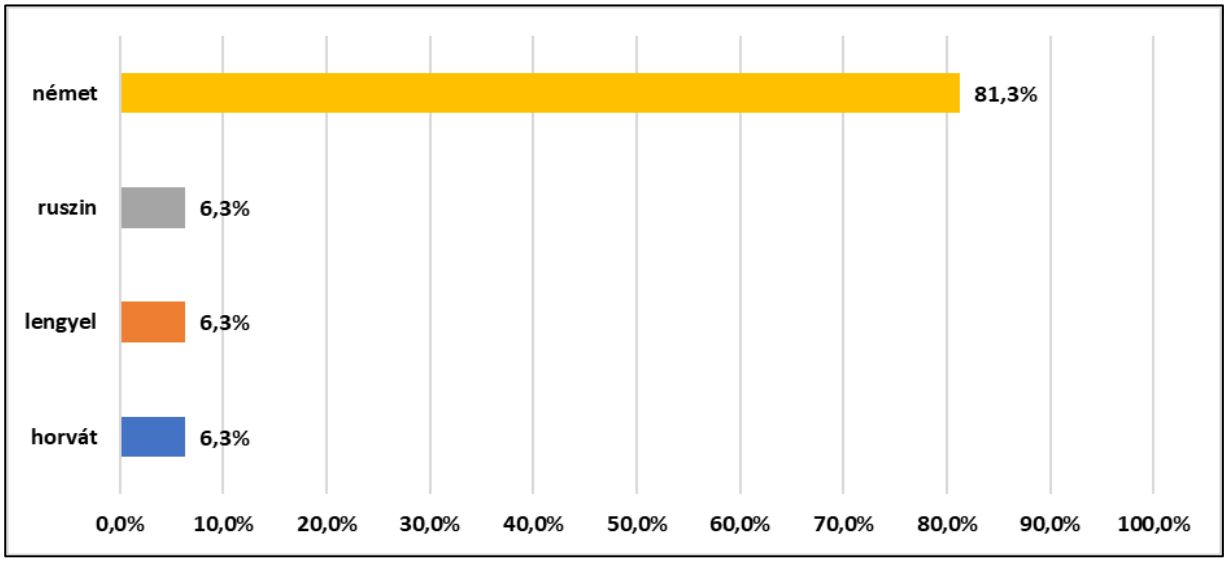

16. számú ábra: A válaszadók nemzetiséghez való tartozása (nemzetiség szerint)

Jelen kérdés („*Ha igen, akkor melyik nemzetiségnek?*") közvetlenül kapcsolódik az előző kérdéshez, amely a válaszadók törvény által elismert nemzetiséghez való tartozását vizsgálta. Így ez az ábra kizárólag azon válaszadók körére vonatkozik, akik az előző kérdésre igenlő választ adtak, így az eredmények egy szűkebb, speciális alcsoport megoszlását tükrözik. A beérkezett adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi identitással rendelkező, kevés számúválaszadó túlnyomó többsége a német nemzetiséghez tartozik. 81,3%. Ez rendkívül magas koncentrációt jelez egyetlen nemzetiség irányába, ami arra utal, hogy a kutatásban részt vevő, magukat valamely nemzetiséghez tartozó jegyzők körében a német nemzetiség domináns jelenléttel bír. A fennmaradó válaszadók három további nemzetiség között egyenlő arányban oszlanak meg. A ruszin, a lengyel és a horvát nemzetiséghez tartozók egyaránt 6,3%-os arányt, gyakorlatilag egy-egy főt képviselnek. Az eredmények alapján megállapítható, hogy bár a teljes mintában viszonylag alacsony a nemzetiségi identitással rendelkező válaszadók aránya, ezen belül a német nemzetiség erőteljes túlsúlya figyelhető meg. A jegyzők nemzetiségi hovatartozásának dimenziója azért is érdekes, mert ilyen jellegű kérdés tudomásunk szerint még sosem jelent meg jegyzői önkormányzati kutatásokban.

2. Általános véleményezés

A kérdőív általános véleményezés alá tartozó kérdései vonatkozó kérdései során vizsgáltuk a válaszadók nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok választott döntéshozói közötti, valamint az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködést, annak fontosságát, az ezzel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatokat, a nemzetiségi önkormányzat és vele a nemzetiségi ügyek alakulását és sikerességét, a nemzetiségi önkormányzatok esetleges megszűnését. A beérkezett válaszok alapján az eredményeket jelen alfejezet foglalja össze.

2.1. A nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok választott döntéshozói közötti együttműködés fontossága

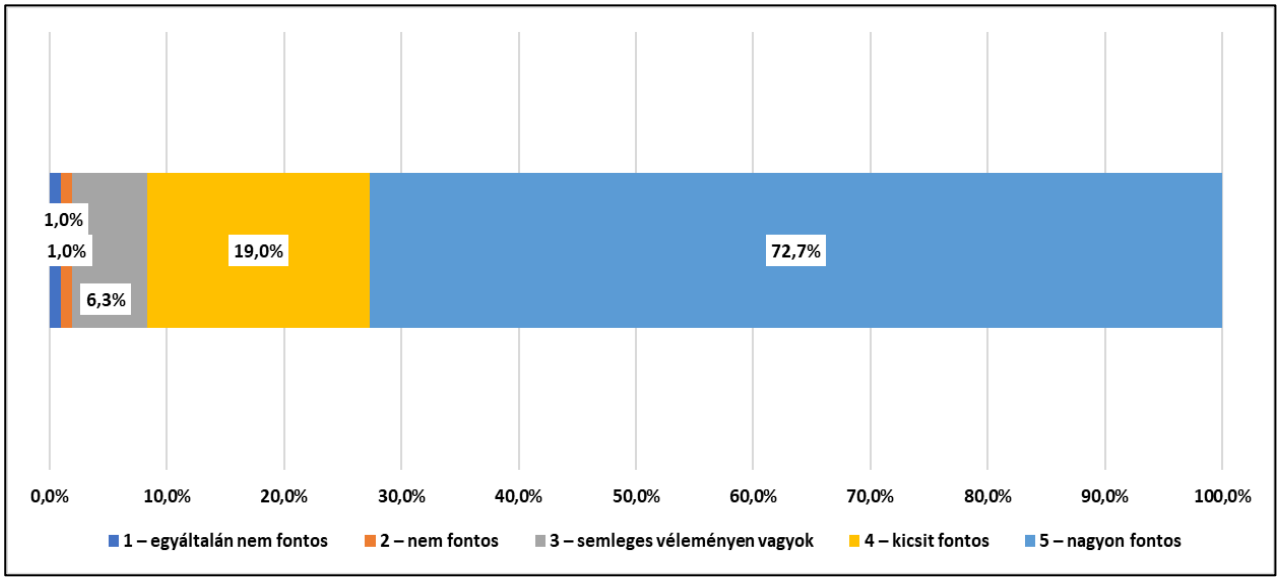

17. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok választott döntéshozói közötti együttműködés fontossága

A kérdés a válaszadó jegyzők szubjektív megítélését vizsgálja a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok választott döntéshozói (polgármester, önkormányzati képviselők) közötti együttműködés fontosságáról. A kérdés kifejezetten attitűdvizsgálati jellegű, és a nemzetiségi ügyek intézményes kezelésének megítélésére fókuszál. A válaszadás ötfokú Likert-skálán történt, ahol: 1-egyáltalán nem fontos, 2-nem fontos, 3-semleges véleményen vagyok, 4-kissé fontos, 5-nagyon fontos. A beérkezett adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók döntő többsége kiemelten fontosnak tartja az együttműködést a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzat választott döntéshozói között. A legnagyobb arányt a „nagyon fontos” válasz jelenti, amelyet a válaszadók 72,7%-a jelölt meg. Ez rendkívül erős konszenzust jelez, és arra utal, hogy a jegyzők

túlnyomó többsége az együttműködést a hatékony önkormányzati működés egyik alapvető feltételének tekinti. A „kissé fontos” kategóriát a válaszadók 19%-a választotta. Ez a csoport szintén pozitívan viszonyul az együttműködéshez, még ha annak jelentőségét nem is a legmagasabb fokozaton értékeli. A két pozitív válaszkategória együttesen 91,7%-ot tesz ki, ami rendkívül magas arány, és szinte teljes szakmai egyetértést jelez a jegyzők körében. A semleges álláspontot képviselők aránya 6,3%, ami viszonylag alacsonynak tekinthető. Ez azt mutatja, hogy a válaszadók többsége nem közömbös a kérdés iránt, hanem határozott véleménnyel rendelkezik. A negatív megítélésű válaszok – az „nem fontos” és az „egyáltalán nem fontos” kategóriák – együttes aránya elenyésző, mindössze néhány százalék (összesen kb. 2%), ami statisztikai értelemben marginálisnak tekinthető. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a jegyzők körében szinte teljes konszenzus uralkodik a nemzetiségi önkormányzatokkal való együttműködés fontosságáról. Ez az attitűd összhangban áll azzal a jogi és intézményi környezettel, amely a nemzetiségi önkormányzatokat a helyi közügyek legitim szereplőiként ismeri el. Az együttműködések fontosságának rendkívül magas jegyzői megítélés arra is utal, hogy a válaszadók nem pusztán formális kötelezettségként, hanem gyakorlati és stratégiai jelentőségű együttműködésként tekintenek erre a kapcsolatra.

2.2. A nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok választott döntéshozói közötti együttműködések gyakorlati tapasztalatai

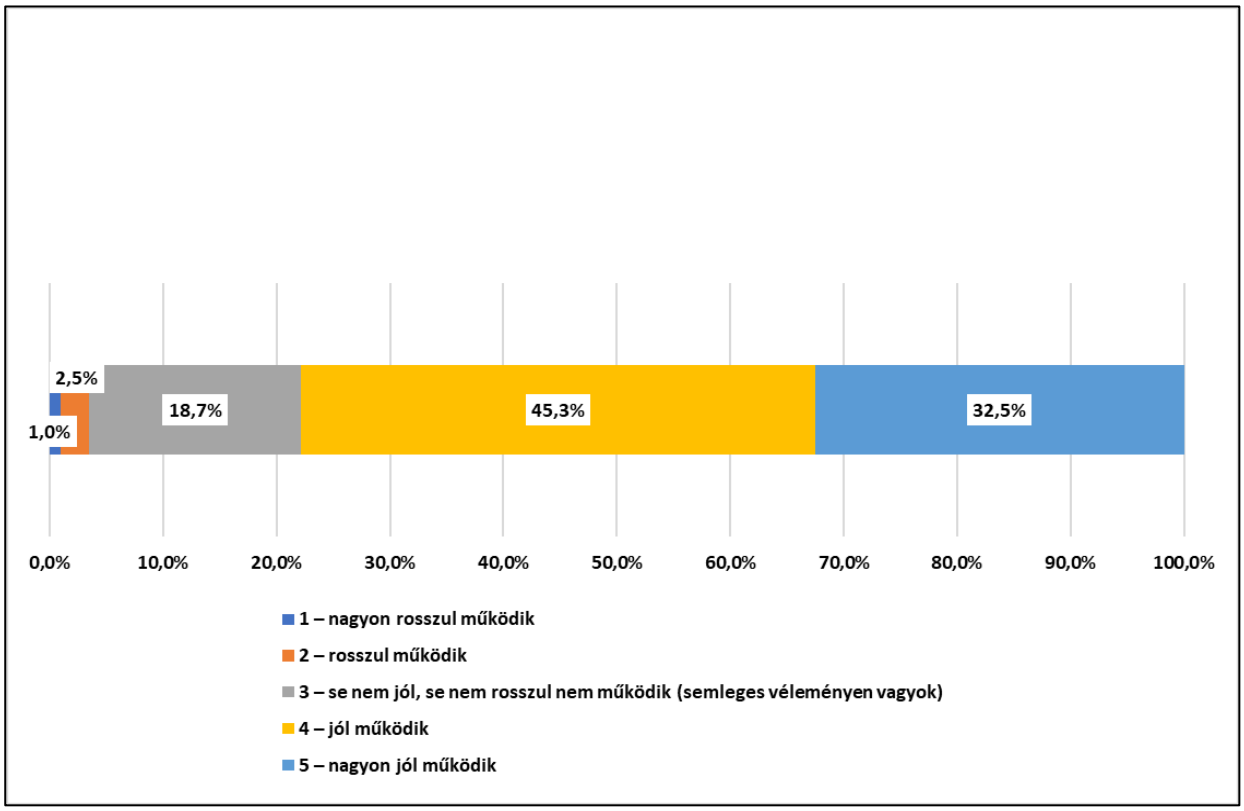

18. számú ábra: Az önkormányzati hivatal és a települési önkormányzat(ok) választott döntéshozói közötti gyakorlati együttműködés megítélése

Ez a kérdés („*Az Ön tapasztalatai alapján a gyakorlatban hogyan működik az Ön által vezetett önkormányzati hivatal érintette településen/településeken a nemzetiségi önkormányzat(ok) és a települési önkormányzat(ok) választott döntéshozói ((polgármester, képviselők, képviselő-testület bizottságai) közötti együttműködés??*”) a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzat választott döntéshozói közötti együttműködés gyakorlati működésének megítélésére irányult. A válaszadók ötfokú Likert-skálán értékelték tapasztalataikat, ahol: 1-nagyon rosszul működik, 2-rosszul működik, 3-se nem jól, se nem rosszul működik (semleges), 4-jól működik, 5-nagyon jól működik. A beérkezett adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadó jegyzők összességében pozitívan ítélik meg a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzat választott döntéshozói közötti együttműködés valós gyakorlati működését. A legnagyobb arányt a „jól működik” kategória képviseli, amelyet a válaszadók 45,3%-a jelölt meg. Ez arra utal, hogy a hivatalok közel fele esetében az együttműködés stabil, működőképes és a mindennapi gyakorlatban megfelelően funkcionál a hivatalokat irányító jegyzők szerint. A „nagyon jól működik” válasz aránya 32,5%, ami szintén magas érték. Ez azt jelzi, hogy a válaszadók közel egyharmada kimondottan hatékonynak, zökkenőmentesnek és eredményesnek tapasztalja az együttműködést. A pozitív értékelések együttesen 77,8%-ot tesznek ki, ami erős többséget és kedvező összképet mutat. A semleges megítélés („se nem jól, se nem rosszul működik”) aránya 18,7%, ami azt jelzi, hogy a válaszadók közel egyötöde nem tapasztal sem kifejezetten pozitív, sem negatív működést. Ez az érték arra is utalhat, hogy bizonyos esetekben az együttműködés formális, esetleges vagy helyzetfüggő jellegű. A negatív értékelések aránya rendkívül alacsony. A „rosszul működik” válasz 2,5%, míg a „nagyon rosszul működik” kategória 1,0% körüli arányt képvisel. Ezek az értékek statisztikai értelemben marginálisnak tekinthetők, ugyanakkor jelzik, hogy elszigetelten előfordulhatnak akár jelentős működési nehézségek Az eredmények alapján megállapítható, hogy a jegyzők tapasztalatai szerint a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzat választott döntéshozói közötti együttműködés a gyakorlatban is jellemzően jól működik. Ez az eredmény különösen jelentős annak fényében, hogy a válaszadó jegyzők szinte egyhangúlag fontosnak ítélték meg a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzati döntéshozók közötti együttműködést.

2.3. A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok közötti együttműködés fontossága

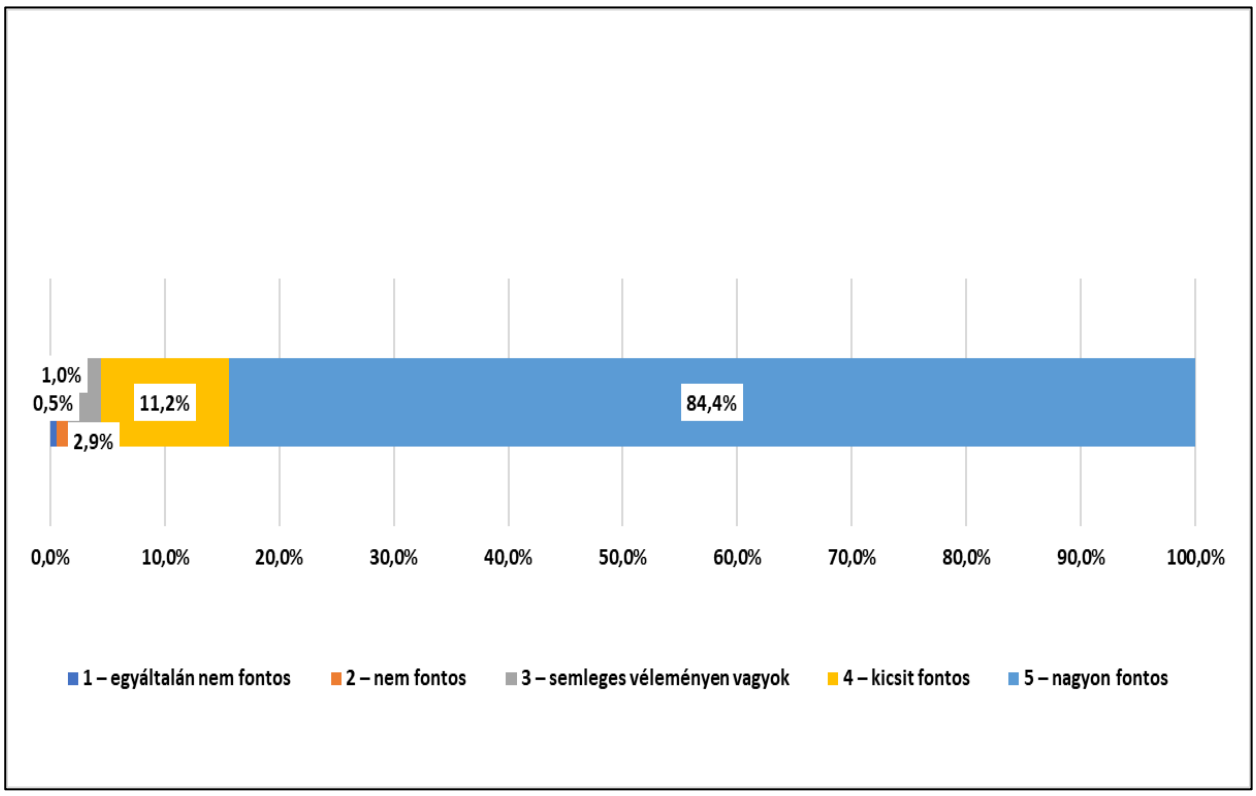

19. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzat(ok) és az önkormányzati hivatalok közötti együttműködés fontossága

Ezen kérdés során *(„Véleménye szerint általában mennyire fontos a nemzetiségi önkormányzat(ok) és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés?")* a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatal szakmai–adminisztratív apparátusa közötti együttműködés normatív megítélését vizsgáltuk. A kérdés kifejezetten a jegyzők által irányított operatív, végrehajtási szintre irányul, amely a nemzetiségi önkormányzatok mindennapi működésének kulcsterülete. A válaszadás itt is ötfokú Likert-skálán történt: 1 – egyáltalán nem fontos, 2 – nem fontos, 3 – semleges véleményen vagyok, 4 – kissé fontos, 5 – nagyon fontos. A feldolgozott adatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a válaszadók szinte egyöntetűen kiemelkedően fontosnak tartják a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok közötti együttműködést. A „nagyon fontos" válaszkategória dominál, amelyet a válaszadók 84,4%-a jelölt meg. Ez rendkívül magas arány, és erős szakmai konszenzusra utal a tekintetben, hogy a jegyző és a hivatali apparátus aktív együttműködése nélkül a nemzetiségi önkormányzatok működése nem tekinthető hatékonynak. A „kissé fontos" kategóriát a válaszadók 11,2%-a választotta. Ez a csoport ugyan mérsékeltebb hangsúllyal, de szintén pozitívan ítéli meg az együttműködés jelentőségét. A két pozitív válaszkategória együttes aránya így 95,6%, ami gyakorlatilag teljes egyetértést jelent. A semleges véleményen lévők aránya 2,9%, ami alacsony értéknek tekinthető, és azt jelzi, hogy a kérdésben kevés a bizonytalan vagy közömbös

álláspont. A negatív megítélésű válaszok – az „nem fontos” és az „egyáltalán nem fontos” kategóriák – együttesen 2% alatti arányt képviselnek, ami statisztikai szempontból marginálisnak tekinthető. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a jegyzők és az önkormányzati hivatalok vezetői körében rendkívül erős normatív elköteleződés figyelhető meg a nemzetiségi önkormányzatokkal való együttműködés iránt. Ez az attitűd összhangban áll a jogszabályi környezettel, amely a jegyzőt kulcsszereplőként határozza meg a nemzetiségi önkormányzatok működésének adminisztratív támogatásában.

2.4. A nemzetiségi önkormányzatoknak az önkormányzati hivatallal és a jegyzővel való együttműködésének gyakorlati tapasztalatai

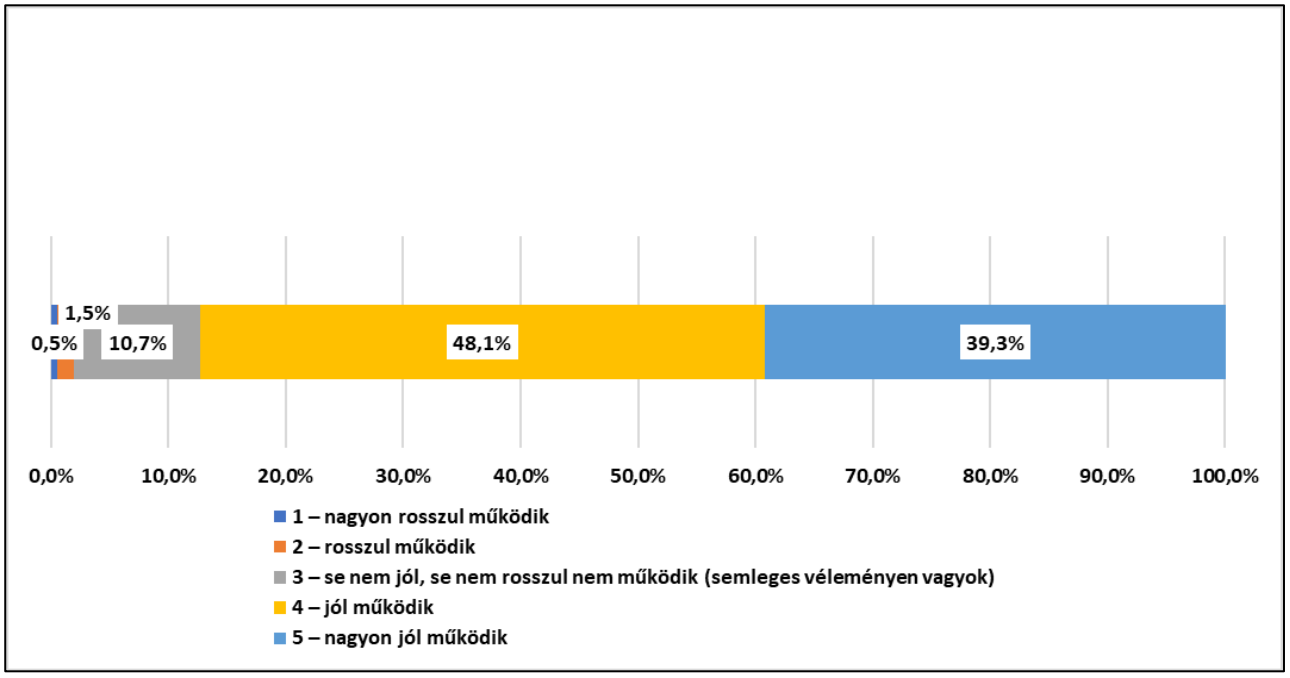

20. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatoknak az önkormányzati hivatallal és a jegyzővel való gyakorlati együttműködése

„*Az Ön tapasztalatai alapján a gyakorlatban hogyan működik a nemzetiségi önkormányzat(ok)nak az önkormányzati hivatallal és a jegyzővel való együttműködés?*” c. kérdés a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatal – különösen a jegyző – közötti együttműködés gyakorlati minőségének megítélésére irányult. A kérdés a korábbi, normatív jellegű attitűdvizsgálatokhoz képest (pl. az együttműködés fontosságára vonatkozó kérdések) kifejezetten a mindennapi működés tapasztalati dimenzióját ragadja meg. A válaszadás ötfokú Likert-skálán történt, ahol: 1-nagyon rosszul működik, 2-rosszul működik, 3-se nem jól, se nem rosszul működik (semleges), 4-jól működik, 5-nagyon jól működik. Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók túlnyomó többsége pozitívan értékeli a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatal, illetve a jegyző közötti együttműködés gyakorlati működését. A legnagyobb arányt a „jól működik” válaszkategória képviseli, amelyet a

válaszadók 48,1%-a jelölt meg. Ez arra utal, hogy a hivatalok közel fele esetében az együttműködés stabil, kiszámítható és megfelelően működő gyakorlatként jelenik meg. A „nagyon jól működik" kategóriát a válaszadók 39,3%-a választotta, ami kifejezetten magas értéknek tekinthető. Ez azt jelzi, hogy a válaszadók közel kétötöde kimondottan hatékonynak, gördülékenynek és problémamentesnek tapasztalja az együttműködést. A két pozitív kategória együttesen 87,4%-ot tesz ki, ami rendkívül kedvező összképet mutat és erős empirikus alátámasztást ad annak, hogy az együttműködés nemcsak elvileg fontos, hanem a gyakorlatban is működőképes. A semleges értékelés („se nem jól, se nem rosszul működik") aránya 10,7%, ami arra utal, hogy a válaszadók egy kisebb része inkább formális vagy esetleges együttműködést tapasztal, amely nem jár kifejezetten pozitív, de negatív élményekkel sem. A negatív megítélésű válaszok aránya rendkívül alacsony. A „rosszul működik" és a „nagyon rosszul működik" kategóriák együttesen 2% alatti részesedést képviselnek, ami statisztikai értelemben marginálisnak tekinthető, ugyanakkor jelzi, hogy elszigetelten előfordulhatnak együttműködési nehézségek. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatal, illetve a jegyző közötti együttműködés a gyakorlatban kifejezetten jól működik. Ez az eredmény különösen jelentős annak fényében, hogy a korábbi kérdésekben a válaszadók szinte egyhangúlag hangsúlyozták e kapcsolat fontosságát.

2.5. A nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek alakulása, sikeressége

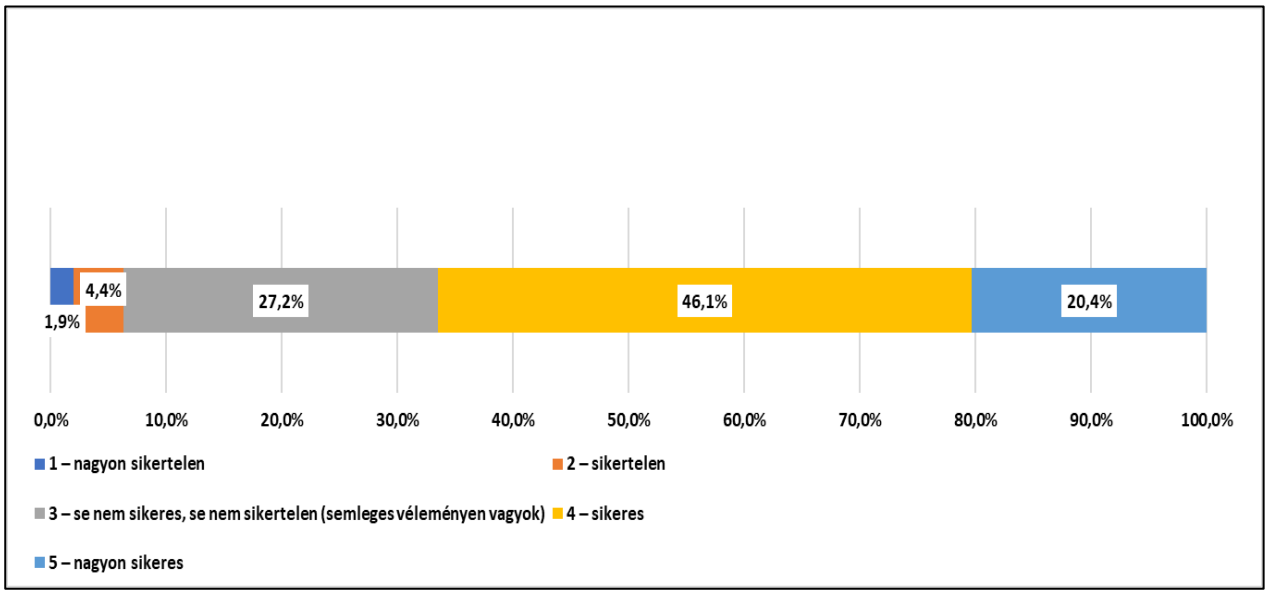

21. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek alakulása/sikeressége

Ez a kérdés („*Ön hogyan értékeli az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településeken a nemzetiségi önkormányzat és vele a nemzetiségi ügyek alakulását és sikerességét a település(ek) életében?*") a nemzetiségi önkormányzatok tevékenységének és a nemzetiségi ügyek helyi érvényesülésének összegző, értékelő

megítélésére irányult jegyzői szemszögből. A kérdés túlmutat az együttműködés minőségén, és a nemzetiségi önkormányzatok települési szintű hatását, eredményességét vizsgálja. A válaszadás ötfokú Likert-skálán történt (1-nagyon sikertelen, 2-sikertelen, 3-se nem sikeres, se nem sikertelen (semleges), 4-sikeres, 5-nagyon sikeres). Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók összességében pozitívan értékelik a nemzetiségi önkormányzatok működését és a nemzetiségi ügyek helyi alakulását, ugyanakkor a megítélés mérsékeltebb, mint az együttműködés minőségére vonatkozó korábbi kérdések esetében. A legnagyobb arányt a „sikeres" kategória képviseli, amelyet a válaszadók 46,1%-a jelölt meg. Ez arra utal, hogy a válaszadó jegyzők közel fele szerint a nemzetiségi önkormányzatok tevékenysége érzékelhetően és érdemben hozzájárul a települések életéhez. A „nagyon sikeres" értékelést a válaszadók 20,4%-a adta. Ez azt jelzi, hogy körülbelül minden ötödik válaszadó kifejezetten eredményesnek tartja a nemzetiségi önkormányzatok működését és a nemzetiségi ügyek előrehaladását a hivatalok által érintett településeken. A két pozitív válaszkategória együttesen 66,5%-ot tesz ki, ami többségi, de nem egyhangúan pozitív megítélést jelez. A semleges értékelés aránya 27,2%, amely viszonylag kiemelkedő. Ez arra utal, hogy a válaszadók több mint egynegyede nem tapasztal egyértelműen sikeres vagy sikertelen folyamatokat, hanem inkább kiegyensúlyozott, mérsékelt hatású működést érzékel. A negatív megítélésű válaszok aránya alacsony: „sikertelen" válasz 4,4%, míg a „nagyon sikertelen" kategória körülbelül 1% alatti arányt képvisel. Ezek az értékek arra utalnak, hogy bár ritkán, de előfordulhatnak olyan települési szituációk, ahol a nemzetiségi ügyek kezelése nem tekinthető eredményesnek. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a jegyzők megítélése szerint a nemzetiségi önkormányzatok működése inkább sikeres, mint sikertelen, ugyanakkor az értékelés kevésbé egyértelműen pozitív, mint az együttműködés minőségére vonatkozó kérdések esetében. Ez arra utal, hogy bár az intézményi és személyes együttműködés többnyire jól működik, ennek települési szintű társadalmi és közösségi hatása már differenciáltabban érzékelhető.

2.6. A 2019 óta megszűnt, korábban működő nemzetiségi önkormányzatok

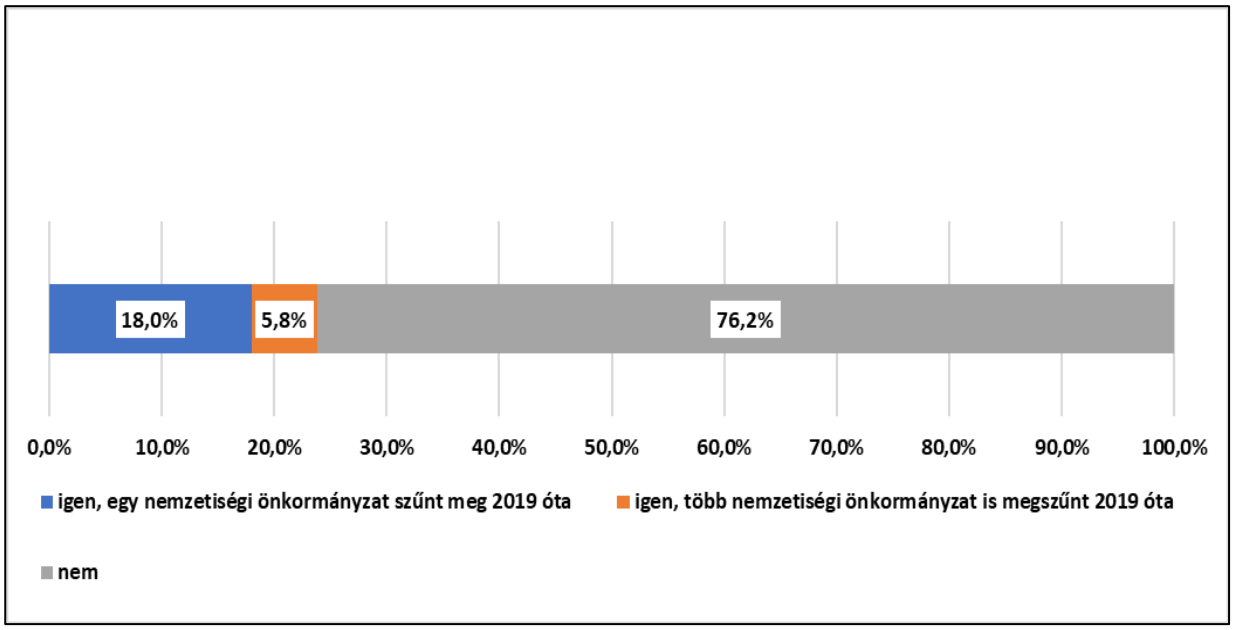

22. számú ábra: 2019 óta megszűnt korábban működő nemzetiségi önkormányzat(ok)

Ez a kérdés („*Tudomása szerint a 2019 óta eltelt időszakban az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken megszűnt korábban működő nemzetiségi önkormányzat?*") a nemzetiségi önkormányzatok intézményi kontinuitására és fennmaradására irányuló kérdéskört vizsgálja. A kérdés retrospektív jellegű, és a 2019 utáni időszak változásait kívánja feltárni, amely időszak több szempontból is jelentős (önkormányzati ciklusváltás, jogszabályi és finanszírozási környezet alakulása). A kérdés annál is inkább releváns, mert összesen 214 olyan települési-fővárosi kerületi szintű nemzetiségi önkormányzat volt, amelyet 2019-ben megválasztottak, de 2024-ben már nem, ez az összes települési szintű nemzetiségi önkormányzatnak a kb. 10%-a. Miközben itt nem csupán az önkormányzat újbóli megválasztásáról van szó, hiszen nemzetiségi önkormányzatok ciklus közben is megszűnhetnek. A válaszlehetőségek e téren három kategóriába rendeződnek: igen, egy nemzetiségi önkormányzat szűnt meg 2019 óta; igen, több nemzetiségi önkormányzat is megszűnt 2019 óta; nem, nem szűnt meg nemzetiségi önkormányzat. Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók túlnyomó többsége (76,2%) szerint az általuk vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen vagy településeken nem szűnt meg korábban működő nemzetiségi önkormányzat a 2019 óta eltelt időszakban. Ez az eredmény a nemzetiségi önkormányzatok intézményi stabilitására és fennmaradására utal a vizsgált időszakban. Ugyanakkor a válaszadók 18,0%-a arról számolt be, hogy egy nemzetiségi önkormányzat megszűnt 2019 óta, a mintába tehát az országos aránynál nagyobb számban kerültek be ilyen esetek. Ez a már nem elhanyagolható arány arra utal, hogy vannak, lehetnek

települések, ahol a nemzetiségi önkormányzati struktúra átalakulása vagy visszaszorulása figyelhető meg. A válaszadók 5,8%-a jelezte, hogy több nemzetiségi önkormányzat megszűnéséről is tudomással bír. Bár ez az arány alacsonyabb, mégis fontos jelzés arra vonatkozóan, hogy egyes térségekben, településeken a nemzetiségi önkormányzati jelenlét akár nagyobb mértékben is csökkenhetett. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok működése a vizsgált időszakban többségében stabil, ugyanakkor a megszűnés jelensége nem tekinthető elszigeteltnek. A megszűnések hátterében több tényező is állhat, így például a nemzetiségi közösségek demográfiai változásai, az utánpótlás hiánya, a nemzetiségi névjegyzékben történő változások, a választási részvétel alakulása, illetve az intézményi működéshez szükséges erőforrások szűkössége és az ezzel járó adminisztratív terhek.

2.7. A 2019 óta megszűnt korábban működő nemzetiségi önkormányzatok által használt ingó és ingatlan vagyon sorsa, utóélete

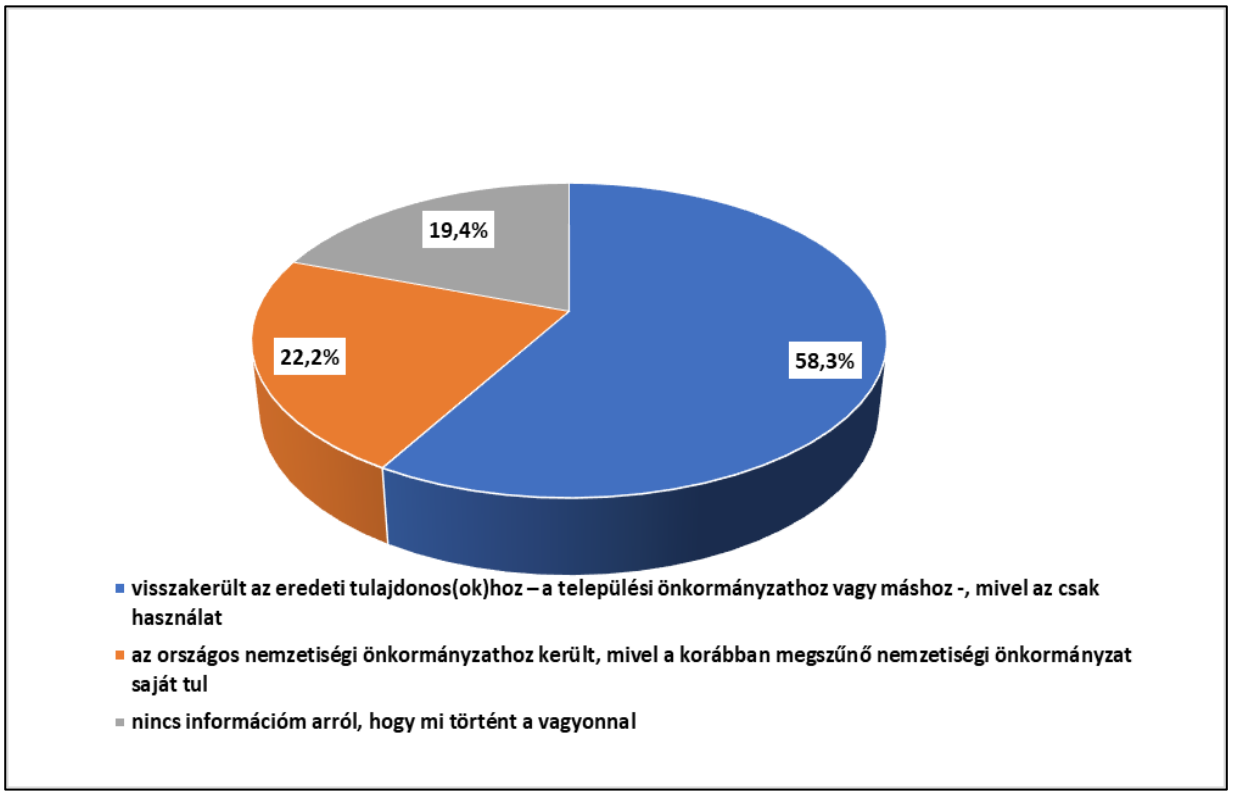

23. számú ábra: A 2019 óta megszűnt korábban működő nemzetiségi önkormányzat(ok) által használt ingó/ingatlan vagyon utóélete

Kíváncsiak voltunk arra is, hogy mi lett a sorsa a 2019 óta megszűnt nemzetiségi önkormányzatok vagyonának, így önálló alkérdésben (kérdőív 15a) vizsgáltuk az ezzel kapcsolatos jegyzői tapasztalatot, információkat: „*Ha igen, akkor mi történt a megszűnő nemzetiségi önkormányzat által használt ingó és/vagy ingatlan vagyonnal?*"). Ez kizárólag a nemzetiségi önkormányzatok megszűnését követő vagyonjogi rendezés témakörére fókuszál, tehát kizárólag azon eseteket vizsgálja, ahol a korábban működő

nemzetiségi önkormányzat megszűnt. A kérdés három válaszkategóriát különített el: 1. a vagyon visszakerült az eredeti tulajdonos(ok)hoz – jellemzően a települési önkormányzathoz –, mivel a nemzetiségi önkormányzat csak használati joggal rendelkezett, 2. a vagyon az országos nemzetiségi önkormányzathoz került, mivel a megszűnő nemzetiségi önkormányzat saját tulajdonát képezte, 3. nincs információ arról, hogy mi történt a vagyonnal. A válaszok alapján megállapítható, hogy a megszűnő nemzetiségi önkormányzatok által használt vagyon sorsát leggyakrabban a tulajdonjogi viszonyok egyértelműsége határozta meg. A válaszadók 58,3%-a jelezte, hogy az ingó, ingatlan vagyon visszakerült az eredeti tulajdonoshoz, jellemzően a települési önkormányzathoz. Ez arra utal, hogy az esetek többségében a nemzetiségi önkormányzat nem tulajdonosként, hanem kizárólag használóként vett részt a vagyoni jogviszonyban. A válaszadók 22,2%-a számolt be arról, hogy a vagyon az országos nemzetiségi önkormányzathoz került, mivel az a megszűnt nemzetiségi önkormányzat saját tulajdonát képezte. Figyelemre méltó ugyanakkor, hogy az esetek 19,4%-ában, kb. 10 esetben a válaszadó jegyzők nem rendelkeztek információval arról, hogy mi történt a megszűnő nemzetiségi önkormányzat vagyonával. Ez a viszonylag magas arány a vagyonrendezési folyamatok átláthatóságának és dokumentáltságának hiányosságaira utalhat, illetve jelezheti, hogy a vagyon sorsa nem minden esetben jelenik meg közvetlenül a jegyzői vagy hivatali tudás- és információkörben. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok megszűnését követő vagyonrendezés többségében jogilag rendezett módon, az eredeti tulajdonosi struktúrák helyreállításával történik. Ugyanakkor az országos nemzetiségi önkormányzatokhoz kerülő vagyon aránya azt jelzi, hogy bizonyos esetekben léteznek önálló, felhalmozott nemzetiségi vagyonok is, amelyek intézményi szinten tovább élnek. A „nincs információ" kategória viszonylag magas aránya módszertani és gyakorlati szempontból is figyelmeztető. Ez arra utal, hogy a megszűnés folyamata és annak adminisztratív lezárása nem minden esetben integrálódik teljes mértékben az önkormányzati hivatal működésébe, ami hosszabb távon jogbizonytalanságot vagy elszámolási problémákat is eredményezhet.

3. Részletes véleményezés

A kérdőívben megfogalmazásra került több olyan kérdés, amelyek kifejezetten a napi működés praktikus elemeire fókuszáltak. Így a települési önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok között megkötött megállapodásokra, azok előkészítésére; a nemzetiségi önkormányzatok költségvetésének megtervezésében és előkészítésében résztvevők személyére; a települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség vagy éppen elégedetlenség szintjére; a nemzetiségi önkormányzatok működéséhez kapcsolódó ingatlan- vagy helyiséghasználati megoldásokra és egyéb részletkérdésekre kerestük a válaszokat. Természetesen ezeket is a jegyzők véleménye, szemszöge alapján, ezt mindig érdemes szem előtt tartanunk, amikor jelen kutatás eredményeit értékeljük.

3.1. A települési önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok között megkötött megállapodások

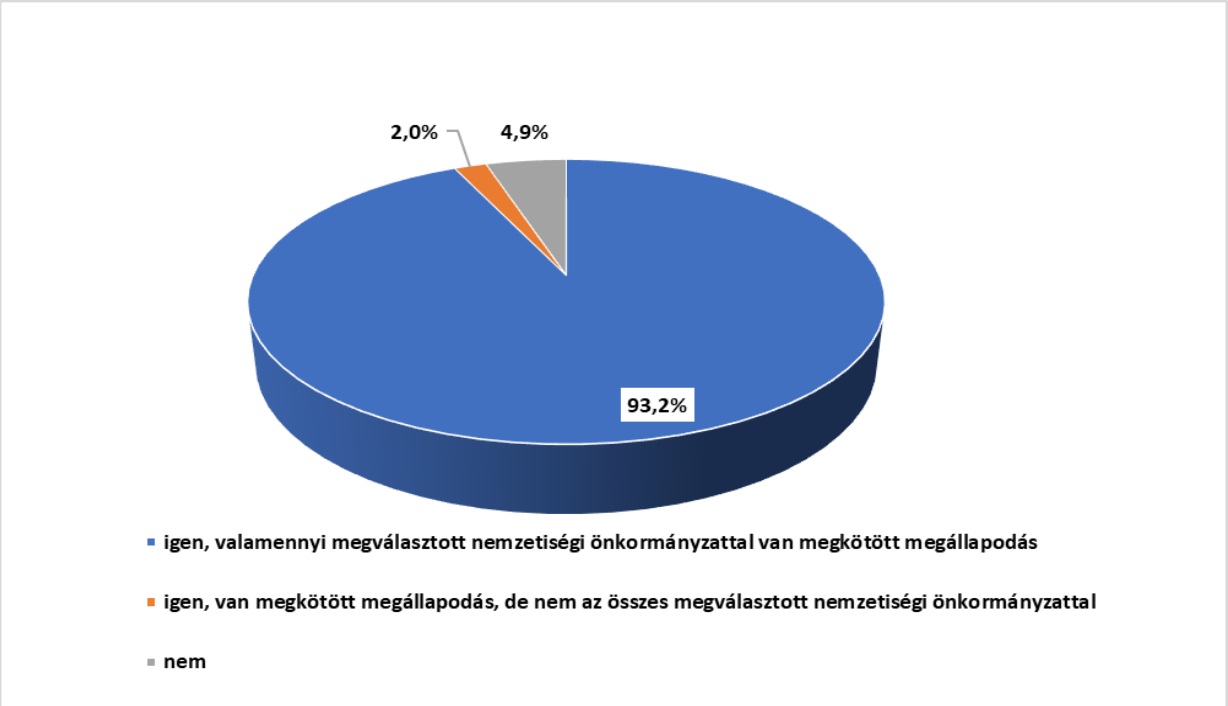

24. számú ábra: Van(nak)-e a települési önkormányzat(ok) és a nemzetiségi önkormányzat(ok) között megkötött megállapodás(ok)?

Az Njtv. 80.§ részletesen szabályozza a helyi önkormányzat, az önkormányzati hivatal és a nemzetiségi önkormányzat közötti együttműködés kereteit, ebben kvázi előírásként megjelenik a helyiséghasználatra, illetve a működés további feltételeinek biztosítására és a feladatok ellátására vonatkozó közigazgatási szerződésben való megállapodás. A kérdőív 16. kérdése („*Létezik/léteznek az Ön által vezetett önkormányzati hivatal illetékességi területén a települési önkormányzat(ok) és a nemzetiségi önkormányzat(ok) között megkötött megállapodás(ok)?*”) a települési önkormányzatok és a nemzetiségi

önkormányzatok közötti formális, írásos együttműködési keretek meglétét vizsgálja. A kördiagram három válaszkategóriát különít el: igen, valamennyi megválasztott nemzetiségi önkormányzattal van megkötött megállapodás, igen, van megkötött megállapodás, de nem az összes megválasztott nemzetiségi önkormányzattal, nem, azaz nincs megkötött megállapodás. Az adatok alapján megállapítható, hogy a válaszadók elsöprő többsége (93,2%) arról számolt be, hogy az általuk vezetett önkormányzati hivatal illetékességi területén valamennyi megválasztott nemzetiségi önkormányzattal megkötött megállapodás áll fenn. Ez rendkívül magas arány, és azt jelzi, hogy a formális együttműködés intézményes keretei szinte teljesen kiépültek a vizsgált önkormányzati hivatalok vonatkozásában. A válaszadók 4,9%-a jelezte, hogy léteznek megállapodások, azonban nem minden megválasztott nemzetiségi önkormányzattal. Ez arra utal, hogy egy szűk körben az együttműködés formalizálása részleges vagy hiányos. A megállapodások teljes hiányáról a válaszadók mindössze 2,0%-a számolt be. Az eredmények alapján egyértelműen megállapítható, hogy a válaszadó jegyzők döntő többsége olyan önkormányzati környezetben dolgozik, ahol a települési és a nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködés formálisan is rögzített, teljeskörű megállapodásokon alapul, ahogy azt az irányadó jogszabály előírja. Ez a magas arány a jogbiztonság, az átláthatóság és a hatékony együttműködés szempontjából kedvező intézményi hátteret jelez, és alátámasztja a korábbi elemzésekben feltárt pozitív működési tapasztalatokat.

3.2. A megállapodás előkészítésében résztvevők

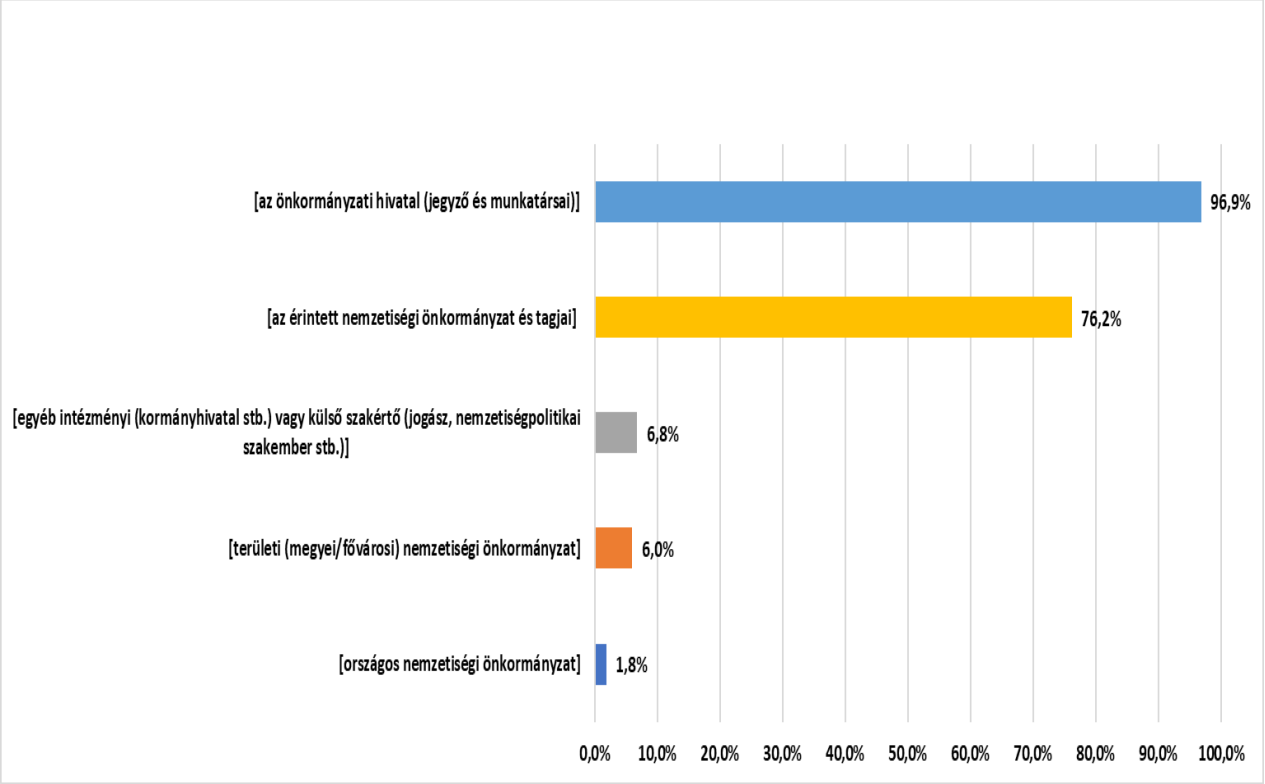

25. számú ábra: A megállapodás előkészítésében résztvevő szervezetek

Önálló alkérdésben – 16a: *„Amennyiben van megkötött megállapodás(ok), kik vettek részt a megfogalmazásában?”* - vizsgáltuk a települési önkormányzatok és a nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködési megállapodások előkészítési folyamatának intézményi szereplőit, érintettjeit. A feltett alkérdés többválaszos jellegű, így egy adott megállapodás kidolgozásában több szereplő egyidejű részvétele is lehetséges volt. Az adatok alapján megállapítható, hogy a megállapodások előkészítésében meghatározó szerepet töltöttek be az önkormányzati hivatalok, elsősorban a jegyző és a hivatali munkatársak. A válaszadók 96,9%-a jelezte, hogy az önkormányzati hivatal (jegyző és munkatársai) részt vett a megállapodások kidolgozásában. A második legnagyobb arányban az érintett nemzetiségi önkormányzatok tagjai vettek részt az előkészítésben, amelyet a válaszadók 76,2%-a jelölt meg. Jelentősen alacsonyabb arányban jelentek meg további szereplők. Egyéb intézmények vagy külső szakértők (például kormányhivatali szervek, jogászok, nemzetiségpolitikai szakemberek) bevonását a válaszadók 6,8%-a jelezte. Ez arra utal, hogy a megállapodások túlnyomó többsége helyi szinten, külső szakmai közreműködés nélkül készült el. A területi (megyei/fővárosi) nemzetiségi önkormányzatok részvétele 6%, míg az országos nemzetiségi önkormányzatok bevonása mindössze 1,8% volt. Ezek az alacsony arányok azt jelzik, hogy a megállapodások előkészítése alapvetően decentralizált, helyi szintű folyamatként valósult meg.

3.3. A költségvetés megtervezésében és előkészítésében résztvevők

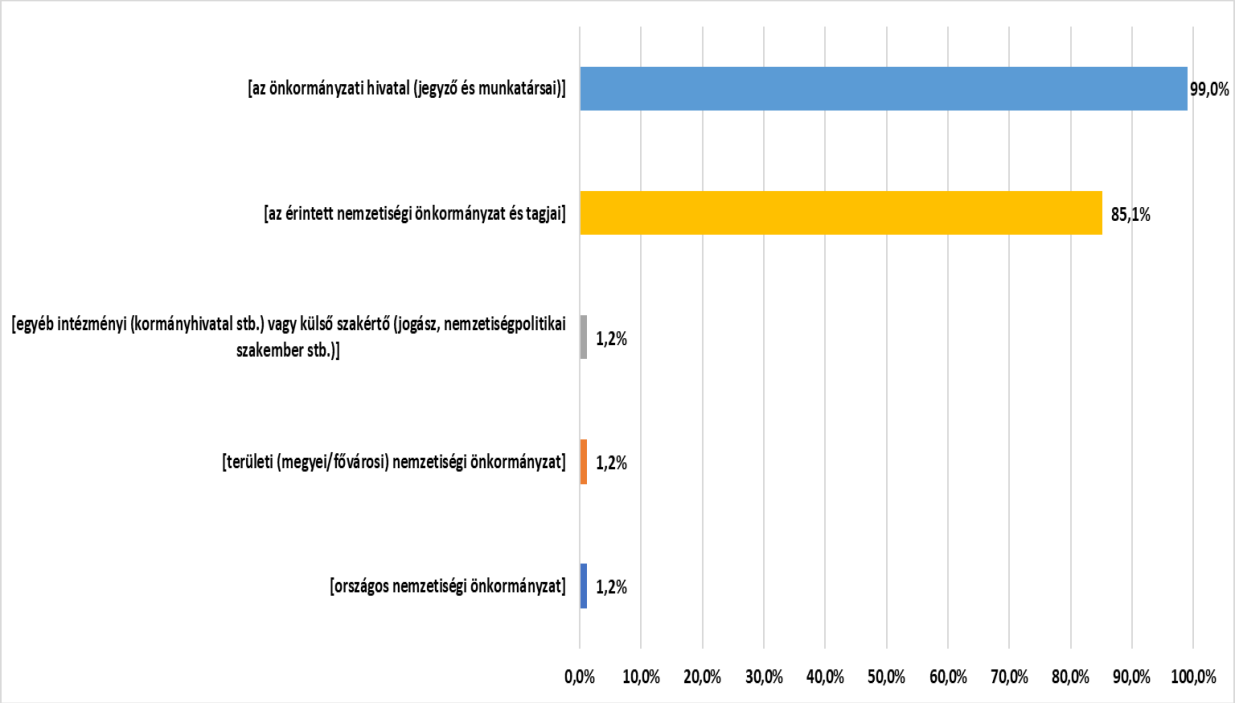

26. számú ábra: A költségvetés megtervezésében és előkészítésében résztvevők

A 17. „*Kik vesznek részt a nemzetiségi önkormányzat(ok) költségvetésének megtervezésében és előkészítésében?*” c. kérdés a nemzetiségi önkormányzatok pénzügyi tervezési folyamatában részt vevő szereplők körét

vizsgálja. A költségvetés megtervezése kiemelten fontos eleme az önkormányzati működésnek, mivel meghatározza a nemzetiségi önkormányzatok tényleges mozgásterét, programjainak megvalósíthatóságát és hosszabb távú fenntarthatóságát. A kérdés többválaszos jellegű, így egy adott költségvetési tervezési folyamatban több intézményi szereplő egyidejű részvétele is lehetséges volt. A vízszintes sávdiagram jól szemlélteti az egyes szereplők bevonásának gyakoriságát és relatív súlyát. Az adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok költségvetésének megtervezésében meghatározó, domináns szerepet tölt be az önkormányzati hivatal. A válaszadók 99%-a jelezte, hogy az önkormányzati hivatal (jegyző és munkatársai) részt vesz a költségvetés megtervezésében és előkészítésében. Ez az arány gyakorlatilag teljes körű hivatali jelenlétet jelez, és alátámasztja a jegyző kulcsszerepét a pénzügyi tervezés jogszerűségének, szakmai megalapozottságának és adminisztratív kivitelezhetőségének biztosításában. Szintén rendkívül magas az érintett nemzetiségi önkormányzatok (elnökök, tagok) bevonása, amelyet a válaszadók 85,1%-a jelölt meg. Ez arra utal, hogy a költségvetési tervezés a legtöbb esetben nem pusztán hivatali feladat, hanem a nemzetiségi önkormányzatok aktív részvételével zajló, partnerségi jelleggel. A magas arány azt jelzi, hogy a nemzetiségi önkormányzatok jelentős beleszólással rendelkeznek saját pénzügyi prioritásaik meghatározásába. Ezzel szemben a további szereplők részvétele marginális. Egyéb intézmények vagy külső szakértők (például kormányhivatali szervek, jogászok vagy nemzetiségpolitikai szakemberek) bevonását mindössze 1,2% jelezte. Ugyanilyen alacsony arányban jelent meg a területi (megyei vagy fővárosi) nemzetiségi önkormányzatok, valamint az országos nemzetiségi önkormányzatok részvétele, szintén 1,2%-os aránnyal. Összességében elmondható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok költségvetésének megtervezése és előkészítése döntően az önkormányzati hivatal és a nemzetiségi önkormányzatok közös, helyi szintű együttműködésében valósul meg. A jegyző és a hivatali apparátus szinte minden esetben részt vesz a folyamatban, miközben a nemzetiségi önkormányzatok többsége aktív szereplőként jelenik meg.

3.4. A települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás mértékével való elégedettség

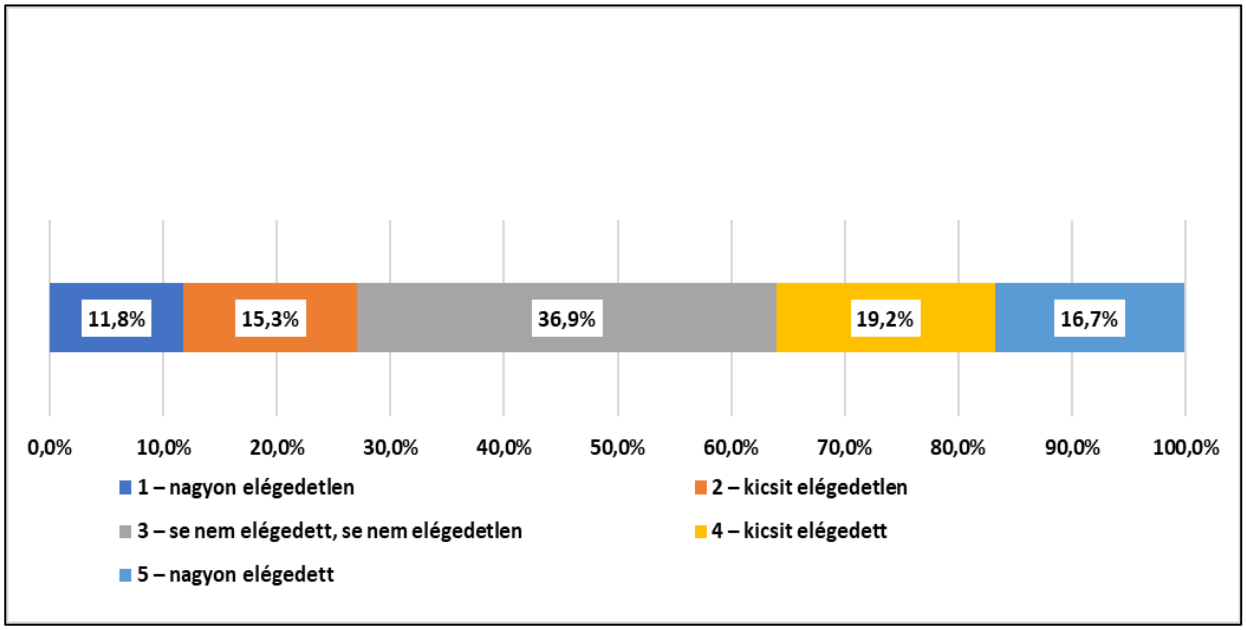

27. számú ábra: A települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás mértékével való elégedettség

A településeken megválasztott nemzetiségi önkormányzatok napi működése szempontjából kiemelkedő szerepe van a finanszírozásnak. Ez egy többcsatornás struktúra, aminek törzse a központi költségvetés: jelenleg Magyarország 2026. évi költségvetéséről szóló 2025. évi LXIX. törvény 9. számú melléklete tartalmazza a települési és területi nemzetiségi önkormányzatok és az országos nemzetiségi önkormányzatok támogatásait – meghatározott előirányzatait és fajlagos összegeit.[27] Ez azt jelenti, hogy a gyakorlatban a nemzetiségi önkormányzatok közvetlenül kapják meg az állami támogatást a költségvetésből és nem az önkormányzati hivatalokon „átfolyatva". A Magyar Államkincstár utalja a működési és feladatalapú támogatást az önálló jogi személyiséggel rendelkező nemzetiségi önkormányzatok saját számláira, amit viszont saját nemzetiségi önkormányzati hivatal hiányában az önkormányzati hivatal kezeli. Ugyanakkor a nemzetiségi önkormányzatok a költségvetési támogatás mellett rendelkezhetnek egyéb bevételekkel, ami lehet saját intézményi bevétel (pl. ha saját intézménnyel rendelkezik az adott nemzetiségi önkormányzat), egyéb pályázati bevétel, valamint a települési önkormányzattól származó települési támogatás. A kérdőív 18. kérdése kifejezetten közvetlenül a települési önkormányzattól érkező – az állami költségvetéstől független – támogatásokra irányul: „*Az Ön tapasztalatai alapján mennyire elégedett(ek) a települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás mértékével az érintett nemzetiségi önkormányzat(ok)?*". A kérdés a jegyzők tapasztalatain alapuló

[27] A tételes támogatások megtekinthető a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. oldaláról - chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/nemzetisegi_tamogatasok/NEMZ-MUK_2026_kozzetetel.pdf

értékelést tükrözi, vagyis közvetett módon igyekszik megragadni a nemzetiségi önkormányzatok elégedettségi szintjét. A válaszadás ötfokú Likert-skálán történt: 1-nagyon elégedetlen, 2-kissé elégedetlen, 3-se nem elégedett, se nem elégedetlen (semleges), 4-kissé elégedett, 5-nagyon elégedett. Az összesített adatok alapján megállapítható, hogy a települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás megítélése meglehetősen megosztott, ugyanakkor a semleges értékelések dominanciája figyelhető meg: semleges vélemény („se nem elégedett, se nem elégedetlen") képviseli, amely a válaszadók 36,9%-át teszi ki. Ez a helyzet értelmezhető úgy, hogy a támogatás alapvető működést biztosít, ugyanakkor nem tesz lehetővé érdemi fejlesztéseket vagy ambiciózusabb programok megvalósítását. A pozitív megítélésű válaszok összességében 35,9%-ot tesznek ki. Ezen belül a „kissé elégedett" kategória aránya 19,2%, míg a „nagyon elégedett" válaszok aránya 16,7%. Ez azt jelzi, hogy a kutatási mintában érintett nemzetiségi önkormányzatok közel egyharmad arányban inkább kedvezően értékelik a települési önkormányzatoktól kapott pénzügyi támogatás mértékét a jegyzők tapasztalatai alapján. A negatív értékelések együttes aránya 27,1%, amelyen belül a „kissé elégedetlen" válasz 15,3%, míg a „nagyon elégedetlen" kategória 11,8%. Ez az arány ugyanakkor jelez egy érdemi, mérhető elégedetlenséget, azt jelzi, hogy a válaszadó jegyzők szerint a nemzetiségi önkormányzatok több mint egynegyede a települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatást nem tartja megfelelőnek. Összességében a diagram azt mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzatok elégedettsége a települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás mértékével differenciált képet mutat, és egyúttal arra is utal, hogy a finanszírozás kérdése a települési önkormányzatok – önkormányzati hivatalok – nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködés igen érzékeny és kritikus területe.

3.5. A nemzetiségi önkormányzatok ingatlan-és helyiséghasználata

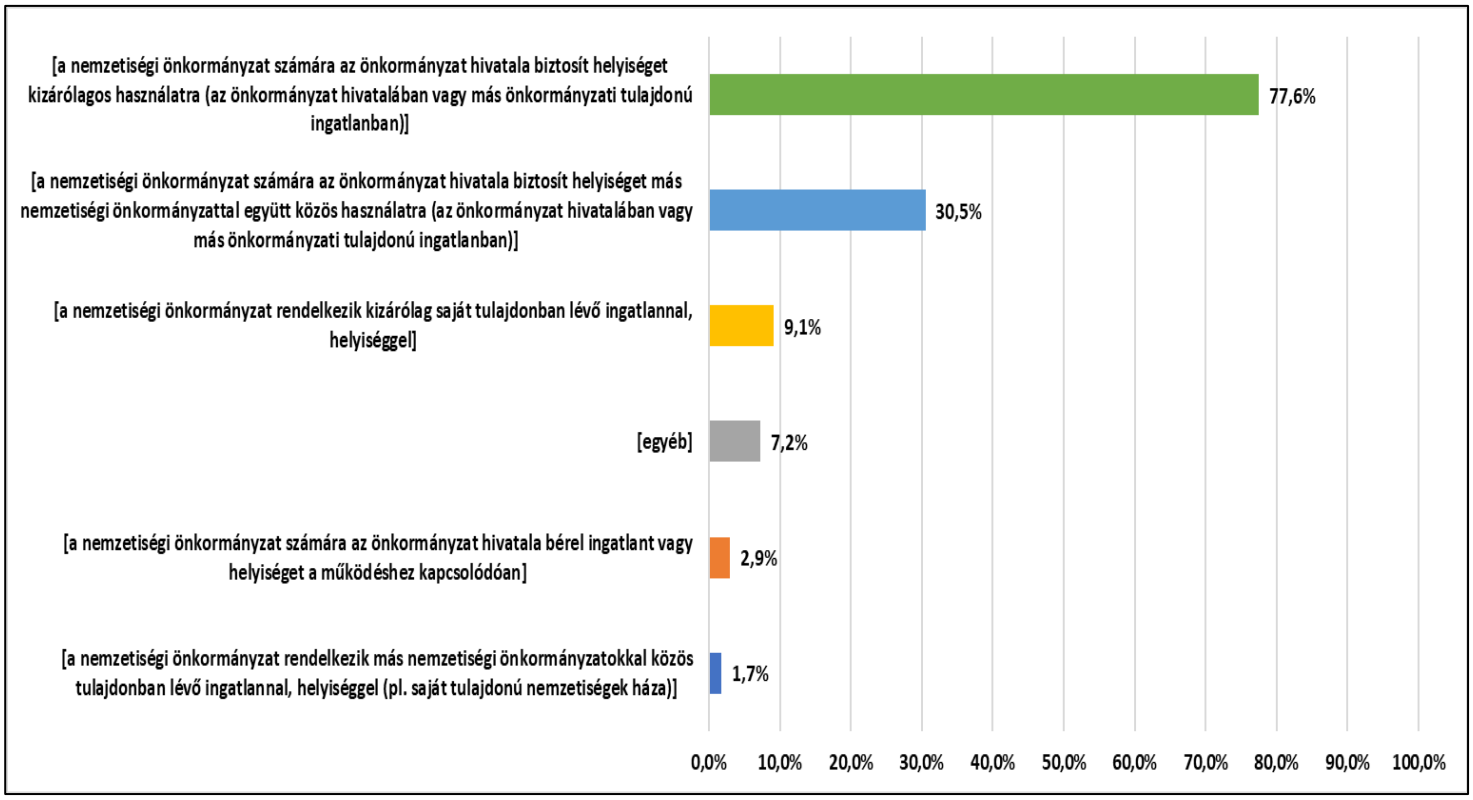

28. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok ingatlan- és helyiséghasználata

Fontos gyakorlati kérdés, hogy a megválasztott és működő nemzetiségi önkormányzatok milyen saját ingatlan és ingó vagyonnal rendelkeznek, nemcsak a közvetlen saját, hanem a településen lévő nemzetiségi közösségeket segítve ezzel. Ez a kérdés („*Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) hogyan oldják meg a működéshez kapcsolódóan az ingatlan- vagy helyiséghasználatot?*") a nemzetiségi önkormányzatok infrastrukturális működési feltételeinek egyik kulcselemét, az ingatlan- és helyiséghasználat módját vizsgálja. A kérdés többválaszos jellegű, ami arra utal, hogy egyes önkormányzatok esetében több megoldás párhuzamosan is jelen lehet. Az adatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok működéséhez szükséges ingatlan- és helyiséghasználat elsősorban a települési önkormányzatok infrastruktúrájára épül. A kutatási mintában a legnagyobb arányban (77,6%) az a megoldás jelenik meg, amely szerint a nemzetiségi önkormányzat számára az önkormányzati hivatal biztosít helyiséget kizárólagos használatra, jellemzően az önkormányzat hivatalában vagy más önkormányzati tulajdonú ingatlanban. Szintén jelentős arányban (30,5%) fordul elő, hogy a nemzetiségi önkormányzat számára az önkormányzati hivatal biztosít helyiséget, azonban nem kizárólagos használattal, hanem más nemzetiségi önkormányzattal közösen, vagy más önkormányzati funkcióval megosztva. A saját tulajdonú ingatlannal vagy helyiséggel rendelkező nemzetiségi önkormányzatok aránya mindössze 9,1%, ami azt jelzi, hogy az önálló vagyoni háttérrel rendelkező nemzetiségi önkormányzatok száma

viszonylag alacsony. Az egyéb megoldások aránya 7,2%, ami heterogén gyakorlatokra utalhat (például civil szervezetekkel közösen használt terek, ideiglenes helyiségek, kulturális intézményekben való elhelyezés). Kifejezetten alacsony arányban jelenik meg az a megoldás, hogy a nemzetiségi önkormányzat számára az önkormányzati hivatal bérelt ingatlant vagy helyiséget biztosít (2,9%). Ennél is ritkább (1,7%) az a forma, amikor a nemzetiségi önkormányzat más nemzetiségi önkormányzattal közös tulajdonban lévő ingatlant használ (például nemzetiségi házat). Összességében a diagram azt mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzatok ingatlan- és helyiséghasználata elsősorban a települési önkormányzatok által biztosított infrastruktúrán alapul. A kizárólagos használatú önkormányzati helyiségek dominanciája stabil működési keretet jelez, ugyanakkor a saját tulajdonú ingatlanok alacsony aránya a nemzetiségi önkormányzatok korlátozott anyagi és vagyoni önállóságára hívja fel a figyelmet. Ez az eredmény szorosan kapcsolódik a pénzügyi támogatás és az intézményi együttműködés korábban bemutatott kérdéseihez, és fontos kontextust biztosít a kutatás átfogó következtetéseihez.

3.6. Saját tulajdonú ingóságokkal való rendelkezés

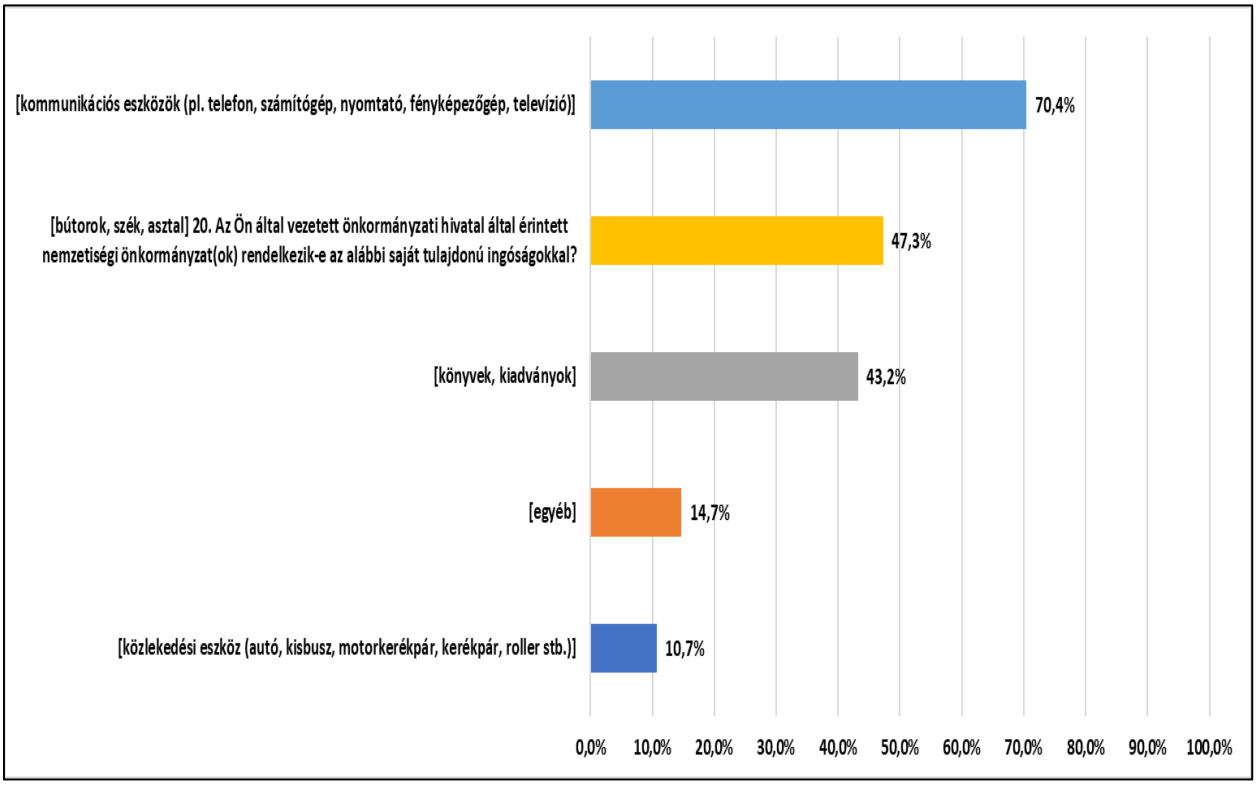

29. számú ábra: Saját tulajdonú ingóságokkal való rendelkezés

A 20. kérdés („*Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) rendelkezik-e az alábbi saját tulajdonú ingóságokkal?*") a nemzetiségi önkormányzatok tárgyi eszközellátottságát, azon belül is a saját tulajdonú ingóságok meglétét vizsgálja. A kérdés többválaszos jellegű, vagyis egy adott nemzetiségi önkormányzat egyszerre több ingóságtípussal is rendelkezhet. Az adatok alapján megállapítható, hogy a kutatási mintában a nemzetiségi önkormányzatok körében a

legnagyobb arányban a kommunikációs eszközök jelennek meg saját tulajdonként. A válaszadók 70,4%-a jelezte, hogy az érintett nemzetiségi önkormányzatok rendelkeznek olyan eszközökkel, mint például telefon, számítógép, nyomtató, fényképezőgép vagy televízió. Ez az eredmény arra utal, hogy az alapvető adminisztratív és kommunikációs működéshez szükséges tárgyi feltételek a többség esetében biztosítottak, ami elengedhetetlen a mindennapi feladatellátáshoz és a kapcsolattartáshoz. A második leggyakoribb kategóriát a bútorok és irodai berendezések (asztal, szék stb.) alkotják, amelyekkel a nemzetiségi önkormányzatok 47,3%-a rendelkezik saját tulajdonban. Hasonló arányban (43,2%) jelennek meg a könyvek és kiadványok, mint saját tulajdonú ingóságok. Az egyéb ingóságok kategóriáját a válaszadók 14,7%-a jelölte meg, ami heterogén, eseti jellegű vagy speciális eszközök meglétére utalhat (például rendezvényekhez használt felszerelések). A közlekedési eszközök (autó, kisbusz, motorkerékpár, kerékpár, roller stb.) saját tulajdonú megléte mindössze 10,7%-os arányban fordul elő. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok tárgyi eszközellátottsága elsősorban az alapvető működéshez szükséges ingóságokra korlátozódik. A kommunikációs eszközök magas aránya a digitalizált ügyintézés és kapcsolattartás fontosságát tükrözi, ugyanakkor az irodai berendezések, kulturális eszközök és különösen a közlekedési eszközök alacsonyabb aránya a korlátozott vagyoni és pénzügyi önállóságra utal. Visszautalnánk arra, hogy a 15a kérdés, ami azt firtatta, hogy mi történt a megszűnt nemzetiségi önkormányzatok vagyonával, az vonatkozott ingó és ingatlan vagyonelemre is.

3.7. Nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott közintézmények

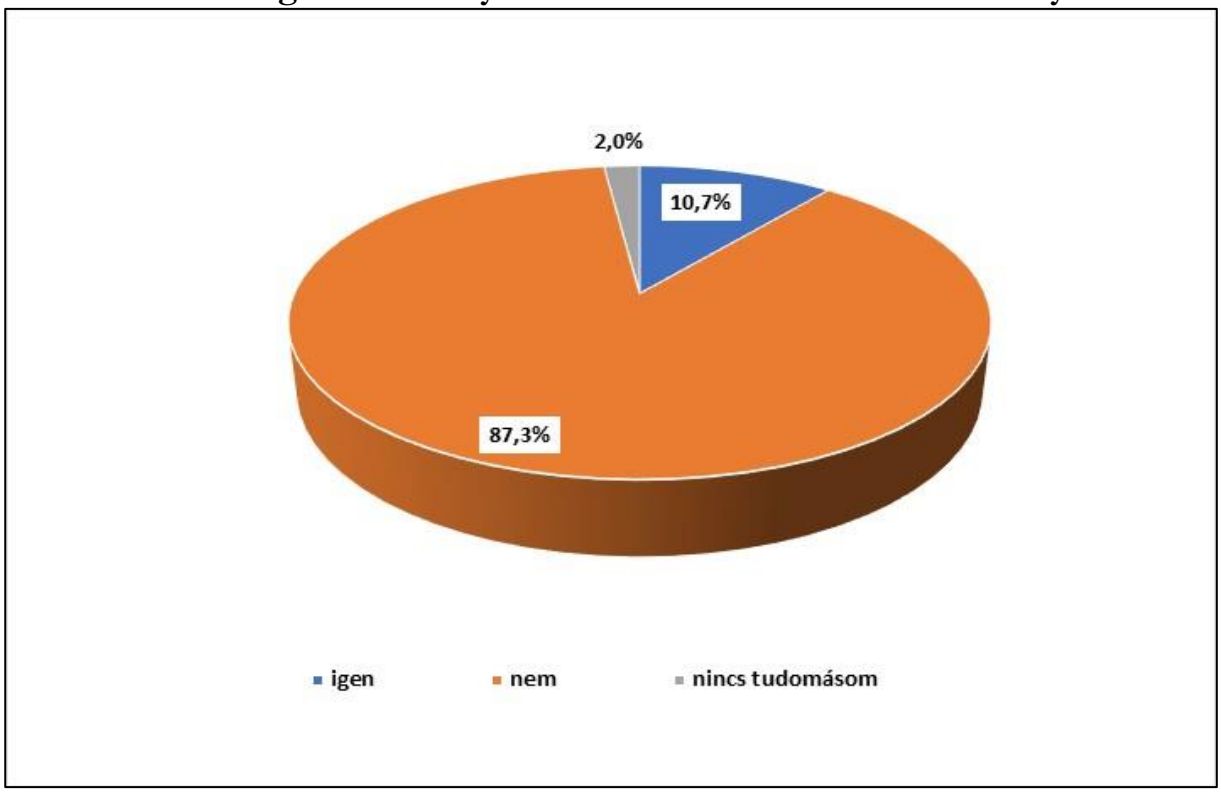

30. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzat(ok) által fenntartott közintézmények

A nemzetiségi önkormányzatok működésének fontos neuralgikus pontja az intézményfenntartás, ami alapvetően megoszlik az országos nemzetiségi önkormányzatok, valamint a településeken megválasztott helyi nemzetiségi önkormányzatok között; területi szinten amíg a fővárosi (teljes Budapest vonatkozásában) nemzetiségi önkormányzatok körében ismert a saját intézményfenntartás, addig a vidéki megyei-területi nemzetiségi önkormányzatoknál tudomásunk szerint nem találunk ilyen példát.[28] A korábbi empirikus tapasztalatok szerint amíg a kisebb létszámú nemzetiségeknél az országos képviseletek intézményfenntartása a domináns (pl. görögök, szlovének, lengyelek, örmények), addig a helyi nemzetiségi önkormányzatok esetében saját intézmény inkább a nagyobb létszámú nemzetiségeknél – így a romáknál, a németeknél, illetve a horvátoknál fordul elő, de tudunk erre példát a ruszinoknál is – figyelhető meg. A jegyzői kutatási kérdőívben egy önálló és három kapcsolódó kérdés keretében igyekeztük vizsgálni a településeken megválasztott nemzetiségi önkormányzatok intézményfenntartó szerepét, tevékenységét. A kérdőív 21. kérdése „*Az Ön hivatal által érintett településen/településeken működik nemzetiségi önkormányzat(ok) által fenntartott közintézmény?*" arra irányul, hogy feltárja a nemzetiségi önkormányzatok intézményfenntartói szerepének jelenlétét a vizsgált településeken. A kördiagram három válaszkategóriát mutat: igen, működik nemzetiségi önkormányzat által fenntartott közintézmény; nem, nem működik ilyen intézmény; nincs tudomás nemzetiségi intézményfenntartásról. Az adatok alapján megállapítható, hogy a kutatási mintában a válaszadó jegyzők elsöprő többsége (87,3%) szerint az általuk érintett településen vagy településeken nem működik nemzetiségi önkormányzat által fenntartott közintézmény. A válaszadók 10,7%-a, összesen 22 válaszadó hivatalvezető jelezte, hogy igen, működik ilyen közintézmény az illetékességi területén. Bár ez az arány viszonylag alacsony, mégsem elhanyagolható, mivel a közintézmény-fenntartás jelentős szakmai és pénzügyi elköteleződést feltételez. Az ilyen esetekben a nemzetiségi önkormányzatok nem csupán érdekképviseleti vagy kulturális szerepet töltenek be, hanem közszolgáltatási feladatokat is ellátnak, például az oktatás, a kultúra vagy a közművelődés területén. Figyelemre méltó, hogy a válaszadók 2%-a azt jelölte meg, hogy nincs tudomása arról, működik-e nemzetiségi önkormányzat által fenntartott közintézmény az érintett településen. Összességében a beérkezett adatok azt mutatják, hogy a válaszadó jegyzők döntő többsége olyan települési környezetben dolgozik, ahol nem működik nemzetiségi önkormányzat által fenntartott közintézmény. A közintézmény-fenntartás a nemzetiségi önkormányzatok működésének ritkább, de stratégiai

[28] Ezt valószínűleg erősíti a törvényi rendelkezés, miszerint, ha 10 alá esik egy megyében a megválasztott helyi-települési szintű nemzetiségi önkormányzatok száma, akkor megszűnik a korábban működő megyei nemzetiségi önkormányzat. Az egyes nemzetiségi önkormányzatok intézményfenntartó szerepköre fontos interjúkérdés volt a 2024-ben megjelent „Szószólók Könyvében" a parlamenti nemzetiségi szószólókkal készített interjúknak.

szempontból kiemelkedő formája, amely elsősorban azon településekre jellemző, ahol a nemzetiségi közösség intézményes jelenléte és erőforrásai ezt lehetővé teszik.

3.8. Az intézményfenntartói jogokkal rendelkező nemzetiségi önkormányzat típusa

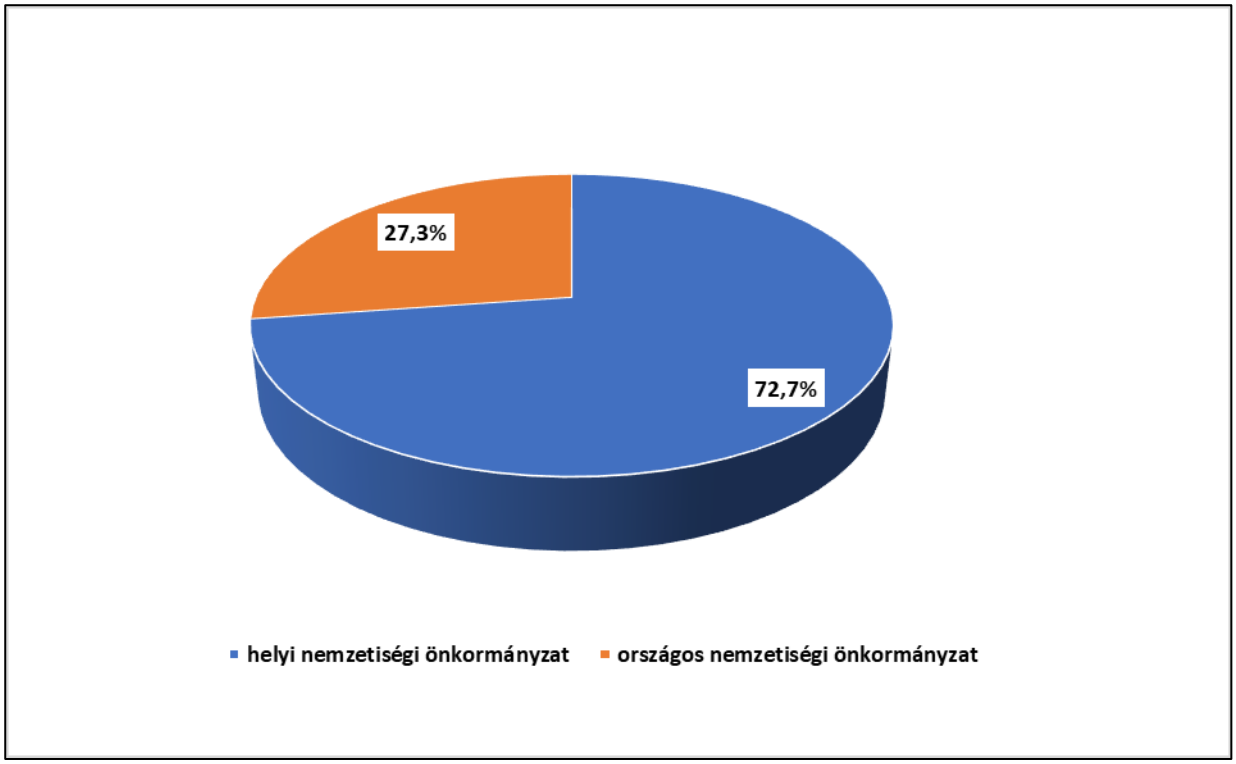

31. számú ábra: Az intézményfenntartói jogokkal rendelkező nemzetiségi önkormányzat típusa

A kérdés („*Milyen típusú nemzetiségi önkormányzat rendelkezik intézményfenntartó jogokkal?*") a mintában azt vizsgálta, hogy a jegyzők által irányított hivatalok által érintett településeken ahol van nemzetiségi intézmény, , hogy helyi vagy az országos nemzetiségi önkormányzatok rendelkeznek az intézményfenntartó jogokkal.. A kördiagram két válaszkategóriát különít el: helyi nemzetiségi önkormányzat és országos nemzetiségi önkormányzat. Az adatok alapján megállapítható, hogy az intézményfenntartó jogokkal rendelkező nemzetiségi önkormányzatok többsége helyi szintű. A válaszadók 72,7%-a jelezte, hogy az intézményfenntartói jogosultság helyi nemzetiségi önkormányzathoz kapcsolódik. Ezzel szemben az országos nemzetiségi önkormányzatok intézményfenntartói szerepe a válaszok 27,3%-ában jelenik meg. Összességében a diagram azt mutatja, hogy az intézményfenntartói jogokkal rendelkező nemzetiségi önkormányzatok többsége helyi szintű, ugyanakkor az országos nemzetiségi önkormányzatok is számottevő szerepet töltenek be ezen a területen. Fontos látni, hogy a kérdőívre kapott válaszok mentén nem tudunk arra következtetni, hogy a kutatási mintában az intézményfenntartás hogyan oszlik meg a nemzetiségek közötti megoszlást, csupán a helyi szintű nemzetiségi önkormányzatok intézményfenntartó

dominanciáját mutatják az országos nemzetiségi önkormányzatokhoz képest. Ugyanakkor ez bizonyos tekintetben paradoxon, mivel amíg országosan a nemzetiségi kulturális és nevelési-oktatási intézmények nagyobb részét inkább az országos nemzetiségi önkormányzatok tartják fenn, addig a kutatási mintában a válaszadók által érintett településeken – amennyiben van nemzetiségi intézményfenntartás –inkább a helyi nemzetiségi önkormányzatok intézményfenntartó fölénye jellemző..

3.9. A települési önkormányzatok anyagi hozzájárulása a nemzetiségi önkormányzati fenntartásban lévő intézmények működtetéséhez

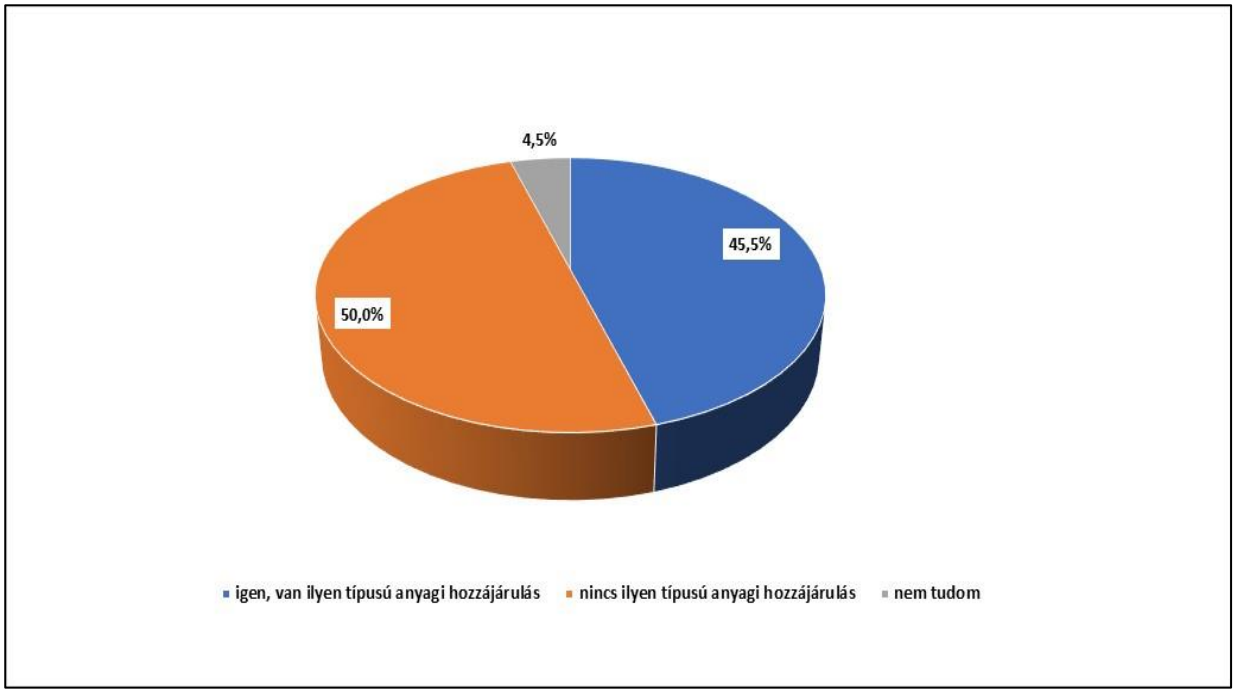

számú ábra: A települési önkormányzat anyagi hozzájárulása

A kérdőív 21b kérdése keretében („*A nemzetiségi önkormányzatok számára az állam által biztosított működési és feladatalapú támogatás mellett az Ön hivatala által érintett települési önkormányzat/önkormányzatok hozzájárulnak anyagilag a nemzetiségi fenntartásban lévő intézmények finanszírozásához?*”) a nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények finanszírozási struktúrájának egyik kulcselemét vizsgáltuk, azt, hogy a települési önkormányzatok anyagilag hozzájárulnak-e a nemzetiségi önkormányzat által fenntartott intézmények működtetéséhez. A kérdés arra irányul, hogy az állami (működési és feladatalapú) támogatásokon túl jelen van-e kiegészítő, helyi finanszírozás, amely a nemzetiségi intézmények fenntarthatóságát és működési biztonságát erősítheti. A kördiagram három válaszkategóriát különít el: igen, van ilyen típusú anyagi hozzájárulás, nincs ilyen típusú anyagi hozzájárulás, nem tudom. A 22 érintett válaszadó jegyző 45,5%-a jelezte, hogy igen, létezik települési önkormányzati anyagi hozzájárulás az állami támogatásokon felül. Ez az arány arra utal, hogy közel minden második esetben a települési önkormányzat aktív pénzügyi szerepet vállal a nemzetiségi intézmények működésének biztosításában. Ugyanakkor a válaszadók 50%-a arról számolt be, hogy

nincs ilyen típusú anyagi hozzájárulás. Ez a legnagyobb arányt képviselő kategória, amely arra utal, hogy a települési önkormányzatok többségében a nemzetiségi fenntartású intézmények finanszírozása kizárólag az állami forrásokra támaszkodik. A válaszadók 4,5%-a jelölte meg a „nem tudom" opciót. Összességében az látható, hogy ahol a nemzetiségi önkormányzatok működtetnek saját intézményt, ott a finanszírozásában a települési önkormányzatok anyagi hozzájárulása nem tekinthető általános gyakorlatnak. A finanszírozási modell így erősen differenciált, ami hozzájárulhat a nemzetiségi intézmények közötti működési egyenlőtlenségekhez.

3.10. A nemzetiségi önkormányzati ülések összehívásának okai

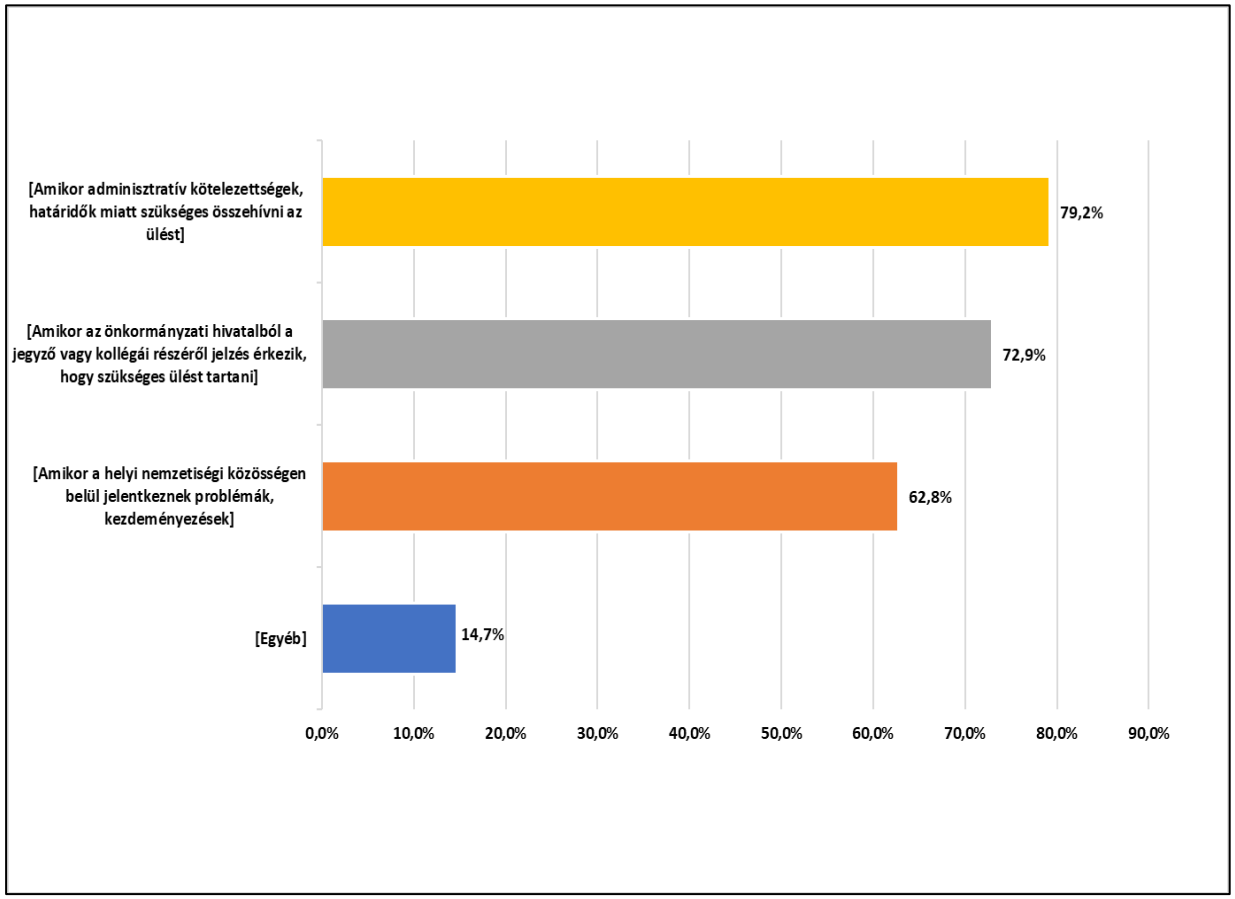

számú ábra: A nemzetiségi önkormányzati ülések összehívásának okai

A 22. kérdés („*Az Ön hivatali tapasztalatai szerint melyek a nemzetiségi önkormányzati ülések összehívásának az okai? (több válasz is megjelölhető!)*") a nemzetiségi önkormányzatok működésének egyik alapvető eljárási elemére, az ülések összehívásának indokaira fókuszál. A kérdés többválaszos jellegű, vagyis több ok egyidejűleg is szerepet játszhat a nemzetiségi önkormányzati ülések összehívásában. A kutatási mintában a jegyzői válaszok szerint a nemzetiségi önkormányzati ülések összehívását elsősorban jogszabályi és adminisztratív kötelezettségek indukálják a tapasztalatok szerint. A válaszadók 79,2%-a jelölte meg azt az okot, hogy az ülések összehívására adminisztratív kötelezettségek és határidők miatt kerül sor. Szintén magas arányban (72,9%) jelenik meg az a válasz, miszerint az ülések összehívására az önkormányzati hivatal, a jegyző vagy a hivatali kollégák

kezdeményezésére kerül sor, amikor jogi vagy szakmai szempontból szükségesnek ítélik az ülés megtartását. A harmadik leggyakoribb ok a helyi nemzetiségi közösségen belül felmerülő problémák, igények és kezdeményezések, amelyet a válaszadók 62,8%-a jelölt meg. Az egyéb okok aránya 14,7%, ami heterogén, eseti jellegű indítékokat feltételez (például pályázati lehetőségek, külső megkeresések, rendezvények előkészítése). Ez megnyugtató adat, abból a szempontból, hogy a nemzetiségi önkormányzatok a helyi nemzetiségi közösség ügyes-bajos dolgainak segítéséhez valóban legitim eszközként tekintenek a nemzetiségi önkormányzati intézményi modellre. Összességében a diagram azt mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzati ülések összehívásának leggyakoribb okai az adminisztratív és jogszabályi kötelezettségek, valamint a jegyző és az önkormányzati hivatal kezdeményezései. Ugyanakkor jelentős szerepet játszanak a helyi nemzetiségi közösségből érkező problémák és kezdeményezések is. Ez az eredmény árnyalt képet ad a nemzetiségi önkormányzatok működéséről, amely egyszerre intézmény-vezérelt és közösségi alapú.

3.11. A nemzetiségi önkormányzati üléseken való hivatali részvétel

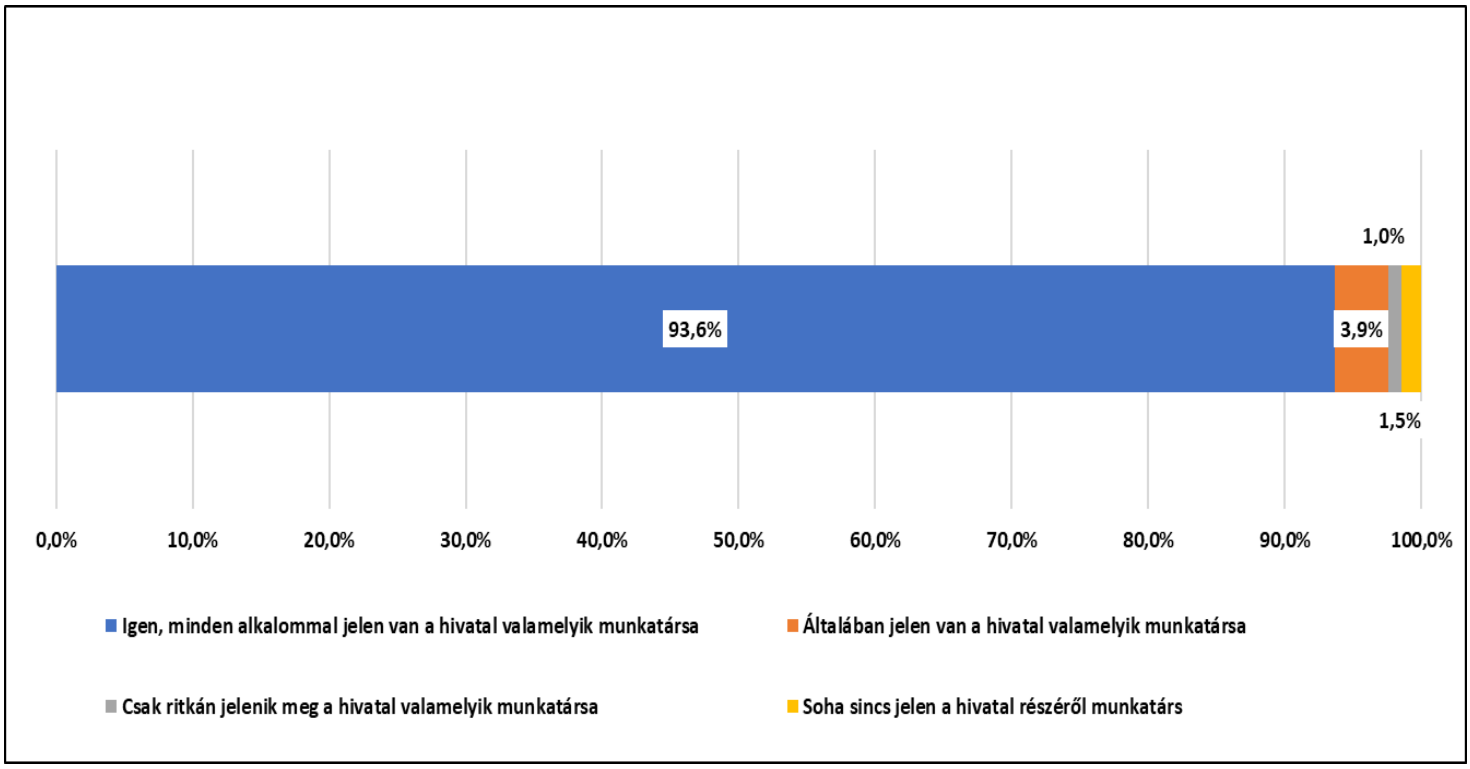

34. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzati üléseken való önkormányzati hivatali részvétel

A kérdőív 23. kérdése („*Amikor a nemzetiségi önkormányzat(ok) ülést tart, megjelenik az ülésen az önkormányzati hivatal valamelyik munkatársa (jegyző, hivatali referens)?*”) a nemzetiségi önkormányzati ülésekhez kapcsolódó valamilyen szintű önkormányzati hivatali jelenlét gyakoriságát vizsgálja. A kérdés közvetlenül érinti a jogszerű működés biztosítását, az adminisztratív támogatást, valamint a szakmai kontroll és együttműködés intézményesültségét. A válaszlehetőségek négy fokozatban

ragadják meg a jelenlét rendszerességét: igen, minden alkalommal jelen van a hivatal valamelyik munkatársa; általában jelen van; csak ritkán jelenik meg; soha nincs jelen senki a hivatal részéről. Az adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzati ülésekhez kapcsolódó hivatali jelenlét rendkívül magas szintű és intézményesült. A válaszadók 93,6%-a jelezte, hogy minden egyes ülésén jelen van az önkormányzati hivatal valamely munkatársa (jellemzően a jegyző vagy nemzetiségi referens). Ez az arány kiemelkedően magas, és azt mutatja, hogy a hivatali apparátus aktív és folyamatos szerepet vállal a nemzetiségi önkormányzatok működésében, ahogy azt maga a 2011-es nemzetiségi törvény is előírja. További 3,9% szerint a hivatal munkatársa általában jelen van az üléseken. Ezzel együtt a rendszeres vagy kvázi rendszeres hivatali jelenlét aránya összesen 97,5%, ami gyakorlatilag teljes lefedettséget jelent. A csak ritkán megjelenő hivatali jelenlét aránya 1%, míg mindössze a válaszok mindössze 1,5%-a tudósít arról, ahol soha nincs jelen hivatali munkatárs az üléseken. Összességében a diagram azt mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzati ülések döntő többségén rendszeresen, jellemzően minden alkalommal képviselteti magát a jegyző vagy valamely hivatali munkatársa.

3.12. A nemzetiségi önkormányzati ülések jegyzőkönyveinek elkészítésében résztvevők

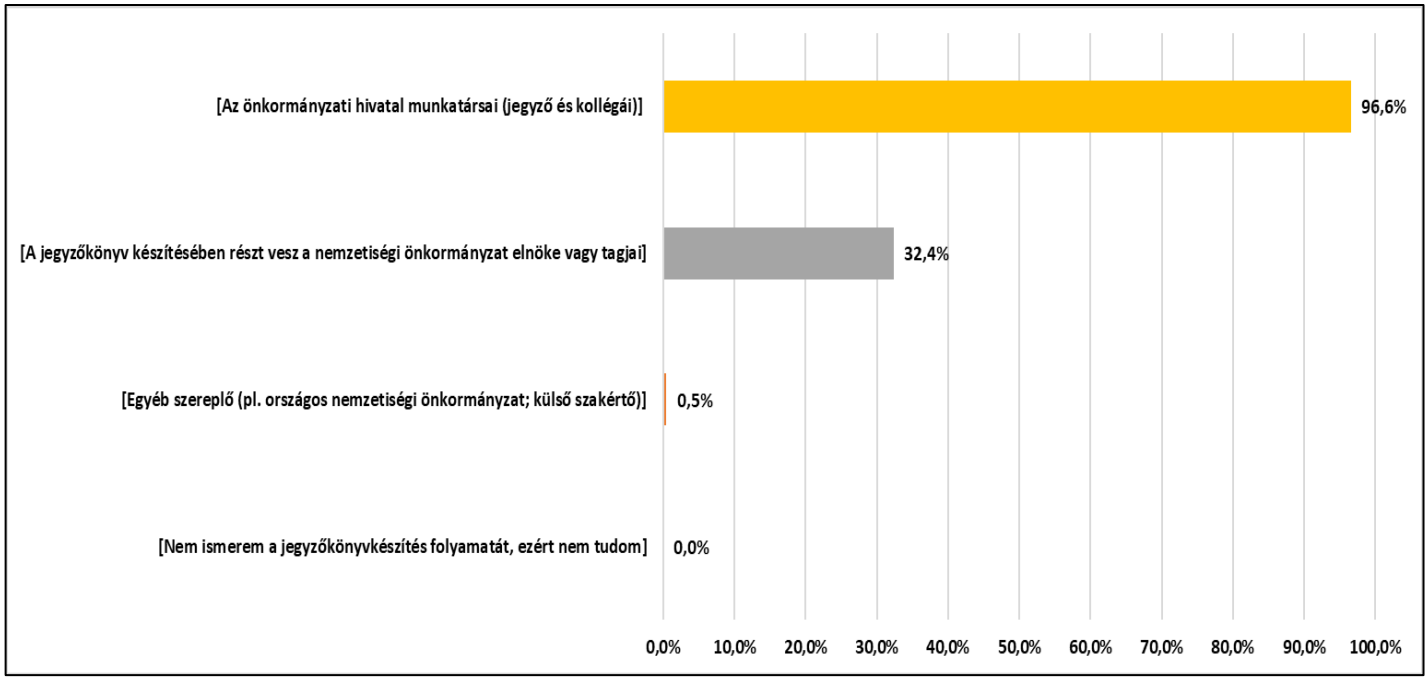

35. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzati ülések jegyzőkönyveinek elkészítésében résztvevők

A 24. kérdés („*Kik vesznek részt a nemzetiségi önkormányzat(ok) üléseinek tartalmi összefoglaló jegyzőkönyvek elkészítésében?*”) a nemzetiségi önkormányzatok üléseihez kapcsolódó jegyzőkönyv-készítési gyakorlatot, azon belül is a tartalmi összefoglalók elkészítésében részt vevő szereplőket vizsgáltuk. A

jegyzőkönyv a döntéshozatal egyik legfontosabb dokumentuma, amely jogi, adminisztratív, finanszírozási és ellenőrzési szempontból is kiemelt jelentőséggel bír. A kérdés többválaszos jellegű, így egy adott jegyzőkönyv elkészítésében több szereplő egyidejű részvétele is lehetséges volt. Az adatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzati ülések jegyzőkönyveinek elkészítése döntően az önkormányzati hivatal feladata. A válaszadók 96,6%-a jelezte, hogy a jegyző vagy az önkormányzati hivatal munkatársai vesznek részt a tartalmi összefoglaló jegyzőkönyvek elkészítésében. A második leggyakoribb válasz szerint a nemzetiségi önkormányzat elnöke vagy tagjai is részt vesznek a jegyzőkönyv elkészítésében, amelyet a válaszadók 32,4%-a jelölt meg. Az egyéb szereplők (például országos nemzetiségi önkormányzat, külső szakértő) bevonása 0,5%-os arányban jelenik meg, ami statisztikai értelemben marginálisnak tekinthető. A jegyzőkönyv-készítési folyamat ismeretének hiányát senki sem jelölte meg, ami azt jelzi, hogy a válaszadók döntő többsége pontos rálátással rendelkezik erre az adminisztratív folyamatra. Összességében a diagram azt mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzati ülések tartalmi összefoglaló jegyzőkönyveinek elkészítése döntően az önkormányzati hivatal, azon belül is a jegyző és munkatársai feladata. A nemzetiségi önkormányzatok aktív bevonása kisebb, de nem elhanyagolható arányban jelenik meg, míg külső szereplők részvétele gyakorlatilag nem jellemző.

3.13. A nemzetiségi önkormányzat tagjainak megjelenési gyakorisága az önkormányzati hivatalban

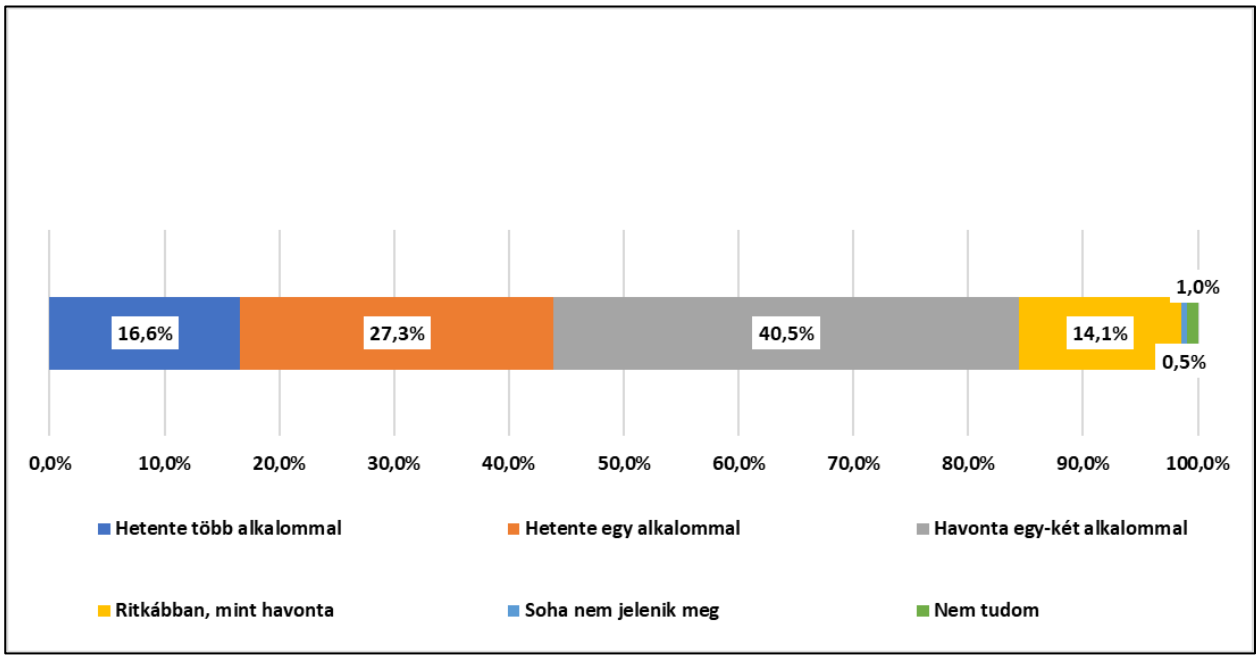

36. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzat tagjainak a megjelenési gyakorisága az önkormányzati hivatalban

A 25. kérdés („*A nemzetiségi önkormányzati munkához kapcsolódóan milyen gyakran jelenik meg a nemzetiségi önkormányzat elnöke (vagy elnökhelyettese, egyéb tagja) az önkormányzati hivatalban?*”) a nemzetiségi

önkormányzatok és az önkormányzati hivatal közötti személyes, operatív kapcsolattartás gyakoriságát vizsgálja. A kérdés fontos indikátora annak, hogy az együttműködés mennyire rendszeres, mennyiben épül személyes jelenlétre, illetve milyen intenzitású a mindennapi ügyintézés. A válaszadók többfokozatú gyakorisági skálán jelölték meg tapasztalataikat: hetente több alkalommal; hetente egy alkalommal; havonta egy-két alkalommal; ritkábban, mint havonta; soha nem jelenik meg; nem tudom. Az adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok képviselőinek (elnök, tagok) megjelenése az önkormányzati hivatalban jellemzően rendszeres, de nem feltétlenül nagy intenzitású. A legnagyobb arányt a „havonta egy-két alkalommal" kategória képviseli, amelyet a válaszadók 40,5%-a jelölt meg. A heti rendszerességű jelenlét összességében szintén jelentős. A válaszadók 27,3%-a szerint a nemzetiségi önkormányzat elnöke vagy tagja hetente egy alkalommal, míg 16,6%-a szerint hetente több alkalommal jelenik meg a hivatalban. E két kategória együtt 43,9%-ot tesz ki, ami arra utal, hogy az esetek közel felében az együttműködés intenzív, folyamatos személyes jelenlétet igényel. A ritkább megjelenést jelző válaszok aránya mérsékeltebb. A „ritkábban, mint havonta" kategóriát a válaszadók 14,1%-a választotta, ami arra utal, hogy ezekben az esetekben a kapcsolattartás inkább alkalmi jellegű, vagy más kommunikációs csatornákon (telefon, e-mail) keresztül valósul meg. A „soha nem jelenik meg" válasz aránya rendkívül alacsony (0,5%), míg a „nem tudom" opciót mindössze 1% jelölte meg. Összességében a diagram azt mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzatok elnökei és tagjai rendszeresen megjelennek az önkormányzati hivatalban, leggyakrabban havi vagy heti rendszerességgel. A személyes jelenlét szinte mindenhol megvalósul, ami a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzat közötti szoros, működésorientált együttműködésre utal.

3.14. A nemzetiségi önkormányzat elnökének meghívása a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire

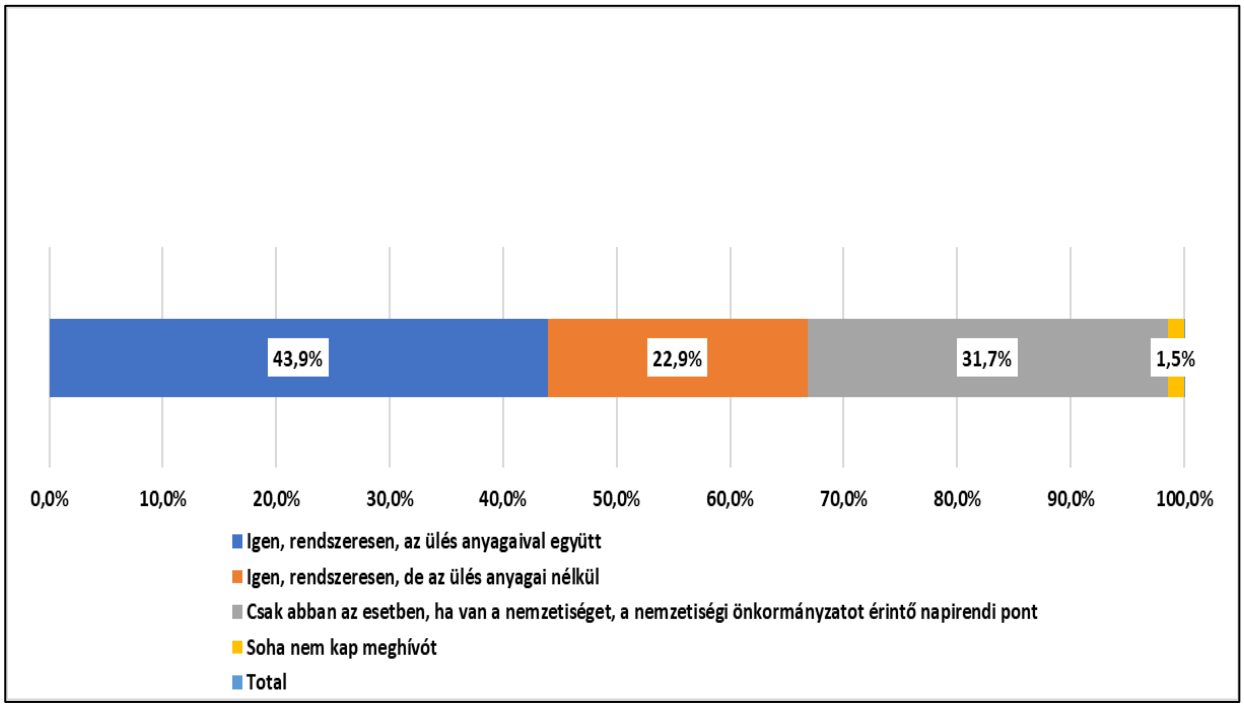

37. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzat elnökének meghívása a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire

A kérdőív 26. kérdése így szólt: „*Kap-e meghívót és tájékoztató anyagokat a nemzetiségi önkormányzat elnöke a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire?*" – ez kifejezetten a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok közötti intézményes információáramlás és részvételi lehetőségek fontos kulcselemét vizsgálja. Azt méri fel, hogy a nemzetiségi önkormányzat elnöke milyen mértékben és milyen feltételekkel kapcsolódik be a települési önkormányzat legfontosabb döntéshozó fórumának munkájába. Annyiban érdemes kitérnünk arra, hogy az irányadó jogszabályok – az Mötv., és az Njtv. – nem tiltják azt, hogy valaki személyében egyszerre legyen nemzetiségi önkormányzati elnök, tag, valamint települési önkormányzati képviselő, akár polgármester, ez esetben ezek a személyek, mivel a képviselőtestület tagjai automatikusan megkapják a meghívót és az ülés napirendjét a kapcsolódó anyagokkal. 2012-től ismét van lehetőség kedvezményes nemzetiségi mandátumszerzésre a települési önkormányzati választásokon, de olyan szigorú feltételekkel, hogy a 2014 óta eltelt helyhatósági választások egyikén sem lett egy települési képviselőtestületben sem kedvezményes nemzetiségi mandátum kiosztva, amely intézmény ilyenformán papíron maradt. A mi kérdésünk ezért inkább azokra a jóval gyakoribb esetekre vonatkozik, amikor a nemzetiségi önkormányzati elnökök, tagok nem tagjai a települési önkormányzati képviselőtestületnek, és ennek ismeretében, milyen mértékű az ő tájékoztatásuk, meghívásuk – fontos utalni az Njtv. azon passzusára, miszerint a nemzetiségi önkormányzati elnökök egyúttal automatikus tanácskozási joggal is rendelkeznek, ugyanakkor nincs döntéshozatali, szavazati joguk az önkormányzati képviselőtestületi üléseken. A nemzetiségi önkormányzatok elnökhelyettesi, egyéb tagjai pedig csak akkor kaphatnak tanácskozási jogot a

testületi üléseken, ha a települési önkormányzat képviselőtestülete által rendeleti úton elfogadott önkormányzati szervezeti és működési szabályzatban (SZMSZ) erre felhatalmazást kapnak. A kérdéshez kapcsolódóan a válaszlehetőségek négy kategóriáját alkalmaztuk: igen, rendszeresen, az ülés anyagaival együtt; igen, rendszeresen, de az ülés anyagai nélkül; csak abban az esetben, ha van a nemzetiséget, a nemzetiségi önkormányzatot érintő napirendi pont; soha nem kap meghívót. Az adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzat elnökének meghívása a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire általánosan elterjedt gyakorlat, ugyanakkor az információátadás mélysége és rendszeressége jelentős eltéréseket mutat. A válaszadók 43,9%-a jelezte, hogy a nemzetiségi önkormányzat elnöke rendszeresen meghívást kap, és az ülés írásos anyagaihoz is hozzáfér. A válaszadók 22,9%-a szerint a meghívás rendszeres, azonban nem jár együtt az ülés anyagainak megküldésével. Jelentős arányt képvisel (31,7%) az a gyakorlat, amikor a nemzetiségi önkormányzat elnöke csak akkor kap meghívót, ha a napirenden kifejezetten a nemzetiséget vagy a nemzetiségi önkormányzatot érintő kérdés szerepel. A „soha nem kap meghívót" válasz aránya rendkívül alacsony (1,5%), ami jelzi, hogy a teljes kizárás a döntéshozatali folyamatból nagyon ritka jelenség, ugyanakkor elszigetelten mégis előfordulhat a kutatási minta szerint. Összességében elmondható, hogy a nemzetiségi önkormányzat elnöke a vizsgált települések döntő többségében kap meghívót a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire, azonban az információhoz való hozzáférés és a bevonás mértéke már mutat különbségeket. A teljes körű, felkészítő anyagokkal együtt történő meghívás a partnerségi együttműködés leginkább fejlett formáját jelenti, míg az eseti meghívás inkább formális, korlátozott részvételt és információáramlást biztosít.

3.15. A nemzetiségi önkormányzati elnökök, tagok részvételi gyakorisága a települési önkormányzati képviselőtestületi üléseken

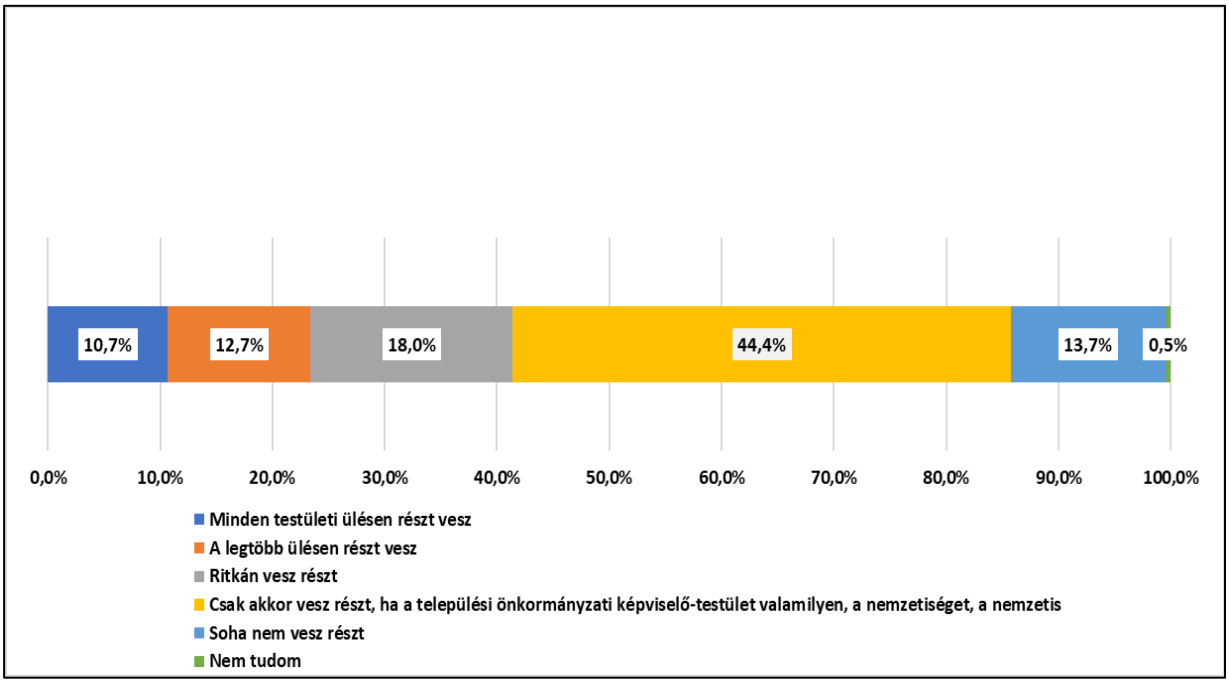

38. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzat elnökének meghívása a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire

A kérdőív 27. kérdése („*Milyen gyakran vesz részt a nemzetiségi önkormányzat(ok) elnöke vagy valamelyik tagja a települési önkormányzat képviselő-testületi ülésein?*”) a nemzetiségi önkormányzatok tagjainak tényleges részvételének gyakoriságát vizsgálja a települési önkormányzat legfontosabb döntéshozó fórumán. A válaszadók többfokozatú gyakorisági skálán jelölték meg tapasztalataikat: minden testületi ülésen részt vesz; a legtöbb ülésen részt vesz; ritkán vesz részt az üléseken; csak akkor vesz részt, ha a napirenden nemzetiséget érintő kérdés szerepel; soha nem vesz részt az üléseken; nincs információja erről („nem tudom”). Az adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok képviselőinek részvétele a települési képviselő-testületi üléseken többnyire eseti és feltételes jellegű, nem pedig folyamatos. A kutatási mintában a legnagyobb arányt (44,4%) az a válaszkategória képviseli, amely szerint a nemzetiségi önkormányzat elnöke vagy tagja csak akkor vesz részt a képviselő-testületi ülésen, ha a napirenden nemzetiséget vagy a nemzetiségi önkormányzatot érintő kérdés szerepel. A rendszeresebb részvétel aránya mérsékeltebb. A válaszadók 10,7%-a jelezte, hogy a nemzetiségi önkormányzat képviselője minden testületi ülésen részt vesz, míg 12,7%-a szerint a legtöbb ülésen jelen van. E két kategória együtt 23,4%-ot tesz ki, ami arra utal, hogy az esetek kevesebb mint egynegyedében beszélhetünk csak folyamatos, intézményes jelenlétről. A „ritkán vesz részt” válasz aránya 18%, ami arra utal, hogy ezekben az esetekben a részvétel alkalomszerű, nem szisztematikus. A „soha nem vesz részt” kategória aránya alacsony (13,7%), ugyanakkor nem elhanyagolható, és arra utal, hogy bizonyos településeken a nemzetiségi önkormányzatok ténylegesen kimaradnak a települési képviselőtestületi ülésekről. A „nem tudom” válasz aránya rendkívül alacsony (0,5%), ami azt jelzi,

hogy a válaszadó jegyzők többsége pontos ismeretekkel rendelkezik a részvételi gyakorlatról, lévén, hogy a testületi üléseket a jegyző és munkatársai készítik elő. Összességében azt láthatjuk, hogy a nemzetiségi önkormányzatok elnökeinek és tagjainak részvétele a települési képviselő-testületi üléseken többnyire feltételes és eseti jellegű. Bár kisebb arányban megfigyelhető a rendszeres részvétel is, a domináns gyakorlat az, hogy a nemzetiségi képviselők elsősorban akkor kapcsolódnak be a települési döntéshozatalba, amikor saját közösségüket közvetlenül érintő kérdések kerülnek napirendre.

3.16. A nemzetiségi önkormányzatok pályázati aktivitása

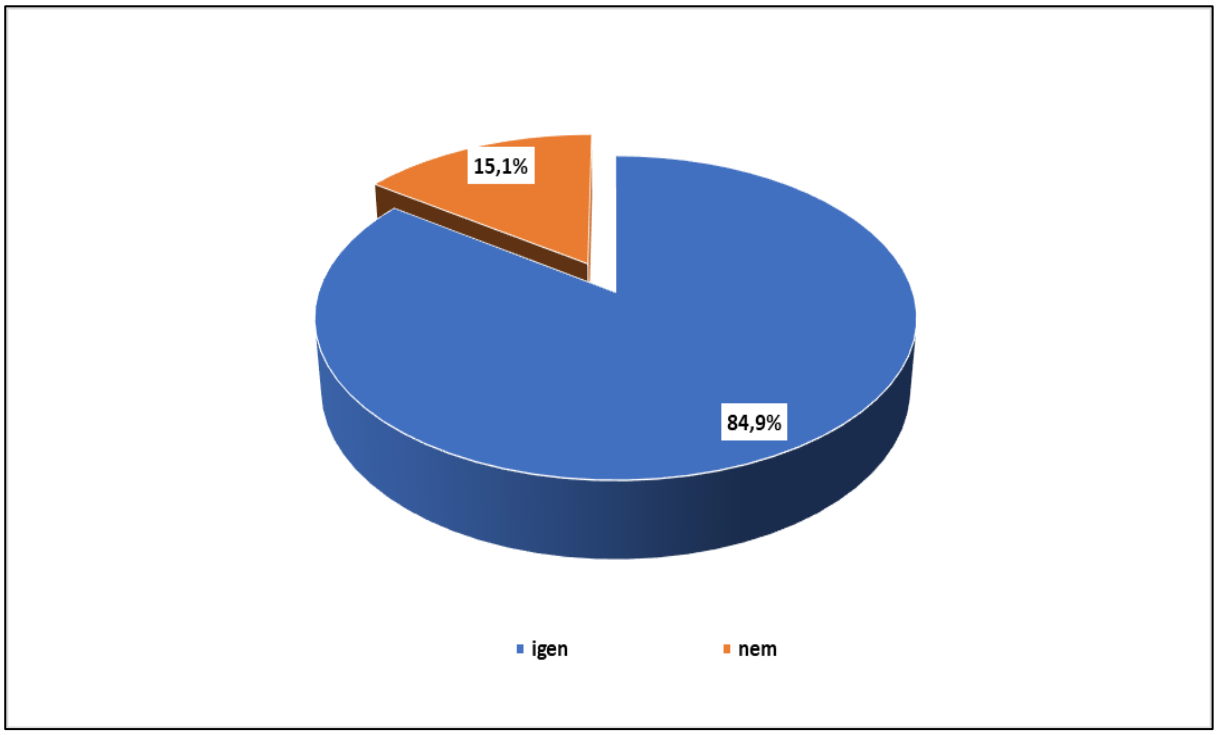

39. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok pályázatai

A kérdőív 28. kérdésének („*Az Ön hivatali tapasztalatai szerint a nemzetiségi önkormányzat(ok) pályáznak pénzbeli forrásokra?*") célja, hogy feltárja a nemzetiségi önkormányzatok külső pénzügyi forrásbevonási aktivitását, különösen a pályázati tevékenység, aktivitás és pályázati források igénybevételének gyakorlatát. Ez meghatározó indikátora annak, hogy a nemzetiségi önkormányzatok mennyiben támaszkodnak az állami és települési önkormányzatoktól érkező anyagi támogatásokon túlmutató finanszírozási eszközökre. A kördiagram két válaszkategóriát különít el: igen, pályáznak pénzbeli forrásokra; nem pályáznak pénzbeli forrásokra a nemzetiségi önkormányzatok. Ennél a kérdésnél a jegyzői vélemények rendkívül relevánsnak, mivel alapesetben az önkormányzati hivatalok kezelik a megválasztott nemzetiségi önkormányzatok pénzügyi számláit, ezért a jegyzőknek közvetlen rálátásuk van a nemzetiségi önkormányzatok pályázati aktivitására. A kutatási minta kapcsolódó adatsora alapján megállapíthatjuk, hogy a válaszadó jegyzők tapasztalatai szerint a nemzetiségi önkormányzatok

túlnyomó többsége aktívan él a pályázati források igénybevételének lehetőségével. A válaszadók 84,9%-a jelezte, hogy a nemzetiségi önkormányzatok pályáznak pénzbeli forrásokra. Ez a kiemelkedően magas arány arra utal, hogy a pályázati tevékenység a nemzetiségi önkormányzatok működésének szerves részévé vált, és fontos eszközként szolgál a programok, rendezvények, intézményi működés vagy fejlesztések finanszírozásában. Ezzel szemben a válaszadók 15,1%-a számolt be arról, hogy a nemzetiségi önkormányzatok nem pályáznak pénzbeli forrásokra. Bár ez látható kisebbségi arány, mégis érdemi különbségekre utalhat a nemzetiségi önkormányzatok kapacitásai, humánerőforrásai, szakmai felkészültsége vagy motivációja tekintetében. Összességében az látható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok túlnyomó többsége aktívan pályázik pénzbeli forrásokra, ami a finanszírozási stratégiájuk meghatározó elemének tekinthető. A pályázati források igénybevétele a működési stabilitás és a fejlesztési lehetőségek szempontjából kulcsfontosságú, ugyanakkor egyenlőtlen kapacitásokat és eltérő működési modelleket is eredményezhet a nemzetiségi önkormányzatok között.

3.17. A nemzetiségi önkormányzat(ok) pályázatainak előkészítésében résztvevők

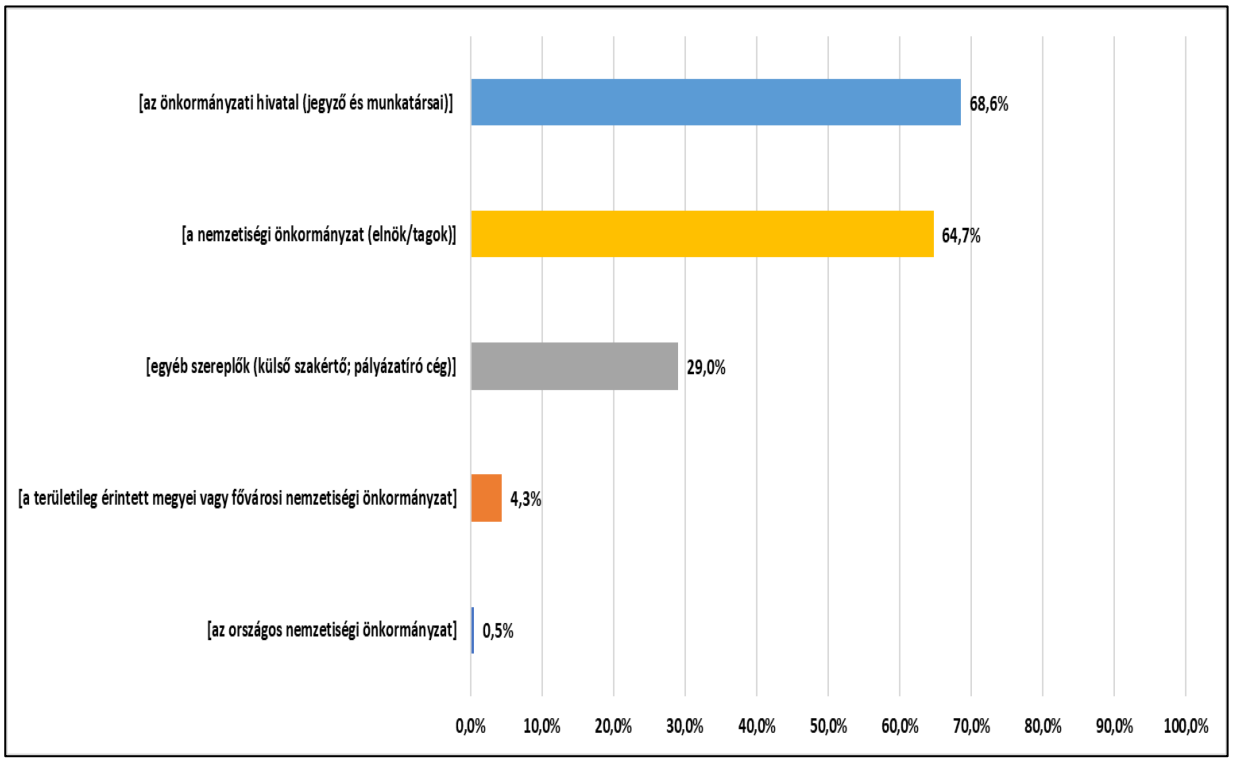

40. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok pályázatainak előkészítésében résztvevők

A 28a alkérdés az aktívan pályázó nemzetiségi önkormányzatokra fókuszált: „*Kik vesznek részt az Ön által képviselt nemzetiségi önkormányzat pályázatainak megfogalmazásában és előkészítésében?*” - vizsgálva a nemzetiségi önkormányzatok pályázati tevékenységének intézményi és személyi hátterét. Az alkérdés

közvetlenül kapcsolódik az előző (28.) kérdéshez, amely a pályázati aktivitás általános meglétét tárta fel; jelen ábra már a konkrét munkamegosztást és szerepvállalást mutatja be. A kérdés többválaszos jellegű, így egy pályázat előkészítésében több szereplő egyidejű részvétele is jelezhető volt a kérdőív kitöltése során. A vízszintes sávdiagram az egyes szereplők bevonásának arányát százalékos formában jeleníti meg. Az adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok pályázatainak előkészítése több szereplő együttműködésére épül, azonban a folyamat súlypontja egyértelműen a helyi szinten működő intézményeknél található. A legnagyobb arányban az önkormányzati hivatal (jegyző és munkatársai) vesz részt a pályázatok megfogalmazásában és előkészítésében: ezt a válaszadók 68,6%-a jelölte meg. Hasonlóan magas arányban (64,7%) jelenik meg a nemzetiségi önkormányzat elnökének és tagjainak részvétele. Jelentősebb, de már másodlagos szereplőként jelennek meg az egyéb szereplők, például külső szakértők vagy pályázatíró cégek, amelyeket a válaszadók 29%-a jelölt meg. A területileg érintett megyei vagy fővárosi nemzetiségi önkormányzatok bevonása 4,3%-os arányban jelenik meg, míg az országos nemzetiségi önkormányzatok részvétele mindössze 0,5%. A diagram jól mutatja, hogy a nemzetiségi önkormányzatok pályázatainak megfogalmazása és előkészítése elsősorban a jegyző, az önkormányzati hivatal és a nemzetiségi önkormányzat vezetőinek együttműködésében valósul meg. A külső szakértők szerepe jelentős, de nem domináns, míg a megyei és országos nemzetiségi önkormányzatok bevonása, jelenléte marginális.

3.18. A nemzetiségi önkormányzatok által leggyakrabban használt jogi-intézkedési eszközök

A kutatás alapjául szolgáló kérdőív leginkább összetett, komplex kérdése így szólt: „*Tapasztalatai szerint az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) milyen gyakorisággal élt az elmúlt években az alábbi eszközökkel, jogi/intézkedési lehetőségekkel?*" – kérdőív 29. kérdés. Itt a nemzetiségi önkormányzatok érdekérvényesítési és részvételi eszköztárának teljes körének tényleges használatát vizsgáltuk. A kérdés különösen fontos, mivel nem az elvi jogosultságokat, hanem azok gyakorlati alkalmazásának gyakoriságát méri fel a jegyzők tapasztalatai alapján. A válaszadás ötfokú skálán történt: 1 – egyáltalán nem, 2 – nagyon ritkán, 3 – alkalmanként, 4 – gyakran, 5 – nagyon gyakran. Az adatok alapján világosan kirajzolódik, hogy a nemzetiségi önkormányzatok szelektíven és differenciáltan élnek jogaikkal. Az eszközhasználat erősen megoszlik a „puha", együttműködésen és kommunikáción alapuló eszközök, valamint „keményebb", formális jogi–intézkedési jogosítványok között. Összességében elmondható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok inkább ritkán vagy alkalmanként, semmint rendszeresen élnek a legerősebb jogi eszközökkel. A diagram alapján a leggyakrabban alkalmazott eszközök az informálisabb, együttműködés-orientált és kommunikációs jellegű megoldások. Viszonylag magas a „gyakran" vagy „nagyon gyakran" válaszok aránya az alábbi területeken: a polgármester, alpolgármester vagy képviselők megkeresése különböző ügyekben, a helyi nemzetiségi lakosság tájékoztatása (pl. honlap, közösségi média), a településen működő más

nemzetiségi önkormányzatokkal való együttműködés keresése, a nemzetiségi ügyeket érintő döntésekkel kapcsolatos véleménynyilvánítás. Ezek az adatok arra utalnak, hogy a nemzetiségi önkormányzatok elsősorban konszenzuskereső, partnerségi eszközökkel próbálják érvényesíteni érdekeiket, és csak kivételesen élnek konfrontatívabb jogi megoldásokkal. Számos jogi–intézményi lehetőség esetében az „alkalmanként" válasz dominál. Ide tartozik például: a megyei vagy országos nemzetiségi önkormányzat megkeresése, az országos nemzetiségi képviselő vagy nemzetiségi szószóló bevonása, az elnök részvétele a települési képviselő-testületi üléseken, a nemzetiségi ügyek megtárgyalására tett javaslat a települési önkormányzat felé. Ez arra utal, hogy ezek az eszközök nem részei a mindennapi működésnek, hanem inkább konkrét konfliktushelyzetekhez, problémákhoz vagy kiemelt ügyekhez kapcsolódnak. Különösen figyelemre méltó, hogy a legerősebb, formális jogi jogosítványok esetében a válaszadók döntő többsége az „egyáltalán nem" vagy „nagyon ritkán" kategóriát jelölte meg: közigazgatási per indítása, egyetértési jog gyakorlása intézményvezetők kinevezésénél vagy felmentésénél, jogszabály- vagy rendeletfelülvizsgálat kezdeményezése kormányhivatalnál, köznevelési, kulturális vagy más intézmény átvételének vagy alapításának kezdeményezése. Ezeknél az eszközöknél sok esetben 80–95% feletti az „egyáltalán nem" válaszok aránya, ami egyértelműen azt jelzi, hogy a nemzetiségi önkormányzatok nagyon visszafogottan élnek a konfliktusos vagy jogvitás (pl. peres) megoldásokkal. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok érdekérvényesítési gyakorlata inkább reaktív, mint proaktív, inkább együttműködés-orientált, mint jogvitára épülő, és inkább informális eszközökre, mint formális jogi lépésekre támaszkodik. Összességében a diagram átfogó képet ad arról, hogy a nemzetiségi önkormányzatok a rendelkezésükre álló jogi és intézményi eszköztárból csak egy szűkebb, „puhább" eszközkészletet használnak rendszeresen, míg a formális jogi fellépést kivételesnek tekintik.

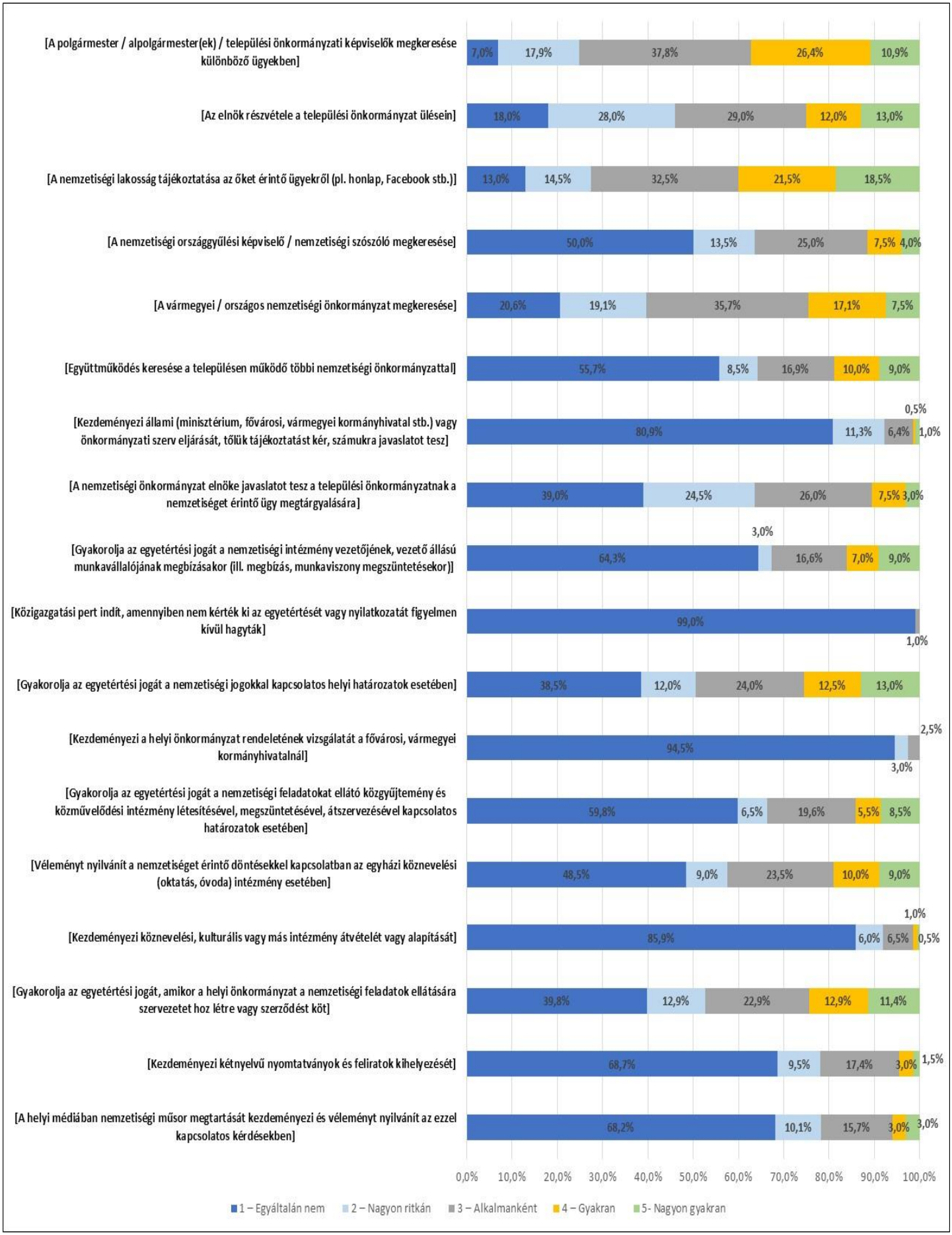

41. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzat(ok) által leggyakrabban használt jogi-intézkedési eszközökről

3.19. Személyes jegyzői vélemények a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzatok közötti együttműködésről

Ahogy a hasonló társadalomtudományi kvalitatív kutatásoknál megszokott, mi is alkalmaztunk egy nyitott kérdést a kérdőívben, ami így szólt: *31. Amennyiben további személyes véleménye vagy közölnivalója van az Ön által vezetett önkormányzati hivatal, valamint az érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) kapcsolatáról, kérjük ossza meg azt velünk a saját szavaival!*

Az ilyen típusú nyitott kérdéseknek éppen az a lényege, hogy a kutatásba bevont szereplők, személyek a saját szavaikkal röviden kifejthessék szubjektív véleményüket, amelyek adott esetben további fontos lényegi információkat, meglátásokat tartalmazhatnak a kutatás tárgya, esetünkben a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok közötti együttműködések kapcsán. A jegyzői kutatás során 32 kifejtős választ kaptunk a kérdőívet kitöltő jegyzőktől, ami a teljes kutatási mintát tekintve 16%-os arányt jelent, ez viszonylag pozitívnak tekinthetjük különösen bizonyos lakossági kérdőíves felmérésekhez képest, ahol a megkérdezettek sokszor csak nehezen nyilvánítanak véleményt.

Ami a nyitott kérdésre adott jegyzői válaszokat illeti, többségében voltak a szubjektív tapasztalataik mentén inkább negatív vélemények, bár akadt olyan válasz is, amely kifejezetten pozitívan nyilatkozott nemcsak a helyi nemzetiségi önkormányzat és a hivatal közötti kapcsolatoktól, de magáról a nemzetiségi önkormányzati rendszerről, mint a nemzetiségi alapjog kollektív érvényesítésének eszközéről. Jellemző, hogy több olyan panaszos jellegű vélemény született, ahol a szövegkörnyezet miatt érzékelhetően kistelepülési önkormányzati hivatalt vezető jegyző jelzik a szűkös költségvetési források miatti működési nehézségeket. Ugyanakkor ez bizonyos tekintetben a kistelepülési önkormányzati működés általános jellemzője, lényegében megerősítik a falusi önkormányzati hivatali és intézményi működés személyi, forrás és infrastrukturális kapacitáshiánya miatt hallható híreket, panaszokat.

További fontos jellemző, hogy a kifejtős nyitott kérdésre született jegyzői vélemények vagy általánosságban szóltak a nemzetiségi önkormányzatokról vagy kifejezetten a helyben működő roma/cigány nemzetiségi önkormányzatokra és velük a lokális roma közösségre irányultak. A roma tematikájú jegyzői vélemények túlnyomót többsége negatív éllel került megfogalmazásra, ugyanakkor akadt kifejezetten pozitív vélemény is a helyben működő roma nemzetiségi önkormányzat és a települési roma közösség kapcsán.

Mivel a jelen kutatás általában koncentrált a jegyzők szemszögén keresztül a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatali együttműködések értékelésére, magának a konkrét nemzetiségi vonatkozásokat csak a 8.a kérdés kapcsán tudtuk vizsgálni – *lásd a kereszttáblás összevetéseket taglaló következő fejezet végén!* – a nemzetiségi fókusz remélhetőleg a közeljövőben megvalósuló, a nemzetiségi önkormányzatok megkérdezésre irányuló komplex kvantitatív (kérdőíves felmérés) és

kvalitatív (pl. fókuszcsoportok, személyes mélyinterjúk) kutatási csomag keretében kerül ismét előtérbe.

A kritikus vélemények között több is foglalkozott a megválasztott nemzetiségi önkormányzati képviselők vélt vagy valós tudás- és kompetenciahiányáról, ami felveti a nemzetiségi önkormányzati elnökök és képviselők képzésfejlesztési szükségességét. Fontos megjegyezni, hogy a hatályos nemzetiségi törvény egyébiránt előírja, hogy minden nemzetiségi önkormányzati képviselőnek *„megbízatása ideje alatt legalább egy alkalommal köteles részt venni a fővárosi és vármegyei kormányhivatal által szervezett ingyenes képzésen"* – Njtv. 101.§ (1) e), aminek a kormányhivatalok igyekeznek is eleget tenni, de ez önmagában nem képes adott esetben kiváltani minden fejlesztési szükségletet, a témakörrel bővebben foglalkozunk a kutatási zárótanulmány végén megfogalmazásra kerülő közpolitikai javaslatcsomagban.[29]

[29] Éppen ezért a Homo Oecologicus Alapítvány már évekkel ezelőtt elkészítette a saját speciális képzési programját Nemzetiségi és Civil Akadémia elnevezés alatt nemzetiségi önkormányzati elnökök, képviselők; nemzetiségi intézmények vezető és munkatársai; nemzetiségi civil szervezetek, illetve önkormányzati döntéshozók számára, ami alapján több képzési programot is megvalósítottunk, így Zsámbékon 2021-ban és Miskolcon 2023-ban.

4. Kereszttáblás összefüggések

A nemzetiségekkel kapcsolatos jegyzői kutatás adatfelvétele során született jegyzői válaszokat, véleményeket, szubjektív percepciókat kérdésenként összegeztük, ún. alapmegoszlás-vizsgálat keretében, amely eredményeket a korábbiakban ismertettük. A következőkben ún. kontingencia-vizsgálat és kutatási kereszttáblák alkalmazásával mutatunk be különböző kategoriális változók (általában egy függő és egy független változó) közötti kapcsolatot, kutatva az alapmegoszlás mögötti bonyolultabb összefüggéseket, és adott esetben kimutatva a mérhető szignifikáns korrelációkat. A kontingencia-vizsgálat során az alábbi objektív mutatókat, mint független változókat vizsgáltuk, amiket különböző függő változókkal mértünk össze kutatva az összefüggéseket:

1. A jegyzők által vezetett önkormányzati hivatalok (önálló polgármesteri hivatalok; közös önkormányzati hivatalok) jellege, mint független változó – kutatási kérdőív 4. kérdés.
2. A jegyző által vezetett hivatal székhelye települési önkormányzati jogállás szerint (község, nagyközség; város; járásszékhely város; megyei jogú város; fővárosi kerület; Budapest Fővárosi Önkormányzat[30]), mint független változó – kutatási kérdőív 5. kérdés.
3. A jegyző által vezetett önkormányzati hivatal térségi-területi elhelyezkedése a statisztikai-tervezési NUTS-2 régiók szintjén (Közép-Magyarország;[31] Észak-Magyarország; Észak-Alföld; Dél-Alföld; Közép-Dunántúl; Dél-Dunántúl; Nyugat-Dunántúl) – kutatási kérdőív 6. kérdés.
4. A jegyzői hivatalvezetői tapasztalat (kevesebb, mint 1 éve; 1-5 éve; 6-10 éve; 11-15 éve; több, mint 15 éve) mentén. – kutatási kérdőív 7. kérdés.
5. Az adott jegyző által vezetett önkormányzati hivatal illetékességi területén megválasztott nemzetiségi önkormányzatok – kutatási kérdőív 8a. kérdés.

A kiválasztott négy független változó a kutatás célcsoportjául szolgáló önkormányzati jegyzők fontos, meghatározó intézményi (önkormányzati hivatal jellege; a hivatal székhelyének önkormányzati jogállása), földrajzi (térségi-regionális elhelyezkedés) és személyes (a jegyzőként betöltött hivatali idő) paraméterei. Ezekhez a független változókhoz olyan függő változókat szelektáltunk és párosítottunk,

[30] A Budapest Fővárosi Önkormányzat hiányzott a mintából, mivel a hivatalt vezető fővárosi főjegyző nem töltötte ki a kérdőívet, így ez a típusú önkormányzat kimaradt a kutatásból.

[31] Az eredetileg közös NUTS2 régió keretében értelmezték Budapestet és Pest vármegyét, azonban a főváros fejlettségének torzító hatása és Pest vármegye ebből fakadó EU-s forrásvesztésének megakadályozása céljából a Magyar Kormány kezdeményezte Budapest és Pest vármegye szétválasztását uniós fejlesztéspolitikai szempontból, amit az EUROSTAT és az Európai Bizottság is jóváhagyott, így az EU 2021-2027-es tervezési ciklusában már hatályba lépett és külön programozási egységek létrehozását eredményezte. Ugyanakkor jelen kutatás során a kérdőívet kitöltő jegyzők által irányított hivatalok térségi-regionális vizsgálatánál mi nem különítettük el Budapest és Pest vármegyét a két közigazgatási egység szerteágazó gazdasági, társadalmi és bizonyos tekintetben igazgatási összefonódásai miatt, hanem egységes térségként kezeltük.

amiket a településeken megválasztott helyi nemzetiségi önkormányzatok működése szempontjából rendkívül fontosnak, relevánsnak minősítettünk. Kutatói, szakértő döntés alapján az alábbi függő változók kerültek kiválasztásra a kereszttáblák meghatározásához.

a) A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek önkormányzati képviselők) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése – kutatási kérdőív 10. kérdés.; mérőeszköz ötfokozatú Likert-skála.
b) A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek önkormányzati képviselők) közötti együttműködés gyakorlati tapasztalatainak jegyzői értékelése – kutatási kérdőív 11. kérdés; mérőeszköz ötfokozatú Likert-skála.
c) A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése – kutatási kérdőív 12. kérdés; mérőeszköz ötfokozatú Likert-skála.
d) A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlati tapasztalatainak jegyzői értékelése – kutatási kérdőív 13. kérdés; mérőeszköz ötfokozatú Likert-skála.
e) A nemzetiségi önkormányzatok működése és általában a nemzetiségeket érintő ügyek sikeressége a jegyzők értékelése alapján – kutatási kérdőív 14. kérdés; mérőeszköz ötfokozatú Likert-skála.
f) A települési önkormányzatok által a nemzetiségi önkormányzatok számára biztosított pénzbeli támogatással való nemzetiségi elégedettség külső jegyzői értékelése – kutatási kérdőív 18. kérdés; mérőeszköz ötfokozatú Likert-skála.
g) A nemzetiségi intézményfenntartó szerepkör dimenziói a településeken és a kapcsolódó információk (nemzetiségi fenntartás ténye és jellege; települési önkormányzati hozzájárulás a nemzetiségi intézményfenntartáshoz) – kutatási kérdőív 21., 21a, 21b kérdések; mérőeszköz a felsorolt lehetséges 13 őshonos nemzetiségi önkormányzat típusa.

A következőkben a kiválasztott függő és független változók kontingencia-vizsgálatának eredményei olvashatóak.

4.1 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek önkormányzati képviselők) közötti együttműködés fontosságának és az együttműködések terén tapasztaltak jegyzői értékelése

A kutatási kérdőívben – s vele a teljes jegyzői kutatásban – fontos függő változóként azonosítottuk a jegyzők szemszögéből a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzati választott

döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködések fontosságának megítélését, valamint az együttműködések gyakorlatban tapasztalt értékelését. Mindkét dimenziót egy-egy ötfokozatú Likert-skálán mértük. Az együttműködések fontosságának jegyzői megítélését a következő véleményalternatívák adták: 1-egyáltalán nem fontos, 2-nem fontos, 3-semleges vélemény, 4-kicsit fontos, 5-nagyon fontos. A gyakorlati együttműködési tapasztalatokat szintén árnyalhatták a jegyzők: 1-nagyon rosszul működik, 2-rosszul működik, 3-se jól, se rosszul nem működik (semleges vélemény), 4-jól működik, 5-nagyon jól működik.

4.1.1 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködések fontosságának jegyzői értékelése az általuk vezetett önkormányzati hivatal jellege mentén

Az alapvető kérdés, hogy kimutatható érzékelhető, szignifikáns különbség van-e a jegyzők véleménye között, ha csak egy adott település hivatalát irányítják vagy közös önkormányzati hivatali jegyzőként több településért felelnek. A kérdőívben azt nem kérdeztük, hogy a közös önkormányzati jegyzők mennyi településért felelősek – a statisztikák jelzik, hogy ez eléggé differenciált a néhány (2-3) településtől kezdve az akár tucatnyi településig bezáróan. A közös önkormányzati hivatalt vezető jegyzők differenciáltabb véleménymegoszlását későbbi kvalitatív kutatási „mélyfúrások" alkalmazásával (pl. közös önkormányzati hivatalt vezető jegyzői mélyinterjúk, fókuszcsoportok) lehet majd tovább árnyalni.

Az együttműködés fontosságát illetően nem látunk komolyabb különbséget az önálló polgármesteri hivatalt, illetve a közös önkormányzati hivatalokat vezető jegyzők véleménye között. Nagyon hasonló tartják egyaránt 4-fontosnak (17,3%-20,6%) vagy 5-nagyon fontosnak (73,5%-72%) az együttműködést a választott nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatai döntéshozók között. Függetlenül a hivatali struktúrától csak elhanyagolható, minimális arányban értékelték alacsonyabb (3-semleges, 2-nem fontos vagy 1-egyáltalán nem fontos) szintre az együttműködések fontosságát.

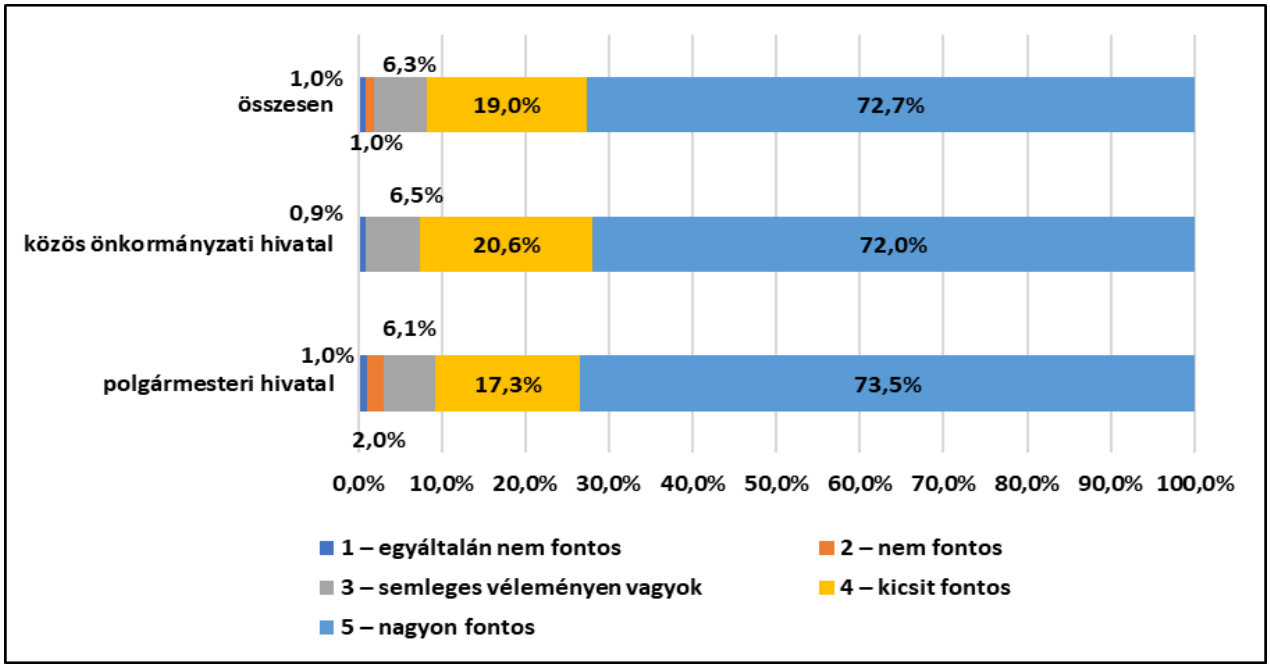

42. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködések fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal (önálló vagy közös hivatal) jellege alapján

4.1.2 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködések terén tapasztaltak jegyzői értékelése az önkormányzati hivatal jellege mentén

Hasonlóan a fontossági dimenzióhoz nem beszélhetünk radikális különbségekről a napi gyakorlatban megélt tapasztalati véleményeknél az önálló vagy közös hivatal vezető jegyzők válaszai között. Ugyanakkor láthatóan pozitívabban értékeltek az önálló polgármesteri hivatalt vezető jegyzők – különösen a leginkább pozitív (5-nagyon jól működik) véleménynél látható (+7%) ez. A megélt tapasztalatok semleges, vagy rossz (1-nagyon rosszul vagy 2-rosszul működik) értékelése viszont rendkívül hasonlóan alakult az önálló és közös önkormányzati hivatalt irányító jegyzők körében.

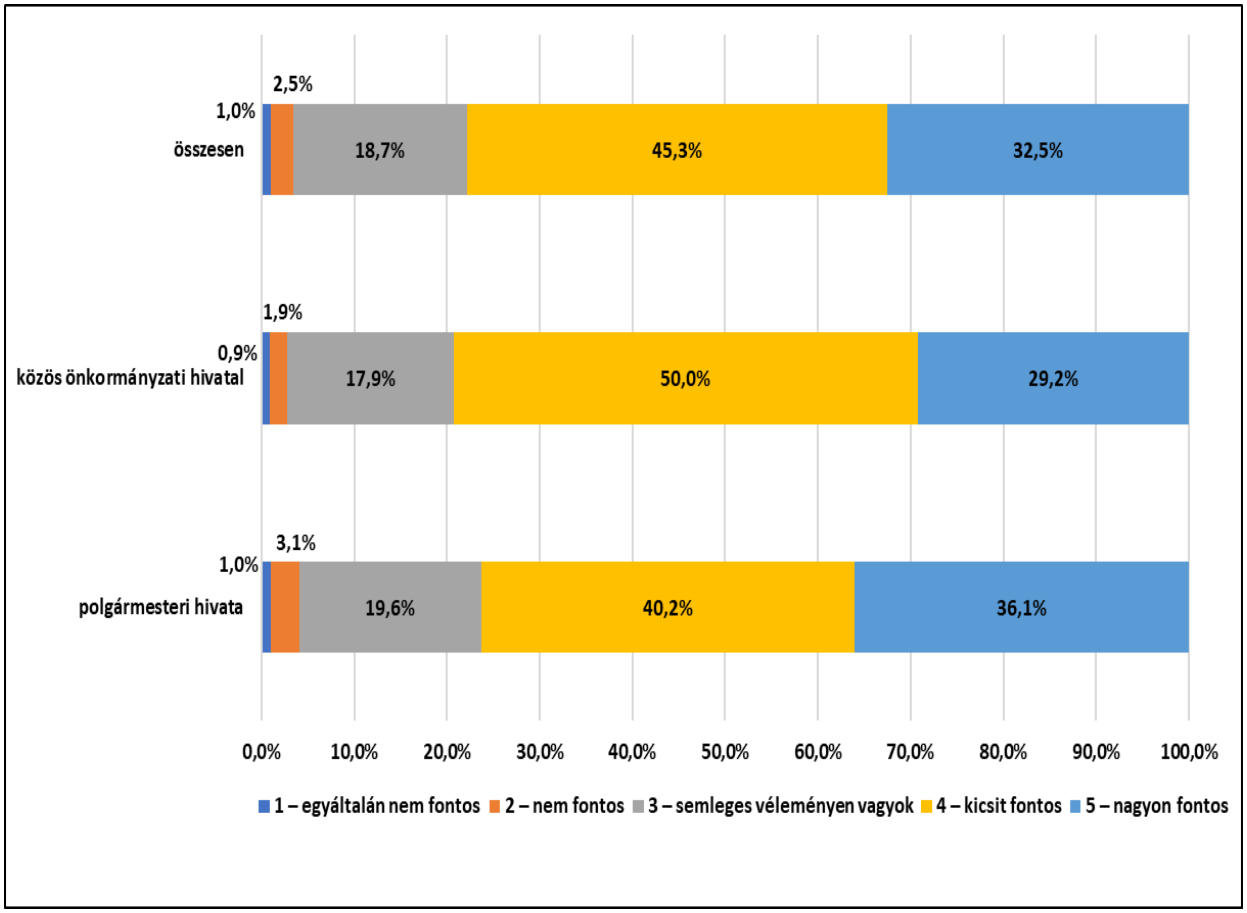

43. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködések gyakorlati tapasztalatainak jegyzői megítélése az általuk irányított önkormányzati hivatal (önálló vagy közös hivatal) jellege alapján

4.1.3 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által vezetett hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

Ennél a vizsgálati dimenziónál azt mértük össze, hogy az együttműködés fontosságának jegyzői megítélése tekintetében van-e összefüggés, hogy milyen típusú települési önkormányzati jogállású településen (a kisközségektől a nagyvárosokig, fővárosi kerületekig) működik a hivatal – ez viszont független, hogy önálló vagy közös önkormányzati hivatalról beszélünk. A legnagyobb fontosságot az együttműködésnek a megyei jogú városi önkormányzatok jegyzői tulajdonították, az érintettek 83,3%-a szerint 5-nagyon fontos, 16,7%-uk szerint 4-kicsit fontos – ennek lehetséges oka, hogy a nagyvárosokban általában több nemzetiségi önkormányzat szokott megalakulni, mint a kisebb településeken. Az 1-egyáltalán nem fontos vélemény választása a teljes mintában alig-alig fordult elő, ami megnyugtató és jelzi, hogy a jegyzők komolyan gondolják a megválasztott nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzati döntéshozók közötti kapcsolatok fontosságát. A fővárosi kerületi jegyzők 14,3%-a szerint „nem fontos” adat oka, hogy a kérdőívet kitöltő 7 budapesti kerületi jegyzők közül egyvalaki ezt a válaszlehetőséget jelölte meg.

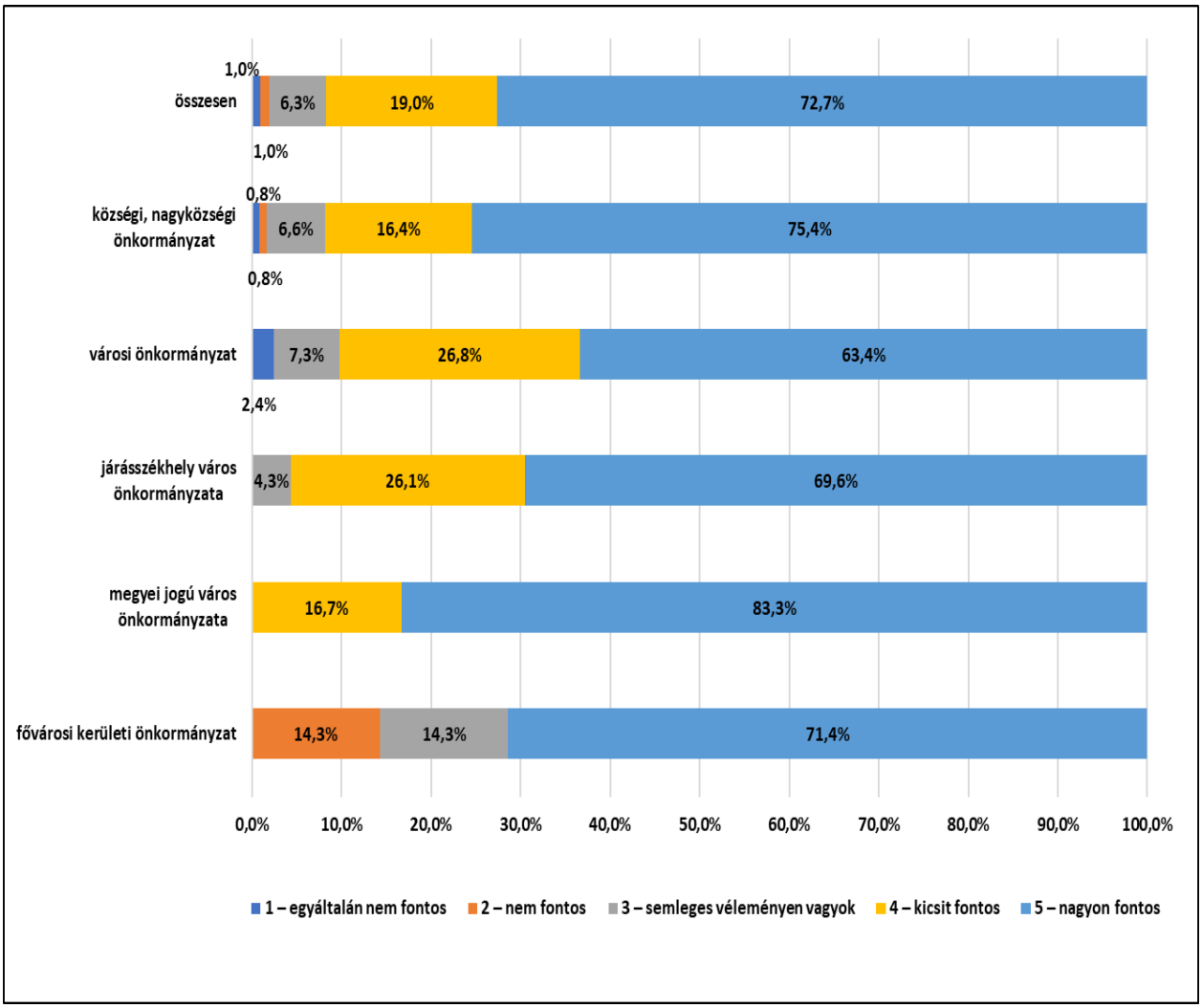

44. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködések fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

4.1.4 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködések terén tapasztaltak jegyzői értékelése a jegyzők által vezetett hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

Ami a megválasztott nemzetiségi önkormányzatok, valamint a polgármesterek, önkormányzati képviselők közötti valós együttműködést illeti, a leginkább pozitívan a megyei jogú városok jegyzői értékelték azt, több mint 90%-os arányban nyilatkoztak úgy, hogy ezek az együttműködések 4-jól vagy 5-nagyon jól működnek. Ugyanakkor a többi hivatali székhelytelepülésen dolgozó jegyző is legalább 70%-os elégedettségről számoltak be. Nagyon alacsony szintű (1-nagyon rosszul vagy 2-rosszul működő) kapcsolatokról csak községi, nagyközségi és városi jegyzők számoltak be, de ott is 5% alatt maradt az arányuk.

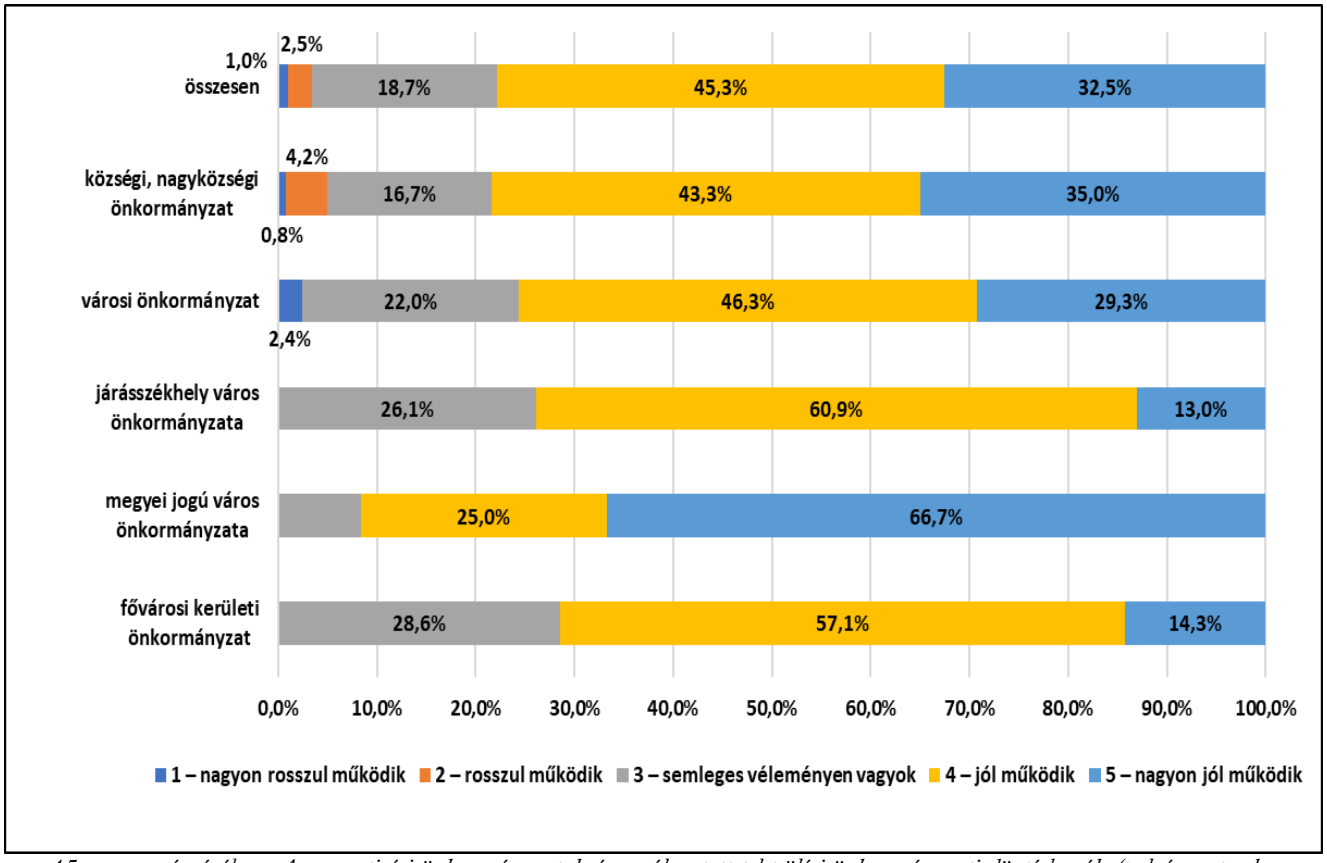

45. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködések a gyakorlatban jegyzői szemszögből az általuk irányított önkormányzati hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

4.1.5 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozói (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által vezetett hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

Vizsgáltuk, hogy a nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók közötti együttműködés fontosságának megítélése hogyan alakult jegyzői szemszögből térségi-regionális (NUTS-2 régiók)[32] vonatkozásban. Szembetűnő, hogy a közép-dunántúli (Fejér, Komárom-Esztergom és Veszprém vármegyék) jegyzők kiemelkedő fontosságot tulajdonítanak az együttműködésnek: 92,3% szerint ez 5-nagyon fontos. A legkevésbé fontosnak Közép-Magyarországon, illetve a Dél-Alföldön vélik az együttműködést a jegyzők.

[32] Korábban már jeleztük, hogy habár időközben a hivatalos NUTS2 területi lehatárolásnál Közép-Magyarország esetében Budapest és Pest vármegye leválasztásra kerültek egymásról, azonban egy térségként kezeltük a kérdőív 6. kérdésében is – a szerkesztő megjegyzése.

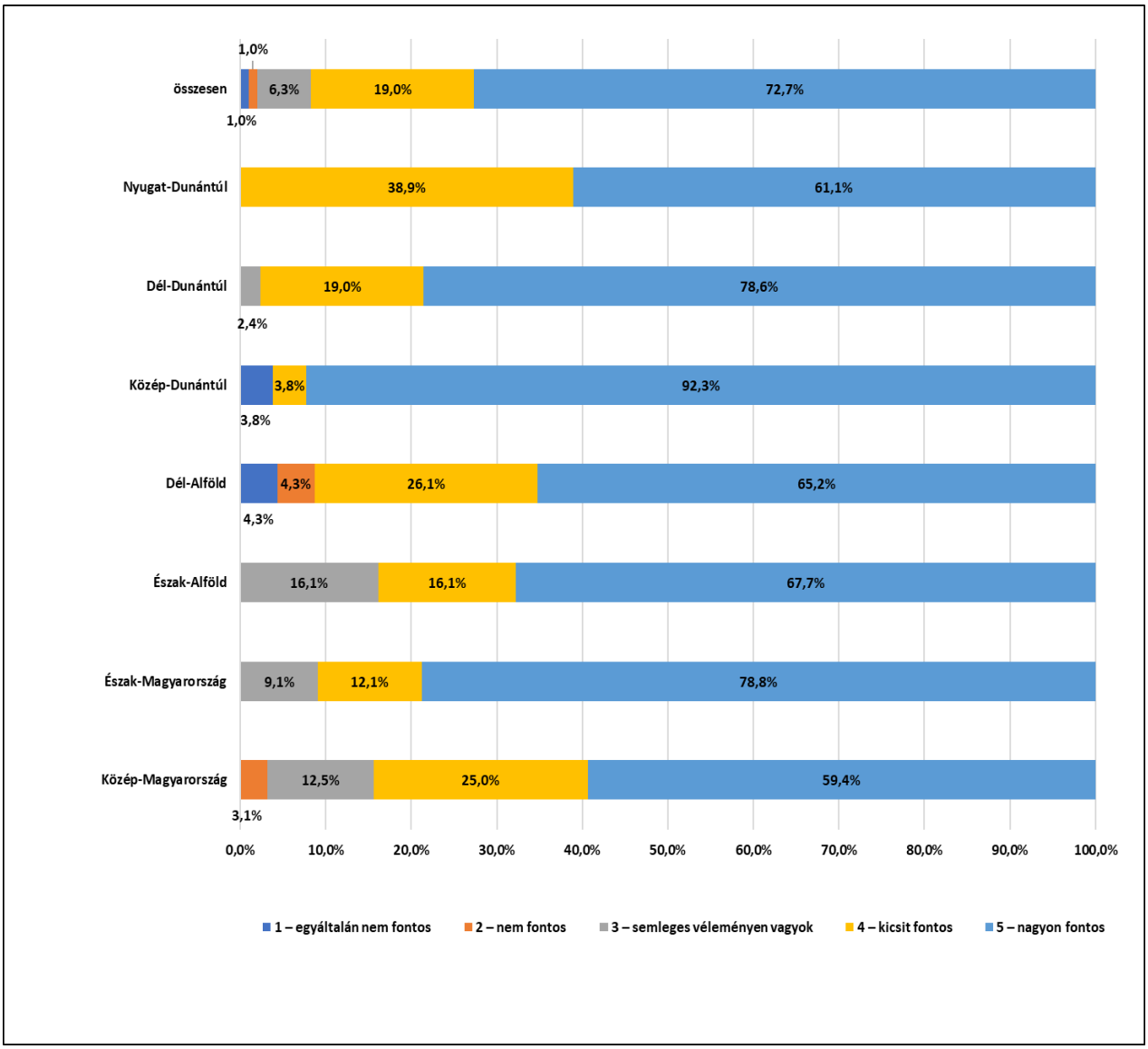

46. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése az általuk vezetett önkormányzati hivatalok térségi-regionális elhelyezkedése mentén

4.1.6 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozói (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködés terén tapasztaltak jegyzői értékelése a jegyzők által vezetett hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

Kiemelkedik két régió, a Közép-Dunántúl és Nyugat-Dunántúl, ahol a kérdőívet kitöltő térségi jegyzők majdnem 90%-os része 4-jónak vagy 5-nagyon jónak értékelte az együttműködés mértékét. Egységesen nagyon alacsony (7% alatt) az összes régióban az együttműködéseket 1-nagyon rossznak vagy 2-rossznak minősítő jegyzők aránya.

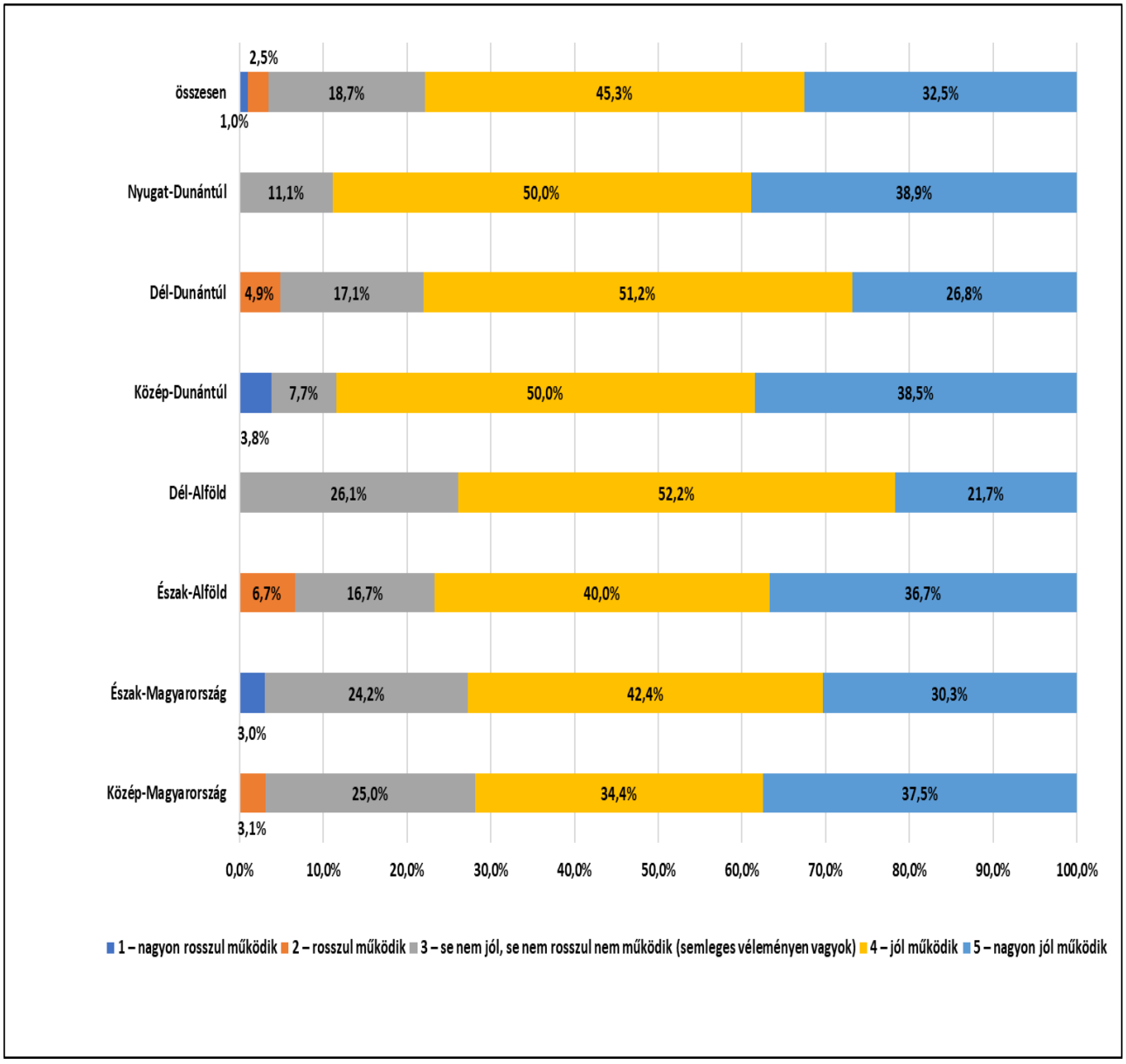

47. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők irányított önkormányzati hivatalok térségi-regionális elhelyezkedése mentén

4.1.7 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

Sokatmondó, hogy amíg a hivatalukat egy évnél régebb óta betöltő jegyzők több mint 70%-a 5-nagyon fontosnak véli a nemzetiségi önkormányzatok és a polgármesterek, önkormányzati képviselők közötti együttműködéseket, addig a pozíciójukat kevesebb, mint egy évnél rövidebb idő óta betöltő jegyzőknél ez csak 52% körül mozog. További fontos tény, hogy azon jegyzők aránya elhanyagolható, akik 1-egyáltalán nem vagy 2-nem tartják fontosnak a települési választott politikusok és a nemzetiségi önkormányzatok közötti kapcsolatokat, kooperációkat.

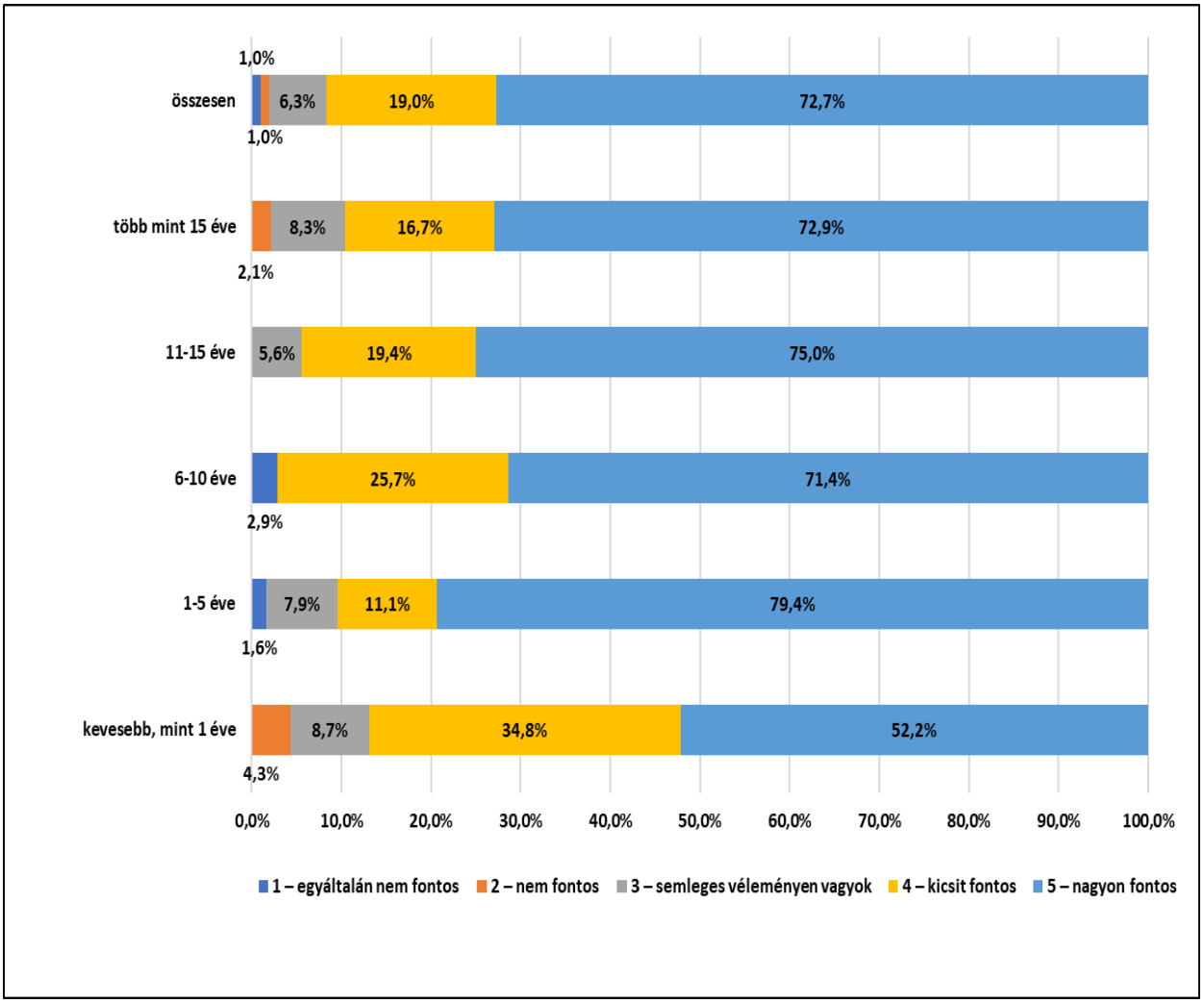

48. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

4.1.8 A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozói (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata alapján

A pozíciójukat kevesebb mint egy éve betöltő jegyzők a leginkább elégedetlenek a nemzetiségi önkormányzatok és a polgármesterek, önkormányzati képviselők közötti gyakorlatban érzékelt együttműködéssel. Ez nemcsak a relatíve alacsonyabb szintű elégedettségnél (az együttműködések 4-jól vagy 5-nagyon jól alakulnak választ a körükben csak 60%-osra értékelték, addig ez a többi vizsgált csoportnál átlagosan 70% körül alakult), de az elégedetlenség magasabb mértékénél is kimutatható – körükben 8,7%-uk szerint rosszul működnek a kapcsolatok. Látható, hogy a pályakezdő, hivatalukat frissen betöltő jegyzők számára a nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési döntéshozók közötti viszonyt gyanakvással szemlélik, és a tapasztalt együttműködést negatívabban értékelik, de a hivatalban töltött idő növekedésével ez az érzés tompul.

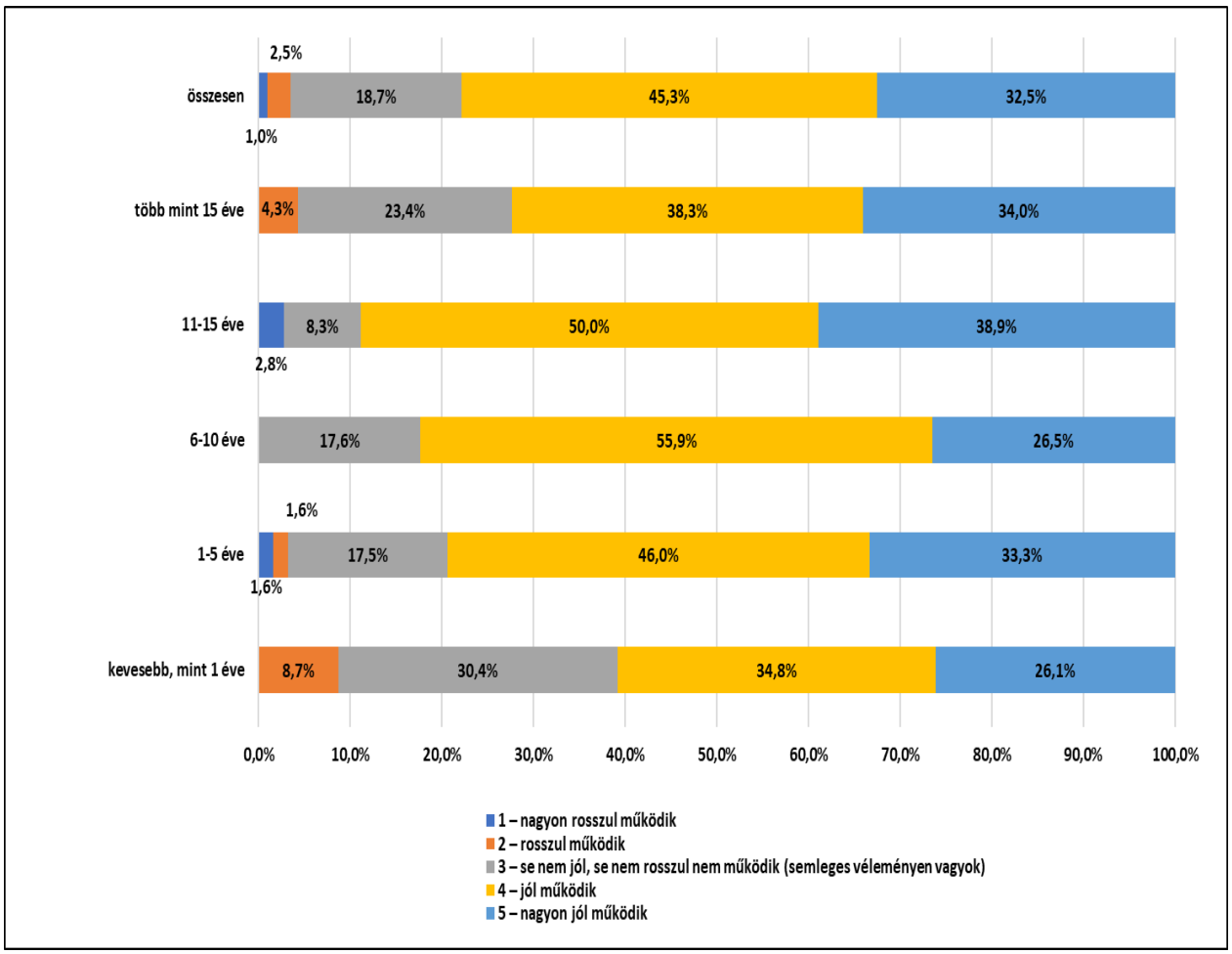

49. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a választott települési önkormányzati döntéshozók (polgármesterek, önkormányzati képviselők) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értétkelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata alapján

4.2 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának és az együttműködések terén tapasztaltak jegyzői értékelése

Az együttműködések fontosságát és gyakorlati megvalósulását nemcsak a nemzetiségi önkormányzatok és a települési választott döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti relációban vizsgáltuk jegyzői szemszögből, hanem a nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatali apparátus (jegyző és munkatársai) közötti relációnál is. Ez utóbbi a jegyzőket még közvetlenebb módon érinti, lényegében a saját maguk és közvetlen hivatali környezetük nemzetiségi önkormányzatokkal kialakított elvárt és a gyakorlatban tapasztalt együttműködést értékelték. A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok közötti együttműködési relációnál is ugyanazon független változókat vettük alapul – az önkormányzati hivatal jellege; a hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása; a hivatal székhely szerinti térségi-regionális elhelyezkedése; az érintett jegyzők hivatali tapasztalatai. Ezek alapján az alábbi összefüggéseket mutatják a jegyzői kutatás eredményei.

4.2.1 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése az önkormányzati hivatal jellege mentén

Az alábbi ábra jelzi számunkra, hogy a településeken megválasztott nemzetiségi önkormányzatok, valamint az érintett önkormányzati hivatalok és apparátusok (jegyző és munkatársai) együttműködések fontosságát pontosan ugyanolyan szintre értékelték a kérdőívet kitöltő jegyzők függetlenül, hogy önálló vagy közös önkormányzati hivatali struktúrát irányítanak. A 84%-os „nagyon fontos" értékelési adat összehasonlítva a nemzetiségi önkormányzatok – polgármesterek, képviselők relációnál mértekhez (ott csak a jegyzők 72-73%-os része állította, hogy „nagyon fontos" az együttműködés) jelzi számunkra, hogy a jegyzők még inkább szükségesnek tartják a nemzetiségi önkormányzatoknak a hivatalokkal kialakított jó kapcsolatait. Az ötfokozatú skálán vagy negatív véleményt (1-egyáltalán nem fontos, 2-nem fontos az együttműködés) gyakorlatilag minimális, de a semleges véleményt is alig-alig fogalmaztak meg.

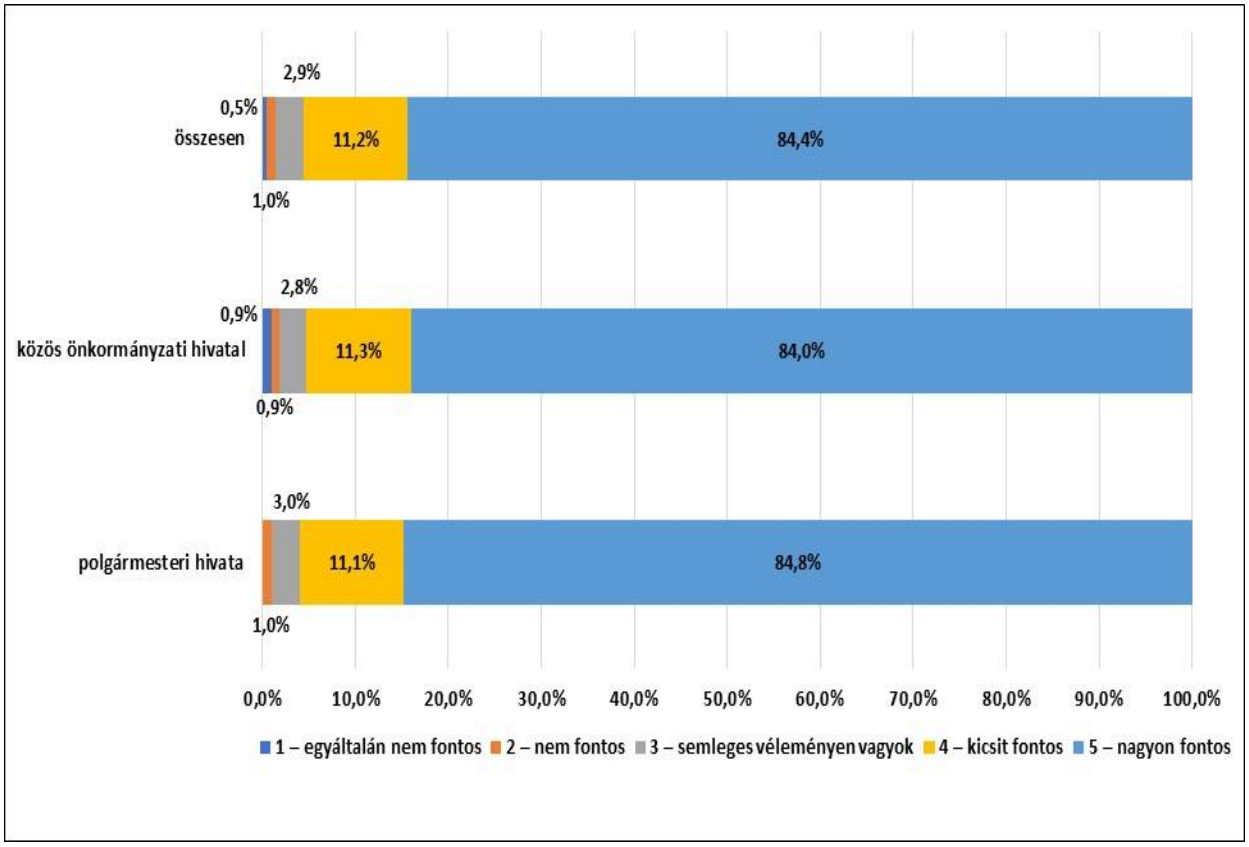

50. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal (önálló vagy közös hivatal) jellege alapján

4.2.2 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése az önkormányzati hivatal jellege mentén

Jegyzői nézőpontból a nemzetiségi önkormányzatok és a hivatalok közötti együttműködések napi tapasztalati értékelése nem meglepő módon elmarad azok fontossági értékelésétől. Láthatóan többen vannak a közepes (3-semleges) véleményen lévő jegyzők (10-11% körül), és az általában az együttműködéseket legtöbben 4-jól működőként értékelték az ötfokozatú skálán (47-48%), így semmiképpen sem tekinthetjük az együttműködések ezen dimenzióját kritikusnak. Ugyanakkor érdekes tanulság, hogy nincs érdemi, szignifikáns különbség az önálló és közös önkormányzati hivatalt vezető jegyzők között, ami bizonyos tekintetben meglepő az előzetes várakozásokhoz képest.

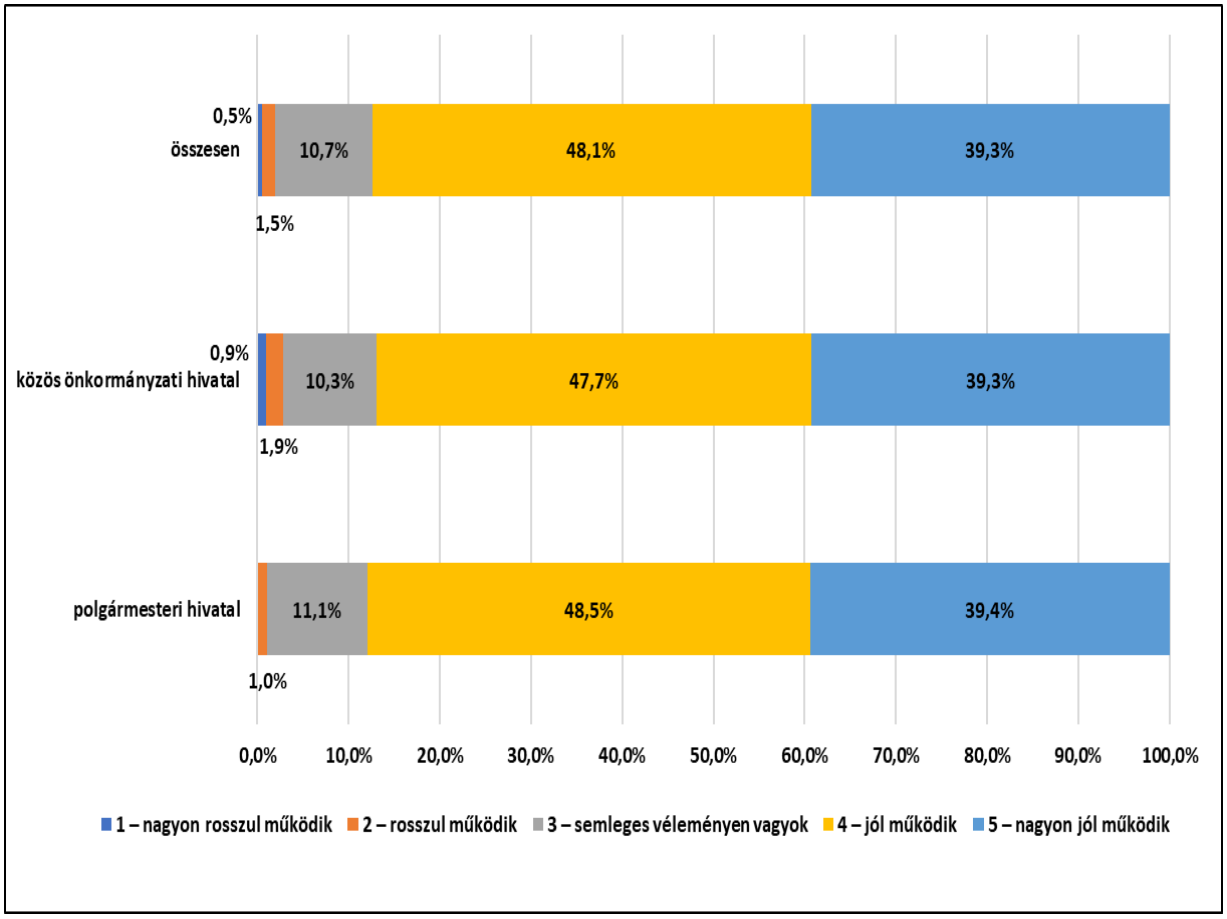

51. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal (önálló vagy közös hivatal) jellege alapján

4.2.3 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése az általuk irányított hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

Amikor az önkormányzati hivatal székhely szerinti települési önkormányzati jogállás oldaláról vizsgáljuk a kutatási eredményeket az érintett nemzetiségi önkormányzatok és a hivatal (jegyző és munkatársai) kapcsolatáról, azt látjuk, hogy nagyon magas minden csoportban a vizsgált relációt 5-nagyon fontosnak vallók aránya. Leginkább kiemelkedő a mintában a megyei jogú városi jegyzők, akik közül mindenki (100%-os arányban) a nemzetiségi önkormányzatok és a hivatalok kapcsolatát 5-nagyon fontosnak minősítették. Ez az arány 80% felett van a városi és fővárosi kerületi jegyzőknél, valamint a községi, nagyközségi hivatalvezetők körében. Egyedül a járásszékhely városi jegyzőknél alakul máshogy, ott csak 73,9%-ban választották az 5-nagyon fontos lehetőséget. A 3-semleges, illetve az 1-egyáltalán nem fontos, 2-nem fontos vélemények nagyon alacsonyan, együtt is csak 10% alatt alakultak, egyedül a budapesti kerületi jegyzők körében lett magasabb (14,3%) a 3-semleges véleményen lévők aránya. Az adatokból jól látható, hogy a felmérésben részt vett jegyzők

szignifikánsan fontosabbnak tartják ezt a vizsgált relációt, mint a nemzetiségi önkormányzatok és a települési választott döntéshozók (polgármesterek, képviselők) közötti együttműködést.

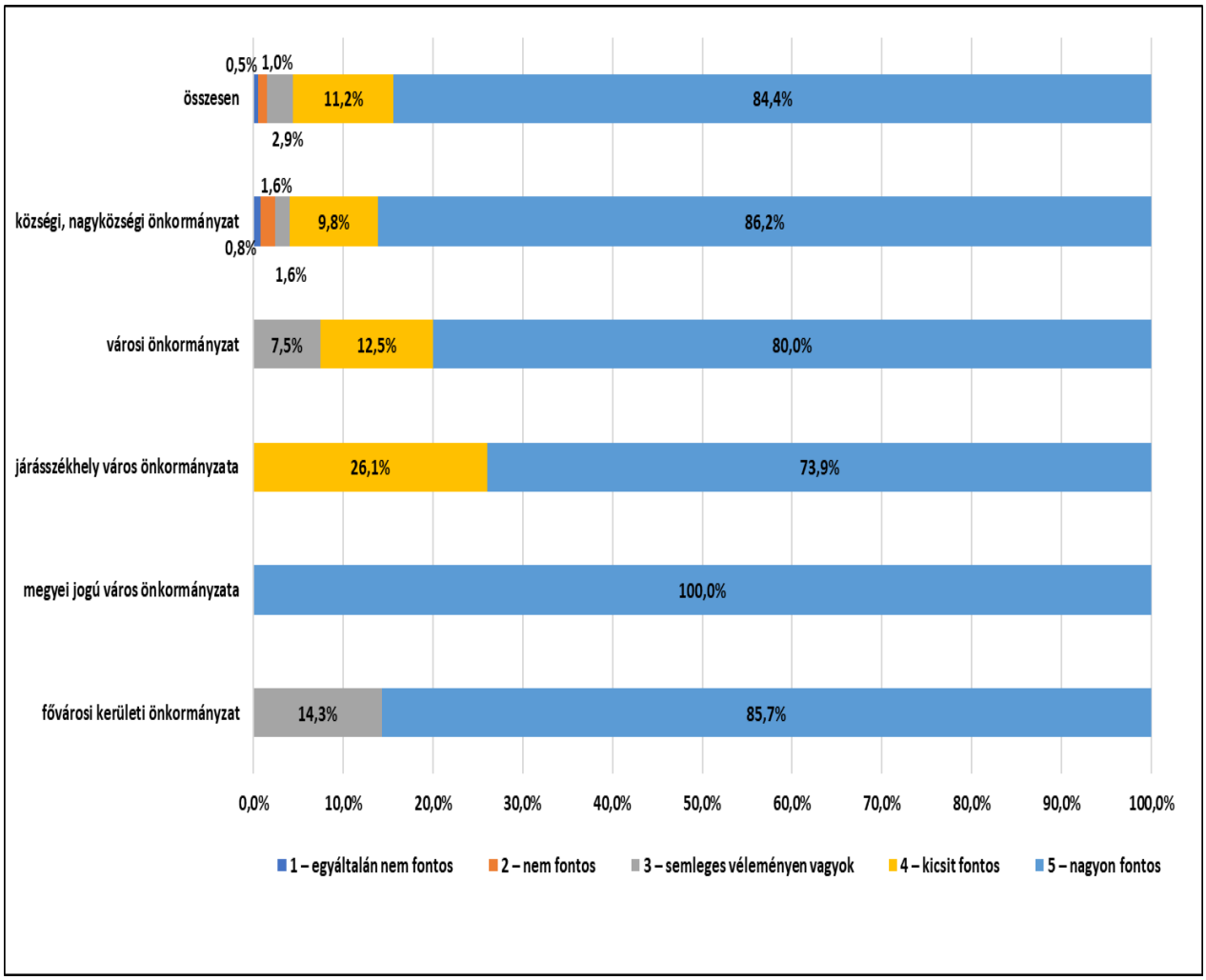

52. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

4.2.4 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése az általuk irányított hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

Ami a megválasztott nemzetiségi önkormányzatok, valamint a polgármesterek, önkormányzati képviselők közötti valós együttműködést illeti, a leginkább hasonlóan a másik vizsgált relációhoz, itt is a megyei jogú városi jegyzőktől kaptuk a leginkább pozitív tapasztalatokat: 75%-uk szerint az együttműködés 5-nagyon jól működik, 25%-uk szerint pedig 4-jól működik. A többi vizsgált csoportban is erősen domináltak a pozitív tapasztalatok, bár a 4-jól működik vélemény volt inkább a jellemző a fővárosi kerületi, a járásszékhely városi, illetve városi és községi, nagyközségi jegyzők

körében. Kifejezetten negatív (1-nagyon rosszul vagy 2-rosszul működő) együttműködésről csak elhanyagolható mértékben vallottak községi, nagyközségi és városi önkormányzati hivatalvezetők.

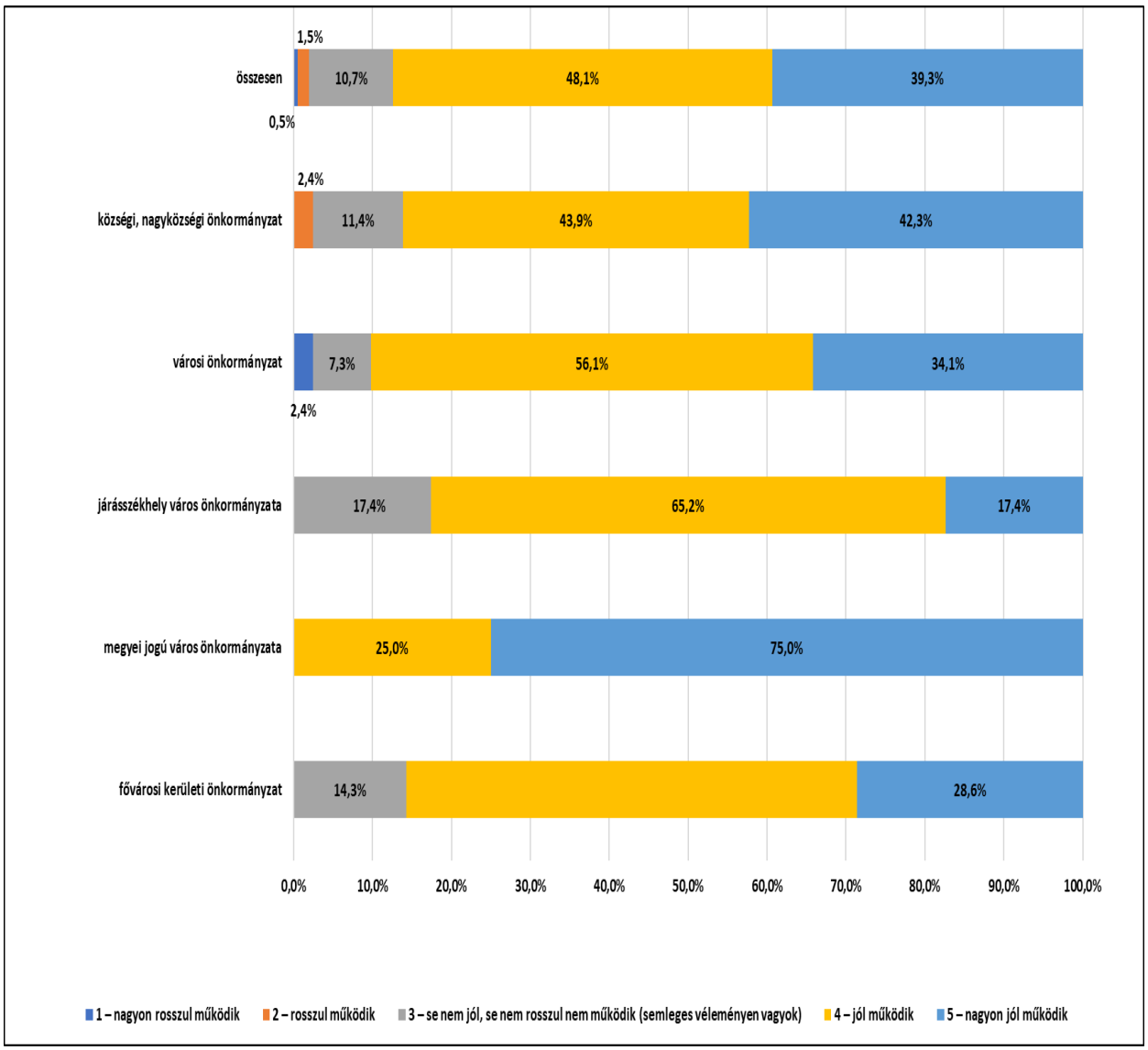

53. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

4.2.5 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése az általuk vezetett hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

Térségi-regionális dimenzióban, hasonlóan a nemzetiségi önkormányzatok és polgármesterek, települési képviselők relációhoz, a jegyzők a Közép-Dunántúlon véleményezték a legmagasabb szinten az együttműködések fontosságát – körükben 96%-os arányban tartották 5-nagyon fontosnak az önkormányzati hivatalok és a nemzetiségi önkormányzatok közötti kapcsolatokat. Két régióban alakult csak 80% alatt az együttműködések fontosságát az ötfokozatú Likert-skálán 5-nagyon fontosnak tartó jegyzők aránya: Nyugat-Dunántúl 72,2%, Észak-Magyarország 75,8%. Az adatok

jelzik, hogy a jegyzők függetlenül a térségi-regionális elhelyezkedéstől, egyaránt fontosnak tartják a megválasztott nemzetiségi önkormányzatok és a hivatalok közötti együttműködések pozitív alakulását.

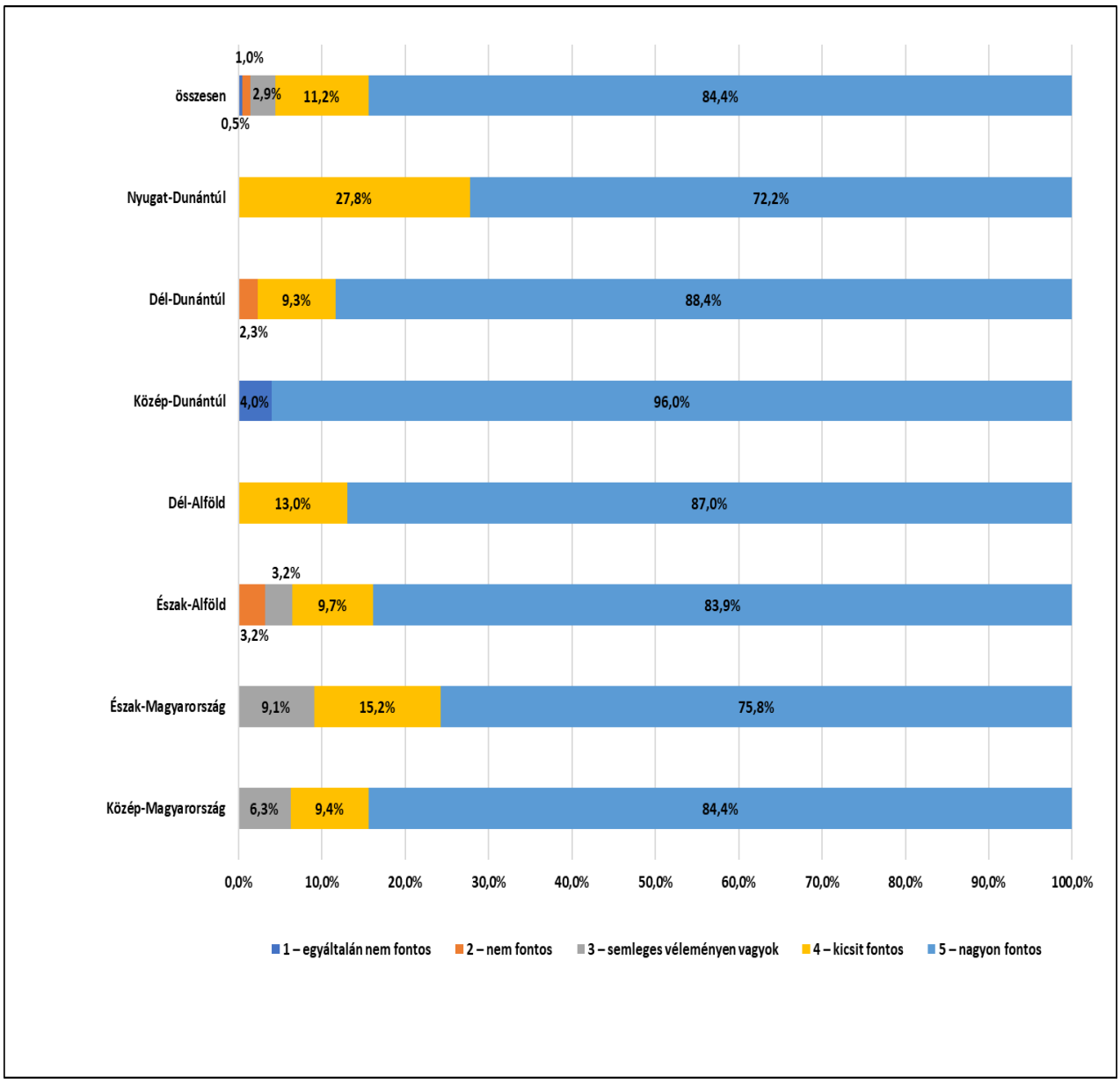

54. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők által irányított hivatalok térségi-regionális elhelyezkedése mentén

4.2.6 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködések gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése az általuk irányított hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

Az együttműködések kapcsán megélt tapasztalatokat viszonylag hasonlóan értékelték a jegyzők az ország különböző régióiban – egységesen magas az együttműködéseket jónak (a skálán 4-es vagy 5-ös értéket adó) minősítők aránya, de kiemelkedik Nyugat-Dunántúl, ahol a kérdőívet kitöltő jegyzők közel 95%-a szerint 4-jól vagy 5-nagyon jól működnek az együttműködések. Ugyanakkor a leginkább kritikus

vélemények Észak-Magyarországon születtek, ahonnét a mintába bekerült jegyzők 6,1%-a szerint 2-rossz az együttműködés, illetve 15,2%-a szerint is csak semleges (3-se nem jó, se nem rossz) szintű a nemzetiségi önkormányzatok és a hivatalok közötti együttműködések.

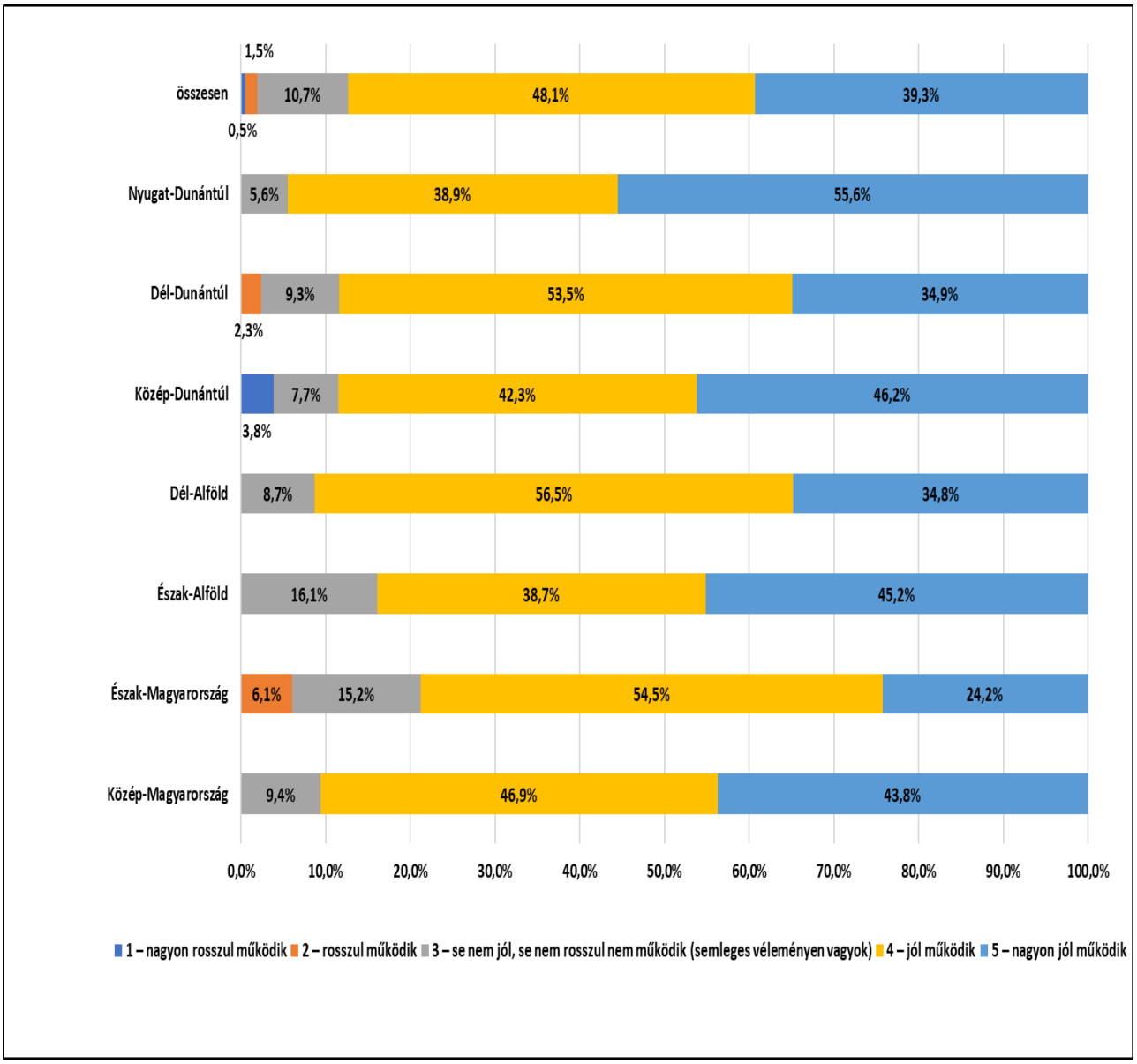

55. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatalok térségi-regionális elhelyezkedése mentén

4.2.7 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

A jegyzői munkakör betöltésének időtartamától lényegében függetlenül tartják fontosnak a jegyzők a nemzetiségi önkormányzatok és a hivatalok közötti relációt. Egyedül a pozíciójukat legalább 15 éve betöltő, tehát az igazán rutinos jegyzők körében maradt érdekes módon 80%-alatt azok aránya, akik

5-nagyon fontosnak vélik a kapcsolatokat (77,1%), a többi csoport esetében ez magasabban alakult, különösen az 1-5 éve jegyzőknél (88,9%).

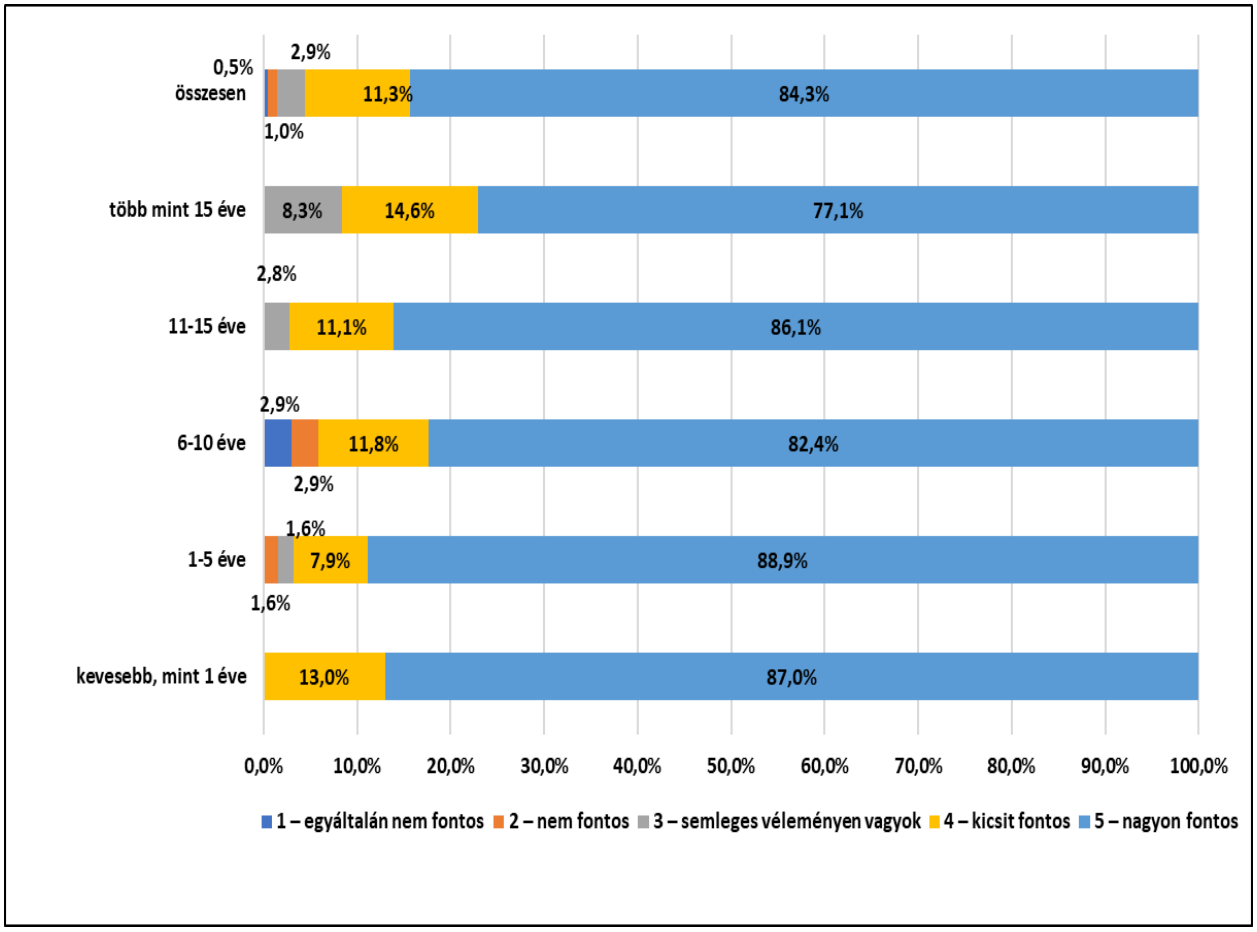

56. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés fontosságának jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

4.2.8 A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

Annyi szignifikáns összefüggés van a jegyzői tapasztalat és a nemzetiségi önkormányzatok – hivatalok között tapasztalt együttműködések értékelésénél, hogy a kinevezésüket 5 éven belül megszerző jegyzők körében valamivel kevesebben vannak a pozitív (4-jól vagy 5-nagyon jól működő együttműködések) véleményt kialakítók. Az 5 évnél régebb óta jegyzők körében viszont már meghaladja a 90%-ot ez az arány.

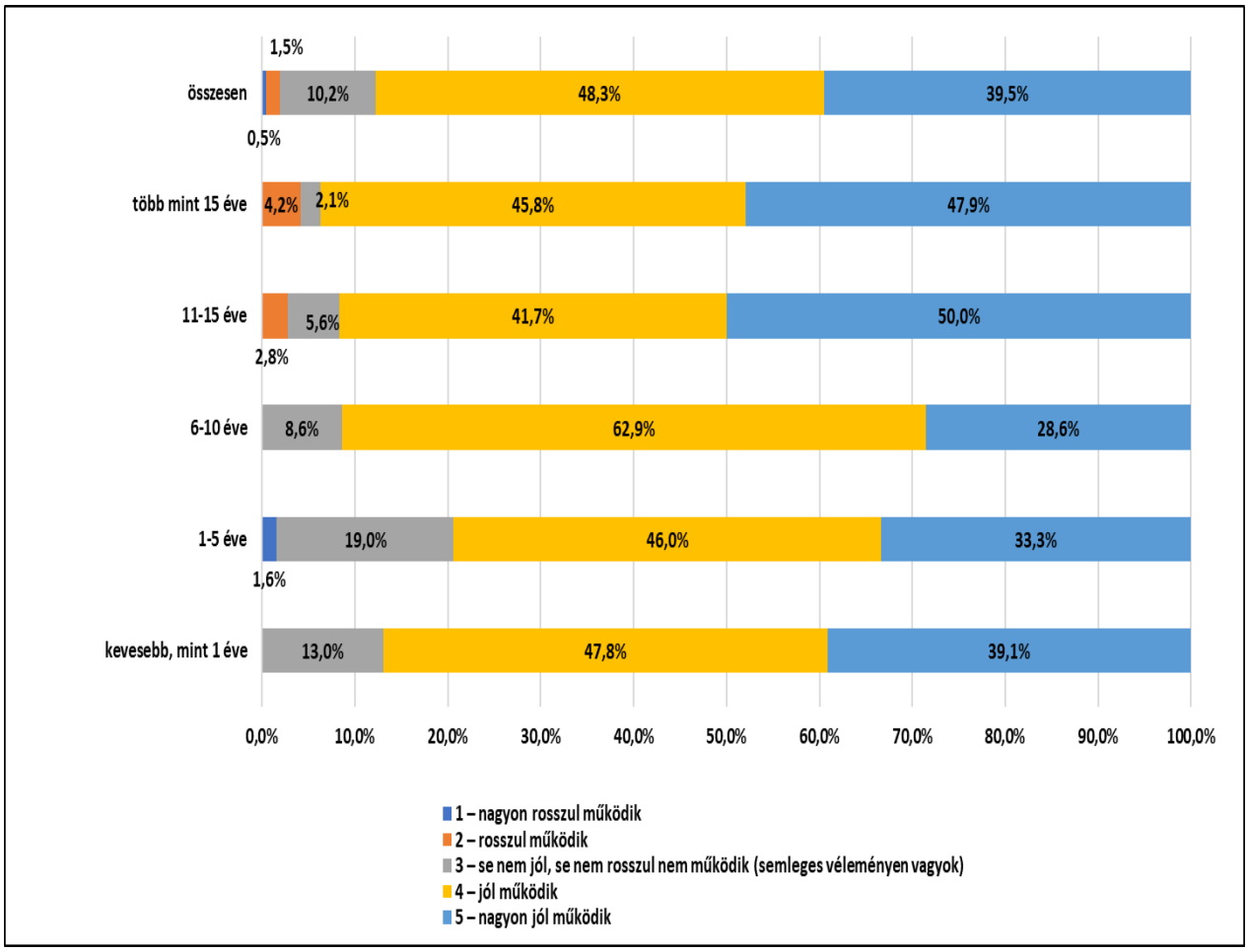

57. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés gyakorlatban tapasztalt jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

4.3 A nemzetiségi önkormányzatok működésének és általában a nemzetiségeket érintő ügyek sikerességének a megítélése a jegyzők véleménye alapján

A kutatási kérdőív fontos kérdése volt (mint függő változó), hogy a jegyzők általában miként értékelik az általuk vezetett önkormányzati hivatal vonatkozásában megválasztott nemzetiségi önkormányzatok működésének, és ahhoz kapcsolódóan a nemzetiségi ügyek, történések sikerességét az ötfokozatú skálán: 1-nagyon sikertelen; 2- sikertelen; 3-se nem sikeres, se nem sikertelen (semleges vélemény); 4-sikeres; 5-nagyon sikeres.

4.3.1 A nemzetiségi önkormányzatok működésének és a nemzetiségi ügyek sikerességének a jegyzői értékelése az általuk irányított önkormányzati hivatal jellege mentén

Az ötfokozatú skálán viszonylag differenciált képet mutatnak a jegyzői vélemények, szubjektív percepciók a nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek sikerességét illetően. A 4-sikeres megítélés volt a leginkább domináns, amit a megkérdezettek 45-46%-a választotta. Összehasonlítva az önálló polgármesteri hivatalokat és a közös önkormányzati hivatalt vezető jegyzők között minimálisan az előbbiek – akik csak egy településre kiterjedő hatáskörrel rendelkeznek – az elégedettebbek, de ez nem tekinthető jelentős szignifikáns különbségnek.

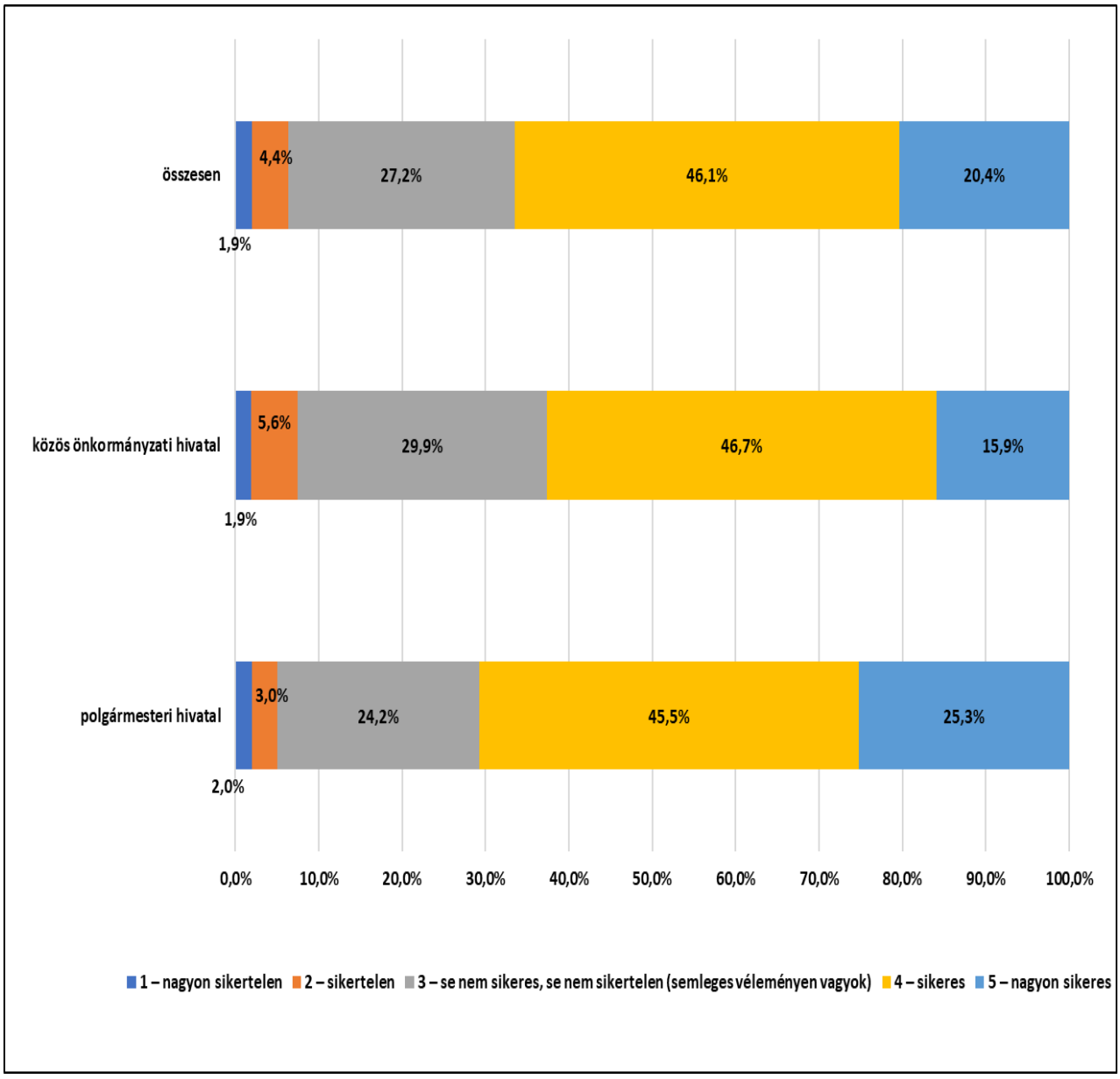

58. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek sikerességének jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal (önálló vagy közös hivatal) jellege alapján

4.3.2 A nemzetiségi önkormányzatok működésének és a nemzetiségi ügyek sikerességének a jegyzői értékelése az általuk irányított hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

Ami a nemzetiségi ügyek sikeres vagy sikertelen megítélését jelenti az ötfokozatú Likert-skálán elégedetlen (1-nagyon sikertelen; 2-sikertelen) véleményt kizárólag községi, nagyközségi és városi önkormányzati jegyzők fogalmaztak meg. A legnagyobb mértékű sikerességet a nemzetiségi önkormányzatok működése és általában a nemzetiségi ügyek tekintetében egyértelműen a mintába bekerült megyei jogú városi jegyzők részéről tapasztaltunk – több mint 90%-uk értékelt 4-sikeresnek vagy 5-nagyon sikeresnek. A fővárosi kerületi jegyzők pedig valamivel pozitívabban nyilatkoztak, mint a járásszékhely városi önkormányzatoknál dolgozó hivatalvezetők.

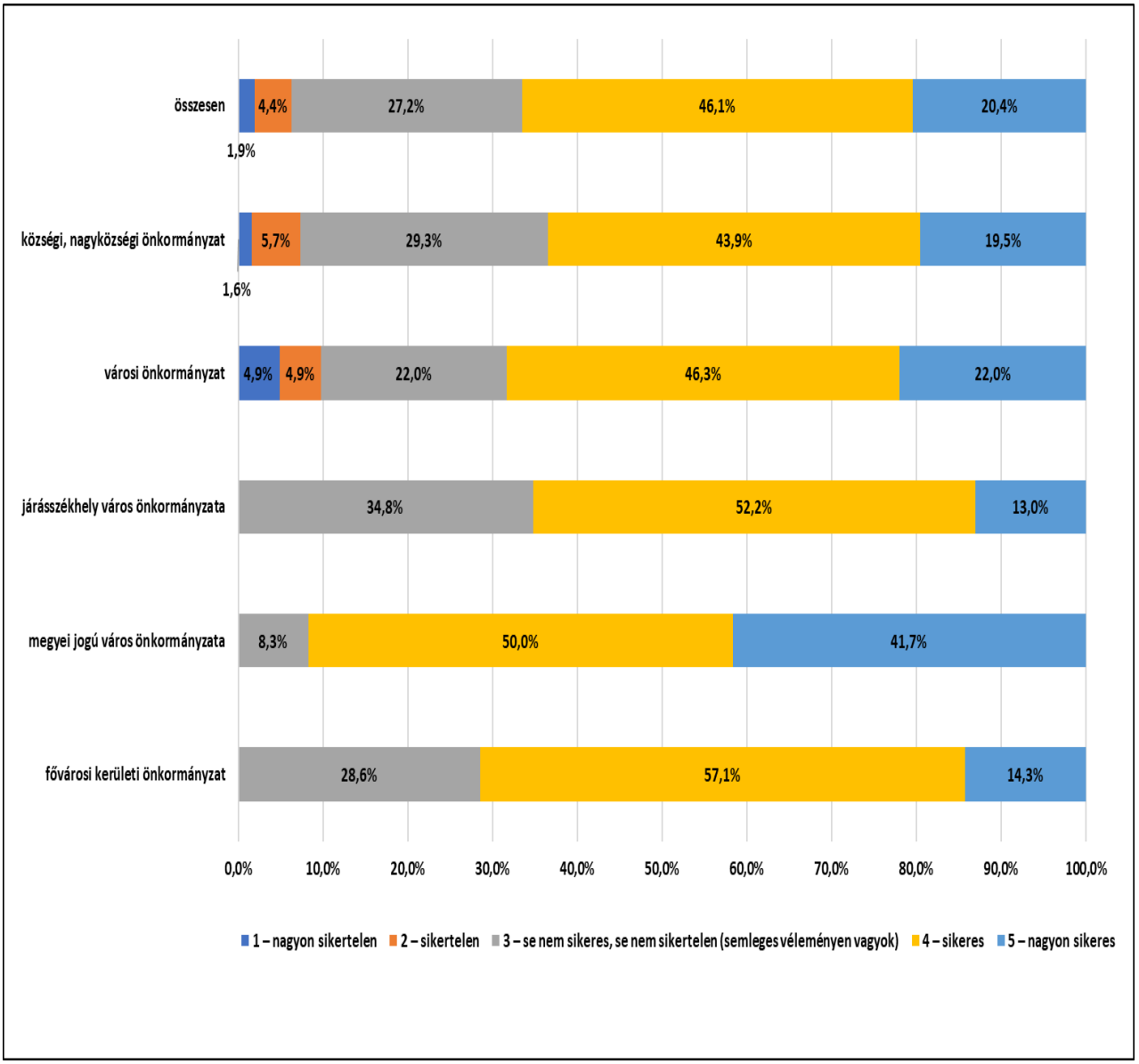

59. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek sikerességének jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

4.3.3 A nemzetiségi önkormányzatok működésének és a nemzetiségi ügyek sikerességének a jegyzői értékelése az általuk irányított hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

A nemzetiségi önkormányzatok és vele a nemzetiségi ügyek jegyzők általi megítélése Észak-Magyarországon a leginkább negatív, ahol a mintába bekerült jegyzők 15%-a nyilatkozott negatívan (1-nagyon sikertelen vagy 2-sikertelen). Dél-Alföldön közel 9%-os az elégedetlenség, a többi statisztikai régióban ez láthatóan kisebb. A sikerességi dimenzió eléggé megoszlik, attól függően, hogy a jegyzők csak 4-sikeresnek vagy 5-nagyon sikeresnek értékelték a kérdést. A nyugat-dunántúli és közép-dunántúli jegyzők mintegy 40-40%-a szerint 5-nagyon sikeresek az illetékességi területükön a nemzetiségi önkormányzatok működése és a nemzetiségi ügyek.

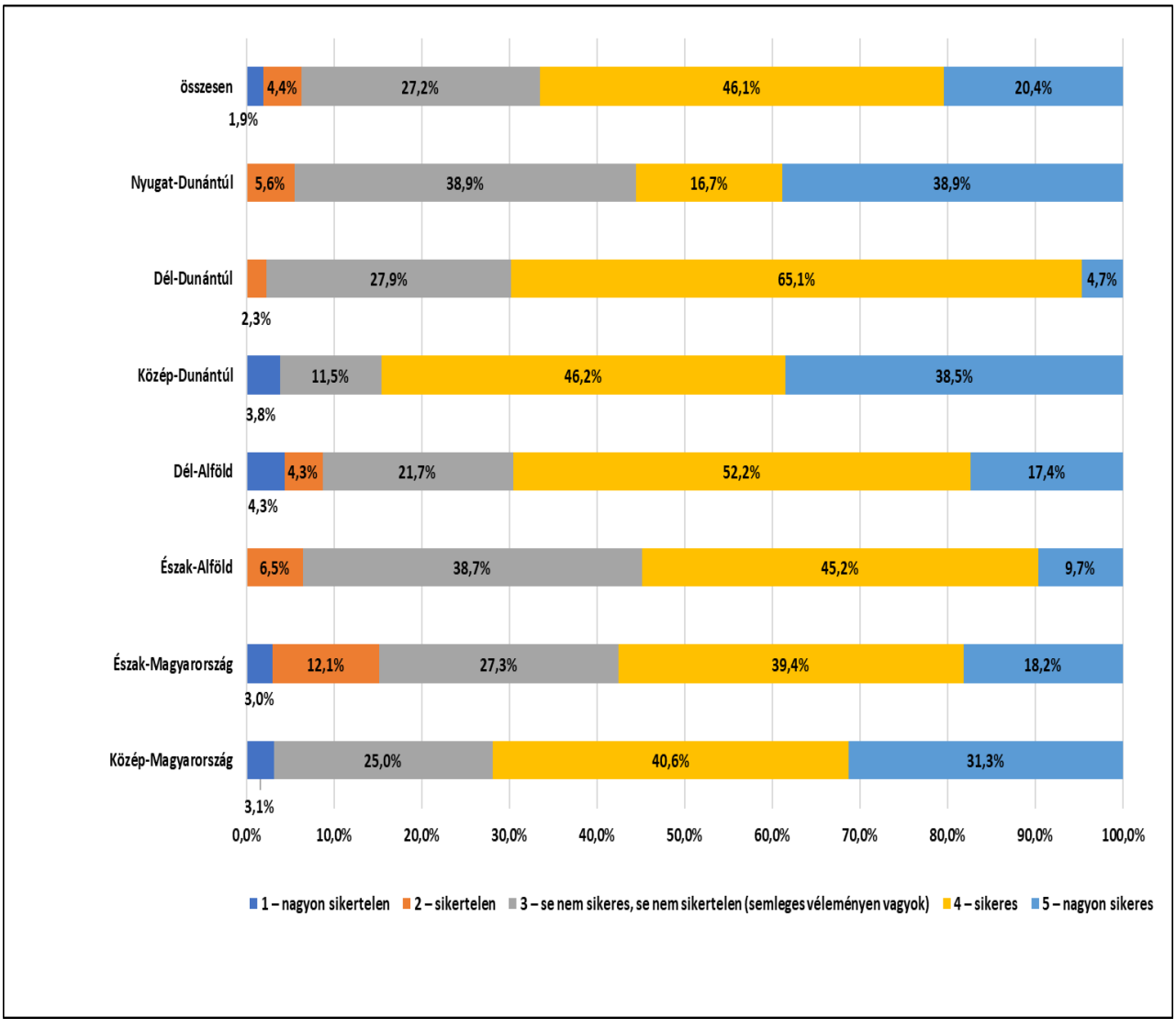

60. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek sikerességének jegyzői értékelése a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

4.3.4 A nemzetiségi önkormányzatok működésének és a nemzetiségi ügyek sikerességének a jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

A nemzetiségi önkormányzatok működésének és a településeken a nemzetiségi ügyek sikerességének jegyzői megítélését a jegyzők hivatali tapasztalata mentén szintén vizsgáltuk. A pozíciójukat egy évnél rövidebb ideje betöltő hivatalvezetők véleménye a leginkább sajátos, mivel közül ítélték meg legkevesebben 5-nagyon sikeresnek (4,3%), viszont senki sem volt közülük, aki 1-nagyon sikertelennek vagy 2-sikertelennek érzékelte volna a nemzetiségi önkormányzatok működését és a nemzetiségi ügyek alakulását. Kisebb-nagyobb differenciák kimutathatók a jegyzők időbeli tapasztalatai mentén, de a legalább 60%-os sikerességi megítélés (4-sikeres vagy 5-nagyon sikeres) egyaránt konstans a hivatalukat rövidebb vagy hosszabb ideje betöltő megkérdezett jegyzők körében.

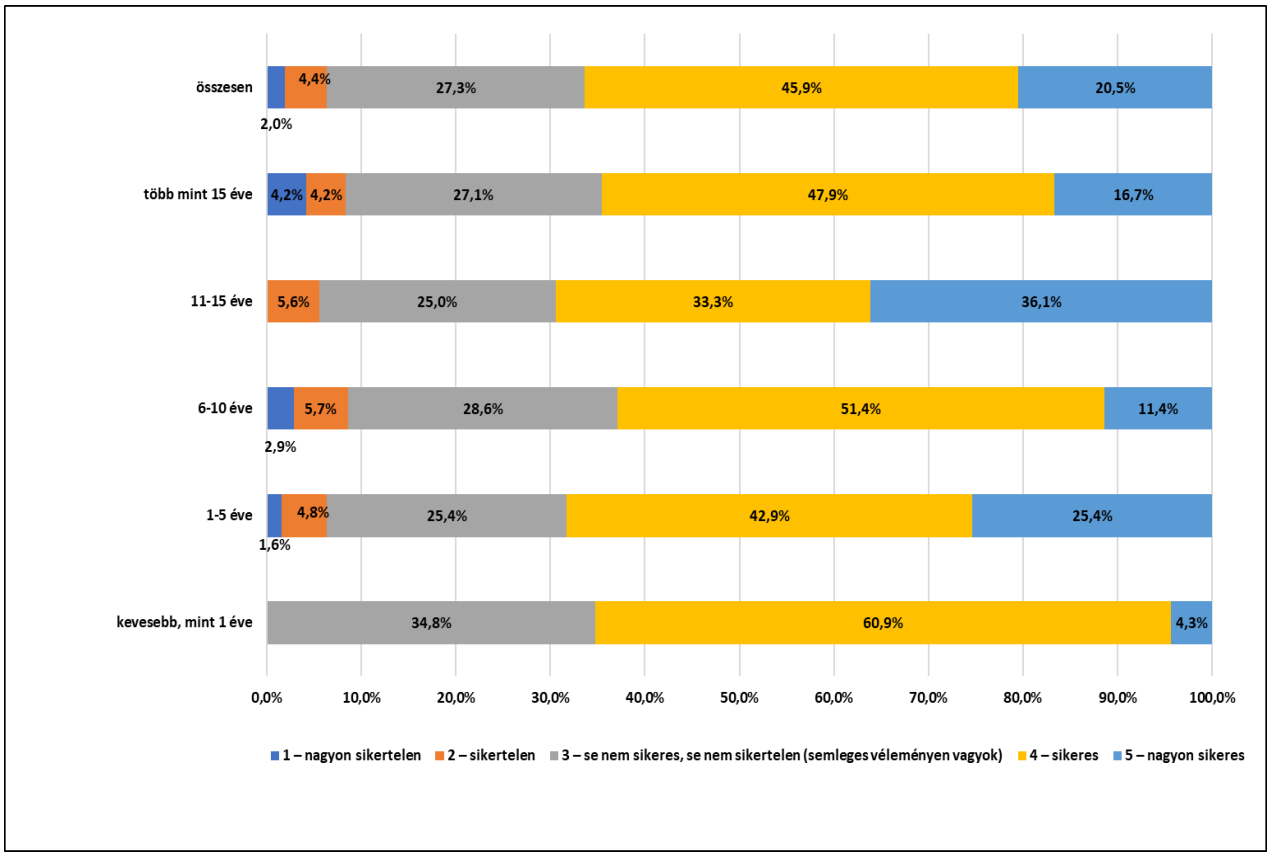

61. számú ábra: A nemzetiségi önkormányzatok és a nemzetiségi ügyek sikerességének jegyzői értékelése a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

4.4 A települési önkormányzatok által a nemetiségi önkormányzatok számára biztosított pénzbeli támogatás mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség megítélése jegyzői szemszögből

A kutatási kérdőív 18. kérdése a települési önkormányzatok egyedi döntésein alapuló önkormányzati pénzügyi támogatásokkal való nemzetiségi önkormányzati elégedettség megismerésére irányult, persze

a jegyzői „szemüvegen” keresztül. Az, hogy a települési önkormányzatok által biztosított pénzbeli támogatások mértékével milyen mértékben elégedettek az érintett nemzetiségi önkormányzatok jegyzői szemszöből, ennek mérésére is az ötfokozatú Likert-skálát alkalmaztuk, ahol az 1-nagyon elégedetlen, a 2-kicsit elégedetlen, a 3-se nem elégedett, se nem elégedetlen (semleges vélemény), a 4-kicsit elégedett és az 5-nagyon elégedett.

4.4.1 A települési önkormányzattól érkező pénzügyi támogatás mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség megítélése jegyzői szemszögből az önkormányzati hivatal jellege mentén

Nincs jelentős érdemi, szignifikáns különbség ebben a vizsgált dimenzióan az önálló polgármesteri hivatalt és a közös önkormányzati hivatalt vezető jegyzők között. Ami a vélemények megoszlását illeti megközelítőleg a jegyzők egyharmada fogalmazott meg a kérdés kapcsán elégedetlen, semleges vagy elégedett véleményt.

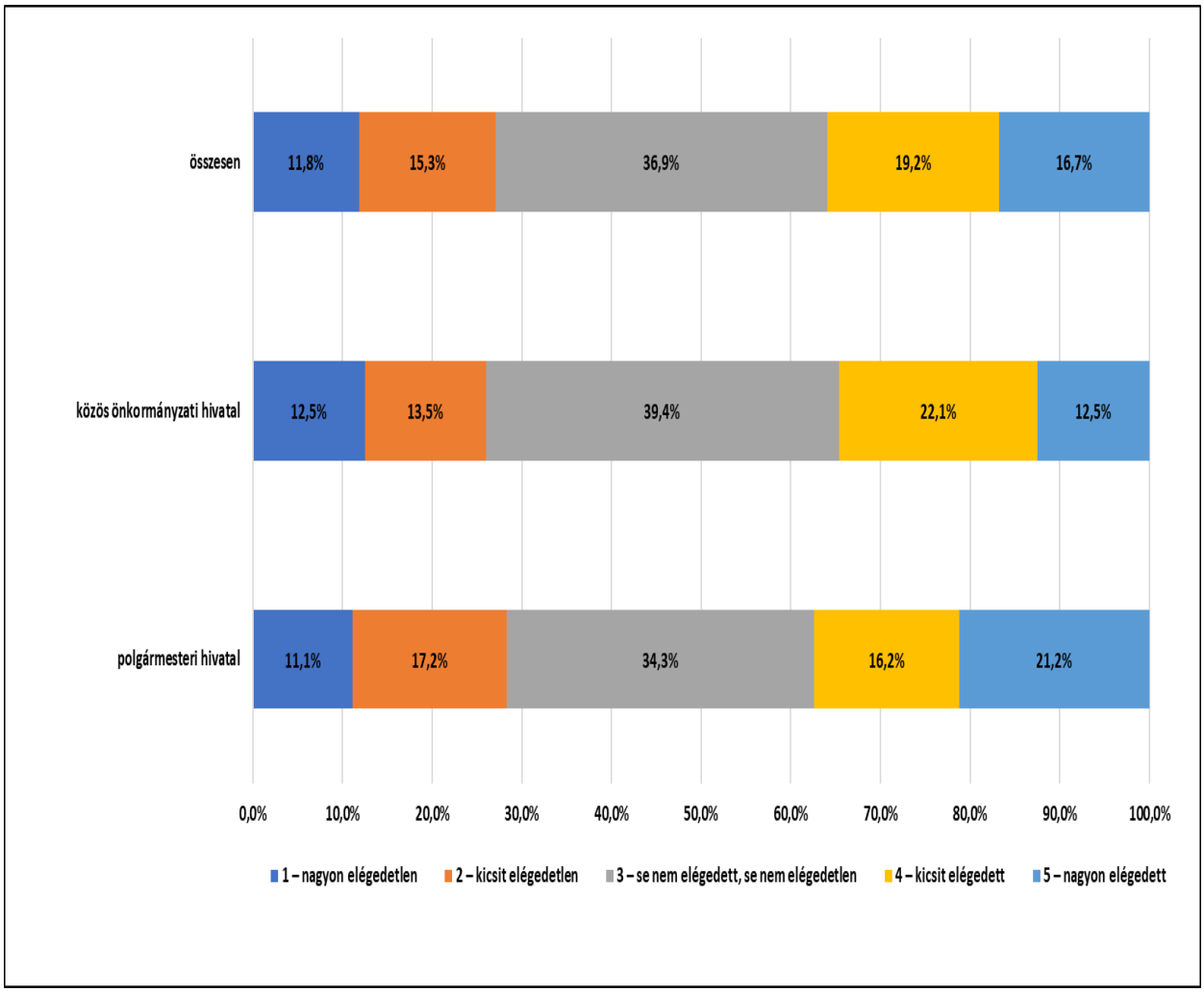

62. számú ábra: A települési önkormányzatoktól érkező pénzügyi támogatások nemzetiségi önkormányzatok általi értékelése jegyzői szemszögből a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal jellege alapján

4.4.2 A települési önkormányzattól érkező pénzügyi támogatás mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség megítélése jegyzői szemszögből a jegyző által vezetett hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

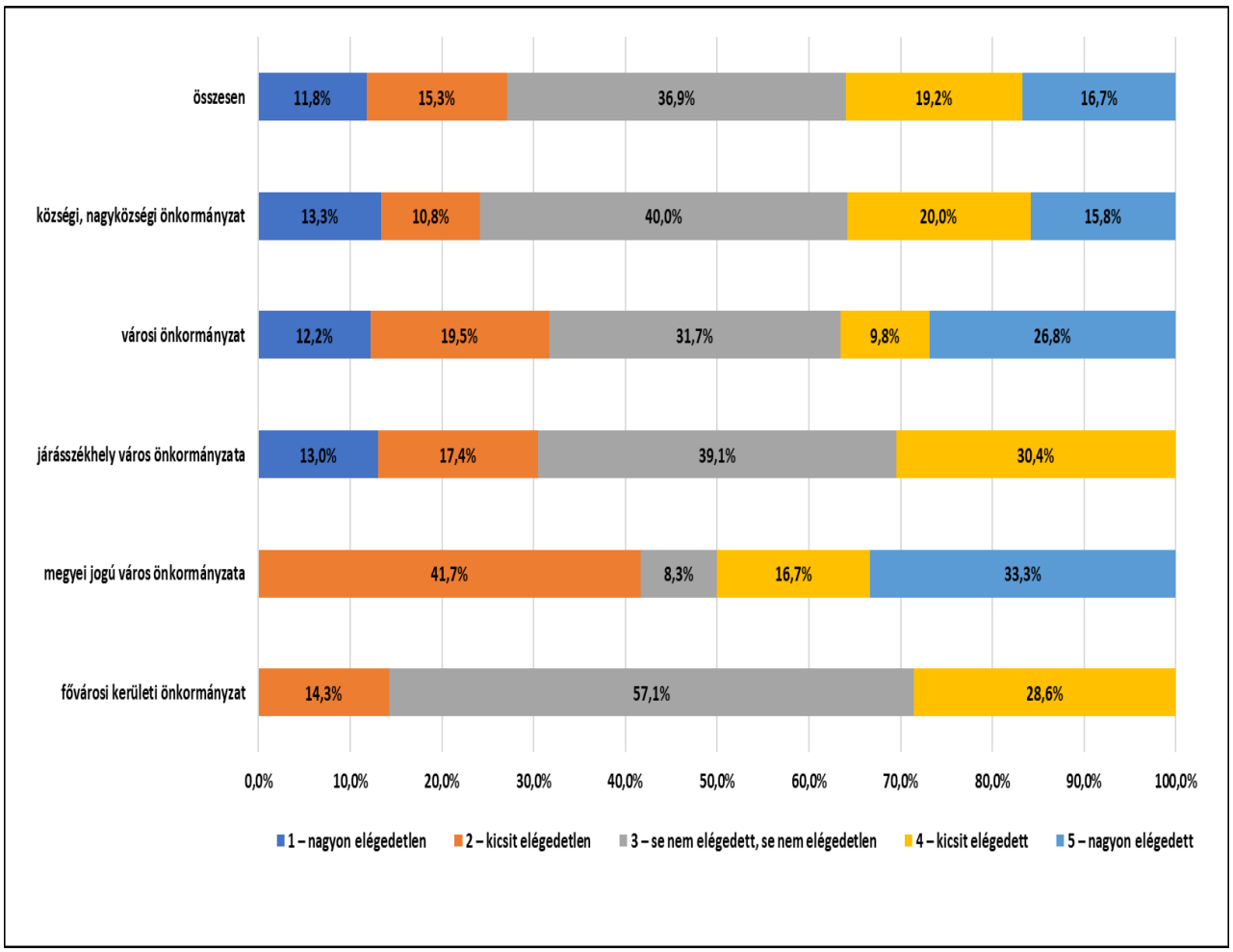

63. számú ábra: A települési önkormányzatoktól érkező pénzügyi támogatások nemzetiségi önkormányzatok általi értékelése jegyzői szemszögből a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal székhelyének települési önkormányzati jogállása mentén

A kérdőívet kitöltő megyei jogú városok jegyzők véleménye a leginkább heterogén ebben a dimenzióban: 41,5%-uk szerint a nemzetiségi önkormányzatok 2-kicsit elégedetlenek, 50%-uk szerint viszont 4-kicsit vagy 5-nagyon elégedettek a településektől érkező támogatásokkal. A fővárosi kerületi jegyzők véleménye szerint a budapesti kerületekben működő nemzetiségi önkormányzatok láthatóan kisebb mértékben elégedetlenek az önkormányzati támogatásokkal, mint akár a megyei jogú városokban, a járásszékhely városokban, illetve az egyéb városokban, községekben, nagyközségekben. Ez közvetve akár utalhat a fővárosi kerületekben működő nemzetiségi önkormányzatok relatíve magasabb önkormányzati dotációjára – ugyanakkor az önkormányzati támogatások konkrét összegére vonatkozó kérdést nem tartalmazott a kérdőív.

4.4.3 A települési önkormányzattól érkező pénzügyi támogatás mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség megítélése jegyzői szemszögből a jegyző által vezetett hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

A nyugat-dunántúli és a dél-alföldi jegyzők szerint kevésbé elégedetlenek a térségben működő nemzetiségi önkormányzatok a települési önkormányzatoktól érkező pénzügyi támogatásokkal – miközben az egyik régió (Nyugat-Dunántúl) aprófalvas és fragmentált, addig Dél-Alföldön kevesebb település, ezért ott inkább az önálló polgármesteri hivatalok dominálnak. A legmagasabb szintű elégedettséget a nyugat-dunántúli jegyzők érzékelték: közel 60%-uk szerint a régióban működő nemzetiségi önkormányzatok 4-kicsit vagy 5-nagyon elégedettek a települések támogatásaival, viszont Dél-Dunántúlon egyetlen sem jegyző volt, aki 5-nagyon elégedett mértékben értékelte volna a nemzetiségi önkormányzatok irányából érzékelt reakciókat a vizsgált kérdésben.

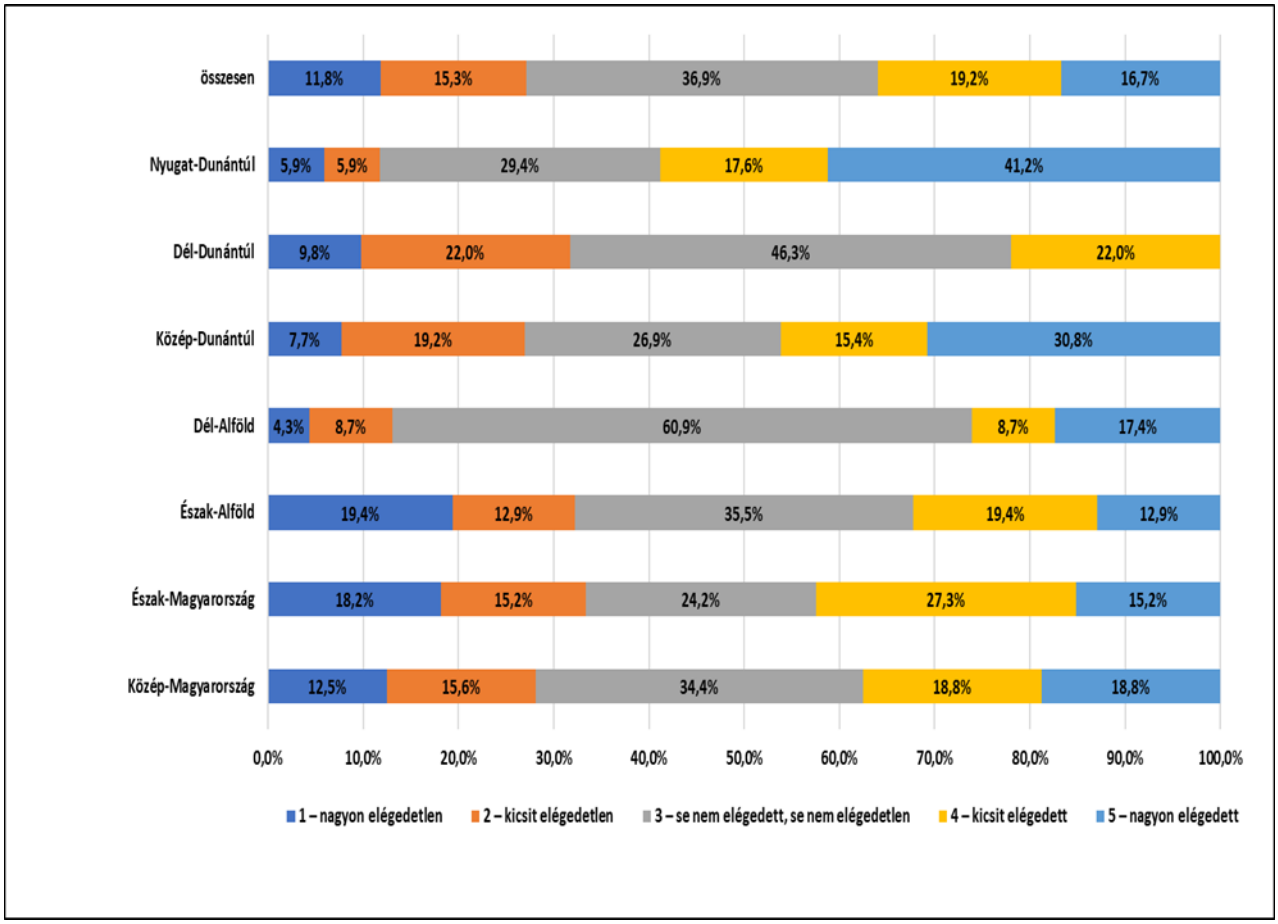

64. számú ábra: A települési önkormányzatoktól érkező pénzügyi támogatások nemzetiségi önkormányzatok általi értékelése jegyzői szemszögből a jegyzők által irányított önkormányzati hivatal térségi-regionális elhelyezkedése mentén

4.4.4 A települési önkormányzattól érkező pénzügyi támogatás mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség megítélése jegyzői szemszögből a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

Amikor a jegyzői hivatali múlt függvényében vizsgáltuk a kérdőívet kitöltő jegyzők a véleményét a nemzetiségi önkormányzatok települési önkormányzati pénzügyi támogatásokkal való elégedettségének vagy elégedetlenségének szintjéről, egyetlen említésre méltó általános percepciót találtunk, a legalább 15 éve jegyzők körében a többi csoporthoz képest legalább 5%-al nagyobb arányban gondolják, hogy a nemzetiségi önkormányzatok negatívan (1-nagyon elégedetlen; 2-kicsit elégedetlen) viszonyulnak a helyben kapott települési támogatások mértékéhez.

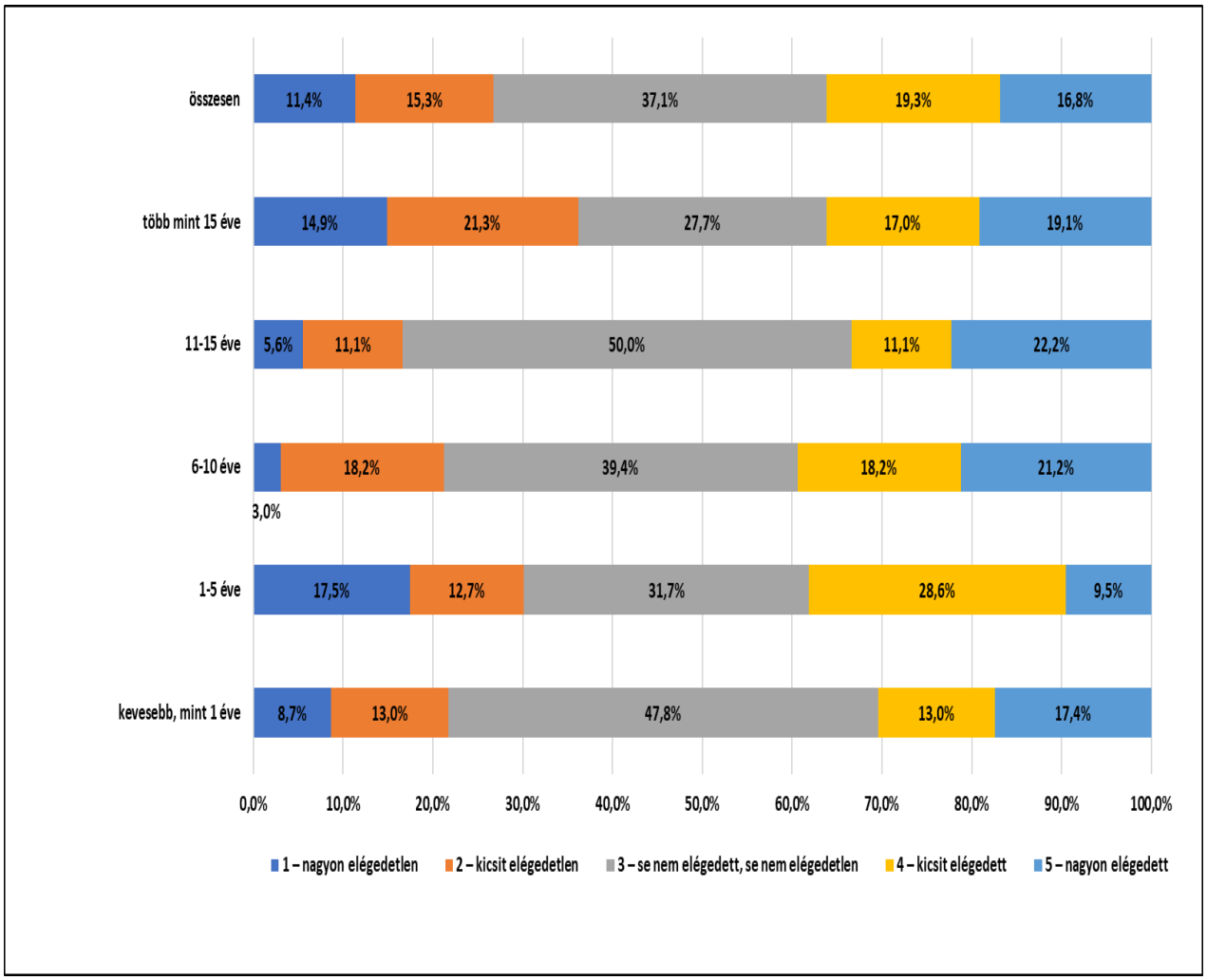

65. számú ábra: A települési önkormányzatoktól érkező pénzügyi támogatások nemzetiségi önkormányzatok általi értékelése jegyzői szemszögből jegyzői a jegyzők időbeli hivatali tapasztalata mentén

4.5 A nemzetiségi intézményfenntartó szerepkör dimenziója a kutatási mintában

A teljes kutatási minta (a kérdőívet kitöltő jegyzők) 10%-a – az adatfelvétel során az online kérdőívben 22 jegyző közölte, hogy az általa vezetett hivatal illetékességi területén megválasztott nemzetiségi önkormányzatok tartanak fent saját intézményt (a kérdésre válaszoló jegyzők 87%-a nemmel válaszolt, négy hivatalvezető pedig úgy nyilatkozott, hogy „nincs tudomása" erről. A 22 érintett jegyzőből 16 nyilatkozta, hogy az intézményfenntartást helyi nemzetiségi, 6 esetében pedig országos nemzetiségi önkormányzat látja el. A 22 nemzetiségi intézményfenntartásról nyilatkozó jegyző közül hatnak a hivatala megyei jogú városban, kettőnek járásszékhely városban, ötnek városban, kilencnek pedig községben, nagyközségben található. A minta összetételéhez képest felülprezentált a nemzetiségi intézményfenntartás a megyei jogú városokban, illetve alulprezentált a községekben, nagyközségekben. Amit még kimutatható, hogy a fővárosi kerület és a Fővárosi Önkormányzat[33] kivételével az összes többi településtípus (mint önkormányzati hivatali székhely) esetében találtunk országos és helyi nemzetiségi önkormányzati fenntartású intézményt a jegyzői válaszok alapján, de ebből nem tennénk messzemenő szignifikáns következtetést a kutatás minta nem reprezentatív jellege folytán, de azt viszont jelzi, hogy helyi és országos nemzetiségi önkormányzati fenntartású közintézmények egyszerre találhatóak kistelepüléseken, valamint kis- és nagyvárosokban. Fontos látni, hogy a központi költségvetés közvetlenül támogatja az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézményeket (2025. évi LXIX. törvény 9.sz.melléklet 4.2 pont). A nemzetiségi önkormányzati intézményfenntartást a szerint is vizsgáltuk, hogy a központi költségvetésen túl maguk a települési önkormányzat(ok) hozzájárulnak saját forrásból a nemzetiségi intézményfenntartáshoz: ez megoszlott közel fele-fele arányban („igen, van ilyen típusú anyagi hozzájárulás" – 45%; „nincs ilyen típusú anyagi hozzájárulás" – 50%; „nem tudom" – 5%). Ez azért jelzi – ha nem is országos reprezentatív jelleggel –, hogy mennyire megoszlik a települési önkormányzatok anyagi hozzájárulása a nemzetiségi fenntartású intézmények működtetéséhez.

4.6 Német, roma és egyéb nemzetiségi önkormányzati vonatkozások a kutatási mintában

A kutatási kérdőívben rákérdeztünk a jegyzőknél, hogy a hivatalukhoz (önálló polgármesteri hivatal vagy közös önkormányzati hivatal) milyen működő nemzetiségi önkormányzatok kapcsolódnak a 13 törvényben meghatározott nemzetiség vonatkozásában (kutatási kérdőív 8.a kérdés). Habár a kérdőív válaszai alapvetően a jegyzők általános véleményét, meglátásait és tapasztalatait tartalmazzák a helyben működő nemzetiségi önkormányzatokkal és a nemzetiségi ügyekkel kapcsolatban, igyekeztünk néhány

[33] A Fővárosi Önkormányzat oldaláról hivatali (fővárosi főjegyzői) véleményt nem ismertünk meg a kutatás során.

vizsgált kérdés, dimenzió esetében a 8.a kérdésre adott válaszokat is figyelembe venni. Érdemes látni, hogy a települések lakosságszáma, illetve a településeken működő nemzetiségi önkormányzatok száma között van szignifikáns, egyenes arányú összefüggés: minél többen élnek egy településen, annál nagyobb eséllyel működnek nagyobb számban helyben megválasztott nemzetiségi önkormányzatok. A fővárosi kerületekben és a népesebb megyei jogú városokban nem ritka a tíz vagy annál több nemzetiségi önkormányzat működése. A 8.a kérdésre adott válaszok, s vele a kutatási minta lényegében visszaigazolta a 2024-ben megválasztott helyi nemzetiségi önkormányzatok nemzetiségi szintű arányait, így kiemelkedik a mintában azon jegyzők száma, aránya, akik arról tudósítottak, hogy a hivatalukhoz kapcsolódnak roma vagy német nemzetiségi önkormányzatok – a konkrét megoszlást lásd a kutatási minta és a kutatási alappopuláció leírásánál!

A teljes kutatási minta 82,1%-a (170 jegyző) érintett roma; 41,5% része (86 jegyző) német nemzetiségi önkormányzat által. 25 jegyző – a minta 12,1%-a – jelezte horvát, 26 jegyző (a minta 12,6%-a) szlovák nemzetiség önkormányzat működését a saját hivatali illetékességi területén. Továbbá 17-17 (a minta 8,2-8,2%-a) jegyző volt, aki román vagy lengyel nemzetiségi önkormányzatot is megjelölt a 8a kérdésnél. A fennmaradó 7 nemzetiséghez kapcsolódóan a jegyzők 2,9-7,2% (6-15 jegyző) jelezte, hogy működik náluk ilyen nemzetiségi önkormányzat, tehát a kutatási mintában közvetett módon az összes nemzetiség megjelent különböző mértékben.

Az alábbiak során az egyes nemzetiségek vonatkozásában tapasztalt kiugróan negatív kutatási eredmények közlésére szorítkozunk, amik kiolvashatóak a kutatási mintát biztosító jegyzői vélemények alapján. A nemzetiségi önkormányzatok és a települési választott döntéshozók (polgármesterek, helyi képviselők) között tapasztalt együttműködések értékelése során a kifejezetten rossz (1-nagyon rosszul működik; 2-rosszul működik) értékelést kizárólag olyan jegyzőktől kaptunk, akikhez roma (a 170 érintett jegyző 4,2%-a), német (a 86 érintett jegyző 1,2%-a) vagy román (a 17 érintett jegyző 6,3%-a) nemzetiségi önkormányzat tartozik. Különösen a román nemzetiségi önkormányzatok által érintett jegyzők körében a többi nemzetiséghez képest látványos mértékű negatív értékelés az elgondolkoztató. A megválasztott nemzetiségi önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok közötti együttműködéseket a jegyzők magasabb szinten értékelték, mint a nemzetiségi önkormányzatok és polgármesterek, önkormányzati képviselők relációt. Így az elégedetlenség is alatta maradt, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy sikertelennek (1-nagyon rosszul működik; 2-rosszul működik) csak olyan jegyzők értékelték a hivatalok és a nemzetiségi önkormányzatok közötti együttműködéseket, akik a 8.a kérdésnél megjelölték a romákat, mint működő nemzetiségi önkormányzat – a 170 érintett jegyző 2,4%-a. Ez visszaigazolja az önkormányzatok világában időnként hallható-tapasztalható a „roma nemzetiségi önkormányzatokkal a legnehezebb az együttműködés" sztereotípiáját.

A nemzetiségi önkormányzatok működését és a nemzetiségi ügyek sikerességét firtató kérdésnél kifejezetten elégedetlenek (1-nagyon rosszul működik; 2-rosszul működik) csak olyan jegyzők voltak,

akik dolgoznak együtt roma (a 170 érintett jegyző 7,1%-a) vagy német (a 86 érintett jegyző 3,5%-a) nemzetiségi önkormányzattal. A roma nemzetiségi önkormányzatok által érintett jegyzők a leginkább negatívak ebben az összevetésben is.

A jegyzők szerint az előbbi dimenziókhoz képest a nemzetiségi önkormányzatok jelentősebb mértékben elégedetlenek a települési önkormányzatoktól érkező pénzbeli támogatások mértékét illetően. Az ötfokozatú Likert-skálán a legrosszabb (1-nagyon elégedetlen) értékelések két nemzetiség kapcsán haladták meg a 10%-ot: a romák (a 170 érintett jegyző 14,4%-a) és a románok (a 17 érintett jegyző 11,8%-a) esetében. A németeknél ez az arány 7,1%. Amennyien az 1-nagyon elégedetlen válaszlehetőség mellett a 2-kicsit elégedetlen jegyzői válaszok nemzetiségi megoszlását tekintjük, megállapíthatjuk, hogy az ukrán nemzetiségi relációban a leginkább kiemelkedő: 15 jegyző jelölte meg, hogy területén működik ukrán nemzetiségi önkormányzat, és 40%-uk vélekedik úgy, hogy a hozzájuk kapcsolódó nemzetiségi önkormányzatok kicsit vagy nagyon elégedetlenek a települési önkormányzatoktól érkező pénzbeli támogatásokkal.

III. ÖSSZEGZÉS

1. Az empirikus eredmények összegzése és értelmezése

A kutatás célja az volt, hogy a jegyzők, mint önkormányzati hivatalvezetők tapasztalatai mentén átfogó képet kapjunk a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok, illetve az önkormányzati hivatalok (önálló polgármesteri hivatalok; közös önkormányzati hivatalok) közötti együttműködések intézményi, működési, pénzügyi és érdekérvényesítési sajátosságairól. A jegyzők egyszerre rendelkeznek részletes információkkal és tapasztalatokkal a hivatalok illetékességi területéhez kapcsolódó nemzetiségi önkormányzatokkal való együttműködésről, továbbá közvetlen rálátásuk van a települési önkormányzatok – velük a települési döntéshozók (polgármesterek, alpolgármesterek, helyi képviselők) és a döntéshozatal (testületi és bizottsági dimenziók) nemzetiségeket érintő részére is. Az empirikus eredmények részletes elemzése lehetővé teszi jegyzői hivatalvezetői nézőpontból a nemzetiségi önkormányzatiság gyakorlati működésének, valamint a jogszabályban biztosított jogosítványok tényleges érvényesülésének értékelését.

1.1. A válaszadók intézményi és területi háttere

A kutatásban részt vevő önkormányzati jegyzőknek a pozíciójuk betöltéséhez szükséges végzettségi feltételek (alapja a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCIX: törvény 246.§), valamint a jegyzői munkakör (széles feladat- és hatásköri lista önkormányzati és államigazgatási kompetenciákkal) miatt erős, szakmai alapú véleményekre számítottunk egy olyan speciális témakörben, amiben lényegében hasonló nem készült az elmúlt három évtized folyamán. A kutatási minta elemszáma (az összes jegyzői pozíciót betöltő személy mintegy 15-16%-a) és a kutatási kérdőívhez előre meghatározott független változók (a jegyzők által vezetett önkormányzati hivatalok jellege – önálló vagy közös; a székhelytelepülés önkormányzati jogállása; a hivatal térségi-regionális elhelyezkedése) ismeretében értelmeztük a kutatás keretében született kitöltött kérdőíveket, jegyzői válaszokat. A kutatásban érintett jegyzők hivatali tapasztalata szintén izgalmas vizsgálati, ún. kereszttáblás dimenziója volt a kutatás során szerzett tapasztalatok értelmezéséhez. Különösen tanulságos a hosszabb ideje hivatalban lévő, akár másfél-két évtizedes jegyzői tapasztalattal rendelkező hivatalvezetők jegyzők véleményei. Az alapsokaság (a Magyarországon működő összes önkormányzati jegyző és így az önkormányzati hivatalok), valamint a kutatási minta (a 207 kitöltött és értékelt jegyzői kérdőív és az általuk reprezentált önkormányzati hivatalok) tételes szintetizálását a meghatározó független változók – az önkormányzati hivatali struktúra jellege; a hivatali székhelytelepülés jellege; a hivatal térségi-regionális pozíciója; a jegyzők hivatali tapasztalata – alapján végeztük el. Az alapsokaság és a kutatási minta meghatározó paramétereinek tekintetében mondhatni

erős korreláció mutatkozott, így csak elvétve, bizonyos dimenzióknál találtunk 3-4%-osnál nagyobb eltérést (pl. a közös önkormányzati hivatalok alul-; a községi székhellyel működő hivatalok alul-; a Nyugat-Dunántúlon található önkormányzati hivatalok alul.; az önálló polgármesteri hivatalok felül-; a fővárosi kerületi, megyei jogú város, illetve városi székhelyű hivatalok felül-; a dél-dunántúli hivatalok felülreprezentálódása). Ezért a feldolgozás során súlyozás nélkül értelmeztük az eredményeket.

1.2. A nemzetiségi önkormányzatok érintettsége a kutatásban

A kutatási mintában csak olyan jegyzői kérdőíveket hagytunk benn, amelyek a jelenlegi hivatali ciklusban érintettek legalább egy nemzetiségi önkormányzat működésében.[34] A kutatási kérdőív 8.a kérdésre adott válaszoknál a jegyzői válaszokban leggyakrabban megjelenő nemzetiségi önkormányzat a roma és a német volt, de az összes törvényileg elismert nemzetiség által megválasztott nemzetiségi önkormányzattípus megjelent, ami jelzi a kutatási minta használhatóságát ebben a tekintetben is – összesen 428 nemzetiségi önkormányzat közvetett érintettsége olvasható ki a kérdésre adott jegyzői válaszokból, ami ismerve a települési szinten országosan működő 2146 nemzetiségi önkormányzat számát, közel 20%-os érintettséget mutat a kutatási minta tekintetében. Fontos leszögezni, hogy jelen kutatás a célcsoport kiléte (az önkormányzati hivatalokat irányító jegyzők és nem a megválasztott nemzetiségi önkormányzatok) miatt a települési önkormányzatok és az önkormányzati hivatalok, valamint a nemzetiségi önkormányzatok közötti kapcsolatok, együttműködések általános jellegének vizsgálatára alkalmas, és kevésbé az egyes konkrét nemzetiségi fókuszokra. Ugyanakkor a Homo Oecologicus Alapítvány jövőbeli kutatási tervei között szerepel egy önálló kutatás, amibe a megválasztott nemzetiségi önkormányzatokat (elnökök, tagok) vonnánk be, mint célcsoport és ott már a konkrét nemzetiségi dimenziók is sokkal erősebben dominálnak majd, kiegészítve a jegyzői kutatás eredményeit.

1.3. A nemzetiségi önkormányzatok együttműködési kontextusai

Az empirikus kutatási adatok alapján megállapítható, hogy a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok, illetve az önkormányzati hivatalok közötti együttműködés kérdésköreit a kérdőívet kitöltő jegyzők normatív szinten kiemelten fontosnak, a gyakorlatban pedig jellemzően jól működőnek ítélték. A jegyzők túlnyomó többsége szerint az együttműködés mind a választott döntéshozókkal (polgármesterek, képviselők), mind a hivatali apparátussal (jegyzők és munkatársaik) pozitív, bár a gyakorlati működés értékelése alacsonyabb szintű, mint az elvi fontosság megítélése. Ez

[34] Ezt már jeleztük többször a zárótanulmányban, hogy kivettük a mintából azon kérdőíveket, ahol a jegyzők „nemmel" válaszoltak arra a kérdésre, hogy jelenleg tartozik-e az általuk irányított önkormányzati hivatalhoz nemzetiségi önkormányzat.

arra utal, hogy bár az együttműködés alapjai stabilak, annak minősége (hatékonysága és eredményessége) már eltérő lehet. Jellemző, hogy a jegyzők a nemzetiségi önkormányzatok és a hivatali apparátusok közötti együttműködések fontosságát és gyakorlati megvalósulását is magasabb szintűre értékelték, mint a polgármesterek, képviselőtestületek és a nemzetiségi önkormányzatok közötti relációt. Ami az együttműködési kapcsolatok kereszttáblás elemzését illeti, az előzetesen várakozáshoz képest nem látunk érdemi jelentős különbséget a kutatási mintában, a szerint, hogy önálló polgármesteri hivatalt vagy közös önkormányzati hivatalt vezető jegyzők véleményéről van szó. Két empirikus megfigyelést érdemes még kiemelnünk a kereszttáblás összefüggések vizsgálata során: az egyik a megyei jogú városi jegyzők kiemelkedően pozitív véleménye az együttműködések fontossága és gyakorlati megvalósulása tekintetében, a másik pedig az észak-magyarországi térségi jegyzők a többi térséghez képest negatívabb véleménye a hivatalok és a nemzetiségi önkormányzatok valós együttműködéséről. Kiemelendő, hogy az együttműködés formális – az Njtv. által kötelezően előírt – keretei szinte teljeskörűen kiépültek: a válaszadók jegyzők döntő többsége jelezte, hogy lényegében valamennyi megválasztott nemzetiségi önkormányzattal írásos megállapodás áll fenn, aminek előkészítésében a jegyzők (és az önkormányzati hivatalok) mellett jelentős 75%-ot meghaladó mértékben a nemzetiségi önkormányzatok is részt vesznek, csakúgy mint a nemzetiségi önkormányzatok éves szintű költségvetésének megtervezésében – itt már 85%-os a nemzetiségi önkormányzatok közreműködése a jegyzői vélemények szerint.

1.4. A nemzetiségi önkormányzatok adminisztratív-hivatali támogatása

A kutatás fontos – ám a jogszabályi háttér és gyakorlat ismeretében nem meglepő – eredménye, hogy a nemzetiségi önkormányzatok működése döntő mértékben támaszkodik az önkormányzati hivatalokra, különösen a jegyzőkre és a hivatali munkatársakra. Ez megmutatkozik a nemzetiségi ülések rendszeres hivatali jelenlétében (93,6%-os állandó jelenlét), továbbá a jegyzőkönyvek túlnyomórészt hivatali készítésében (fontos megjegyezni, hogy a hivatal mellett mintegy egyharmadnyi arányban – 32,4% – az érintett nemzetiségi önkormányzatok tagjai is részt vesznek).

A jegyzők szerint a működő nemzetiségi önkormányzatok pályázati aktivitása kiemelkedő, a válaszadó hivatalvezetők mintegy 85%-a számolt be erről. A pályázatok előkészítése egy többszereplős folyamat, amiben a kutatási minta eredményei szerint a hivatalok és a nemzetiségi önkormányzatok mellett közel egyharmados arányban külső szakértők, pályázatírók is részt vesznek, ugyanakkor a területi (megyei, fővárosi) szintű nemzetiségi önkormányzatok érintettsége elhanyagolható, mindössze pár százalékos. A nemzetiségi önkormányzatok tagjai rendszeresen megjelennek a hivatalban, ami intenzív, folyamatos személyes munkakapcsolatok meglétére utal. Az adminisztratív-hivatali támogatás mértéke ugyanakkor felveti a szervezeti autonómia korlátozottságának kérdését, mivel a működés

számos kulcseleme nem a nemzetiségi önkormányzat saját kapacitásaira, hanem a kapcsolódó önkormányzati hivatalokra épül.

1.5. Pénzügyi és vagyoni feltételek, az intézményfenntartás dimenziója

A kutatás eredményei szerint a nemzetiségi önkormányzatok pénzügyi helyzete heterogén, és gyakran korlátozott. A nemzetiségi önkormányzatok számára az államtól érkező normatív költségvetési támogatások mellett a települési önkormányzatok anyagi hozzájárulása nem tekinthető általánosnak, és annak a mértékével való nemzetiségi önkormányzati elégedettség szintje is rendkívül megoszlik a jegyzők véleménye alapján. Az ingatlan- és helyiséghasználat tekintetében a legjellemzőbb megoldás, hogy a települési önkormányzat biztosítja a tulajdonában lévő ingatlanok használatát a nemzetiségi önkormányzatok számára külön-külön vagy közös használat útján, míg az adott nemzetiségi önkormányzat saját tulajdonú ingatlanhasználat kevesebb, mint 10%-ban fordul elő a kutatási mintában a jegyzők állítása szerint. Elhanyagolható, amikor az önkormányzati hivatal bérel ingatlant vagy helyiséget a nemzetiségi önkormányzatnak, és mindössze a válaszadó jegyzők 1,7%-a jelezte, hogy náluk a nemzetiségi önkormányzatok közös tulajdonú ingatlanban tevékenykednek – ez az ún. közös nemzetiségi házas megoldás. Ami a nemzetiségi önkormányzatok saját ingósággal való rendelkezését illeti, ez jelentős mértékben differenciált, alapvetően dominálnak az infokommunikációs eszközök (70%), de jelentősebb arányt képvisel a bútorok és könyvek, kiadványok, mint saját ingóság, viszont a közlekedési eszközök (autó, motor, kerékpár, roller) jóval kisebb arányban jellemző. A nemzetiségi önkormányzati intézményfenntartás – amire lehetőséget adnak a jogszabályok – egy fontos, de viszonylag ritka jelenség, a teljes kutatási mintában a válaszadó jegyzők alig 10%-a jelezte, hogy a hivatali illetékességi területükön működnek nemzetiségi önkormányzati fenntartású közintézmények. A kutatás vizsgálta a nemzetiségi intézményfenntartás néhány egyéb speciális elemét, így a tulajdonos nemzetiségi önkormányzatok jellegét (országos vagy helyi nemzetiségi önkormányzat), valamint a települési önkormányzatok esetleges anyagi hozzájárulását az intézményfenntartáshoz – ez utóbbi nagyon differenciált, lényegében kiegyenlített helyzetet mutat a minta.

1.6. A települési szintű döntéshozatal nemzetiségi inklúziója

A jegyzői válaszokból direkt rálátásunk van a kutatási minta esetében a nemzetiségi önkormányzatokat érintő önkormányzati inklúzió mértékére: a települési önkormányzatok a legfontosabb formális döntéshozatali fórum, a képviselőtestületi ülés működésébe milyen mértékben vonják be, és informálják a településeken működő nemzetiségi önkormányzatokat, és rajtuk keresztül a lokális nemzetiségi közösségeket, nemzetiségi identitású személyeket. Az inklúzió egyfajta fokmérője a települési önkormányzat nemzetiségi ügyekhez való hozzáállásának is. A nemzetiségi szintű inklúziót

két kérdés mentén vizsgáltuk, az egyik arra irányult, hogy a nemzetiségi önkormányzatok elnökeit milyen gyakorisággal és informálási szinten invitálják meg a települési képviselőtestületi ülésekre. A válaszadó jegyzők 43%-a jelzett csak teljes mértékű bevonást: amikor minden ülésre meghívják az összes felkészítő anyag, dokumentum kíséretében a nemzetiségi elnököket. Közel egyharmados (31,7%) arányban azonban csak akkor hívják meg a nemzetiségi képviseleteket a testületi ülésekre, ha valamely napirendi pont érinti őket közvetlenül. Az inklúzió mértékét vizsgáló másik kérdés a nemzetiségi önkormányzati elnökök, tagok települési képviselőtestületi üléseken való részvételének, megjelenésének a gyakoriságát firtatta, amire a kérdőívet kitöltő jegyzők nagyon differenciált válaszokat adtak megerősítve az előbbieket – csak a válaszadó jegyzők alig 10%-a jelezte, hogy a nemzetiségi önkormányzatok tagjai minden testületi ülésen ott vannak, és 44%-uk szerint csak akkor vesznek részt, ha érinti őket a napirend. Így tehát a nemzetiségi önkormányzatok bevonása a települési képviselőtestületi üléseken változatos, sokszor csak napirendfüggő és eseti jellegű. A folyamatos, minden ülésre kiterjedő részvétel ritkább, az ezen való változtatás megfontolandó, pozitívan erősítheti a nemzetiségek települési önkormányzati szintű inklúzióját.

1.7. Érdekérvényesítési eszközök tényleges használata

A kutatás fontos további tanulsága, hogy a nemzetiségi önkormányzatok az irányadó jogszabályban, az Njtv. által biztosított eszköztárból elsősorban a „puha", együttműködésen alapuló közpolitikai *(soft policy tools)* eszközöket alkalmazzák, mintsem a „keményebb" jogi-intézményi *(hard policy tools)* lehetőségeket. Gyakori az informális egyeztetés, a települési önkormányzati döntéshozók megkeresése, illetve nemzetiségű tematikájú ügyek indítványozása, lobbizása a testületi ülések napirendjére, a nemzetiségi lakosság tájékoztatása vagy együttműködések keresése más nemzetiségi önkormányzatokkal. Ezzel szemben az olyan formális, „kemény" jogi eszközök – mint a közigazgatási per indítása; rendeletfelülvizsgálat kezdeményezése a törvényességi felügyeletet ellátó kormányhivatalnál; egyetértési jogosítványok gyakorlása – kivételesnek számítanak, és a gyakorlatban alig-alig jelennek meg. Miközben jó néhány olyan a törvény által biztosított intézményi eszköz áll rendelkezésre (pl. kétnyelvű nyomtatványok, feliratok kihelyezése; véleménynyilvánítás nemzetiségeket érintő köznevelési intézményi ügyekben), ami nem anyagi erőforrás, hanem sokkal inkább ismerethiány miatt nem alkalmazzák nagyobb mértékben. Ez a visszafogott jogérvényesítési gyakorlat feltehetően az információ- és erőforráshiány, a konfliktuskerülés, valamint a települési önkormányzattal való együttműködés fenntartásának szándékával magyarázható.

1.8. Összegző megállapítás

Összességében a kutatás empirikus eredményei azt mutatják, hogy a nemzetiségi önkormányzatok Magyarországon erősen beágyazottak a települési önkormányzatok és vele a helyi közösségi

autonómiák működésébe, ennek hatékony érvényesüléséhez azonban nélkülözhetetlen az önkormányzati hivatalok szakmai támogatása. Amíg az együttműködés általában jellemzően konstruktív és stabil, bizonyos dimenziók – így a nemzetiségi önkormányzatok pénzügyi, intézményi és érdekérvényesítési autonómiája – sokszor csak korlátozottan érvényesül. A jogszabályi keretek által biztosított jogosítványok és a tényleges gyakorlat között érzékelhető különbség mutatkozik: a nemzetiségi önkormányzatok inkább partnerségi, konszenzusos működési modellt követnek, mintsem aktív (esetenként proaktív) jogérvényesítő intézményi szereplőként lépnének fel. Ez az eredmény fontos kiindulópontot jelent a nemzetiségi önkormányzatiság jövőbeli fejlesztési irányainak és reformlehetőségeinek vizsgálatához, majdani szakmai kutatási irányok és metódusok meghatározásához.

2. Elméleti–jogi következtetések

Az alábbiakban a nemzetiségek rendelkezésére álló közjogi autonómia és helyben a megválasztott nemzetiségi önkormányzatokon keresztüli kollektív joggyakorlás, illetve a kutatás által kimutatott gyakorlati lehetőségek, működési dimenziók paramétereit szintetizáljuk a jegyzői vélemények alapján. Milyen intézményi függőségek tapasztalhatók a nemzetiségi önkormányzatok és a települési önkormányzatok, önkormányzati hivatalok viszonyrendszerben; hogyan értékeljük a nemzetiségi önkormányzatok számára rendelkezésre álló jogi eszköztár és valós jogérvényesítési gyakorlat megvalósulását; a partnerség, mint de facto és de iure kikerülhetetlen követelmény valamint az inklúzió fontossága – ezek a jegyzői kutatás látható fontosabb csomópontjai.

2.1 A nemzetiségi önkormányzatiság elméleti modellje és a gyakorlati működés viszonya

A jegyzői kutatás empirikus eredményei alapján megállapítható, hogy a magyarországi nemzetiségi önkormányzatiság működése több eltérést is mutat az elméleti–jogi modell adta lehetőségek és a tényleges intézményi működési gyakorlat között. A hatályos jogi szabályozás (Njtv.) a nemzetiségi önkormányzatokat az önrendelkezés intézményes garanciájaként, önálló döntési és érdekérvényesítési jogosítványokkal ruházta fel. Ezzel szemben a működési tapasztalatok inkább egy korlátozott információval, valós cselekvési gyakorlattal rendelkező, erősen függő intézményi szereplőt rajzolnak ki a nemzetiségi önkormányzatok képében. A működési tapasztalatok jelzik, hogy a jogilag önálló, autonóm lokális, települési szintű nemzetiségi önkormányzatok a valóságban nem önállóan, hanem a helyi önkormányzati rendszerhez (települési önkormányzatok; önkormányzati hivatalok) szorosan kapcsolódva működik – sokszor az ott rendelkezésre álló erőforrások, támogató magatartás függvényében.

2.2 A jogi autonómia és az intézményi függőség kettőssége

A kutatás egyik legfontosabb jogelméleti tanulsága az, hogy a nemzetiségi önkormányzatok formálisan széles körű jogokkal rendelkeznek, ezek tényleges gyakorlása azonban korlátozott. A jogi autonómia és az intézményi függőség közötti feszültség több szinten is megjelenik. Egyrészt a nemzetiségi önkormányzatok működése adminisztratív-szakmai értelemben nagymértékben függ az önkormányzati hivataloktól. A döntéshozatal dokumentálása, a költségvetés előkészítése, a pályázati tevékenység és sok esetben az ülések lebonyolítása is a hivatali apparátus közreműködésével valósul meg. Ez a függőség kérdésessé teszi az autonóm működés tényleges érvényesülését. Másrészt a pénzügyi és vagyoni önállóság hiánya tovább erősíti ezt a függőséget. A saját tulajdonú vagyon és az

önálló bevételi források korlátozott volta jogilag ugyan nem zárja ki az autonómiát, de a gyakorlatban funkcionális korlátokat állít elé.

2.3 A jogszabályi eszköztár és a jogérvényesítési gyakorlat eltérése

A nemzetiségi önkormányzatok számára a jogalkotó a nemzetiségi törvényen keresztül kifejezetten biztosít olyan eszközöket, mint az egyetértési jog, a véleményezési jog, a kezdeményezési lehetőségek vagy akár a jogorvoslati utak igénybevétele. A kutatás empirikus adatai azonban azt mutatják, hogy ezek az eszközök csak kivételesen kerülnek alkalmazásra. Ez az eltérés jogelméleti szempontból arra utal, hogy a jogalkotó által kialakított normatív keret nem számol kellő mértékben a gyakorlati alkalmazás társadalmi és intézményi feltételeivel. A nemzetiségi önkormányzati jogérvényesítés visszafogottsága mögött nem feltétlenül a jogszabályok ismeretének hiánya, hanem sokkal inkább a konfliktuskerülés, az erőforráshiány és a települési önkormányzattal való együttműködés fenntartásának stratégiai szempontjai állhatnak.

2.4 A partnerség, mint de facto és de iure működési modell

A kutatás eredményei megerősítik, hogy a nemzetiségi önkormányzatok és a helyi önkormányzatok (települési önkormányzatok, önkormányzati hivatalok) közötti jogszabályi együttműködés – Njtv. 80.§ – nemcsak de iure, hanem a gyakorlatban, de facto elengedhetetlen folyamatos kooperáció kialakulását eredményezte a nemzetiségi önkormányzatok napi szintű működésében (ingatlanhasználat, a működés tárgyi-, személyi feltételeinek biztosítása, saját gazdálkodás, fejlesztési elképzelések stb.) – az önkormányzati hivatalok közreműködése nélkül gyakorlatilag elképzelhetetlen a nemzetiségi önkormányzatok normális működése. Ez az együttműködési modell a kutatási következő jellemzőkkel írható le a kutatási információk mentén:

- a döntéshozatal alapvetően konszenzuskereső és interperszonális kapcsolatokon nyugszik,
- az érdekérvényesítés sokszor inkább informális csatornákon és „puha" közpolitikai eszközök *(soft policy tools)* mentén zajlik,
- a jogvitás vagy a „kemény" jogi-közpolitikai megoldások, eszközök *(hard policy tools)* háttérbe szorulnak,
- a települési önkormányzat és az önkormányzati hivatal meghatározó szerepet tölt be a működés, de sokszor akár a hosszabb távú stratégiai tervezés során is.

Elméleti szempontból ez a működés közel áll az ún. kooperatív kormányzás *(collaborative governance)* modelljéhez.[35] Ahol ugyan nagyon fontos a rendelkezésre álló közjogi eszközök szerepe, azonban jelentősen felértékelődnek a személyes kapcsolatok és helyi együttműködési, koordinatív-kooperatív

[35] Elméleti hátterét olyan szerzőkhöz köthetjük, mint R.A.W. Rhodes, Jan Kooiman, Elinor Ostrom vagy Gary Stoker.

gyakorlatok, amelyek hiánya akár egyenlőtlen működési feltételeket eredményezhet a teljes helyi nemzetiségi önkormányzati rendszer tekintetében.

2.5 A részvételi jogok korlátozott érvényesülése

A települési döntéshozatalban való részvétel jogi lehetősége formálisan adott (konzultációs lehetőség a testületi üléseken; az Njtv. és egyéb jogszabályok által a nemzetiségi önkormányzatok számára biztosított együttdöntési, konzultációs lehetőségek), azonban a kutatás szerint a nemzetiségi önkormányzatok tényleges részvétele, involválódása a települési szintű önkormányzati folyamatokba sokszor eseti és napirendfüggő. Ez arra utal, hogy a részvételi jogok inkább reaktív jellegűek, nem pedig a döntéshozatal strukturális elemei. Jogdogmatikai szempontból ez felveti annak kérdését, hogy a nemzetiségi önkormányzatok részvételi jogosítványai pozitív jogként valóban megfelelően vannak-e szabályozva, vagy inkább deklaratív jellegűek. A tényleges részvétel hiánya hosszabb távon a nemzetiségi érdekek marginális megjelenéséhez vezethet a települési politikában.

2.6 Összegző elméleti–jogi megállapítás

A kutatás elméleti–jogi következtetései alapján megállapítható, hogy a magyarországi nemzetiségi önkormányzatiság normatív értelemben autonóm intézményként jelenik meg, a gyakorlatban azonban korlátozott autonómiájú, együttműködésre épülő, erősen függő szereplőként működik. A jogszabályi keretek és a tényleges működés közötti eltérés nem elsősorban jogalkalmazási hibákból, hanem strukturális és intézményi adottságokból fakad. Ez a kettősség hosszú távon kérdésessé teszi, hogy a nemzetiségi önkormányzatiság jelenlegi jogi-, közpolitikai modellje mennyiben képes betölteni a valódi önrendelkezés és autonómia intézményi garanciájának szerepét.

3. Közpolitikai javaslatok a kutatási eredmények mentén

A kutatás rávilágít, hogy a megkérdezett önkormányzati jegyzők összességében elfogadható mértékűnek ítélik meg az illetékességi területükön a nemzetiségi önkormányzatok együttműködését a települési önkormányzatokkal és az önkormányzati hivatalokkal. Ugyanakkor az együttműködések, koordinációs kapcsolatok részleteit illetően kirajzolódik a nemzetiségi önkormányzatok sokrétű – adminisztratív, pénzügyi, logisztikai stb. – függősége, sok esetben alárendeltsége az érintett önkormányzati hivataloknak. Viszont fontos látni azt is, hogy a nemzetiségi önkormányzatok munkájának támogatására irányuló hivatali munka akár komoly terhet jelenthet az érintett önkormányzati hivatalokra nézve is. Felmerül, hogy ebben a kétszereplős játéktérben (megválasztott nemzetiségi önkormányzatok; önkormányzati hivatalok) kiknek és milyen jogi-hatásköri, tudás- és módszertani kompetenciát, valamint adminisztratív, pénzügyi esetleg humánerőforrás kapacitásbővítést volna biztosítani, hogy minél hatékonyabb legyen helyi, települési szinteken a kollektív és egyedi nemzetiségi joggyakorlás feltételrendszere. A megfogalmazott javaslatok egyszerre érintenek „kemény" közjogi-közpolitikai eszközöket *(hard policy tools)* illetve „puha" megoldásokat *(soft policy tools)* – a kérdőíves kutatás alapján született közpolitikai javaslatok megfogalmazásában a Homo Oecologicus Alapítvány munkatársai mellett szerepet vállalt Dobos Balázs akadémiai kutató, a kutatási zárótanulmány szakmai lektora.

3.1 Az önkormányzati hivatalokat érintő közpolitikai javaslatok

A nemzetiségi önkormányzatok által érintett önkormányzati hivatalok vonatkozásában az alábbi konkrét közpolitikai javaslatokat ajánljuk:

1. Javaslatként felmerül a nemzetiségi önkormányzatok számára adminisztratív segítséget kötelező jelleggel ellátó – több települési önkormányzat tekintetében működő, sok esetben községi székhelytelepüléssel - közös önkormányzati hivatalok kapacitásfejlesztése – ennek eszköze: a központi költségvetési törvényben a nemzetiségi önkormányzatokat kiszolgáló közös önkormányzati hivatalok számára meghatározott és az érintett nemzetiségi önkormányzatok számától függő költségvetési korrekciós tényező megnövelése, esetleg önálló, kifejezetten a nemzetiségi önkormányzatok kiszolgálását biztosított új normatívák kialakítása – mint „kemény" finanszírozási jellegű közpolitikai eszköz.

2. Megfontolandó, hogy a nemzetiségi önkormányzatok működését biztosító önkormányzati hivatali adminisztratív-pénzügyi feladatok (vagy bizonyos részének) átadása a kapacitáshiányos önálló vagy közös önkormányzati hivataloktól a térségi központi szerepkört betöltő járásszékhely város önkormányzatokhoz. A feladat- és forrásátadás önkéntes alapon történhetne az érintett önkormányzati hivatali székhelytelepülés és a járásszékhely város

önkormányzata közötti megállapodás folytán. Ehhez jogalapot az Mötv. 21.§ (1) biztosít, miszerint *„A járásszékhely városi, valamint a városi önkormányzat – törvényben meghatározottak szerint – olyan közszolgáltatásokat lát el, melyeket saját területén és vonzáskörzetében, vagy a járás egész területén gazdaságosan, hatékonyan és a szakmai szabályok előírásainak megfelelően képes biztosítani."* - mint „kemény" jogi-kodifikációs jellegű közpolitikai eszköz.

3. Deregulációs céllal általában áttekinteni az önkormányzati hivatalok nemzetiségi önkormányzatokkal kapcsolatos feladat-, hatásköreit: hol lehet, érdemes racionalizálni a hivatali apparátusi feladatokat a nemzetiségi önkormányzatok kapcsán - mint „kemény" jogi-kodifikációs jellegű közpolitikai eszköz.

4. Javasolt a nemzetiségi sajátosságok hivatali elismerése és megerősítése érdekében egy ún. nemzetiségi ügyfélszolgálati karta, s vele speciális protokoll, rend kialakítása érdekében szempontrendszer megfogalmazása - mint „puha" módszertani jellegű közpolitikai eszköz.

3.2 A nemzetiségi önkormányzatokat érintő közpolitikai javaslatok

A nemzetiségi önkormányzatok vonatkozásában az alábbi konkrét közpolitikai javaslatokat ajánljuk:

1. Javasolt kötelező jelleggel jogszabályban biztosítani a településeken működő nemzetiségi önkormányzatok számára, hogy minden egyes települési önkormányzati testületi ülésre szóló meghívást a napirendi dokumentumokkal együtt. A kutatás adatai jelzik, hogy ez a gyakorlat most még eléggé differenciált. Ez nemcsak a nemzetiségi önkormányzatok, hanem a települési önkormányzatok és önkormányzati hivatalok érdekes is volna, javítva a jelenlegi információáramlást - mint „kemény" jogi-kodifikációs jellegű közpolitikai eszköz.

2. Habár a kutatási kérdőív közvetlenül nem foglalkozott az ún. kedvezményes nemzetiségi önkormányzati mandátum kérdésével, mégis érdemes javaslatként kitérni erre a jogintézményre, ami talán a legerősebb intézményi kapocs lehet az önkormányzati képviselőtestület és a nemzetiségi önkormányzat között, azon településeken, ahol jelentősebb számú nemzetiség él. A kedvezményes önkormányzati nemzetiségi mandátum jelenlegi jogi szabályozását a 2010. évi L. törvény a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény 21/A-b § tartalmazza meglehetősen szigorú feltételek közepette (pl. 10.000 lakos alatt a választópolgárok több mint felének, 10.000 lakos felett pedig több mint 25%-nak szerepelni szükséges a nemzetiségi névjegyzékben; a legkevesebb szavazatszámmal mandátumhoz jutott települési képviselőre leadott érvényes szavazatok legalább kétharmada szükséges egy kedvezményes nemzetiségi mandátumhoz. A szigorú

feltételek miatt 2014 óta egyetlen önkormányzati választás alkalmával sem került kiosztásra kedvezményes nemzetiségi mandátum, így gyakorlatilag nincs értelme ebben a formában a jogintézménynek. Ha a kedvezményes nemzetiségi önkormányzati mandátumot bent akarjuk tartani a rendszerben mindenképpen javasolt könnyíteni, lazítani azon. Lehetséges javaslat minden településtípuson levinni 25%-ra a nemzetiségi névjegyzéken szereplők arányát, mint szükséges feltételt vagy egyszerűen meghatározni létszámot (pl. 300 fő) a nemzetiségi névjegyzékhez, valamint a kedvezményes nemzetiségi mandátumhoz szükséges „kétharmados küszöböt”[36] levinni alacsonyabb 50%, akár 25%-ra. A könnyítés lehetővé tenné, hogy a jövőben több személy is kedvezményes nemzetiségi mandátumhoz jusson a települési önkormányzati képviselőtestületekben, erősítve ezzel a nemzetiségek pozícióit - - mint „kemény” jogi-kodifikációs jellegű közpolitikai eszköz.

3. Átfogó nemzetiségi vagyonkataszterek és vagyonhasznosítási módszertan (kézikönyv, iratmintatár, szerződésminták stb.) összeállítása a nemzetiségi önkormányzatok tulajdonában lévő ingatlan és ingóságok állományáról, különös tekintettel az időközbeni változásokra (pl. megszűnés vagy újonnan megalakulás). A németek és romák kivételével a többi nemzetiség esetében az országos nemzetiségi önkormányzatokhoz lehetne delegálni a feladatot és a kapcsolódó forrást. A két legnagyobb számú és legtöbb települési nemzetiségi önkormányzatot működtető nemzetiségnél (németek, romák) megfontolandó 6-7 regionális vagyonkataszter kialakítása, amely feladathoz a területi megyei nemzetiségi önkormányzatokat is be lehetne vonni az országos nemzetiségi önkormányzatok irányító szerepköre mellett - mint „puha” módszertani jellegű közpolitikai eszköz.

4. A helyi nemzetiségi önkormányzatok pályázati gyakorlatának mostani meglehetősen decentralizált gyakorlatát szakmailag megerősíteni az országos nemzetiségi önkormányzatok oldaláról. Ez egyrészt javíthatná a nemzetiségi önkormányzatok pályázati aktivitását és hatékonyságát, némileg tehermentesíthetné az önkormányzati hivatalok nemzetiségekhez kapcsolódó kapacitásait és segítene a jelenlegihez képest jobban összehangolni az egyes nemzetiségek területi-települési fejlesztési elképzeléseit, stratégiáit - mint „puha” módszertani jellegű közpolitikai eszköz.

[36] A kedvezményes nemzetiségi mandátumhoz való jutás feltétele, hogy a legkevesebb szavazatszámmal a testületbe bejutott képviselőjelöltre érkezett érvényes szavazat kétharmadát szükséges megszerezni – 2010. évi L. törvény 21/A § (2).

IV. MELLÉKLET

HOEC jegyzői kutatás az önkormányzati hivatalok és a helyi nemzetiségi önkormányzatok közötti kapcsolatokról
(kérdőív– 2025)

Tisztelt Jegyző Asszony/Úr!

Az alábbi kutatási kérdőív keretében a települési önkormányzatok (polgármester, képviselőtestület) és önkormányzati hivatalok (jegyzők és munkatársaik), valamint a helyi nemzetiségi önkormányzatok közötti viszonyt vizsgáljuk a kapcsolatok jövőbeli javításának céljából. Ezért kiemelten fontos, hogy megismerjük azon önkormányzati hivatalokat vezető jegyzők tapasztalatait és véleményét, akiknek közvetlen rálátása van a helyi - települési szintű - nemzetiségi önkormányzatok munkájára. A felmérés anonim, -tehát név nélkül történik –, így nem lehet kikövetkeztetni sem az érintett település, sem a kérdőívet kitöltő személy személyazonosságát, éppen azért, hogy Önök minél őszintébben mondhassanak véleményt.
A felmérést a Homo Oecologicus Alapítvány végzi a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének (TÖOSZ) támogatásával. Előre is köszönjük szíves közreműködését a kutatás megvalósulásában!

Dr. Szabó Tamás
kuratóriumi elnök
Homo Oecologicus Alapítvány

Dr. Hanusi Péter
elnök
Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége

ALAPINFORMÁCIÓK

1 Az Ön neme

- *férfi*
- nő

2 Melyik évben született?

…….

3 Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- főiskolai vagy egyetemi diploma
- doktori PhD fokozat / habilitált doktori fokozat

4 Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal típusa?

- polgármesteri hivatal
- közös önkormányzati hivatal

5 Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal székhelye milyen önkormányzati jogállású településen található?

- Fővárosi Önkormányzat
- fővárosi kerületi önkormányzat
- megyei jogú város önkormányzata
- járásszékhely város önkormányzata
- városi önkormányzat
- községi, nagyközségi önkormányzat

6 Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal az alábbi ún. regionális-statisztikai térségben található:

- Közép-Magyarország (Budapest, Pest vármegye)
- Észak-Magyarország (Heves vármegye, Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, Nógrád vármegye)

- Észak-Alföld (Hajdú-Bihar vármegye, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye)
- Dél-Alföld (Csongrád-Csanád vármegye, Békés vármegye, Bács-Kiskun vármegye)
- Közép-Dunántúl (Fejér vármegye, Komárom-Esztergom vármegye, Veszprém vármegye)
- Dél-Dunántúl (Somogy vármegye, Baranya vármegye, Tolna vármegye)
- Nyugat-Dunántúl (Győr-Moson-Sopron vármegye, Vas vármegye, Zala vármegye)

7 Mióta tölti be a jelenlegi jegyzői pozíciót?

- kevesebb, mint 1 éve
- 1-5 éve
- 6-10 éve
- 11-15 éve
- több mint 15 éve

8 Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken működik egy vagy több megválasztott nemzetiségi önkormányzat?

- igen
- nem

Amennyiben az „igen" választ jelöli meg, akkor lenyílik egy következő kérdés

8a Milyen nemzetiségi önkormányzat / önkormányzatok működnek az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken? Kérjük válassza ki az alábbi listából! (több választ is megjelölhet!)

- bolgár
- görög
- horvát
- lengyel
- német
- örmény
- roma
- román
- ruszin
- szerb
- szlovák
- szlovén
- ukrán

9 Tagja-e Ön valamely a törvény által elismert őshonos nemzetiségnek?

- igen
- nem
- nem kívánok válaszolni

Amennyiben az „igen" választ jelöli meg, akkor lenyílik egy következő kérdés

9a Ha igen, akkor melyik nemzetiségnek?

- bolgár
- görög
- horvát
- lengyel
- német
- örmény
- roma
- román
- ruszin
- szerb
- szlovák
- szlovén

- ukrán

ÁLTALÁNOS VÉLEMÉNYEZÉS

10 **Véleménye szerint általában mennyire fontos a nemzetiségi önkormányzat(ok), valamint a települési önkormányzatok választott döntéshozói (polgármester, képviselők, képviselő-testület bizottságai) közötti együttműködés? Kérjük, értékelje egy 1-5 fokozatú skálán, ahol az 1 – egyáltalán nem fontos, az 5 – nagyon fontos, véleményét árnyalhatja a közbülső értékekkel!**

- 1 – egyáltalán nem fontos
- 2 – nem fontos
- 3 – semleges véleményen vagyok
- 4 – kicsit fontos
- 5 – nagyon fontos

11 **Az Ön tapasztalatai alapján a gyakorlatban hogyan működik az Ön által vezetett önkormányzati hivatal érintette településen/településeken a nemzetiségi önkormányzat(ok) és a települési önkormányzat(ok) választott döntéshozói (polgármester, képviselők, képviselő-testület bizottságai) közötti együttműködés? Kérjük, értékelje egy 1-5 fokozatú skálán, ahol az 1 – nagyon rosszul működik, az 5 – nagyon jól működik, véleményét árnyalhatja a közbülső értékekkel!**

- 1 – nagyon rosszul működik
- 2 – rosszul működik
- 3 – se nem jól, se nem rosszul nem működik (semleges véleményen vagyok)
- 4 – jól működik
- 5 – nagyon jól működik

12 **Véleménye szerint általában mennyire fontos a nemzetiségi önkormányzat(ok) és az önkormányzati hivatalok (jegyző és munkatársai) közötti együttműködés? Kérjük, értékelje egy 1-5 fokozatú skálán, ahol az 1 – egyáltalán nem fontos, az 5 – nagyon fontos, véleményét árnyalhatja a közbülső értékekkel!**

- 1 – egyáltalán nem fontos
- 2 – nem fontos
- 3 – semleges véleményen vagyok
- 4 – kicsit fontos
- 5 – nagyon fontos

13 **Az Ön tapasztalatai alapján a gyakorlatban hogyan működik a nemzetiségi önkormányzat(ok)nak az önkormányzati hivatallal és a jegyzővel való együttműködés? Kérjük, értékelje egy 1-5 fokozatú skálán, ahol az 1 – nagyon rosszul működik, az 5 – nagyon jól működik, véleményét árnyalhatja a közbülső értékekkel!**

- 1 – nagyon rosszul működik
- 2 – rosszul működik
- 3 – se nem jól, se nem rosszul nem működik (semleges véleményen vagyok)
- 4 – jól működik
- 5 – nagyon jól működik

14 **Ön hogyan értékeli az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településeken a nemzetiségi önkormányzat és vele a nemzetiségi ügyek alakulását és sikerességét a település(ek) életében? Kérjük, értékelje egy 1-5 fokozatú skálán, ahol az 1 – nagyon sikertelen, az 5 – nagyon sikeres, véleményét árnyalhatja a közbülső értékekkel!**

- 1 – nagyon sikertelen
- 2 – sikertelen
- 3 – se nem sikeres, se nem sikertelen (semleges véleményen vagyok)
- 4 – sikeres
- 5 – nagyon sikeres

15 Tudomása szerint a 2019 óta eltelt időszakban az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett településen/településeken megszűnt korábban működő nemzetiségi önkormányzat?

- 1 – igen, egy nemzetiségi önkormányzat szűnt meg 2019 óta
- 2 – igen, több nemzetiségi önkormányzat is megszűnt 2019 óta
- 2 – nem

Amennyiben az „ 1-igen" választ jelöli meg, akkor lenyílik a 15a kérdés, amiből egyet választhat a kitöltő
Amennyiben az „ 2-igen…" választ jelöli meg, akkor is lenyílik ea 15a kérdés, amiből viszont több is választható (de várhatóan nagyon kevés volna az ilyen válasz)

15a Ha igen, akkor mi történt a megszűnő nemzetiségi önkormányzat által használt ingó és/vagy ingatlan vagyonnal?

- visszakerült az eredeti tulajdonos(ok)hoz – a települési önkormányzathoz vagy máshoz -, mivel az csak használatban volt a korábban megszűnő nemzetiségi önkormányzatnál
- az országos nemzetiségi önkormányzathoz került, mivel a korábban megszűnő nemzetiségi önkormányzat saját tulajdonként használta,
- nincs információm arról, hogy mi történt a vagyonnal

RÉSZLETES VÉLEMÉNYEZÉS

16 Létezik/léteznek az Ön által vezetett önkormányzati hivatal illetékességi területén a települési önkormányzat(ok) és a nemzetiségi önkormányzat(ok) között megkötött megállapodás(ok)?

- Igen, valamennyi megválasztott nemzetiségi önkormányzattal van megkötött megállapodás
- Igen, van megkötött megállapodás, de nem az összes megválasztott nemzetiségi önkormányzattal
- Nem

Amennyiben valamelyik „igen" választ jelöli meg, akkor lenyílik egy következő kérdés

16.aAmennyiben van a megkötött megállapodás(ok)kik vettek részt a megállapodás előkészítésében (megfogalmazásában)? (kérjük jelölje X-el)

	igen	**nem**
az érintett nemzetiségi önkormányzat és tagjai		
a nemzetiségi önkormányzathoz kapcsolódó önkormányzati hivatal (jegyző és munkatársai)		
területi (megyei/fővárosi) nemzetiségi önkormányzat		
országos nemzetiségi önkormányzat		
egyéb intézményi (kormányhivatal stb.) vagy külső szakértő (jogász, nemzetiségpolitikai szakember stb.)		

17 Kik vesznek részt a nemzetiségi önkormányzat(ok) költségvetésének megtervezésében és előkészítésében? (kérjük, jelölje X-ek – többet is megjelölhet)

	igen	**nem**
az érintett nemzetiségi önkormányzat és tagjai		
az önkormányzati hivatal (jegyző és munkatársai)		
területi (megyei/fővárosi) nemzetiségi önkormányzat		
országos nemzetiségi önkormányzat		
egyéb intézményi (kormányhivatal stb.) vagy külső szakértő (jogász, nemzetiségpolitikai szakember stb.)		

18 Az Ön tapasztalatai alapján mennyire elégedett(ek) a települési önkormányzat által biztosított pénzbeli támogatás mértékével az érintett nemzetiségi önkormányzat(ok)? Kérjük, értékelje egy 1-5 fokozatú skálán, ahol az 1 – nagyon elégedetlen, az 5 – nagyon elégedett, véleményét árnyalhatja a közbülső értékekkel!

- 1 – nagyon elégedetlen

- 2 – kicsit elégedetlen
- 3 – se nem elégedett, se nem elégedetlen
- 4 – kicsit elégedett
- 5 – nagyon elégedett

19 Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) hogyan oldják meg a működéshez kapcsolódóan az ingatlan vagy helyiséghasználatot?

	igen	**nem**
a nemzetiségi önkormányzat rendelkezik kizárólag saját tulajdonban lévő ingatlannal, helyiséggel		
a nemzetiségi önkormányzat rendelkezik más nemzetiségi önkormányzatokkal közös tulajdonban lévő ingatlannal, helyiséggel (pl. saját tulajdonú nemzetiségek háza)		
a nemzetiségi önkormányzat számára az önkormányzat hivatala biztosít helyiséget kizárólagos használatra (az önkormányzat hivatalában vagy más önkormányzati tulajdonú ingatlanban)		
a nemzetiségi önkormányzat számára az önkormányzat hivatala biztosít helyiséget más nemzetiségi önkormányzattal együtt közös használatra (az önkormányzat hivatalában vagy más önkormányzati tulajdonú ingatlanban)		
a nemzetiségi önkormányzat számára az önkormányzat hivatala bérel ingatlant vagy helyiséget a működéshez kapcsolódóan		
Egyéb		

20 Az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) rendelkezik-e az alábbi saját tulajdonú ingóságokkal? (igen/nem)

	igen	**nem**
bútorok, szék, asztal		
kommunikációs eszközök (pl. telefon, számítógép, nyomtató, fényképezőgép, televízió)		
könyvek, kiadványok		
közlekedési eszköz (autó, kisbusz, motorkerékpár, kerékpár, roller stb.)		
egyéb		

21 Az Ön hivatala által érintett településen/településeken működik nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott közintézmény?

- igen
- nem
- nincs tudomásom

Amennyiben az „ 1-igen" választ jelöli meg, akkor lenyílik a 21a és 21b alkérdések, amiből egyet -egyet választhat a kitöltő

21a Milyen típusú nemzetiségi önkormányzat rendelkezik intézményfenntartó jogokkal?

- helyi nemzetiségi önkormányzat
- területi (megyei / fővárosi) nemzetiségi önkormányzat
- országos nemzetiségi önkormányzat
- nem tudom

21b A nemzetiségi önkormányzatok számára az állam által biztosított működési és feladatalapú támogatás mellett az Ön hivatala által érintett települési önkormányzat/önkormányzatok hozzájárulnak anyagilag a nemzetiségi fenntartásban lévő intézmények finanszírozásához, mint helyi közösségi célú támogatások?

- igen, van ilyen típusú anyagi hozzájárulás
- nincs ilyen típusú anyagi hozzájárulás
- nem tudom

22 Az Ön hivatali tapasztalatai szerint melyek a nemzetiségi önkormányzati ülések összehívásának az okai? (több választ is megjelölhet!)

- o Amikor adminisztratív kötelezettségek, határidők miatt szükséges összehívni az ülést
- o Amikor az önkormányzati hivatalból a jegyző vagy kollégái részéről jelzés érkezik, hogy szükséges ülést tartani
- o Amikor a helyi nemzetiségi közösségen belül jelentkeznek problémák, kezdeményezések
- o Egyéb……. (szabadon kitölthető)

23 Amikor a nemzetiségi önkormányzat(ok) ülést tart, megjelenik az ülésen az önkormányzati hivatal valamelyik munkatársa (jegyző, hivatali referens)?

- o Igen, minden alkalommal jelen van a hivatal valamelyik munkatársa
- o Általában jelen van a hivatal valamelyik munkatársa
- o Csak ritkán jelenik meg a hivatal valamelyik munkatársa
- o Soha sincs jelen a hivatal részéről munkatárs

24 Kik vesznek részt a nemzetiségi önkormányzat(ok) üléseinek tartalmát összefoglaló jegyzőkönyvek elkészítésében? (több választ is megjelölhet!)

- o Az önkormányzati hivatal munkatársai (jegyző és kollégái)
- o A jegyzőkönyv készítésében részt vesz a nemzetiségi önkormányzat elnöke vagy tagjai
- o Egyéb szereplő (pl. országos nemzetiségi önkormányzat; külső szakértő)
- o Nem ismerem a jegyzőkönyvkészítés folyamatát, ezért nem tudom

25 A nemzetiségi önkormányzati munkájához kapcsolódóan milyen gyakran jelenik meg a nemzetiségi önkormányzat elnöke (vagy elnökhelyettese, egyéb tagja) az önkormányzati hivatalban?

- o Hetente több alkalommal
- o Hetente egy alkalommal
- o Havonta egy-két alkalommal
- o Ritkábban, mint havonta
- o Soha nem jelenik meg
- o Nem tudom

26 Kap-e meghívót és tájékoztató anyagokat a nemzetiségi önkormányzat elnöke a települési önkormányzat képviselő-testületi üléseire?

- o Igen, rendszeresen, az ülés anyagaival együtt
- o Igen, rendszeresen, de az ülés anyagai nélkül
- o Csak abban az esetben, ha van a nemzetiséget, a nemzetiségi önkormányzatot érintő napirendi pont
- o Soha nem kap meghívót
- o Nem tudom

27 Milyen gyakran vesz részt a nemzetiségi önkormányzat(ok) elnöke vagy valamelyik tagja a települési önkormányzat képviselő-testületi ülésein?

- o Minden testületi ülésen részt vesz
- o A legtöbb ülésen részt vesz
- o Ritkán vesz részt
- o Csak akkor vesz részt, ha a települési önkormányzati képviselő-testület valamilyen, a nemzetiséget, a nemzetiségi önkormányzatot érintő kérdést, napirendi pontot tárgyal
- o Soha nem vesz részt
- o Nem tudom

28 Az Ön hivatali tapasztalatai szerint a nemzetiségi önkormányzat(ok) pályáznak pénzbeli forrásokra?

- o igen
- o nem

Amennyiben az „igen" választ jelöli meg, akkor lenyílik egy következő kérdés

28.a Kik vesznek részt az Ön által képviselt nemzetiségi önkormányzat pályázatainak megfogalmazásában és előkészítésében? (több válasz lehetséges)

- az önkormányzati hivatal (jegyző és munkatársai)
- a nemzetiségi önkormányzat (elnök/tagok)
- a területileg érintett megyei vagy fővárosi nemzetiségi önkormányzat
- az országos nemzetiségi önkormányzat
- egyéb szereplők (külső szakértő; pályázatíró cég)

29 Tapasztalatai szerint az Ön által vezetett önkormányzati hivatal által érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) milyen gyakorisággal élt az elmúlt években az alábbi eszközökkel, jogi / intézkedési lehetőségekkel?

		1 – Egyáltalán nem	**2 – Nagyon ritkán**	**3 – Alkalmanként**	**4 – Gyakran**	**5- Nagyon gyakran**	**0- Nem tudja / nincs információja**
1.	A helyi médiában nemzetiségi műsor megtartását kezdeményezi és véleményt nyilvánít az ezzel kapcsolatos kérdésekben						
2.	Kezdeményezi kétnyelvű nyomtatványok és feliratok kihelyezését						
3.	Gyakorolja az egyetértési jogát, amikor a helyi önkormányzat a nemzetiségi feladatok ellátására szervezetet hoz létre vagy szerződést köt						
4.	Kezdeményezi köznevelési, kulturális vagy más intézmény átvételét vagy alapítását						
5.	Véleményt nyilvánít a nemzetiséget érintő döntésekkel kapcsolatban az egyházi köznevelési (oktatás, óvoda) intézmény esetében						
6.	Gyakorolja az egyetértési jogát a nemzetiségi feladatokat ellátó közgyűjtemény és közművelődési intézmény létesítésével, megszüntetésével, átszervezésével kapcsolatos határozatok esetében						
7.	Kezdeményezi a helyi önkormányzat rendeletének vizsgálatát a fővárosi, vármegyei kormányhivatalnál						
8.	Gyakorolja az egyetértési jogát a nemzetiségi jogokkal kapcsolatos helyi határozatok esetében						
9.	Közigazgatási pert indít, amennyiben nem kérték ki az egyetértését vagy nyilatkozatát figyelmen kívül hagyták						

10.	Gyakorolja az egyetértési jogát a nemzetiségi intézmény vezetőjének, vezető állású munkavállalójának megbízásakor (ill. megbízás, munkaviszony megszüntetésekor)						
11.	A nemzetiségi önkormányzat elnöke javaslatot tesz a települési önkormányzatnak a nemzetiséget érintő ügy megtárgyalására						
12.	Kezdeményezi állami (minisztérium, fővárosi, vármegyei kormányhivatal stb.) vagy önkormányzati szerv eljárását, tőlük tájékoztatást kér, számukra javaslatot tesz						
13.	Együttműködés keresése a településen működő többi nemzetiségi önkormányzattal						
14.	A vármegyei / országos nemzetiségi önkormányzat megkeresése						
15.	A nemzetiségi országgyűlési képviselő / nemzetiségi szószóló megkeresése						
16.	A nemzetiségi lakosság tájékoztatása az őket érintő ügyekről (pl. honlap, Facebook stb.)						
17.	Az elnök részvétele a települési önkormányzat ülésein						
18.	A polgármester / alpolgármester(ek) / települési önkormányzati képviselők megkeresése különböző ügyekben						

30 **Amennyiben további személyes véleménye vagy közölnivalója van az Ön által vezetett önkormányzati hivatal, valamint az érintett nemzetiségi önkormányzat(ok) kapcsolatáról, kérjük ossza meg azt velünk a saját szavaival!** (nem kötelező kitölteni)